

Hevostalous maatiloilla

Sanna Tiilikainen

MTT:n selvityksiä 67
90 s., 7 liitettä

Hevostalous maatiloilla

Sanna Tiilikainen

ISBN 951-729-877-3 (Painettu)
ISBN 951-729-878-1 (Verkojulkaisu)
ISSN 1458-509X (Painettu)
ISSN 1458-5103 (Verkojulkaisu)
www.mtt.fi/mmts/pdf/mmts67.pdf

Copyright

MTT

Sanna Tiilikainen

Julkaisija ja kustantaja

MTT Taloustutkimus, Luutnantintie 13, 00410 Helsinki

www.mtt.fi/mttl

Jakelu ja myynti

MTT Taloustutkimus, Luutnantintie 13, 00410 Helsinki

Puhelin (09) 56 080, telekopio (09) 563 1164

sähköposti julkaisut@mtt.fi

Julkaisuvuosi

2004

Painopaikka

Data Com Finland Oy

Kannen kuva

Sanna Tiilikainen

Hevostalous maataloilla

Sanna Tiilikainen

ProAgria Uudenmaan Maaseutukeskus, Seutulantie 1, 04400 Järvenpää, sanna.tiilikainen@proagria.fi

Tiivistelmä

Tutkimuksessa on tarkasteltu hevostaloutta sitä päätuotantosuuntanaan harjoittavilla maataloilla. Tavoitteena oli selvittää hevostalouden merkitystä maataloille sekä hevostilojen rakennetta ja taloutta. Tutkimusaineistona oli Tilastokeskuksen maatilatalouden yritys- ja tulotilasto (MYTT) täydennettynä henkilöverotuksen tiedoilla sekä Tiken maatalouden yhdenntyn hallinto- ja valvontajärjestelmän (IACS) tuki- ja rakennetiedoilla. Tutkimuksen yhteydessä aineistoa täydennettiin hevostiloille lähetetyllä postikyselyllä, jossa selvitettiin tilojen rakennetietoja. Tutkimus koski luonnollisten henkilöiden omistamia hevostiloja ja mukana oli vain maatilatalouden tuloverolain (MVL) alaisia hevostiloja. Vuonna 2000 tällaisia hevostaloutta päätuotantosuuntana harjoittaneita tiloja oli MYTT:n otoksessa 61 kpl, jotka koko maan tasolla edustivat yhteensä 1 400 tilaa.

Tutkimuksessa tarkasteltiin hevostilojen maatalouden kokonaistuoton, kokonaiskustannusten ja erityisesti maataloustulon muodostumista ja kehitystä vuosina 1997–2000. Tutkimusta tehtäessä vuosi 2000 oli viimeisin tilastovuosi verotuksen tietoihin perustuvassa MYTT:ssä. Maatalouden tulosten lisäksi tiloilta selvitettiin yrittäjäpuolisoiden koko tulonmuodostus eli maataloustulon lisäksi metsätalous- ja muut yrittäjätulot, palkka- ja muut ansiotulot, omaisuustulot sekä verotettavat tulonsiirrot. Tuloksia tarkasteltiin hevostiloilla keskimäärin, toimintamuodoittain, alueittain ja tilakoon mukaan.

Vuonna 2000 maatalouden kokonaistuotto oli MYTT:n mukaan hevostiloilla 14 200 euroa/tila koko maan keskimäärää vastaavaksi painotettuna keskiarvona. Kokonaistulot olivat vastaavasti keskimäärin 28 800 euroa/tila. Ne muodostuivat pääosin palkkatuloista. Maataloustulo oli 2 300 euroa/tila ja sen osuus kokonaistuloista oli ainoastaan kahdeksan prosenttia. Aiempina tutkimusvuosina tulokset olivat heikommat. Hevostilojen tulotaso oli oleellisesti alempi verrattuna kaikkien maatalojen vastaaviin tuloksiin. Kokonaistulot hevostiloilla olivat noin viidenneksen alemmat kuin kaikkien tilojen keskimäärä, sillä hevostilat ovat melko pieniä sekä peltoalaltaan että hevoslukumäärältään. Näin ollen osalla aineiston otostiloista hevostaloustoimintaa harjoitetaan osa-aikaisesti tai erittäin pienimuotoisesti ja toiminnan taloudellisia tavoitteita tärkeämpinä pidetään muun muassa työn mielekkyyteen ja elämänlaatuun liittyviä tekijöitä.

Hevostiloilla harjoitettiin hevostalouden päätoimintamuodoista yleisimmin kasvatusta ja ravivalmennusta. Paras tulokehitys oli kuitenkin hevosten hoitopalveluissa, joskin hoitopalvelutallien lukumäärä tutkimusaineistossa oli melko pieni. Postikyselyyn vastanneista yrittäjistä suurin osa aikoo jatkaa tilan hevostaloustoimintaa ennallaan lähivuosina. Toisaalta 32 prosenttia vastaajista aikoi vähentää tai lopettaa kokonaan tilan hevostaloustoiminnan. Ainoastaan seitsemän prosenttia vastanneista yrittäjistä aikoi laajentaa tilan hevostaloustoimintaa lähivuosina.

Asiasanat: hevostalous, maatilat, hevostilat, maatalousverotus, tulot, menot, verotettava puhdas tuotto, maataloustulo, tulotaso, tulotyypit

Horse Husbandry on Farms

Sanna Tiilikainen

Rural Advisory Centre Uusimaa, Seutulantie 1, FIN-04400 Järvenpää, Finland, sanna.tiilikainen@proagria.fi

Abstract

The study is concerned with horse husbandry on farms which practice this as their main line of business. The objective was to examine the role of horse husbandry on the farms and the structure and finances of horse farms. The data comes from the Agricultural Enterprise and Income Statistics (MYTT) of the Statistics Finland supplemented by the data on personal taxation and the support and structure data of the Integrated Administration and Control System (IACS) maintained by the Information Centre of the Ministry of Agriculture and Forestry. During the study the data was also supplemented by means of a questionnaire mailed to the farms to find out more about their structure. The farms included in the study were horse farms owned by natural persons and taxed under the Agricultural Income Tax. In 2000 there were 61 farms in the sample of MYTT, which had horse husbandry as their main line of business, and they represented total 1 400 horse farms.

The study examined the formation and development of total output and costs of agriculture and especially agricultural income in 1997–2000. The year 2000 was the last statistical year when the Agricultural Enterprise and Income Statistics were based on taxation data. In addition to the result of agriculture, the whole income formation of the farmer and spouse were accounted for on the basis of taxation, i.e. forestry and other entrepreneurial income, wages and other earnings, property income and taxable income transfers were included, in addition to agricultural income. The results were examined on horse farms on average and based on various kinds of classifications.

In 2000 the total output of agriculture was 14 200 euros/farm as weighted average responding the whole country. Accordingly the agricultural income was 2 300 euros/farm and the total income was 28 800 euros/farm, consisting mainly of earned income. Agricultural income represented only eight per cent of the total income. In 1997-1999 the results were weaker. The income level of horse farms was clearly lower than in the results concerning all farms. On horse farms the total income was about a fifth lower than in all farms on average. However, this could be expected: horse farms are quite small in terms of both the arable area and number of horses. On some of the farms included in the sample horse husbandry is practised as a secondary occupation, and objectives relating to meaningful work and quality of life take priority over the economic objectives.

The most common equine activities practised on the farms are horse raising and training of trotters. The income development has been the most positive in care services, but the reliability of this result suffers from the number of observations, i.e. the number of such farms was very small in the sample. The majority of the entrepreneurs who returned the questionnaire intend to continue the present activities in the near future. However, 32 per cent of the respondents intended to reduce or quit horse husbandry operations. Only seven per cent of the respondents expressed the intention to expand their horse husbandry in the next few years.

Index words: horse industry, farms, horse farms, agricultural taxation, income, expenditure, net return, farm income, income level

Esipuhe

Hevostalouden taloutta on tutkittu Suomessa erittäin vähän, joten tutkimuksen tarve on suuri, ja se on jouduttu aloittamaan tilastaselvityksistä. MTT Taloustutkimus käynnisti syksyllä 2002 tutkimuksen, jossa selvitettiin ensimmäistä kertaa Suomessa koko maan kattavasti tilojen rakennetta ja tulokehitystä hevostaloutta päätuotantosuuntanaan harjoittavilla maataloililla. Tutkimusaineistona oli Tilastokeskuksen maatilatalouden yritys- ja tulotilasto, jonka otostiloille lähetettiin postikysely aineiston täydentämiseksi. Postikyselyn avulla aineistoa täydennettiin muun muassa tiloilla harjoitettavien hevostalouden toimintamuotojen sekä tilalla hoidossa tai valmennuksessa olevien, ulkopuolisten omistamien hevosten määrän osalta, joita ei saatu selville tilastoista tai rekistereistä.

Ensimmäiset tulokset tästä tutkimuksesta julkaistiin agrologi (AMK) Sanna Tiilikaisen Hämeen ammattikorkeakoulun Mustialan yksikössä keväällä 2003 tehdyssä opinnäytetyössä. Opinnäytetyötä ohjasivat lehtori Marketta Ranta Hämeen ammattikorkeakoulusta ja professori Maija Puurunen sekä tutkija Minna Väre MTT taloustutkimuksesta. Tässä tarkasteluun on lisätty muun muassa jakaumien tunnuslukuihin pohjautuvia tuloksia sekä syvennetty tulosten tarkastelua. Tässä tutkimuksessa kohderyhmänä olivat maatilatalouden tuloverolain alaiset maatilatalit aineistosta johtuvista syistä, mutta hevostalouden taloustutkimusta tulisi jatkaa muun muassa laajentamalla tarkasteluja elinkeinoverolain alaisiin hevostalleihin. Hevostalous on laajeneva toimiala, ja siihen liittyy olennaisena osana eri väestöryhmiä koskevaa harrastustoimintaa. Myös maaseudun ja kaupunkien vuorovaikutuksen näkökulmasta hevostalous on tärkeä toimintamuoto. Tästä huolimatta hevostalouden sosioekonomisista vaikutuksista on niukasti tutkimusta olemassa.

Tämän raportin on laatinut agrologi (AMK) Sanna Tiilikainen. Tutkimusta ovat kommentoineet professori Maija Puurunen, MMM Minna Väre sekä MML Leena Rantamäki-Lahtinen MTT taloustutkimuksesta, hevostutkimuksen johtaja, MMT Markku Saastamoinen MTT hevostaloudesta, yliaktuaari Hannu Maliniemi Tilastokeskuksesta sekä lehtori Marketta Ranta Hämeen ammattikorkeakoulun Mustialan yksiköstä. MYTT-tila-aineiston peruskäsitelystä vastasi tutkija Risto Seppälä ja julkaisun painoasuun saattamisesta vastasi tutkimussihteeri Krista Kettunen MTT taloustutkimuksesta.

Tutkija ja tutkimuslaitos esittävät parhaat kiitoksensa kaikille tutkimusta tukeneille ja edistäneille tahoille. Erityiskiitos kuuluu niille postikyselyyn osallistuneille hevostalouslyrittäjille, jotka viimekädessä ovat mahdollistaneet tutkimuksen tekemisen. Kiitoksena osallistumisesta tutkimukseen tämä julkaisu lähetetään heille. MTT Taloustutkimus on rahoittanut koko tutkimusprojektin.

Helsingissä maaliskuussa 2004

Maija Puurunen
Professori
MTT Taloustutkimus

Sisällysluettelo

1	Johdanto	8
2	Hevostalous Suomessa	9
2.1	Hevosten lukumäärä	10
2.1.1	Hevoset maatiloilla	13
2.2	Hevostallien lukumäärä	14
2.2.1	Hevostallit maatiloilla	16
2.2.2	Monialaisten maatilojen ja muiden maaseudun elinkeinojen yleisyys	17
2.3	Hevostalous maatalouden päätuotantosuuntana	17
2.4	Talliyrittysten ja hevostilojen työllistävyys	18
2.4.1	Hevostilojen työvoima ja viljelijöiden päätoimisuus	20
2.5	Hevosten taloudellinen merkitys	21
2.6	Hevosalan tulevaisuus	22
2.6.1	Hevostalous maataloudessa ja maaseudulla	23
2.6.2	Ravi- ja ratsastusurheilun tulevaisuus	24
3	Hevostalouden tavoitteet ja toimintamuodot maatiloilla	25
3.1	Hevostaloustoiminnan tavoitteet	25
3.2	Hevostalouden toimintamuodot maatiloilla	26
3.3	Hevoskasvatus ja -jalostus	27
3.4	Ravihevosten valmentaminen	28
3.5	Ratsastustoiminta	28
3.6	Hevosten hoitopalvelut	29
3.7	Hevoskauppa	30
3.8	Hevosten käyttö matkailussa	31
3.9	Hevoset maa- ja metsätalouden työkäytössä	31
3.10	Hevosten rehuntuotanto ja -myynti	32
4	Hevostalouden tuotantotuet	32
4.1	Hevostalouden kansallinen tuki	33
4.2	Alkuperäisrotujen kasvattamisen tuki	34
5	Maatilatalouden tuloverotus	35
5.1	Tulolähdejako ja hevostalouden tuloverotus	35
5.2	Maatalouden tuloverotuksen tulokäsitteet	36
5.2.1	MVL:n veronalaiset tulot ja menot	36
5.2.2	MVL:n tulokäsitteiden laskenta	37

6	Tutkimuksessa käytettävät käsitteet	38
6.1	Liiketuloskäsitteiden ja verotuksessa käytettävien käsitteiden erot	38
6.1.1	Maataloustulo liiketuloskäsitteenä	38
6.1.2	Tutkimuksessa käytettävät verotuksen tuloskäsitteet	39
6.2	Tulonjakotilastosuosituksen mukainen käsitteistö	39
7	Tutkimusaineisto ja -menetelmät	41
7.1	Maatilatalouden yritys- ja tulotilasto	41
7.2	Kysely hevostalousyrittäjille	42
7.3	Tutkimusmenetelmät	42
8	Hevostilojen rakenne aineistossa	44
8.1	MYTT-aineiston hevostilat	44
8.2	Tiloilla harjoitettavat toimintamuodot	45
8.3	Hevosten lukumäärä tiloilla	46
8.4	Työvoima	48
8.5	Tulevaisuus	48
8.6	Aineiston hevostilojen edustavuus	50
8.7	Maatalouden toimintaympäristön muutokset tutkimusjakson aikana	52
9	Tulosten tarkastelu	53
9.1	Hevostilojen tulokehitys	54
9.2	Hevostilojen tulokehitys eri toimintamuodoissa	57
9.3	Hevostilojen tulokehitys hevoslukumäärän mukaan	61
9.3.1	Kaikkien hevostilojen tulokehitys omistuksessa olevan hevospäärän mukaan	62
9.3.2	Kyselyyn vastanneiden hevostilojen tulokehitys hevospäärän mukaan	65
9.4	Hevostilojen tulokehitys peltoalan mukaan	68
9.5	Hevostilojen tulokehitys maatalouden kokonaistuoton mukaan	70
9.6	Hevostilojen tulokehitys EU-tukialueen mukaan	73
9.7	Postikyselyyn vastanneiden ja vastaamatta jättäneiden hevostilojen tulosten erot	75
9.8	Hevostilojen tuloksia järjestetyssä aineistossa	76
9.9	Hevostilojen tulokset suhteessa kaikkien tilojen tuloksiin	77
10	Johtopäätökset	80
11	Yhteenveto	84
	Kirjallisuus	88
	Liitteet	

1 Johdanto

Hevostalous on kiinteä osa maaseudun elinkeinorakennetta ja viime vuosikymmenien rakennemuutoksen kautta hevostaloudessa on kehittynyt aivan uudentyyppisiä yritysmuotoja. Maatiloilla on edelleen tärkeä rooli hevostaloudessa; noin puolet Suomen hevoscannasta on maatilayrittäjien omistuksessa. Hevosten määrä Suomessa on kasvanut 1980-luvun alusta lähtien. Myös maatilayrittäjien omistuksessa olevien hevosten määrä on kasvanut hieman 1990-luvun alusta lähtien, vaikka lähes kaikkien muiden maatalouden tuotantoeläinten määrä on vähentynyt samanaikaisesti.

Monelle maatilalle hevostaloudesta on muodostunut maatalouden päätuotantosuunta. Maatiloilla myös tuotetaan rehut kaupunkitalleille. Maatiloilla harjoitettavan hevostalouden toimintamuodoista ja taloudellisesta merkityksestä ei ole kuitenkaan tutkittua tietoa vastaavasti kuin maataloudesta tai monista muista maaseudun pienyrityksistä. Hevostalouden rakenteesta ja merkityksestä Suomessa on tehty kaksi tutkimusta (Heiskanen ym. 1989, Heiskanen ym. 2002), mutta niissä pelkästään sivuttiin maatalouden yhteydessä harjoitettavaa hevostaloutta.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan hevostaloutta sitä päätuotantosuuntanaan harjoittavilla maatiloilla. Tutkimus koskee luonnollisten henkilöiden tiloja, joilta selvitetään yrittäjäpuolisoiden verotuksesta saatava koko tulonmuodostus eli maataloustulo, metsätalous- ja muut yrittäjätulot, palkkatulot ja muut ansiotulot, omaisuustulot, eläkkeet sekä muut verotettavat tulonsiirrot. Tavoitteena on selvittää hevostalouden merkitystä maatiloille sekä hevostilojen rakennetta, tulokehitystä ja taloutta. Tutkimuksessa tarkastellaan hevostilojen maatalouden kokonaistuottojen ja -kustannusten sekä tilan kokonaistulojen muodostumista ja kehittymistä vuosina 1997–2000. Tutkimuksen tekoaikana vuosi 2000 oli viimeisin tilastointivuosi tutkimuksessa käytetyssä verotukseen perustuvassa tilastossa. Erityisesti tarkastellaan maataloustulon kehittymistä, johon myös tilan hevostalouden tuotot sisältyvät, sekä maataloustulon merkitystä koko tilan tulokehitykselle. Maataloustulo kuvaa maatalousyrittäjälle kokonaistuotosta jäävää korvausta omalle työlle ja pääomalle. Tässä tutkimuksessa maataloustuloa ei saada laskettua täysin liiketaloustieteen mukaisena käsitteenä, koska tutkimusaineistona on kassaperusteinen verotusaineisto, jossa lisäksi muun muassa poistot lasketaan eri tavoin kuin liiketaloustieteessä.

Tutkimusaineistona on Tilastokeskuksen maatilatalouden yritys- ja tulotilasto (MYTT) täydennettynä henkilöverotuksen tiedoilla sekä Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen (Tike) maatalouden yhdenntyn hallinto- ja valvontajärjestelmän (IACS eli Integrated Administration and Control System) tuki- ja rakennetiedoilla. MYTT perustuu satunnaisotannalla valittuihin maatilatalouden verotustietoihin. Tila-aineistosta poimittiin hevostaloutta päätuotantosuuntanaan harjoittavat maatilat Tiken rakennetietojen eli viljelijän omaan ilmoituksen perustuvan tuotantosuunnan perusteella. Aineistossa olevien muuttujien perusteella ei voida määrittää sitä, mitä hevostalouden toimintamuotoa tila harjoittaa.

Siksi verotusaineistoa täydennettiin hevosiloille lähetetyllä postikyselyllä, jossa selvitettiin muun muassa tilojen hevostalouden toimintamuotoja sekä hevosten määriä.

Aineiston vuoksi tutkimuksessa on mukana vain maatilatalouden tuloverolain (MVL) alaisia maatiloja. Elinkeinoverolain (EVL) alaiset hevostallit eivät sisälly tähän tutkimukseen. Tutkimuksessa ei perehdytä myöskään hevostalouden harrastustoimintaan ja harrastustalleihin, vaikka harrastajat ovatkin olennainen osa suomalaista hevostaloutta. Tutkimus on tulotaso-tutkimus. Tilojen kannattavuutta ei ole voitu tarkastella verotusaineiston avulla. Hevosilojen kannattavuuden arvioimiseen tarvittaisiin tilojen omaisuuden arvo- ja työnkäyttötiedot, joita verotusaineisto ei sisällä riittävän kattavasti.

2 Hevostalous Suomessa

Seuraavassa tarkastellaan hevostaloutta koko Suomessa. Luvussa selvitetään hevosten ja hevostallien määrää, hevostalouden työvoimaa ja taloutta sekä arvioidaan tulevaisuuden näkymiä. Erityisesti maataloilla tapahtuvan hevostalouden osuutta koko Suomen hevostaloudesta ja maataloudesta selvitetään erilaisista maataloustilastoista tutkimusosion taustaksi.

Suomen hevostalous perustuu 2000-luvulla hevosten käyttöön vapaa-ajan harrastuksissa ja urheilussa. Hevosiin liittyvä toiminta Suomessa on yleensä ravi- tai ratsastustoimintaa. Elin-tason nousun ja ihmisten vapaa-ajan lisääntymisen myötä hevosharrastuksesta on tullut erit-täin suosittua. Vahva harrastustoiminta mahdollistaa hevostalouden elinkeinotoiminnan harjoittamisen. Talliyritysten lisäksi hevostaloudessa toimii merkittävä määrä muita hevosalan elinkeinotoimintaa harjoittavia yrityksiä, joiden toiminta vaihtelee raviradoista eläinlääkin-tään. Hevosalan yritykset työllistävät noin 4 500 päätoimista ja 9 000 osa-aikaista työnteki-jää (Heiskanen ym. 2002, s. 50–52).

Hevostaloudella on tärkeä merkitys maataloudelle, vaikka hevosten tekemällä työllä ei ole enää suurta merkitystä maataloille toisin kuin ennen maatalouden koneellistumisen aikaa. Hevosten rehuntuotanto työllistää maatilayrittäjiä, vaikka yrittäjä itse ei harjoittaisi hevosta-loutta. Monella maatilalla hoidetaan yrittäjän omien hevosten lisäksi tilan ulkopuolisten henkilöiden omistamia hevosia. Maatilayrittäjien omistamien hevosten lukumäärä ei ole vähen-tynyt kuten muiden maatalouden tuotantoeläinten määrä Suomen liittyttyä Euroopan Unio-niin (EU). Hevostaloudesta on tullut yhä useammalle tilalle maatalouden päätuotantosuunta. Hevoset ovat vetovoimatekijä maaseudulla niin matkailussa, asumisessa kuin maaseudulle muuttamista harkittaessa.

Raviurheilu on yksi seuratuimmista urheilulajeista Suomessa. Ravikilpailuilla on noin 1,7 miljoonaa katsojaa vuosittain. Noin 8 000 hevosta ja 3 000 ohjastajaa osallistuu vuosit-ain noin 560 ravikilpailuun (Suomen Hippos 2004a). Raviurheilussa toimii noin 200 000 harrastajaa sekä 250 000 ravipelaajaa, ja ravihevosen omistajina on noin 20 000 henkilöä tai yhtymää (Heiskanen ym. 2002, s. 32, 57). Suomessa pidettiin ensimmäiset ravit vuonna

1817 Turussa Aurajoen jäällä. Raviurheilu alkoi kasvaa voimakkaasti 1960-luvulla, kun lämminveriset ravihevoset saivat kilpailuoikeuden suomenhevosten lisäksi (Suomen Hippos 2004b). Ravikilpailut ja vedonlyönti lisääntyivät voimakkaasti 1980-luvulle saakka, kunnes 1990-luvun alun taloudellinen lama vaikutti ravitoimintaan taannuttavasti. Taloudellisen laman vaikutukset raviurheiluun näkyivät vielä 2000-luvun alussa.

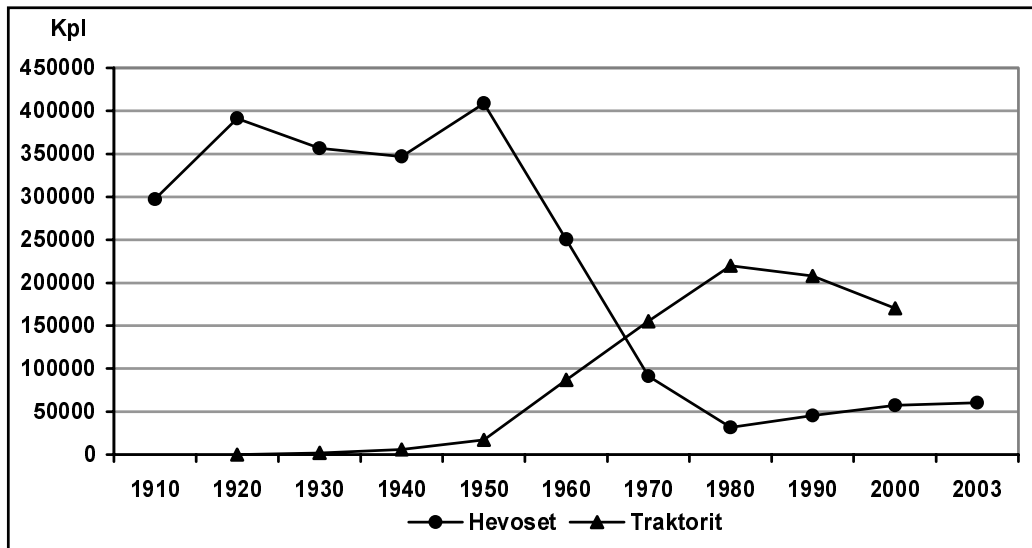
Ravikilpailujen kiinnostavuuteen vaikuttaa muun muassa ravilähtöjen palkintojen suuruus. Palkintotaso on Suomessa alhainen verrattuna muihin Euroopan maihin, vaikka raviurheilu Suomessa on kansainvälistä huipputasoa. Heikko palkintotaso houkuttelee ammattilaisia siirtymään ulkomaille töihin tai lopettamaan ravitoiminnan, mikä on vähentänyt ravitoimintaa 1990-luvun lopussa (Heiskanen ym. 2002, s. 38, 64).

Ratsastusurheilu oli Suomessa 1800-luvulle asti sotilasurheilua. Vuonna 1873 ruotsalainen tallimestari Georg Ringsten aloitti ratsastuksenopetuksen Helsingin Santarmimaneesissa, ja laji alkoi kasvattaa suosiotaan. Kaiken kansan ulottuville ratsastus levisi vasta 1970-luvulla, ja sen suosio harrastuksena on kasvanut 1980-luvulta asti voimakkaasti (Jalkanen & Saari- nen 1986, s. 9, 13, 48, 87). Ratsastuksen lajivalikoima on monipuolinen, mikä vaikuttaa varmasti ratsastusharrastuksen kiinnostavuuteen. Ratsastuksen olympiakilpailulajeja ovat este-, koulu- ja kenttäratsastus ja muita kilpailulajeja muun muassa islanninhevosratsastus, lännenratsastus, matkaratsastus, valjakkoajo, vammaisratsastus ja vikellys. Suomessa oli 102 000 ratsastuksen harrastajaa vuonna 2002. Suomen Ratsastajainliitto ry:n (SRL) hyväksymiä ja valvomia ratsastuskouluja sekä harrastetalleja oli noin 200 tallia (SRL 2004). Heis- kasen ym. (2002, s. 21) mukaan ratsastuksenopetusta antavia vähintään kuuden hevosen tal- leja oli kaikkiaan noin 300 kappaletta vuonna 2001, mutta määrä lienee kasvanut huomatta- vasti arvion tekemisen jälkeen.

Suomessa noudatetaan pohjoismaista perinnettä, jossa ratsastustaidon alkeet opitaan ratsas- tuskoulussa, ja usein harrastus jatkuu siellä kauan. Muun muassa Iso-Britanniassa on ylei- sempää ostaa lapselle heti ratsastusharrastuksen alussa oma poni, jolla taidot opetellaan. Suomessa oman hevosen hankintaa hidastavat hevosen ylläpidon korkeat kustannukset, jois- ta pelkät hoitokustannukset voivat olla 6 700 euroa vuodessa pääkaupunkiseudulla ja 3 400 euroa vuodessa muualla Suomessa. Ratsuhevosen omistajia arvioitiin olevan noin 10 000 henkilöä tai yhtymää 2000-luvun alussa (Heiskanen ym. 2002, s. 41–47).

2.1 Hevosten lukumäärä

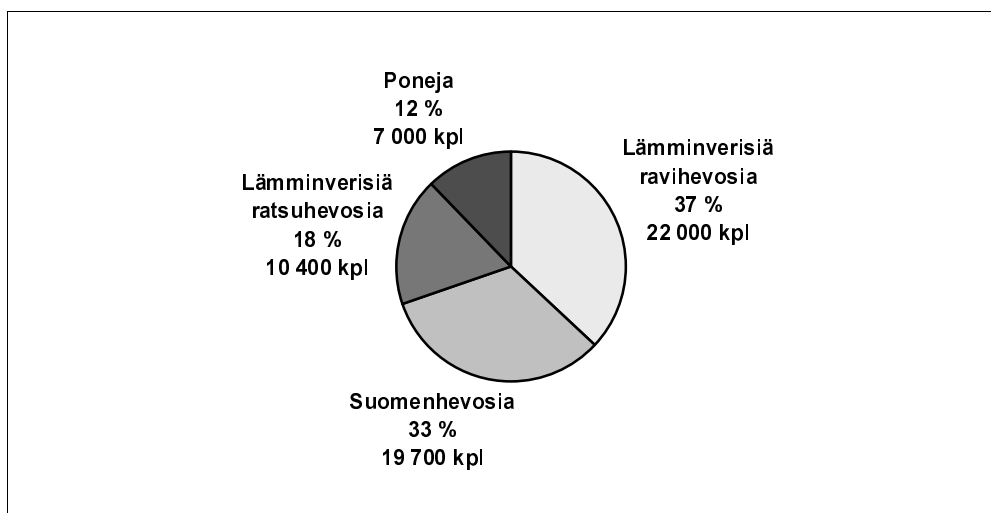
Hevosten määrä Suomessa vaihteli 350 000–400 000 hevosen välillä 1920–1950-luvuilla (Kuva 1). Hevosia oli eniten vuonna 1950, noin 409 000 eläintä. Maatalouden koneellistu- misen lisääntyessä hevosten määrä väheni 1950-luvun aikana peräti 150 000 hevosella. He- vosten määrän vähentyminen jatkui aina vuoteen 1980, jolloin hevosten määrä oli alhaisim- millaan, 31 500 hevosta. Vuodesta 1980 alkaen hevosten määrä on kasvanut lähes joka vuo- si. Vain taloudellinen lama 1990-luvun alussa hidasti määrän kasvua. Vuonna 1990 hevosia

Kuva 1. Hevosten ja traktoreiden lukumäärä Suomessa 1910–2003 (Aarnio 1987, s. 99, MMM 2002a, s. 208, Suomen Hippos 2004c).

oli 45 400 kappaletta ja kymmenen vuotta myöhemmin 57 400 kappaletta. Vuonna 2003 Suomessa oli 60 200 hevosta (Aarnio 1987, s. 99, Suomen Hippos 2004c).

Suomen hevuskanta oli pääosin suomenhevosia 1900-luvun keskivaiheille saakka. Vuonna 2003 suomenhevosien osuus kaikista hevosista oli tasan kolmasosa (Kuva 2). Vuosina 1957 ja 1959 Suomeen tuotiin ensimmäiset lämminveriset ravihevoset, jotka presidentti Urho Kekkonen sai lahjaksi Neuvostoliiton hallitukselta. 1960-luvulla lämminveristen ravihevosien määrä alkoi kasvaa. Vuonna 2003 niitä oli runsas kolmasosa Suomen hevuskannasta (Suomen Hippos 2004b, Suomen Hippos 2004c). Lämminveristen ravihevosien lisäksi suurimmalla osalla suomenhevosista tähdätään ravikilpailuihin, joten ravihevosia on yli puolet Suomessa olevista hevosista. Lämminverisiä ravihevosista on yli puolet; vuonna 2002 raveihin osallistui noin 4 800 lämminveristä ja 3 000 suomenhevosta (Heiskanen ym. 2002, s. 29).

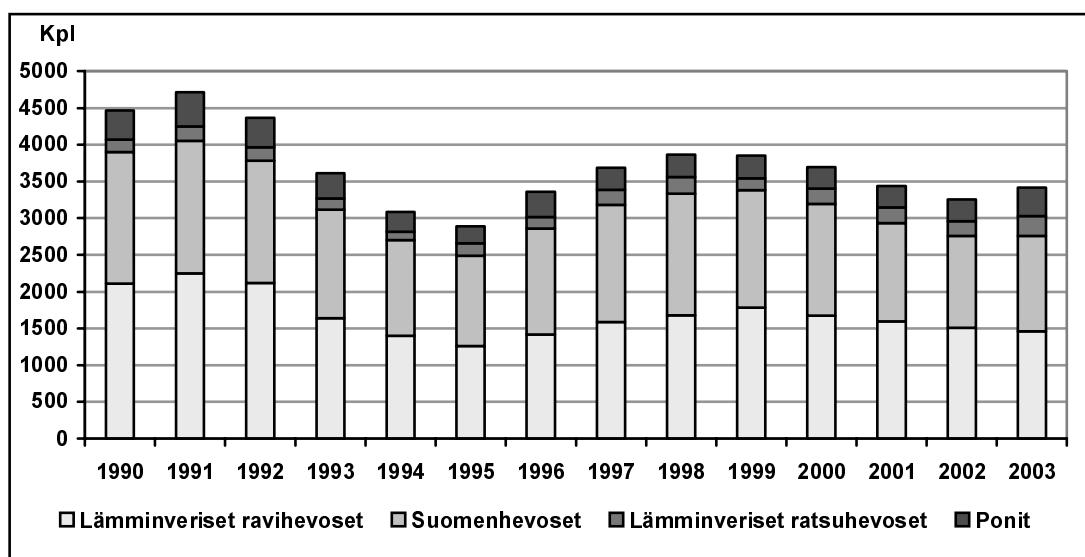

Kuva 2. Hevoset (n = 60 200) roduittain vuonna 2003 (Suomen Hippos 2004c).

Lämminverisiä ratsuhevosia ja poneja on merkitty Suomen Hippos ry:n rekistereihin vasta vuonna 1970, mutta lämminverisiä ratsuhevosia on ollut Suomessa paljon kauemmin. *Hevosjalostusliitto lämminverisiitosta varten ry* perustettiin jo vuonna 1926 (Jalkanen & Saari- nen 1986, s. 20). Ratsuhevosten ja ponien määrä on kasvanut lähes joka vuosi 1970-luvun jälkeen. Ratsuhevosia ja poneja Suomen hevoskannasta oli vajaa kolmannes vuoden 2003 lopulla (Suomen Hippos 2004c). Suurin osa Suomessa olevista ratsuhevosista on ulkomailta tuotuja lämminverisiä ratsuhevosia ja poneja, mutta ratsastusurheilussa käytetään yhä enem- män myös kotimaassa syntyneitä ratsuhevosia ja suomenhevosia. Suomenhevosia ratsuina oli noin 4 000 kappaletta 2000-luvun alussa (Heiskanen ym. 2002, s. 41).

Hevosten lukumääriä kuvaaviin tilastoihin aiheuttavat tilastovirheen hevoset, joita ei ilmoi- teta poistettavaksi hevosrekistereistä niiden kuoltua, sekä hevoset, joita ei rekisteröidä lain- kaan. Luotettavat rekisterit ovat kuitenkin perusta koko hevosalan tutkimukselle ja tunnetuk- si tekemiselle. Rekisteröinti on ollut aiemmin tarpeen vain, jos hevosella halutaan kilpailla tai osallistua näyttelyihin, joten kaikkia maahantuotuja harrastehevosia ja ratsastuskoulujen opetushevosia ei ole rekisteröity. EU-säädösten myötä rekisteröimättömyys vaikuttaa hevo- sen lääkitään ja vastaanottamiseen teurastamolle, joten hevosten rekisteröinti on yleistynyt säädösten tultua voimaan.

Suomen kasvatustoiminta on pääosin suomenhevosten ja lämminveristen ravihevosten kas- vatusta, koska ratsuhevosia ja poneja syntyi vain noin 15 prosenttia kaikkien varsojen määräst 2000-luvun alussa (Kuva 3). 1990-luvun puolivälin jälkeen on syntynyt noin 3 000–3 500 varsaa vuodessa (Suomen Hippos 2004d). Ratsuhevos- ja ponikasvatuksen li- sääntyminen 1900-luvun viimeisiltä vuosikymmeniltä alkaen on yhteydessä ratsastusharras- tuksen suosion kasvuun. Hevoskasvatuksesta noin 90 prosenttia tapahtuu maaseudulla (Saastamoinen 1999, s. 4).

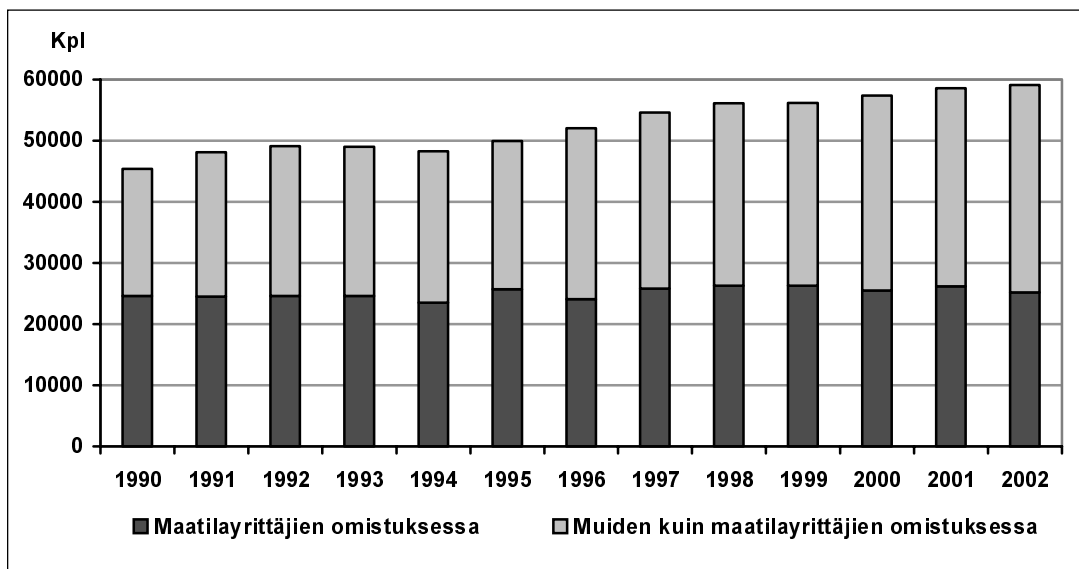

Kuva 3. Varsojen lukumäärä (kpl) roduttain vuosina 1990–2003 (Suomen Hippos 2004d).

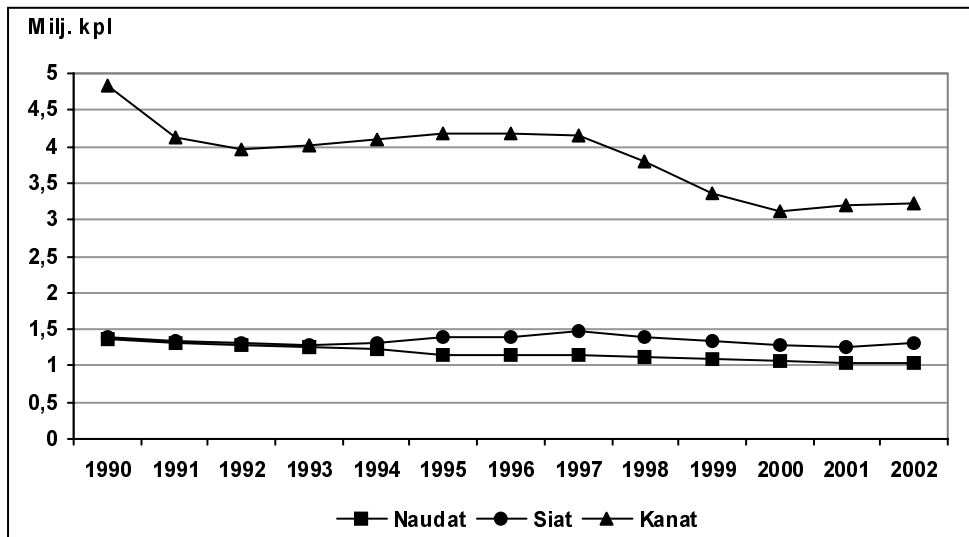
2.1.1 Hevoset maataloilla

Hevoset lasketaan maatalouden tuotantoeläintilastoihin Suomen Hippoksen ylläpitämän hevosrekisterin lisäksi. Maataloustilastoihin ei lasketa mukaan kaikkia hevosia, vaan vain maatilayrittäjien omistamat hevoset, joten Hippoksen rekisteri on laajempi ja monipuolisempi. Kaikki ihmisten kasvattamat eläimet, joita jossakin elämänsä vaiheessa käytetään elintarviketuotannossa, ovat tuotantoeläimiä. Osa hevosista teurastetaan elintarvikkeena käytettäväksi, joten myös hevoset luetaan kuuluvaksi maatalouden tuotantoeläimiin huolimatta siitä, että niiden pääasiallinen käyttö on ihmisten vapaa-ajan harrastuksissa ja urheilussa (MMM 2001a, s. 4). Osa hevosista ei päädy koskaan elintarvikekäyttöön, vaan ne lopetetaan kotitallilla. Kuitenkin hevosruhojen loppusijoitus esimerkiksi maahan hautaamalla on vaikeutunut EU:n ns. sivutuoteasetuksen myötä, ja hevosten hävittämisestä on tullut jossain määrin ongelma, jota yritetään ratkaista parhaillaan viranomaispäätöksillä ja uusilla käytännöillä.

Suurin osa hevosista oli maataloilla 1960-luvulle saakka, koska hevosten pääasiallinen käyttötarkoitus oli maa- ja metsätalouden työnkäyttö. 1900-luvulla ja 2000-luvun alussa enää noin puolet hevosten kokonaismäärästä oli maatilayrittäjien omistuksessa (Kuva 4). Maatilayrittäjien omistuksessa olevien hevosten määrä on pysynyt lähes ennallaan samanaikaisesti, kun hevosten kokonaismäärä on kasvanut. Lähes kaikkien muiden maatalouden tuotantoeläinten määrä on vähentynyt 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa tilaluvun vähenemisen myötä (Kuva 5). Aktiivitulojen lukumäärä aleni noin 40 prosentilla vuodesta 1990 vuoteen 2002 (MMM 2003a, s. 57, 77, 81, 85, 88, Suomen Hippos 2004c).

Kuva 4. Hevosten lukumäärä Suomessa ja maatilayrittäjien omistuksessa olleet hevoset (kpl) vuosina 1990–2002 (MMM 2003a, s. 88, Suomen Hippos 2004c).

Kuva 5. Nautaeläimet, siat ja munantuotantoon käytetyt kanat vuosina 1990–2002 (MMM 2003a, s. 77, 81, 85).

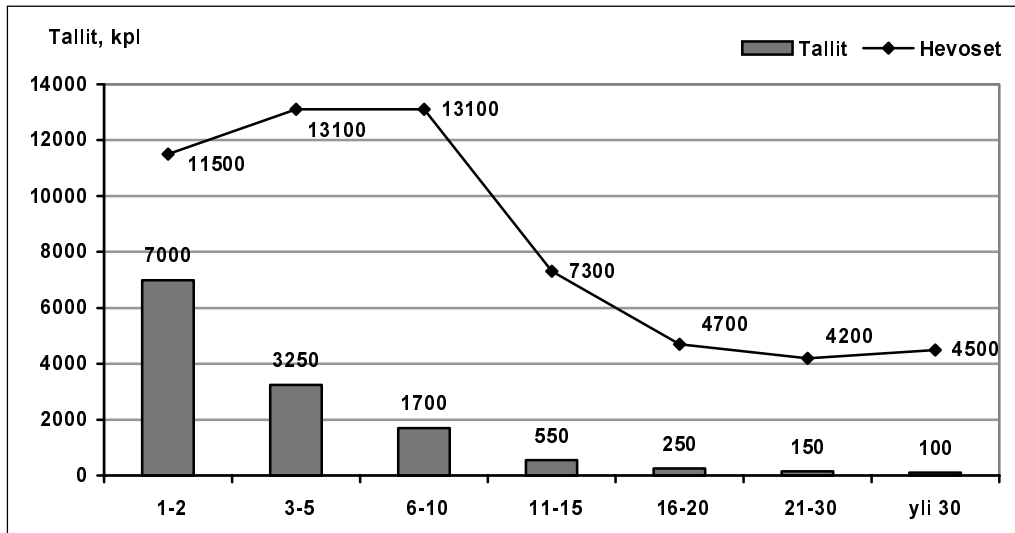
Hevostietokeskuksen vuonna 1999 tehdyn yritys­kyselyn mukaan maaseudulla sijaitse­vissa talleissa pidettiin 35 800 hevosta. Niistä noin 10 000 hevosta eli kolmasosa oli taajamissa asuvien henkilöiden omistamia hevosia, jotka pidettiin hoidossa tai valmennuksessa maaseututalleissa. Suomen hevoskannasta maataloilla ja maaseutuyrityksissä oli hieman yli 60 prosenttia, vaikka hevosten omistajista asui lähes 60 prosenttia kaupungeissa ja taajamissa (Heiskanen ym. 2002, s. 21–22).

2.2 Hevostallien lukumäärä

Vuonna 2001 Suomessa oli Hevostietokeskuksen tekemän hevostalouden yritys­kyselyn mukaan 13 000 hevostallia (Kuva 6). Tallien määrä keskittyi pieniin talleihin, joissa oli yhdestä kahteen hevosta. Kuitenkin 80 prosenttia hevosista oli vähintään kolmen hevosen talleilla (Heiskanen ym. 2002, s. 12). Hevostallien määrä lähes kaksinkertaistui runsaassa kymmenessä vuodessa. Vuonna 1987 tehdyn hevostalouden yritys­kyselyn mukaan talleja oli 7 300, joista 6 160 oli maatilatalleja (Heiskanen ym. 1989, s. 52–54).

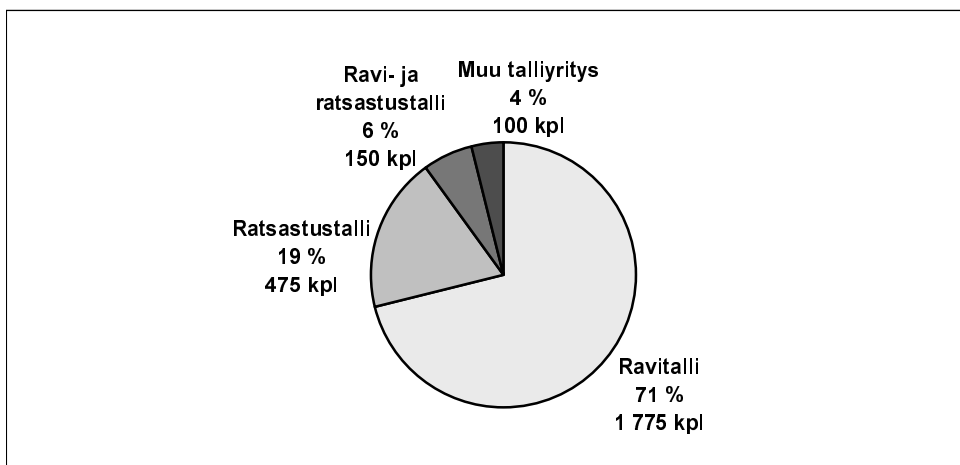
Talleista yli puolet sijaitsi Etelä-Suomessa. Väli-Suomessa sijaitsi 37 prosenttia talleista ja Pohjois-Suomessa kymmenen prosenttia. Pohjois-Suomessa ja Väli-Suomessa tallien toiminta oli pääosin raviurheiluun liittyvää; 82 prosenttia talleista oli suuntautunut raviurheiluun. Etelä-Suomessa ravitallien osuus kaikista talleista oli lähes 60 prosenttia, mutta ratsutallien osuus kaikista talleista oli muuta maata suurempi. Hevosten sijainti jakautui lähes samalla tavalla kuin tallien sijainti (Heiskanen ym. 2002, s. 13, 20).

Vähintään kolmen hevosen talleista noin 60 prosenttia toimi omistajiensa harrastustoimin­nan pohjalta. Hevostietokeskuksen mukaan liiketoiminnallis­in periaattein toimi noin 2 500 tallia (Kuva 7). Niistä 71 prosenttia oli suuntautunut ravitoimintaan. Tallin hevosmäärällä oli selvä yhteys tallin toiminnan yritys­mäisyyteen. Korkeintaan viiden hevosen talleissa toimintaa harjoitettiin pääasiassa harrastuksena. Toiminnan muutos harrastuksesta yritykseksi

Kuva 6. Hevostallit (n = 13 000) ja hevoset (n = 58 600) hevosmääräluokittain vuonna 2001 (Heiskanen ym. 2002, s. 12).

tapahtui useimmiten hevosmäärän ollessa seitsemästä kahdeksaan hevosta. Yli kymmenen hevosen tallit olivat pääosin yrityksiä (Heiskanen ym. 2002, s. 19–20). Hevosalalla onkin tyypillistä, että tallin pitäminen on ensiksi harrastus, seuraavaksi toisen työn ohessa tehtävä sivuelinkeino ja lopulta yrittäjän pääelinkeino.

Kuva 7. Talliyrittäykset (n = 2 500) toimintamuodoittain vuonna 2001 (Heiskanen ym. 2002, s. 19).

2.2.1 Hevostallit maataloilla

Hevostietokeskuksen mukaan talleista noin 80 prosenttia sijaitsi maaseudulla ja 62 prosenttia maataloilla vuonna 2001. Hevosia oli 8 000 maatilalla, joista 3 750 tilalla oli vähintään kolme hevosta (Heiskanen ym. 2002, s. 21–22). Tiken mukaan hevosia oli 5 500 maatilalla vuosina 2000 ja 2001 (MMM 2003b, s. 87).

Hevostietokeskuksen ja Tiken tiedot eroavat toisistaan, koska tietojen keruutapa ja käsitteiden määrittäminen ovat olleet erilaiset. Hevostietokeskuksen aineisto kerättiin vuonna 1999 hevosjalostusliittojen avulla, ja kartoituksessa otettiin huomioon kaikki hevosjalostusliittojen alueilla olleet hevostallit ja hevosia pitävät maatilat (Heiskanen ym. 2002, s. 5). Tiken aineisto perustuu IACS:iin, johon tiedot kerätään viljelijöiden toimittamista maatalouden perustukihakemuslomakkeista ja tukia hakemattomien tilojen erillisestä tilastokyselystä. Tiken aineistossa maatilat ovat maataloustuotantoa harjoittavia ns. aktiivituloja, joilla on vähintään yksi hehtaari peltoa viljelyksessä (MMM 2003a, s. 12, 74). Hevostietokeskuksen aineistossa ei ollut välttämättä näitä kriteereitä maatilalle, ja maaseuduksi katsottiin myös haja-asutusalueet.

Näin ollen 5 500 maatilalla oli 25 500 maatilayrittäjän omistamaa hevosta. Koska Hevostietokeskuksen mukaan 8 000 maatilalla oli yhteensä 35 800 hevosta, tiloista 2 500:lla oli vain maatilalan ulkopuolisten henkilöiden omistamia hevosia hoidossa tai valmennuksessa yhteensä noin 10 000 hevosta. Ulkopuolisten omistamien hevosten hoitaminen onkin osoittautunut monelle maatilalle hyväksi ratkaisuksi, eikä kaikilla maatilatallien omistajilla ole lainkaan omia hevosia. Tallipaikoille on ollut hyvin kysyntää ainakin taajamien läheisyydessä.

Vuosina 2000–2002 hevostiloja oli toiseksi eniten, kun verrataan hevosia pitävien maatalojen lukumäärää muihin kotieläimiä pitävien tilojen lukumäärään. Maatalojen lukumäärässä tulee ottaa huomioon, että samalla tilalla voi olla useampia eläinlajeja (Taulukko 1) (MMM 2003b, s. 83–87).

Taulukko 1. Maatilat, joilla oli kyseessä olevia kotieläimiä, ja eläinten määrä vuosina 2000–2002 (MMM 2003b, s. 83–87).

Eläimet pääryhmittäin	Vuosi 2000		Vuosi 2001		Vuosi 2002	
	Maatiloja, kpl	Eläimiä, kpl	Maatiloja, kpl	Eläimiä, kpl	Maatiloja, kpl	Eläimiä, kpl
Nautaeläimiä	30 100	1 056 700	27 600	1 037 400	26 000	1 025 400
Hevosia	5 500	25 500	5 500	26 200	5 100	25 200
Sikoja	4 400	1 295 800	4 000	1 260 800	3 800	1 315 000
Lampaita	2 200	99 600	2 100	96 000	1 900	95 900
Munivia kanoja	2 100	3 110 000	2 100	3 201 700	2 000	3 212 500
Vuohia	700	8 600	600	7 400	500	6 600

2.2.2 Monialaisten maatilojen ja muiden maaseudun elinkeinojen yleisyys

Maatiloilla hevostaloudella on pitkät perinteet ja, kuten edellä on todettu, noin 8 000 maatilalla on hoidossa yksi tai useampi hevonen ja 3 750 tilalla oli vähintään kolme hevosta. Hevostalouden erottaminen maatalouden yhteydestä ei kaikilla tiloilla ole käytettävissä olevien tietoaineistojen perusteella mahdollista. Vertailuna todettakoon kuitenkin, että maa- ja metsätalouden ohessa tiloilla harjoitettava muu yritystoiminta on melko yleistä; vuonna 2000 aktiivitulojen viljelijöistä 27 prosenttia (21 800 kpl) ilmoitti harjoittavansa maatilatalouden ohella muuta yritystoimintaa. Yleisimmät toimialat monialaisilla maatiloilla olivat koneurakointi (8 880 tilaa), matkailu (2 270 tilaa), erilaiset palvelut (3 870 tilaa) sekä puun (1 350 tilaa) ja elintarvikkeiden (1 070 tilaa) jatkojalostus. Monialaisten maatilojen muu yritystoiminta työllisti 16 000 henkilötyövuotta vuonna 2000 (Rantamäki-Lahtinen 2002, s. 7–8).

Muista maaseudun elinkeinoista todettakoon, että vuonna 2002 Suomessa oli noin 1 600 turkistarhaa, joista vajaa puolet toimi maatiloilla. Koko turkisala työllistää noin 6 000–7 000 ihmistä vuosittain. Suomen turkistuotannosta 98 prosenttia myydään ulkomaille, ja vientitulot ovat olleet noin 200–250 miljoonaa euroa vuodessa. Porotalous oli pääelinkeino 690 ruokakunnalle poronhoitovuonna 2002/2003. Eloporoja oli noin 196 700 eläintä. Poroja teuras-tettiin 106 400 kappaletta. Porotaloudesta saadun lihan arvo oli 5,6 miljoonaa euroa (MTTL 2004, s. 19). Vuonna 2001 Suomen Mehiläishoitajain Liittoon kuului 2 800 jäsentä. Mehiläishoitajien kokonaismäärä arvioitiin noin 30 prosenttia suuremmaksi (MMM 2003a, s. 148).

2.3 Hevostalous maatalouden päätuotantosuuntana

Hevostalous oli maatalouden päätuotantosuunta 2 100 aktiivitulalla vuosina 2000–2002 (Taulukko 2). Hevostilaksi laskettiin tila, jonka maatalouden bruttotuloista suurin osa tuli hevostaloudesta. Hevostilojen osuus kaikista maatiloista oli vain vajaat kolme prosenttia, mutta se on kasvanut huomattavasti vuosina 1990–2002 (MMM 2003a, s. 66).

Taulukko 2. Aktiivitulat ja hevostaloutta päätuotantosuuntana harjoittaneet maatilat vuosina 1990–2002 (MMM 2003a, s. 66). (Vuonna 1999 tietoja ei kerätty vuoden 2000 maatalouslaskennan vuoksi.)

Vuosi	Aktiivituloja, kpl	Hevostiloja, kpl	Hevostilojen osuus aktiivituloista, %
1990	129 100	960	0,7
1991	126 100	1 300	1,0
1992	121 300	1 300	1,0
1993	116 300	1 300	1,1
1994	114 500	1 400	1,2
1995	100 000	2 000	2,0
1996	94 100	2 100	2,3
1997	90 200	2 100	2,3
1998	88 100	2 300	2,6
2000	79 800	2 100	2,6
2001	77 300	2 100	2,7
2002	75 500	2 100	2,8

Hevostiloilla oli selvästi vähemmän peltoalaa kuin maataloilla keskimäärin vuosina 1994–2002. Maatilojen keskimääräinen peltoala tällä ajanjaksolla kasvoi 19,2 hehtaarista 29,9 hehtaariin, kun puolestaan hevostilojen keskimääräinen peltoala vaihteli 8,6 hehtaarista 10,0 hehtaariin. Vuonna 1994–2002 maatilojen keskimääräisen peltoalan kasvu oli jatkuvaa, kun taas hevostiloilla peltoala alkoi kasvaa vasta vuonna 1995, ja kasvu oli paljon hitaampaa kuin maataloilla keskimäärin (MMM 2003a, s. 65).

Hevostalous oli yksi vähälukuisimmista päätuotantosuunnista vuonna 2002 verrattaessa hevostiloja muihin maatalouden tuotantosuuntiin (Taulukko 3). Tilamäärältään hevostalous oli kuitenkin suurempi kuin muun muassa siipikarjatalous, ja toisaalta, kuten taulukosta 2 ilmenee, hevostalous on ainoa kotieläintalouden tuotantosuunta, joka on kasvanut 1990-luvun alusta lähtien. Kasvintuotannon tuotantosuunnista vain muu kasvituotanto ja erikoiskasvit tuotanto kasvoivat samalla ajanjaksolla paljolti kotieläintuotannon lopettamisista johtuen (MMM 2003a, s. 66).

Taulukko 3. Maatilojen lukumäärä (kpl) tuotantosuunnittain vuosina 1997–2002 (MMM 2003a, s. 66).

Päätuotantosuunta	1997	1998	2000	2001	2002
Viljanviljely	28 000	28 300	27 500	28 700	28 800
Lypsykarjatalous	28 700	27 000	22 900	21 400	20 100
Muu kasvituotanto	4 900	5 000	4 600	5 500	5 600
Muu nautakarjatalous	7 600	6 700	5 300	5 300	5 000
Erikoiskasvit tuotanto	4 400	4 600	4 400	4 800	4 600
Sikatalous	5 600	5 300	4 300	4 000	3 800
Puutarhakasvien viljely	3 000	3 000	2 400	2 500	2 400
Hevostalous	2 100	2 300	2 100	2 100	2 100
Siipikarjatalous	1 800	1 600	1 200	1 100	1 100
Muu tuotanto	3 000	3 200	4 100	1 000	1 100
Lammas- ja vuohitalous	1 100	1 100	900	900	900

2.4 Talliyritysten ja hevostilojen työllistävyys

Hevostietokeskuksen mukaan talliyrityksissä (maatilatallit mukaan lukien) työskenteli päätoimisesti 3 500 henkilöä ja osa-aikaisesti 6 000 henkilöä 2000-luvun alussa. Talleilla työskenteli lisäksi satunnaisesti arviolta 7 000 henkilöä avustusluonteisesti, joista suurin osa oli yrittäjäperheen jäseniä. Päätoimisista työntekijöistä noin puolet oli itse yrittäjiä, neljäsosa yrittäjäperheen jäseniä ja loput yrittäjäperheen ulkopuolisia työntekijöitä, joista osa oli harjoittelijoita, oppisopimusoppilaita sekä työmarkkinatuella palkattuja henkilöitä. Osa-aikaisista työntekijöistä puolet oli yrittäjäperheen jäseniä, neljäsosa itse yrittäjiä ja loput yrittäjäperheen ulkopuolisia henkilöitä. Päätoimisten työntekijöiden osuus työntekijöistä kasvoi selkeästi tallin hevospäärän kasvaessa (Heiskanen ym. 2002, s. 50–51).

Osa-aikaisten ja määräaikaisten työntekijöiden runsas määrä hevosalalla johtuu pääosin siitä, että talliyrittäjillä ei ole varaa palkata päätoimisia työntekijöitä vakituiseen työsuhteeseen, vaikka yrityksissä on tarvetta työntekijöille. Talliyrittäjien työvoimarakenne ei ole taroituksen mukainen, ja se vaikuttaa myös negatiivisesti talliyrittämisestä vallitsevaan kuvaan Suomessa. Hevosalalla on jossain määrin pulaa ammattitaitoisista ja osaavista työntekijöistä kuten kengitysseppistä ja ratsastuksenopettajista. Hevosalan koulutus on painottunut perustutkintojen järjestämiseen eikä pidemmälle kouluttautuneita hevosalan ammattilaisia valmistu koulutuksesta riittävästi (Heiskanen ym. 2002, s. 51, 60). Myös pysyvyys hevosalalla on ollut heikkoa, sillä alalle valmistuneista henkilöistä moni vaihtaa alaa muutaman työvuoden jälkeen. Työtehtävien fyysinen rasittavuus ja alhainen palkkataso eivät kannusta pysymään töissä hevosalalla pitkään.

Hevostalous on maatalouden tuotantosuunnista työvoimavaltaisimpia. Hevosten päivittäin tarvitsema hoito sitoo työvoimaa paljon, koska hevoset hoidetaan yksitellen, eikä hevosten hoitoa voida automatisoida yhtä paljon kuin muiden tuotantoeläinten hoitoa. Esimerkiksi lypsykarjataloudessa ovat käytössä automaattiset lypsy- ja ruokintajärjestelmät, mutta hevostalouden teknologisen kehityksen huippua Suomessa edustavat toistaiseksi vain lannanpoistokoneet sekä kävelytyskoneet.

Hevostalouden työmenetelmistä on tehty case-tutkimus kuudella eri hevostilalla vuonna 1998. Tiloilla tehdyt päivittäiset työt olivat suunnilleen samoja, mutta työmenetelmät tiloilla vaihtelivat. Tutkimuksessa selvitettiin päivittäisten töiden arvioituja työaikoja hevosta kohden, mutta kokonaistyöaikaa ei laskettu, koska kullakin tilalla käytiin vain kerran. Päivittäisiä töitä olivat hevosten ruokinta, karsinoiden puhdistus ja kuivitus, muiden tallitilojen puhdistus, hevosten tarhaus, hevosten puhdistus ja liikuttaminen. Nämä kaikki ovat käsityövaltaisia töitä, joten hevosten päivittäinen hoito kuluttaa runsaasti aikaa. Päivittäiseen työaikaan vaikuttavat tallin tuotantomuoto, hevosten hoidon yksilöllisyys sekä täysihoidossa olevien hevosten omistajien osallistuminen hevosten hoitotöihin (Korkiamäki ym. 1998). Hevostilojen työmenekistä ei ole vastaavalla tavoin tutkittua tietoa käytettävissä kuin muista maatalojen tuotantosuunnista.

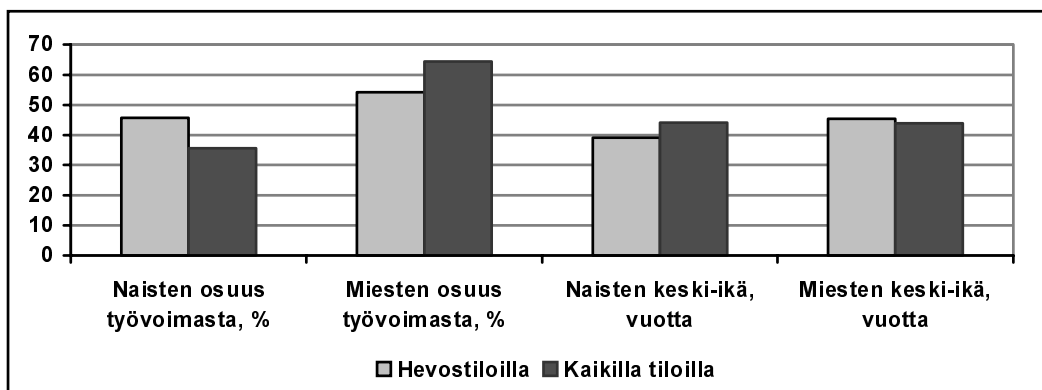
Hevostaloudessa ei ole toimivaa lomitusjärjestelmää, joka mahdollistaisi hevostalouslyrittäjille vuosilomien pitämisen samoin kuin muille karjatalouslyrittäjille. Hevostiloille ei ole helppoa saada lomittajia, joilla olisi kokemusta hevosista. Maatalouslyrittäjä on oikeutettu 23 päivän mittaiseen vuosilomaan, maksulliseen sijaisapuun ja maksulliseen lomitukseen, jos hän on MYEL-vakuutettu, harjoittaa karjataloutta päätoimisesti, ja karjaa on vähintään neljä kotieläinyksikköä (Mela 2002, s. 5). Kolme hevosta vastaa yhtä kotieläinyksikköä, mutta esimerkiksi yksi lypsylehmä vastaa yhtä kotieläinyksikköä. Siten hevostalouslyrittäjällä tulee olla vähintään 12 hevosta saadakseen lomituspalveluita, kun taas lypsykarjatilalla neljä lehmää riittää lomituspalveluiden saamiseen. Luotettavien tilastotietojen puute hevostaloudesta vaikeuttaa eri tuotantosuuntien vertaamista myös työmenekin osalta.

2.4.1 Hevostilojen työvoima ja viljelijöiden päätoimisuus

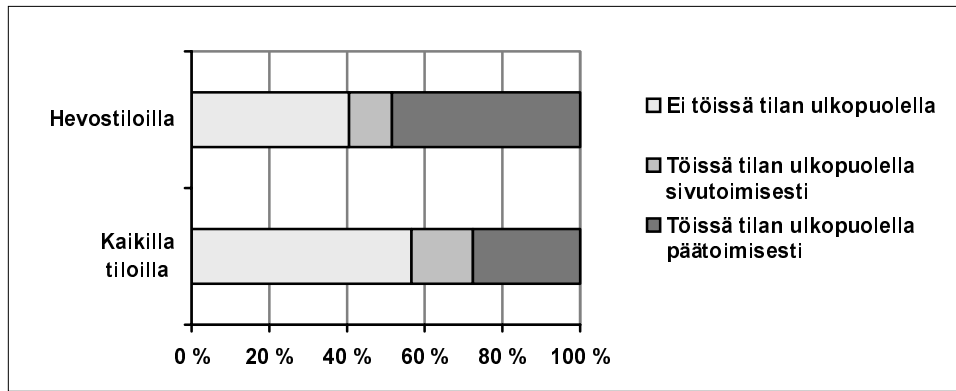
Vuoden 2000 maatalouslaskennan mukaan hevostiloilla työskenteli 4 350 henkilöä, mikä oli 2,4 prosenttia koko maatalouden työvoimasta (178 800 henkilöä). Työvoimaan laskettiin kuuluvaksi viljelijäväestö sekä yli kuudeksi kuukaudeksi vuodessa vakinaisesti palkatut henkilöt. Hevostilojen työvoimasta 93 prosenttia oli viljelijäperheen jäseniä ja seitsemän prosenttia vakinaisesti palkattuja. Vakinaisesti palkattujen osuus tuotantosuunnan koko työväestöstä oli hevostiloilla keskimääräistä (2 %) suurempi. Vain puutarhakasvituotannossa (13 %) ja siipikarjataloudessa (8 %) vakinaisesti palkattujen osuus työvoimasta oli suurempi kuin hevostaloudessa. Verrattuna muihin tuotantosuuntiin hevostaloudessa työskenteli suhteellisesti eniten naisia, ja naiset olivat keskimääräistä nuorempia (Kuva 8). Miesten osuus hevostalouden työvoimasta oli alhaisin kaikista tuotantosuunnista, ja miehet olivat keskimääräistä vanhempia (MMM 2002a, s. 175, 177).

Hevostalouden työvoimasta vain 17 prosenttia (760 henkilöä) työskenteli maatilataloudessa vähintään yhden henkilötyövuoden verran vuonna 2000. Noin puolet hevostalouden työvoimasta työskenteli alle 450 tuntia vuodessa. Maatalouslaskennassa yksi henkilötyövuosi (AWU eli Annual Work Unit) tarkoittaa yhden henkilön vuodessa tekemiä 1 800 työtuntia vuodessa. Yhtä henkilöä kohden lasketaan korkeintaan yksi AWU vuodessa eikä 1 800 tunnin ylittäviä tuntimääriä huomioida (MMM 2002a, s. 21, 190). Alle 450 tuntia vuodessa työskennelleiden runsas määrä selittyy kesäaikaan liittyvillä hevostalouden töillä, jotka lisäävät työvoiman tarvetta kausiluontoisesti. Tällaisia töitä ovat mm. siittoloiden siitoskausi, ratsastuskoulujen kesäleirit sekä hevosrehujen tuotanto.

Hevostilojen viljelijöitä ja maatalousyhtymien osakkaita oli 2 120 henkilöä vuoden 2000 maatalouslaskennassa. Hevostilojen viljelijöistä 860 henkilöä (40,5 %) oli päätoimisia, eli he eivät tehneet töitä tilan ulkopuolella (Kuva 9). Hevostaloudessa viljelijöiden päätoimisuus oli vähäisempää kuin kaikissa tuotantosuunnissa keskimäärin (MMM 2001b, s. 28).

Kuva 8. Hevostilojen ja kaikkien tilojen työvoiman jakautuminen (%) ja ikä (v.) sukupuolen mukaan vuonna 2000 (MMM 2002a, s. 177).

Kuva 9. Hevostilojen ja kaikkien maatilojen %-jakauma viljelijän päätoimisuuden mukaan vuonna 2000 (MMM 2001b, s. 28).

2.5 Hevosten taloudellinen merkitys

Hevostalouden taloudellisesta merkityksestä on vaikea tehdä johtopäätöksiä, koska tutkimustiedon puute haittaa arviointia. Maatalouden liiketaloustieteessä on tutkittu maatalouden eri tuotantoalojen sekä maaseutuyritysten kannattavuutta ja tulotasoa, mutta hevostalouteen niissä ei ole perehdytty. Koko Suomen hevosalan rahavirrat on laskettu Heiskasen ym. (1989, 2002) tutkimuksissa. Talliyritysten taloutta ja omaisuutta on selvitetty samoissa tutkimuksissa, mutta pieni otoskoko ei ole mahdollistanut koko hevostaloutta kuvaavien johtopäätösten tekemistä. Hevostalouden kannattavuudesta on tehty muutamia julkaisuja, joissa eri toimintamuotojen kannattavuutta arvioidaan esimerkkilaskelmien perusteella (Laine 1999, Hirvonen 2000, Hirvonen 2003). Hevostaloutta ei ole kuitenkaan helppoa verrata muihin maatalouden tuotantosuuntiin kannattavuuslaskelmien perusteella, koska monet hevostalouden tuotot ja kustannukset vaihtelevat enemmän kuin muussa kotieläintaloudessa (Hirvonen 2003, s. 119).

Yleinen mielipide hevostaloudesta on, että toiminnan harjoittaminen on taloudellisesti kannattamatonta tai heikosti kannattavaa. Mielikuva ei ole aivan perusteeton. Hevostalouden yrittäjillä on yleensä hyvä hevosalan ammattitaito, mutta talouden hallinnassa, markkinoinnissa ja yritystoiminnan suunnittelussa on puutteita. Usein hevostalouslyrittäjäksi ryhdytään harrastustoiminnan pohjalta. Kun harrastustoiminta kasvaa ja muuttuu yritystoiminnaksi, yrittäjät eivät kiinnitä riittävästi huomiota tuottojen hankintaan tai kustannusten hallintaan, jolloin toiminnan taloudellinen tulos jää heikoksi.

Talliyritysten taloutta ja omaisuutta selvitettiin otantatutkimuksella Heiskasen ym. (2002) tutkimuksessa. Tuloksia ei voida yleistää koskemaan kaikkia talleja muiden kuin talliyritysten osalta, koska ratsastuskoulujen ja ravitallien havaintomäärät tutkimuksessa olivat liian pienet. Yrityksissä oli sekä yrittäjän omia että ulkopuolisten henkilöiden omistamia hevosia (Taulukko 4). Päätoimisten työntekijöiden lisäksi kaikissa talleissa työskenteli osa-aikaisia työntekijöitä ja avustajia. Hevosten keskimääräinen arvo oli vajaat 3 400 euroa. Yritysten omaisuuden arvoon laskettiin rakennusten, maa- ja urheilualueiden, kaluston sekä varusteiden

Taulukko 4. Otantatutkimukseen osallistuneiden tallien tietoja otostilojen keskiarvoina (Heiskanen ym. 2002, s. 23–27).

	Talliyrietykset (48 kpl)	Ratsastuskoulut (13 kpl)	Ravitalit (11 kpl)
Yrittäjän omia hevosia, kpl	9,9	20,5	7,5
Ulkopuolisten omistamia hevosia, kpl	4,0	5,0	23,0
Päätoimisia työntekijöitä, henkilöitä	1,2	3,2	4,7
Osa-aikaisia työntekijöitä, henkilöitä	1,1	1,2	0,8
Päätoimisten työntekijöiden osuus kaikista työntekijöistä, %	29,0	56,0	64,0
Osa-aikaisten työntekijöiden osuus kaikista työntekijöistä, %	26,0	21,0	11,0
Omaisuu den arvo/hevonen, €	11 400	12 300	7 600
Liikevaihto, €	20 400	85 400	171 200
Liikevaihto/hevonen, €	1 500	3 400	5 600

arvot. Ratsastuskoulujen huomattavaan omaisuuden arvoon vaikuttavat ratsastusmaneesien, -kenttien ja hevosten omistaminen. Ravitalleilla hevoset ovat pääosin ulkopuolisten henkilöiden omistuksessa, jolloin yrittäjille ei synny omaisuudesta kustannuksia. Talliyrietysten korkeaan omaisuuden arvoon vaikuttaa maaomaisuuden arvo, koska tallit sijaitsivat useimmiten maataloilla (Heiskanen ym. 2002, s. 23–25).

Yrietysten liikevaihto vaihteli runsaasti tallityypeittäin. Yrietysten kannattavuus oli yrittäjien mielestä heikko tai tyydyttävä, mutta suuri osa talleista toimi kannattavuusrajal la tai sen alapuolella. Tuotot ja kustannukset jakautuivat melko samalla tavalla yrietystyy peittäin. Ratsastuskoulujen tuotot muodostuivat pääosin ratsastustunti- ja leiritoiminnasta. Kustannuksista suurin oli työvoimakustannus ja seuraavaksi suurin rehukustannus. Ravitallien suurin tuottoerä olivat valmennustoiminnan tuotot. Kustannuksista suurimmat erät olivat työvoima ja rehut (Heiskanen ym. 2002, s. 25–27).

2.6 Hevosalan tulevaisuus

Hevosten lukumäärä on kasvanut jatkuvasti 1980-luvun alun pohjalukemista. On erittäin todennäköistä, että kehitys jatkuu positiivisena tulevaisuudessakin. Ratsuhevosten ja ponien määrä lisääntynee harrastajamäärien kasvun ansiosta enemmän kuin ravihevosten määrä. Hevostaloudessa toimivan työvoiman määrä kasvaa ja työvoimarakenne paranee tulevaisuudessa, jos talliyrietysten taloudelliset toimintaedellytykset saadaan kuntoon. Heiskanen (2002, s. 16) pitää mahdollisena 1 500 uutta työpaikkaa hevostalouteen lyhyessä ajassa. Vuonna 2003 Etelä-Suomen alueella tehdyn selvityksen mukaan kiinnostus sekä hevosalan yrittäjyyteen että hevospäärän kasvattamiseen hevosenomistajien keskuudessa oli huomattavassa kasvussa. Alalle arvioitiin syntyvän satoja uusia yrietyksiä seuraavien vuosien aikana, mikä toteutuessaan kasvattaa hevosalan merkitystä elinkeinona (Laurea 2003, s. 15).

Suomesta puuttuu hevostalouden valtakunnallinen kehittämissuunnitelma. Alan neuvonta- ja tiedotustoiminta oli vähäistä edelleen 2000-luvun alussa, vaikka puutteet todettiin jo 1980-luvun lopulla. Tiedottamista tulisi kehittää niin hevosalan sisällä kuin myös alan ulkopuolisille suuntautuvassa viestinnässä. Tiedottamisessa tulisi korostaa hevosalan vahvuuksia myönteisen imagon luomiseksi ja ylläpitämiseksi (Laurea 2003, s. 6, 12). Lähitulevaisuudessa hevostalouden neuvonnan ja koulutuksen tulisi antaa tietoa muun muassa talliyrittämisen kannattavuuden edellytyksistä, talli- ja hevosurheilualueiden suunnittelusta, ympäristöhoidosta sekä hevosten valmennuksesta (Heiskanen ym. 2002, s. 63). Tietoa tarvitaan myös muun muassa talliyrittäjien perustamisesta, rahoitusmahdollisuuksista ja johtamisesta, markkinoinnista sekä hevostaloutta koskevasta lainsäädännöstä. Koulutusta ei tule keskittää vain hevosalan ammatteihin opiskeleville, vaan sitä on tarjottava myös yhä kasvavalle hevosalan harrastajajoukolle aloittelijoista kokeneisiin.

2.6.1 Hevostalous maataloudessa ja maaseudulla

Hevosten rehuntuotanto maataloudessa lisääntyy, jos hevosten lukumäärä kasvaa. Yhden hevosen vuodessa tarvitsema rehuala on noin 1–1,5 peltohehtaaria. Hevosrehujen tuotanto tulee olemaan yhä useamman maatilan erikoistumisala, vaikka tilalla ei harjoitettaisi kotieläintaloutta. Hevostalous maatalouden tuotantosuuntana tulee lisääntymään sukupolvenvaihdosten myötä, koska hevoset kiinnostavat nuoria maatilayrittäjiä. Rakennetukia maaseudun kehittämiseen myönnetään maaseudulla tapahtuvaan hevostalouteen. Hevostalous ei ole kuitenkaan hyödyntänyt riittävästi näitä tukia, joten tiedottamista tuista tulisi lisätä.

Hoitohevostoiminnan lisääntyminen maataloilla näyttää todennäköiseltä; kaupungeissa ja taajamissa tallipaikkojen kysyntä on suurempaa kuin tarjonta. Kaupunkitalleilla on jossain määrin pulaa hevosten tarha- ja laiduntiloista, joten väljät alueet maaseudulla houkuttelevat hevosenomistajia viemään hevosensa maaseututalleihin yhä useammin. Kuitenkin hevosten sijainti keskittyy entistä voimakkaammin Etelä-Suomeen, jossa valtaosa ihmisistäkin on. Maaseudun ja kaupungin välinen vuorovaikutus toteutuu hevosalalla ja tulee lisääntymäänkin, sillä kaupungeissa asuvien ihmisten omistamien hevosten määrä maaseudulla lisääntyy. Kaupungeissa asuvat hevosharrastajat ovat usein valmiita muuttamaan kaupungin läheiselle maaseudulle, jos kodin pihapiiriin saadaan hevostalli. Maatilojen ulkopuolisilla talleilla ei yleensä harjoiteta peltoviljelyä tai omisteta traktoreita tai työkoneita, mutta talliyrittäjät ovat alkaneet tehdä yhteistyötä maatilayrittäjien kanssa. Maatilat voivat tarjota talleille palveluitaan muun muassa rehuntuotannossa, rehu- ja kuivikesuurpaalien siirtelyssä ja avaamisessa, lannan siirrossa ja hevosurheilualueiden kunnostuksessa tai maatilat voivat myös vastaanottaa talleilta lantaa.

Hevosten kasvattamisen olosuhteet ovat parhaat maaseudulla, joten kasvattajien kiinnostus kasvatustoiminnan harjoittamiseen maaseudulla lisääntyy tulevaisuudessa. Ruokintakustannukset voivat olla pienemmät itse tuotetuilla rehuilla kuin ostorehuilla. Vaikka rehuja ei tuottaisi itse, ne saadaan ostettua maaseudulla paikallisilta tuottajilta yleensä edullisemmin

kuin kaupunkiin tuotuna. Varsojen kasvattamiseen pihatoissa on kiinnostusta, joten pihatto-kasvatuksen kehittäminen ja pihattojen määrän lisääminen toisivat monille maatilayrittäjille lisää toimeentulomahdollisuuksia.

2.6.2 Ravi- ja ratsastusurheilun tulevaisuus

Raviurheilun tulevaisuuden tavoite on saada ala nousuun. Ravikilpailujen palkintotason nostaminen on ensisijainen kehittämisen kohde, koska hyvät palkinnot houkuttelevat ammattilaisia pysymään alalla. Jos ammattilaiset lopettavat ravitoimintansa harjoittamisen tai muuttavat ulkomaille, raviurheilu taantuisi, koska riittävän tasokkaan ja jatkuvasti kehittyvän urheilumuodon sekä kansainvälisen kilpailukyvyn saavuttaminen on vaikeaa pelkästään harrastustoiminnan pohjalta (Heiskanen ym. 2002, s. 64).

Ravitoiminnan elpymisen yksi merkki on ollut ravihevosten niin kutsutun kimppaomistuksen lisääntyminen, jonka arvellaan jatkuvan tulevaisuudessakin. Kimppaomistuksessa yhden hevosen omistajuus on jaettu useampaan osuuteen. Hevosen omistajaksi pääsee ostamalla yhden osuuden hevosesta, ja hevosen kulut jaetaan kimpan kesken, joten omistamisen taloudellinen riski on pienempi kuin omistaessa ravihevonen yksin. Hevosen palkintosummat jaetaan kimpan kesken, mikä tietysti pienentää hevosesta saatavia tuottoja, mutta usein hevostkimpan jäsenille myös hevosen myötä muodostuvat sosiaaliset suhteet ovat tärkeitä.

Ravihevosten kasvatustoiminnan tulevaisuuteen vaikuttaa vahvasti koko ravialan tuleva kehitys. Kasvattajapalkkioihin panostaminen lisää hevoskasvatuksen kiinnostavuutta. Hevosjalostuksen uusimpien menetelmien nopea käyttöönotto on edistänyt hevosjalostusta Suomessa, joten keinosiemennyksen ja alkionsiirtojen käyttäminen tulevaisuudessakin takaa kilpailuedun sekä ravi- että ratsuhevosjalostuksessa (Heiskanen ym. 2002, s. 64–65). Ravihevosten jalostuksessa voidaan jo käyttää apuna jalostusarvon ennusteita eli BLUP-indeksiä, mutta ratsuhevosilta ne puuttuvat toistaiseksi. Etelä-Suomen hevosalan esiselvityksen mukaan sekä ravi- että ratsuhevosten kasvatuksen tulevaisuuden haaste on löytää ja saavuttaa kannattavan kasvatustoiminnan edellytykset, sillä toistaiseksi hevoskasvatusta Suomessa kuvaavat kasvatustoiminnan kannattamattomuus ja pienimuotoisuus (Laurea 2003, s. 8).

Ratsastusharrastuksen suosion kasvu jatkunee tulevaisuudessakin. Ratsastusta harrasti 102 000 henkilöä vuonna 2002. Samanaikaisesti 54 000 henkilöä halusi aloittaa ratsastusharrastuksen (Heiskanen ym. 2002, s. 41), joten harrastajien määrä lisääntynee, vaikka osa harrastajista lopettaisikin. Varsinkin kaupunkien läheisyydessä sijaitsevat ratsastuskoulut tulevat hyötymään tästä. Näiden tallien ratsastustunneille pääsemisestä on jouduttu jonottamaan jo 1990-luvun lopulla. Esimerkiksi Uudenmaan alueen ratsastustalliyrittäjistä 46 prosenttia (n = 59 henkilöä) koki ratsastukseen liittyvien palveluiden kysynnän olevan suurempaa kuin tarjonnan, ja vain 28 prosenttia yrittäjistä koki tarjontaa olevan jonkin verran enemmän kuin kysyntää (Hellgren & Jokinen 2003, s.44). Jotta ratsastusharrastuksen kiinnostavuus säilyy, harrastuspaikkojen määrää ja laatua olisi lisättävä. Lajin turvallisuus ja hevosten

hyvinvointi ovat nousseet ratsastusharrastuksen tärkeiksi teemoiksi, ja niiden toivotaan pysyvän arvossaan tulevaisuudessakin.

Ratsastuksen harrastajista suurin osa on ollut naisia, mutta tulevaisuudessa miesten osuus lajin harrastajista tulee kasvamaan. Ratsastukseen on tullut 1990-luvulla uusvanhoja lajeja, kuten lännenratsastus ja vaellusratsastus, jotka houkuttelevat miehiä ratsastuksen pariin perinteistä koulu- ja esteratsastusta enemmän. Vaellus- ja islanninhevosaursastuksen suosio on kasvanut 2000-luvulle tultaessa, ja lajien kasvu jatkuu tulevaisuudessa, koska seikkailu- ja luontomatkailu ovat kasvaneet matkailun aloilla. Hevosen käyttö kuntoutuksessa ja terapiassa on lisääntynyt voimakkaasti, mutta toiminnan laajamittainen kasvu tulevaisuudessa vaatii lisää sopivien hevosten ja terapeuttien kouluttamista sekä taloudellisia että muita resursseja (Heiskanen ym. 2002, s. 47, 49).

3 Hevostalouden tavoitteet ja toimintamuodot maataloilla

3.1 Hevostaloustoiminnan tavoitteet

Hevostaloudessa toiminnan tavoitteena ei aina ole taloudellisen voiton maksimointi, koska hevostaloudessa toimii runsas määrä harrastajia ja osa-aikaisia yrittäjiä, joiden tavoitteet liittyvät useimmiten elämänlaatuun. Harrastajat ovat tärkeitä alan yritystoiminnalle, koska he mahdollistavat yritystoiminnan harjoittamisen ostamalla palveluita yrittäjiltä, ja he pitävät omalta osaltaan hevostalouden volyyymiä yllä. Kuitenkin hevostalous tarvitsee ammattimais- ta yritystoimintaa, jotta alalla säilyy riittävän korkea taso ja kansainvälinen kilpailukyky (MTK 2002, s. 4).

Hevosalan yrittäjien tulisi tavoitella kustannusten kattamiseksi ja riittävän toimeentulon saamiseksi samoja asioita kuin muidenkin alojen yrittäjien. Usein hevosalan yrittäjäksi ryhdytään hevosharrastuksen pohjalta, jolloin työn mielekkyys tai sopiva työmäärä ovat oleellinen osa yrittäjän tavoitteita, eikä taloudellisuus ole varsinkaan toiminnan alussa tärkeä tavoite. Yritystoiminnan ja harrastustoiminnan välinen raja ei aina ole selkeä, mikä johtaa helposti taloudelliseen kannattamattomuuteen tai toiminnan tehottomuuteen.

Hevostaloudessa voidaan toimia yrittäjänä myös osa-aikaisesti, koska kaikki toimintamuodot eivät sido yrittäjää jatkuvasti. Hevostalouden ulkopuolella työskenteleminen mahdollistaa tulojen säännöllisyyden, mutta ei mahdollista merkittävää voittoa tai kasvua hevostaloustoiminnassa. Yleensä osa-aikaisten toimijoiden tavoitteet ovatkin muissa kuin taloudellisissa seikoissa, tai heidän ainoa taloudellinen tavoitteensa on toiminnan tappiottomuus.

3.2 Hevostalouden toimintamuodot maataloilla

Hevostalouden toimintamuodot Suomessa muodostuvat ravi- ja ratsastusurheilusta eri muotoineen sekä hevosurheilussa käytettävien hevosten kasvatuksesta, valmennuksesta, hoitopalveluista ja muusta toiminnasta (Saastamoinen 1999, s. 4). Lisäksi hevostalous jakaantuu vielä useampaan toimintamuotoon, joista seuraavassa käsitellään erityisesti maataloilla harjoitettavia toimintamuotoja. Maataloilla voidaan tuottaa hevosten rehuja, vaikka tilalla ei harjoitettaisi hevostaloutta. Myöhemmin tutkimusosiossa selvitetään, mitä toimintamuotoja tutkimusaineiston hevosaloilla harjoitetaan.

Periaatteessa kaikkia toimintamuotoja voidaan harjoittaa maataloilla, mutta syrjäinen sijainti voi haitata joidenkin toimintamuotojen harjoittamista kuten hevoskauppaa tai ratsastuskoulu toimintaa. Tietyt toimintamuodot, kuten hevosten kasvatus sekä pihatto- ja laidunpalvelut, sopivat erityisen hyvin maataloille ja maaseudulle, koska kyseisissä toimintamuodoissa laidunalan merkitys on suuri. Pääosa, 80–90 prosenttia, hevosten kasvatustoiminnasta tapahtuu edelleen 2000-luvun alussa maaseudulla. Hevostalouden harjoittaminen maataloilla sitoo maatalousmaan lisäksi rakennuksia ja työvoimaa, mikä on tärkeää maatalouden tuotantoresurssien tehokkaan käytön kannalta.

Hevostalouden harjoittamisessa keskitytään harvoin vain yhteen toimintamuotoon. Ravi- ja ratsastusurheilua harjoitetaan useimmiten erillään toisistaan, mutta toimintamuotojen sisällä on yleensä monipuolista toimintaa. Esimerkiksi ratsastustalleilla harjoitetaan usein ratsastuksen opetusta, hevosten täysihoitoa ja hevosten kouluttamista samanaikaisesti. Useimmiten monipuolisesti harjoitettavat toimintamuodot tukevat toisiaan. Kuitenkin liika monipuolistaminen voi vähentää tuottoja, lisätä kustannuksia ja haitata ammattitaidon kehittämistä. Tällöin toimintamuodot kilpailevat keskenään.

Yhteen toimintamuotoon keskittyvä maatilayrittäjä voi hankkia perusteelliset tiedot harjoittamastaan toimintamuodosta, ja yrityksessä voidaan käyttää tuotantovälineitä ja ihmistyötä hyvin tehokkaasti. Yhteen toimintamuotoon keskittyminen on yleensä helpompaa ja yksinkertaisempaa kuin toimintamuotojen harjoittaminen monipuolisesti, ja se merkitsee pienilläkin maataloilla suhteellisen laajaa tuotantoa, jolloin voidaan saavuttaa mittakaavaetuja. Eri toimintamuotojen monipuoliseen harjoittamiseen liittyy usein tasainen työnmenekki ja tulojen vähäinen vaihtelu. Monipuolinen toiminta myös lisää koko tilan toiminnan varmuutta ja tasaa riskejä. Runsaasti vaihtelevien tekijöiden, kuten kysyntä- ja hintasuhteiden, muutokset yhdessä toimintamuodossa eivät vaikuta koko tilan toimintaan, jos muiden toimintamuotojen edellytykset pysyvät ennallaan (Ryynänen & Pölkki 1982, s. 111–112).

3.3 Hevoskasvatus ja –jalostus

Hevoskasvatus on hevostalouden perustuotantoa (Laine 1999, s. 99). Hevosjalostustoiminnan muodot ovat siitostamman tai –oriin pito. Siitoshevonen voi olla toiminnan harjoittajan omistama tai ulkopuoliselta vuokraama tai liisaama. Kasvattajaksi pääsee vain henkilö tai yhtymä, jolla on tamman hallintaoikeus varsan syntymähetkellä. Tätä nykyä hevosjalostuksessa yleisin tapa tiineyttää tammat on oriin sperman kerääminen ja tammojen keinosiementäminen. Luonnollinen astuttaminen on käynyt harvinaiseksi siihen sisältyvien riskien ja tehottomuuden vuoksi. Alkionsiirtotoiminta omaksuttiin hevosjalostukseen uutena tekniikkana 1990-luvulla.

Siitosoriita pidetään siitoskaudella yleensä oriasemilla tai siittoloissa. Toiminnan harjoittajalla tulee olla Maa- ja metsätalousministeriön lupa harjoittaa hevosten keinollista lisäämistä, jolla tarkoitetaan keinosiemennys- tai alkionsiirtotoimintaa (MMMl 23.8.1996/641, 5 §). Lupa saadaan enintään viideksi vuodeksi kerrallaan, mutta se voidaan peruuttaa, jos toiminta ei täytä luvan asettamia edellytyksiä. Oriin pitämisen tuotot syntyvät oriin sperma-annosten myynnistä ja tammojen tiineytystyöstä sekä mahdollisesta hoidosta oriasemalla. Varsan synnyttyä oriin pitäjä saa vielä varsamaksun, jos se ei ole sisältynyt astutusmaksuun.

Hevoskasvatuksen tuotot muodostuvat varsojen myyntihinnasta, johon vaikuttavat muun muassa varsan rotu, suku, vanhempien jalostusarvo, kilpailusaavutukset ja rakenne sekä varsojen sen hetkinen markkinatilanne. Hevoskasvatus Suomessa ei ole kovin erikoistunutta toimintaa; se on yleisimmin harrastustoimintaa pienissä yksiköissä, ja ammattimaisten suurten kasvatusyksiköiden määrä on vähäinen. Suuret yksiköt toimivat pääosin ravihevosten kasvatuksessa. Kasvattajista hieman yli 80 prosenttia astuttaa vain yhden tamman vuodessa ja vain viisi prosenttia astuttaa vähintään kolme tammaa (Peltonen 2001 ref. Heiskanen ym. 2002, s. 13). Harrastajien kasvatus toiminnan taloudellisen voiton tavoittelemattomuus vaikuttaa ammattimaisen kasvattajan markkinoihin ja menestymiseen, koska harrastajat ja yrittäjät kilpailevat samoilla markkinoilla (MTK 2002, s. 4). Toisaalta vain muutaman varsan vuosittain myyvät hevoskasvattajat eivät pysty hyödyntämään niin sanottuja suurtuotannon etuja ja saavuttamaan niiden avulla kilpailuetua toisin, kuin suurissa kasvatusyksiköissä voidaan tehdä. Näillä kustannukset yhtä tuotettua yksikköä eli varsaa kohden ovat alemmat kuin pienillä, 1–2 varsaa vuosittain myyvillä yksiköillä.

Hevoskasvatus Suomessa ei ole yleensä taloudellisesti kannattavaa lyhyellä aikavälillä mitattuna, ja kasvatus toimintaan liittyy riskitekijöitä enemmän kuin muihin hevostalouden toimintamuotoihin (Laine 1999, s. 97). Tammojen varsomisaste on yleensä vain 60–70 prosentin luokkaa. Varsoista saatavat hinnat kattavat harvoin niistä johtuvat tuotantokustannukset varsinkin, kun kasvattajat joutuvat pitämään varsoja itsellään yleensä pitkään. Ostajat eivät yleensä ole kiinnostuneita nuorista, kouluttamattomista hevosista, vaan haluavat valmiiksi koulutetun hevosen. Varsinkin ratsuhevosia on vaikea saada myydyksi varsana, koska ratsujen koulutus alkaa vasta 3-vuotiaana, ja ratsastuskilpailuihin saadaan osallistua hevosen ollessa 4-vuotias.

Kasvatuksen tuotantokustannuksia Suomessa suurentavat pohjoiset ilmasto-olosuhteet, joiden takia kasvukausi on lyhyt ja sisäruokintakausi pitkä. Laidunkausi kestää vain puoli vuotta, vaikka laiduntaminen on siitoshevosille ja varsoille erittäin tärkeää ravinnontarpeen, hyvinvoinnin ja terveyden kannalta. Laidunruoho on edullista rehua ja sen maksimaalinen käyttö alentaa ruokintakustannuksia, jotka talvikaudella voivat kasvaa korkeiksi. Kylmät talvet asettavat tallirakennuksille aivan erilaisia vaatimuksia kuin lämpimissä maissa. Varsojen kasvattaminen ryhmäkarsinoissa kylmäpihatoissa ilmasto-olosuhteiden niin salliessa on kustannuksiltaan huomattavasti edullisempaa kuin yksittäiskarsinoissa lämpimissä talleissa.

3.4 Ravihevosten valmentaminen

Ravivalmennustoimintaa voidaan harjoittaa omistamillaan hevosilla tai tarjota valmennuspalvelua muille hevosomistajille. Suomen Hippos johtaa ravitoimintaa Suomessa. Ammattimaista toimintaa harjoittavalla valmentajalla tulee olla valmentajalisenssi tai ammatti-valmentaja- ja ajajalisenssi. Omistajavalmentajien eli harrastajien täytyy rekisteröityä Suomen Hippoksen rekisteriin, jotta valmennettavilla hevosilla olisi kilpailuoikeus. Ravikilpailuissa ohjastamiseen tarvitsee Suomen Hippoksen myöntämän ajoluvan, ammatti-valmentaja- ja ajajalisenssin tai ammattiajajalisenssin (Suomen Hippos 2002, s. 3, 11, 23–24).

Ravihevosten opettaminen alkaa yleensä hevosten ollessa yksivuotiaita. Lämminverisillä ravihevosilla kilpailuihin saadaan osallistua 2-vuotiaana ja suomenhevosilla 3-vuotiaana. Kilpailuoikeus päättyy lämminverisillä 14-vuotiaana ja suomenhevosilla 16-vuotiaana (Suomen Hippos 2002, s. 6–7), mutta yleensä hyvät ravihevokset siirretään siitoskäyttöön ennen kilpailuoikeuden päättymistä.

Ravivalmennustallin tuotot syntyvät pääosin ulkopuolisten omistamien hevosten valmennustoiminnasta. Valmennusmaksut sisältävät valmennuksen lisäksi hevosten hoidon ja ylläpidon valmentajan tallissa. Ravitalleilla harjoitetaan kasvatus-, valmennus- ja kilpailutoiminnan lisäksi usein myös pelkkiä täysihoitopalveluita, karsinoiden vuokrausta, siitosoriin pitoa ja hevosten myyntiä (Heiskanen ym. 2002, s. 20, 26). Monet ravivalmentajat saavat lisätuloja hevosten ohjastamisesta kilpailuissa. Suomessa on myös pelkkään ohjastamiseen keskittyneitä, valmennustoimintaa harjoittamattomia raviohjastajia. Kilpailupalkinnot ja kaantuvat yleensä hevosen omistajan, valmentajan ja ohjastajan kesken.

3.5 Ratsastustoiminta

Ratsuhevosten kouluttaminen ja kilpailuttaminen poikkeaa ravihevosten vastaavasta siten, että yleensä ratsuhevosten omistajat kouluttavat ja kilpailuttavat hevosensa itse, kun taas ravihevokset koulutetaan useammin ammattilaisilla. Ratsuhevosten kouluttaminen ja valmentaminen tapahtuukin Suomessa enimmäkseen harrastustoiminnan pohjalta, vaikka ammattilaisten suorittama kouluttaminen ja valmentaminen olisivat tärkeää parhaiden kilpailutulosten saavuttamiseksi. Toisaalta useille ratsuhevosen omistajille kilpaileminen ei ole merkityksellistä, ja heille riittää, että hevonen on mukava ja luotettava ratsastettaessa.

Ammattitaitoisilla ratsuttajilla riittää harrastustoiminnan määrästä huolimatta asiakkaita, ja kysyntä näyttää kasvavan tulevaisuudessa, koska hevosten omistajat ovat huomanneet oikean koulutuksen tärkeyden hevosen myöhemmässä käytössä. Hevosenomistajat myös tarjoavat hevosiaan ratsuttajille kilpailutettavaksi, jos hevonen osoittautuu potentiaalisesti kilpahevoseksi. Ratsuvalmentajan tuotot muodostuvat hevosenomistajien maksamista valmennusmaksuista. Jotkut ratsuvalmentajat käyvät kouluttamassa hevosia niiden kotitalleilla, mutta tehokkaampi ratkaisu on hevosten ottaminen ratsuttajan talliin sopimusajaksi. Ratsuttajan menestyessä kilpailuissa palkintorahoilla ei ole suurta merkitystä kokonaistulojen muodostukselle, koska ratsastuskilpailuista saatavat palkintosummat Suomessa ovat pieniä. Ratsastuskilpailuja Suomessa valvoo Suomen Ratsastajainliitto, SRL. Ratsuhevosten kilpailuoikeutta ei ole rajoitettu hevosen ikääntyessä kuten ravihevosten.

SRL hyväksyy ja valvoo myös tietyt kriteerit täyttyviä ratsastuskouluja ja harrastetalleja. Lisäksi Suomessa toimii runsaslukuisesti talleja, jotka antavat ratsastuksenopetusta ilman SRL:n valvontaa. Näillä niin sanotuilla villeillä ratsastustalleilla ei välttämättä ole opetuskäyttöön soveltuvia hevosia, koulutettua henkilökuntaa tai turvallisia puitteita ratsastukseen. Ratsastuskoulujen tuotot syntyvät pääosin ratsastustuntitoiminnasta, ja lisäksi monilla talleilla saadaan tuottoja ratsastusleireistä, hevosten täysihoitopalveluista ja karsinoiden vuokraamisesta. Muilla ratsastustalleilla tuottoja syntyy usein myös vaellusratsastuksista, terapiaratsastuksista, valjakkoajotoiminnasta, hevosten vuokraamisesta sekä hevoskasvatuksesta (Heiskanen ym. 2002, s. 21, 26).

Edistyneiden ratsastajien on mahdollista saada useimmissa ratsastuskouluissa valmennusta kilpailemista varten. Ratsastuksenopettajien lisäksi valmennuspalveluja tarjoavat kilparatsastukseen erikoistuneet ratsastusvalmentajat. Ammattitaitoisten valmentajien, kuten ratsuttajienkin, palveluilla on kysyntää, ja he keskittyvät yleensä tavoitteellisten ratsastajien valmentamiseen. Ratsastusvalmentajien tuotot muodostuvat valmennettaviensa maksamista valmennusmaksuista. Ratsastusvalmentajat myös kouluttavat hevosia niiden kotitalleilla tai omassa tallissaan saaden lisätuloja.

3.6 Hevosten hoitopalvelut

Hevosten täysihoitopalveluita tarjotaan monien muiden toimintamuotojen ohessa tai pelkään täysihoitotoimintaan erikoistuneissa talliyrityksissä. Täysihoitopalveluiden käyttäjiä ovat useimmiten ratsuhevosten omistajat, joten täysihoitotalleilla täytyisi olla ratsastuskenttä ja –maneesi asiakkaiden viihtyvyyden takaamiseksi. Täysihoitopalveluun sisältyvät karsinavuokran lisäksi yleensä hevosen perusrehut, kuivikkeet, ruokinta, hevosen tarhaus ja karsinan siivous. Useilla täysihoitotalleilla hoidetaan hevosen satunnainen ratsastaminen tai ajaminen lisäpalveluna. Täysihoitotallin tuotot syntyvät edellä mainittujen palveluiden muodostamista hoitomaksuista. Joskus hevosten omistajat haluavat hoitaa hevosensa itse vuokratien tallinpitäjältä vain karsinan ja siihen sisältyvän osuuden hevosten tarhoista ja urheilualueista. Tallinpitäjälle syntyy tällöin tuottoa pelkästään karsinavuokrasta.

Varsojen kasvattaminen pihatossa liittyy hevosten hoitopalveluiden ohella kasvattamiseen ja nuorten hevosten kouluttamiseen. Pihattokasvatus on yleistynyt Suomessa vasta 1990-luvulta alkaen. Varsoja pidetään pihatossa 1–3-vuotiaina, jonka jälkeen ne siirtyvät koulutukseen. Pihattopalvelun tarjoajan tuotot koostuvat hoitomaksuista, jotka kattavat pihattokarsinoiden vuokran ja varsojen päivittäisen perushoidon rehuineen, kuivikkeineen ja töineen. Hoitosopimukseen saattaa sisältyä myös varsan alkeisopetus. Pihattopalveluiden tarjoajilla voi olla myös laidunpalveluita, jotta pihatossa olevia varsoja ei tarvita kuljettaa muualle laidunkauden ajaksi.

Laidunpalvelut ovat osa hevosten täysihoitopalveluita, koska palveluntarjoajan on valvottava hevosia päivittäin, tarkastettava laidunten ja aitojen turvallisuus sekä huolehdittava, että laitumella on riittävästi syötävää ja vettä. Laidunpalveluista saatavat tuotot syntyvät hevosen laitumellaoloajan perusteella. Useat hevosjalostusliitot ja hevosystäväinseurat tarjoavat orilaitumia nuorille oriille, mutta talliyrittäjät ja muut hevosharrastajat tarjoavat laidunalaa muillekin hevosille. Oriasemilla ja siittoloilla on usein runsaasti laitumia, koska laiduntaminen parantaa tammojen tiinehtymistä.

3.7 Hevoskauppa

Hevoskauppaa harjoitetaan Suomessa usein muiden hevostalouden toimintamuotojen ohessa, mutta Suomessa on joitakin yksinomaan hevoskauppaan keskittyneitä yrityksiä. Hevoskauppaan erikoistuneet yritykset tuovat hevosia ulkomailta, mutta he myös välittävät, ostavat ja myyvät hevosia kotimaassa. Tavallisesti itse kasvatettujen varsojen myynti luetaan kasvatustoiminnan osaksi, vaikka sekin on hevoskauppaa. Ravihevosvarsoja kaupataan syksyisin hevoshuutokaupoissa, mutta muuten huutokauppoja ja hevosmarkkinoita järjestetään Suomessa harvoin. Hevosalan lehdissä julkaistavat ilmoitukset ovat säilyttäneet asemansa hevoskauppojen edistäjinä, vaikka Internetin yleistyminen 1990-luvulla on helpottanut myytävien hevosten markkinointia.

Ammattimaisen ja laajamittaisen hevoskaupan harjoittamista vaikeuttaa hevoskaupan kuuluminen arvonlisäveron piiriin. Arvonlisävero (alv) on 22 prosenttia hevosen arvosta. Liiketoimintaa harjoittavat hevosenostajat ovat arvonlisäverovelvollisia, joten he saavat vähentää arvonlisäveron osuuden myyntihinnasta verotuksessaan, jolloin hevosen ostamisesta aiheutuva kulu on pelkkä hevosen arvo. Yksittäisillä harrastajilla hevosen ostohinta on suurempi, koska he maksavat hevosen arvon lisäksi 22 prosenttia veroa, sillä he eivät saa vähentää arvonlisäveron osuutta verotuksessaan.

3.8 Hevosten käyttö matkailussa

Hevoset ovat merkittävä vetovoimatekijä maaseutumatkailussa, mutta yleensä hevostalous on maaseutumatkailun ohessa harjoitettavaa toimintaa. Hevosten vetovoimaisuus kaupunkilaislasten keskuudessa on havaittu monella maatilamatkailutilalla, joille on hankittu muutama hevonen. Hevoset kuuluvat olennaisena osana myös kotieläinpihoille, joilla ne ovat esitelyeläiminä siinä missä muutkin tuotantoeläimet, mutta hevosia käytetään myös talutusratsastuksessa ja hevosajelussa. Maaseutumatkailuksi voidaan lukea myös ratsastuskoulujen järjestämät leirit maaseudulla.

Ratsastusvaellusten suosio on kasvanut huomattavasti 1990-luvun aikana seikkailu- ja luontomatkailun suosion kasvamisen ohella. Suomessa oli vain muutamia vaelluksia tarjoavia talleja 1990-luvun alussa, mutta 2000-luvun alussa talleja oli useita kymmeniä. Suomen hevostalouden markkinointi ulkomaille onnistuu varmasti parhaiten ratsastusvaelluksien avulla, koska vaeltaminen ratsain Suomen vaihtelevissa, kauniissa maisemissa on houkutellettu jo useita satoja, ellei tuhansia ulkomaalaisia matkailijaryhmiä Suomeen. Suomessa on sekä pelkkään vaellustoimintaan keskittyneitä talliyrityksiä että vaellusratsastusta muiden hevostalouden toimintamuotojen ohella tarjoavia yrityksiä. Osa ratsastusvaelluksista tarjoavista talleista tarjoaa asiakkailleen myös majoituspalveluja, joista eksoottisimpia ovat yöpyminen metsäkämpillä tai laavuissa.

3.9 Hevoset maa- ja metsätalouden työnkäytössä

Ennen 1950-lukua hevosten merkitys maataloille oli suuri työnkäytön vuoksi, kunnes maatalouden koneellistuminen ja traktorien määrän lisääntyminen vähensivät hevosten merkitystä maatalojen töissä. Vuonna 1987 vain 1 170 maatilaa piti hevosia pelkästään työnkäytön vuoksi (Heiskanen ym. 1989, s. 66). 2000-luvun alussa hevostyön käyttö maataloudessa oli pääosin pienen harrastajajoukon toimintaa.

Metsätaloudessa hevonen säilytti asemansa hieman pidempään kuin maataloudessa; vielä vuosina 1960–1961 metsätöissä oli noin 55 000 hevosta (Hevostaloustoimikunnan mietintö 1963 ref. Heiskanen ym. 1989, s. 7). 1990-luvun lopussa hevosen suosio muun muassa nuorten metsien harvennushakkuissa puun kuljettajana alkoi jälleen yleistyä, mutta hevosten käyttö metsätöissä oli edelleen määrältään vähäistä. Vuonna 1999 Suomessa oli 21 ammatti- maista hevosemetsuria sekä noin 15 hevosemetsuria, jotka toimivat ajoittain kaupallisesti oman tilan ulkopuolella. Noin 20 maanviljelijää hoiti talvisin puunkorjuun hevosen avulla. Metsätöissä käytettäviä hevosia oli noin sata (Af Ursin 1999, s. 66).

Af Ursinin (1999, s. 67) mukaan Suomeen tarvitaan tuhat uutta hevosemetsuria 2000-luvulla. Hevosilla tehtävä puunkorjuu sopii edelleen hyvin muun muassa luonnonsuojelualueille, kaupunkipuistoihin ja -metsiin, pieniin alle 100 m³ hakkuumäärän käsittäviin metsiin, saariin ja myrskyn vaurioitamiin metsiin. Lisäksi hevoset sopivat nuorten metsien harvennukseen, siemenpuiden poistoon taimikoista sekä kaupunkilaismetsänomistajien ja kesämökkiläisten palvelemiseen.

3.10 Hevosten rehuntuotanto ja -myynti

Rehuntuotannon erikoistaminen hevosille on yleistynyt urheiluhevosten ruokinnallisten vaatimusten kasvaessa. Hevosille on erittäin tärkeää, että rehut ovat hyvälaatuisia sekä ravintoarvoltaan että hygieenisesti. Hevoset sairastuvat herkästi ruoansulatus- ja hengityselinsairauksiin, jos rehut ovat homeisia, pölyisiä tai ravintoarvoltaan heikkoja. Hevosten pääasiallinen karkearehu on heinä, vaikka säilöheinän ja säilörehun käyttö on yleistynyt ruokinnallisen tutkimustiedon lisääntymisen myötä 1990-luvulla. Viljoista hevosille sopii parhaiten kaura.

Rehuntuotanto vuoden 2003 hevosmäärälle tarvitsi yhteensä yli 60 000 hehtaarin peltoalan. Maatilat voivat erikoistua hevosten rehuntuotantoon ja -myyntiin, vaikka niillä ei harjoitettaisi hevostaloutta. Taajamissa sijaitsevilla talleilla ei ole yleensä omaa rehuntuotantoa tai laidunmaata, joten ne ovat merkittävä rehunostajaryhmä ja laidunpalveluiden käyttäjä maataloille (Heiskanen ym. 2002, s. 23). Hevostaloudessa ovat yleistyneet rehuntuotantosopimukset, joilla talliyrittäjät varmistavat tietynlaatuisten rehun saamisen sisäruokintakaudelle. Sopimukset tuovat varmuutta myös rehuntuottajille, kun hyvälaatuisen sadon kysyntä on varmistettu sopimuksella. Etenkin laadukkaalla heinällä on hyvä menekki hevostaloudessa.

Esimerkiksi Uudenmaan alueen yli kymmenen hevosen ratsastustalleista (n = 59 kpl) 32 prosentilla oli vakituinen heinätoimittaja ja 29 prosentilla ei ollut vakituista heinätoimittajaa vuonna 2002. Lopuilla 39 prosentilla ratsastustalleista yrittäjät viljelivät tarvittavan heinän itse. Tilan koko oli korkeintaan viisi hehtaaria 29 prosentilla talleista, joten näillä talleilla rehut jouduttiin ostamaan (Hellgren & Jokinen 2003, s. 39, 45).

4 Hevostalouden tuotantotuet

Hevostaloutta pää- tai sivutuotantosuuntana harjoittava maatilayrittäjä voi saada samoja maatalouden tuotantotukia kuin muidenkin tuotantosuuntien harjoittajat. Hevostila voi hakea kasvintuotantoon peltokasvien tukea (CAP), luonnonhaittakorvausta (nk. LFA-tuki) sekä maatalouden ympäristötukea, joka jakaantuu perus- ja lisätoimenpiteisiin sekä erityistukisopimukseen. Kasvi- ja kotieläintuotantoon voidaan hakea kansallisia tukia, jotka jakaantuvat Pohjois- ja Etelä-Suomessa maksettaviin tukiin. Kaikkiin tukimuotoihin kuuluu tukiehtoja, jotka saattavat vaihdella hieman vuosittain ja tukimuodoittain (MMM 2003c).

Vuosina 1997–2000 tukiehdot eivät muuttuneet merkittävästi muiden kuin luonnonhaittakorvauksen osalta. Vuoteen 1999 saakka luonnonhaittakorvauksen piirissä olivat vain B- ja C-tukialueet, mutta vuodesta 2000 lähtien tukea on maksettu myös A-tukialueelle. Vuodesta 2000 lähtien luonnonhaittakorvaus on ollut A-alueella 150 €/ha, B-C1-tukialueilla 200 €/ha ja C2-C4-tukialueilla 210 €/ha. Aiemmin luonnonhaittakorvausta maksettiin joko eläinyksiköiden tai peltoalan mukaan, mutta vuodesta 2000 lähtien tuki on maksettu pelkästään peltoalan perusteella (MTTL 2002, s. 54, 91). Aiemmassa eläinmäärän huomioonottavassa järjestelmässä selvitettiin nautakarja-, lammas-, uuhi- tai hevostilalla olleiden luonnonhaittakorvaukseen oikeuttavien eläinten määrä eläinyksikköinä sekä näille eläimille viljeltävän koko-

naisrehualan määrä hehtaareina, joista pienempi otettiin huomioon tuen määrää laskettaessa. Tuen määrä oli 180 ecua yhtä hehtaaria tai eläinyksikköä kohden. Vähintään puolivuotias hevonen vastasi yhtä eläinyksikköä luonnonhaittakorvauksen ehdoissa (Laine 1999, s. 101).

Ennen Suomen liittymistä EU:in hevostalous ei saanut yhteiskunnan tukea. Valtiolta saatu rahoitus tuli hevostalouden itsensä tuottamasta hevostaloustaloudesta, josta maksettiin varsarahaa, kasvattajapalkkioita ja palkintotukia. Varsaraha ja kasvattajapalkkiot lakkautettiin 1.1.1995, koska hevostalous alkoi saada maatalouden tuotanto- ja rakennetukia. Tämä asetti osan hevostaloudesta eriarvoiseen asemaan, koska maatalouden tai maaseudun ulkopuolella harjoitettavaan kasvatukseen ei saada lainkaan tukea (Peltonen 1995, s. 40–42). Toisaalta EU-tuilla on tarkoitus kompensoida nimenomaan epäsuotuisista olosuhteista aiheutuvia haittoja maataloustuotannossa, joten siksi tukia myönnetään vain maataloutta harjoittaville hevostaloustalouksittajille. Maatalouden ulkopuolella harjoitettavasta hevostoiminnasta vain maaseudulla tapahtuva toiminta voi saada EU:n rahoittamia tukimuotoja. EU-tuet on kohdennettu pääosin hevostaloukseen. Tukien elvyttävä vaikutus kasvatukseen näkyi heti vuonna 1995 tammojen astutusmäärissä, jotka kasvoivat verrattuna edeltäviin vuosiin (Suomen Hippos 2004e).

4.1 Hevostalouden kansallinen tuki

Hevostalouteen voidaan hakea kansallisista varoista maksettavaa eläinyksikköperusteista suoraa tukea. Kansallinen kotieläintuki maksetaan A- ja B-tukialueilla Etelä-Suomen kansallisena kotieläintukena ja C-tukialueilla pohjoisena kotieläintukena. Tukiehdoissa ei ole eroja tukialueiden välillä, mutta tuen määrä on Etelä-Suomessa hieman pienempi (Taulukko 5). Tuen hakijalla tulee olla hallinnassaan vähintään kolme hehtaaria viljeltyä peltoa ja yksi eläinyksikkö laskentapäivänä, joka hevosilla on 1. toukokuuta. Hevosten hallintaoikeuteen riittää vuokra- tai leasing-sopimus tai osaomistus. Hevosten on oltava Suomen Hippoksen rekisterissä. Hevosista maksetaan tukea enintään viisi eläinyksikköä suuremmalta eläinyksikkömäärältä kuin edellisellä vuonna, ja kaiken kaikkiaan korkeintaan 20 eläinyksikköä viljelijää kohden (MMM 2003c, s. 82–95).

Taulukko 5. Hevostalouden kansallinen tuki (euroa eläinyksikköä kohti) vuosina 1995–2004 (Peltonen 1995, MTTL 2001, Enroth 2002, MMM 2002b, MMM 2003c, MMM 2004).

Vuosi	Siirtymäkauden tuki A- ja B-alueilla, €/ey	Siirtymäkauden tuki C-alueella, €/ey
1995	589	589
1996	488	488
1997	378	378
1998	303	303
1999	278	168

Vuosi	Etelä-Suomen kansallinen kotieläintuki, €/ey	Pohjoinen kotieläintuki, €/ey
2000	269	269
2001	252	269
2002	250	265
2003	250	265
2004	245	305

Hevostalouden kansalliseen tukeen ovat oikeutettuja siitostammat (1 ey), 1–3-vuotiaat varsat (0,6 ey) sekä vähintään 1-vuotiaat suomenhevoset (0,85 ey). Siitostammalla tarkoitetaan tammaa, joka on edellisen vuoden aikana varsonut tai astutettu jalostukseen hyväksytyllä oriilla. Suomenhevos- ja lämminveriset ravihevostammat voidaan astuttaa kantakirjaamattomalla oriilla, jos sekä tamma että ori ovat astutushetkellä saman omistajan hallinnassa. Poni-tammojen tulee olla puhtasrotuisia, ja ne tulee astuttaa samanrotuisella oriilla (MMM 2003c, s. 86, 92, 96).

Vaatus hevosien hallintaoikeudesta aiheuttaa epäselvyyksiä hevostalousyrittäjille muita kotieläinyrittäjiä useammin. Muut kotieläimet ovat tavallisesti tuen hakijan omistuksessa, mutta hevostiloilla on usein ulkopuolisten omistamia hevosia. Vain tuen hakijan hallinnassa olevista hevosista voidaan hakea hevostalouden kansallista tukea, vaikka tilalla olisi useita ulkopuolisten omistamia hevosia hoidossa.

4.2 Alkuperäisrotujen kasvattamisen tuki

Suomenhevosista tehtiin vuosina 1995–1999 maatalouden ympäristötuen erityistukisopimuksia alkuperäisrotujen kasvattamisesta. Tukea maksettiin 84 euroa suomenhevosesta, jota käytettiin jalostukseen (Laine 1999, s. 102). Tuen maksaminen lopetettiin, koska EU-komission alkuperäisen päätöksen mukaan alkuperäisrodun tukea voitiin maksaa vain roduille, joiden naaraseläimiä on enintään 1 000 yksilöä. Päätöstä muutettiin myöhemmin, koska määrän ei katsottu olevan oikeudenmukainen eri eläinlajeille. Suomenhevosilla naaraseläinten enimmäismääräksi tuli 5 000 siitostammaa. Koska suomenhevosia oli siitöskäytössä noin 2 000 tammaa, suomenhevoset pääsivät takaisin alkuperäisrotujen tuen piiriin vuodesta 2002 alkaen (Peltonen, T., Suomen Hippos, henkilökohtainen tiedonanto 26.3.2003).

Tukea alkuperäisrotujen kasvattamiseen voidaan hakea siitostammoille, joiksi lasketaan hakuvuonna astutetut tai varsonneet suomenhevostammat, ja kantakirjatuille suomenhevosoriille. Tukisumma on 168,19 euroa eläinyksikköä kohden vuodessa. Vähintään yhden vuoden ikäinen suomenhevonen vastaa yhtä eläinyksikköä alkuperäisrotujen kasvattamisen tukiehdossa (MMM 2003d).

5 Maatilatalouden tuloverotus

Seuraavassa tarkastellaan lyhyesti tuloverotusjärjestelmän tulolähdejakoja ja pohditaan hevostalouteen liittyviä tuloverotusratkaisuja. Hevostalouden verotuksessa on tehty vaihtelevia ratkaisuja toiminnan määrittämisestä harrastus- tai ansiotoiminnaksi. Lisäksi luvussa käsitellään maatalouden tuloverotuksen käsitteitä ja verotuksen tulokäsitteiden laskentaa.

5.1 Tulolähdejako ja hevostalouden tuloverotus

Tulolähteet ovat olennainen osa tuloverotusjärjestelmää. Tulolähteitä ovat elinkeinotoiminta, maatalous ja muu toiminta (henkilökohtainen tulolähde). Tulolähteet noudattavat tuloverolakien soveltamisaloja, joten toiminnan kuuluminen tiettyyn tulolähteeseen vaikuttaa toimintaan sovellettavan tuloverolain valintaan ja siten muun muassa veron määrään (Ossa 2001, s. 11–12). Liike- ja ammattitoiminta kuuluvat elinkeinotoiminnan tulolähteeseen, jota koskevat säädökset ovat elinkeinoverolaissa (EVL). Maatalouden tuloverotusta koskevat säädökset ovat maatilatalouden tuloverolaissa (MVL). Henkilökohtaisen tulolähteen verotusta koskevat säädökset ovat tuloverolaissa (TVL) (Kiviranta 2001, luku 7/1).

Verovelvolliseen sovellettavaa tuloverolakia valittaessa on ensin selvitettävä, harjoitetaanko toimintaa lainkaan ansiotarkoituksessa. Harrastuksenomaiseen tulonhankkimistoimintaan sovelletaan TVL:n säännöksiä. Harrastuksenomaisen toiminnan menot ovat pitkälläkin tärkeyksellä tuloja suuremmat. Harrastustoiminnan tappiota ei vahvisteta, joten menot, jotka ylittävät tulot, jäävät yrittäjän vähennyskelvottomiksi yksityistalouden menoiksi (Ossa 2001, s. 14–15).

Ravi- ja ratsuhevosista saatavat tulot ovat veronalaisia TVL 29 §:n mukaan, vaikka kyseessä olisi harrastustoiminta, jonka tappiota ei vahvisteta. Harrastustoiminnaksi luokitellusta ravi- ja ratsastustoiminnasta voidaan siis pyytää tuloja ja menoja koskeva selvitys verotusta varten. Veronalaisesta tulosta saadaan vähentää muun muassa hevosen hankinta- ja ylläpitomenot sekä harjoitus- ja kilpailumenot, sillä ainoastaan harrastustoiminnan nettotuloa verotetaan. Harrastusluonteisuutta koskevaa kantaa voidaan myös muuttaa myöhemmin. Kun harrastustoiminnaksi katsottu hevosenpito laajentuu ja muuttuu osaksi tulolähdettä, MVL:n ja EVL:n mukaisessa verotuksessa vähennyskelvoiseksi hevosen hankintamenoksi voidaan katsoa sen alkuperäinen hankintahinta tai korkeintaan käypä arvo siirtohetkellä. Hevosista aikaisempina vuosina aiheutuneet ylläpitomenot jäävät vähennyskelvottomiksi harrastustoiminnasta aiheutuneiksi yksityistalouden menoiksi (Kiviranta 2001, luku 7/3).

Muutaman ravi- ja ratsuhevosien pito kilpailutarkoituksessa on katsottu yksityistalouteen kuuluvaksi harrastustoiminnaksi, josta aiheutuvia kuluja ei saada vähentää verotuksessa. Sen sijaan vaatimatonkin kasvatustoiminta on oikeuskäytännössä katsottu vakaassa ansiotarkoituksessa tapahtuvaksi toiminnaksi. Laajamittainenkin hevoskasvatus on katsottu maatalouteen kuuluvaksi, vaikka maatilayrittäjän varsinainen ammatti on muu kuin maanviljelijä, jos hevoskasvattajalla on hallussaan maatila. Tällöin hevoskasvatusta verotetaan MVL:n

mukaan. Jos hevoskasvattaja harjoittaa jotakin liiketoimintaa, mutta hänellä ei ole maatilaa, hevoskasvatusta verotetaan EVL:n mukaan. Ravi- ja ratsuhevosten pitäminen kilpailutarkoitusta varten on katsottu usein EVL:n mukaiseksi toiminnaksi. Hevosten täysihoitoa verotetaan yleensä suppeana MVL:n mukaan ja laajana EVL:n mukaan (Kiviranta 2001, luku 7/3).

Hevostalouden verotus on koettu ongelmalliseksi muun muassa MTK:n hevostaloustyöryhmän (2002) mukaan, koska ratkaisut tuloverotuksesta ovat vaihdelleet runsaasti. Myös arvonlisäverotus varsinkin raviurheilussa on raskas, sillä vaikka kilpailutoiminta on arvonlisäverotonta, niin valmennustoiminta on 22 prosentin verokannassa. Eri arvonlisäverokantoihin kuuluvat palvelut hankaloittavat monimuotoista yritystoimintaa, kuten ratsastusleirejä, ja varsinkin siihen liittyvää kirjanpitoa, sillä esimerkiksi ratsastustuntien ja majoituksen arvonlisäverokanta on 8 %, elintarvikkeiden 17 % ja tarjoilun 22 % (MTK 2002, s. 5). Hevostalouden verotuksen ongelmia on mainittu myös muun muassa Heiskasen ym. (1989, s. 79–82, 2002, s. 27) tutkimuksissa. Arvonlisäverotuksen vaihtelevuutta ratsutallien eri toiminoissa ja ratsutalliyrittäjien mielipiteitä arvonlisäveron vaikutuksesta tallien toimintaan on selvitetty Kautun (2000) opinnäytetyössä.

5.2 Maatalouden tuloverotuksen tulokäsitteet

Maatalousverotuksen tulokäsitteet muodostuvat verotuksessa ilmoitettavien veronalaisten tulojen ja vähennyskelpoisten menojen erotuksesta. Kirjanpitoon kirjatut, verotuksessa vähennyskelvottomat menot lisätään tuloon ennen maatalouden puhtaan tulon laskentaa. Vähentämällä puhtaasta tulosta maatalouteen kohdistuvien velkojen korot saadaan selville maatalouden tulos.

5.2.1 MVL:n veronalaiset tulot ja menot

Maatalouden *veronalaiseen tuloon* luetaan kaikki maatalouteen liittyvästä toiminnasta rahana ja rahanarvoisena etuutena saadut tulot. Maatalouden veronalaisia tuloja MVL 5 §:n mukaan ovat kotieläin- ja kasvinviljelytuotteiden myyntitulot, maatalouden sivuansiotoiminnan tulot, maatalouden tuet, tasausvarauksen suora tuloutus sekä muut maatalouden tulot, joita ovat muun muassa vakuutuskorvaukset ja maa- tai metsätalouteen liittyvät vuokratulot. Arvonlisäverovelvollisen maatalousyrittäjän on ilmoitettava myyntitulot tuloverotuksessa nettomääräisinä ilman arvonlisäveron osuutta (VH 2002, s. 2–3).

Maatalouden *vähennyskelpoisia menoja* ovat MVL 6 §:n mukaan maatalouden tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä aiheutuneet menot. Maatalousverotuksessa hyväksyttäviä vähennyskelpoisia menoja ovat palkkausmenot, tuotantopanosten hankintamenot, muut vuosimenot sekä pitkävaikutteisten investointimenojen poistot. Tuotantopanosten hankintamenoja ovat muun muassa kotieläinten, rehujen, lannoitteiden ja lyhytikäisen maatalouskaluston hankintamenot. Muita menoja ovat muun muassa polttoaine-, sähkö-, korjaus- ja kunnossapitomenot sekä vuokrat (VH 2002, s. 3–4). *Vähennyskelvottomia menoja* MVL 7 §:n mukaan ovat muun muassa puolisolle ja alle 14-vuotiaille perheenjäsenille maksetut palkat, maatalouden tuotteina suoritettut luontoisedut sekä yksityistalouden elantomienot.

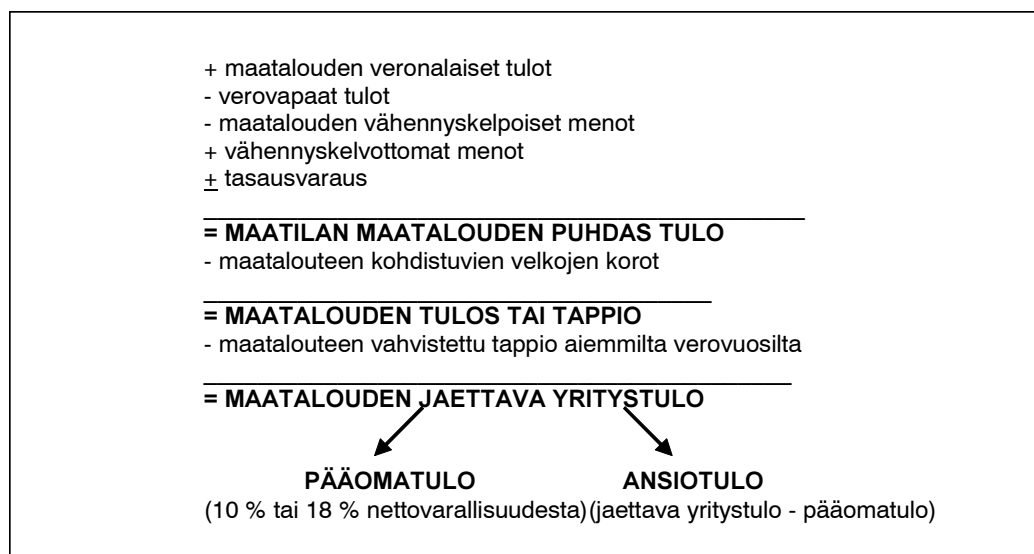
5.2.2 MVL:n tulokäsitteiden laskenta

Maatalouden puhdasta tuloa laskettaessa MVL 4 §:n mukaan veronalaisiin tuloihin laskeaan kaikista maatalouden tulolähteeseen kuuluvista toiminnoista saatujen tulojen ja niiden hankkimisesta tai säilyttämisestä aiheutuneiden menojen erotus (Kiviranta 2001, 4/3), joka on *maatalouden puhdas tulo ennen tasausvarausta*. Tasausvaraus tehdään tämän jälkeen, jolloin saadaan *maatilain maatalouden puhdas tulo tai tappio* (Kuva 10) (VH 2002, s. 2, 5).

Maatalouden tulos syntyy MVL 3 §:n mukaan, kun maatalouden puhtaasta tulosta vähennetään maatalouteen kohdistuvien velkojen korot. *Maatalouden jaettava yritystulo* saadaan vähentämällä maatalouden tuloksesta maatalouteen vahvistettu tappio. Jos vähennettävää tappiota ei ole, maatalouden tulos on yhtä suuri kuin jaettava yritystulo (VH 2002, s. 6).

Maatalouden tappio syntyy, jos luonnollisten vähennysten ja maatalouden velkojen korot ovat suuremmat kuin tulot. Maatalouden tappio saadaan vähentää saman verovuoden pääomatulosta tai, pääomatulolajin ollessa alijäämäinen, ansiotulon verosta alijäämähyvityksestä, joka on 29 prosenttia alijäämästä. Verovelvollisen on vaadittava tappion vähentämistä samana verovuonna, koska muuten maatalouden tappio vähennetään seuraavien kymmenen verovuoden aikana maatalouden tuloksista (Kiviranta 2001, 3/3).

Maatalouden *pääoma- ja ansiotulo-osuus* lasketaan maatalouden jaettavan yritystulon perusteella. Jaettava yritystulo on *pääomatuloa* nettovarallisuudesta laskettuun 18 prosentin vuotuista tuottoa vastaavaan enimmäismäärään asti TVL 38 §:n mukaan. Nettovarallisuuden lisätään 30 prosenttia verovuoden aikana maksetuista ennakonpidätyksen alaisista palkkamenoista TVL 41 §:n mukaan. Loput maatalouden jaettavasta yritystulosta ovat maatalouden harjoittajan *ansiotuloa* (Ossa 2001, s. 181–182).

Kuva 10. Maatalouden jaettavan yritystulon muodostuminen ja jako pääoma- ja ansiotulo-osuuksiin.

6 Tutkimuksessa käytettävät käsitteet

Koska tutkimus perustuu verotuksen aineistoihin, eräs keskeisimpiä käsitteitä siinä on maatalouden tulos ja maataloustulo. Verotustietojen pohjalta maataloustuloa ei saada laskettua täysin maatalouden liikeloustieteen mukaisena liiketuloskäsitteenä, koska verotuksessa aineisto on kassaperusteinen, ja se on muiltakin osin laadittu verotuksen tarkoituksia varten. Tutkimuksessa käytetään aineistosta johtuvista syistä maatalousverotuksen tulokäsitteitä, joita on selvitetty luvussa 5.2. Kokonaistulojen tarkastelussa sovelletaan YK:n tulonjakotilastosuosituksen mukaisia tulokäsitteitä.

6.1 Liiketuloskäsitteiden ja verotuksessa käytettävien käsitteiden erot

6.1.1 Maataloustulo liiketuloskäsitteenä

Maatalouden liikeloustieteessä *maataloustulo* kuvaa maatalousyrittäjälle jäävää palkan ja oman pääoman koron osuutta tilan kokonaistuotosta. Maatalousyrittäjä voi käyttää maataloustulon muun muassa veroihin, kulutukseen, velkojen lyhentämiseen ja tuotannon laajentamiseen vähentämättä tilivuoden alussa olleen oman pääoman määrää (Ryynänen & Pölkki 1982, s. 40).

Maataloustulon muodostuminen esitetään kuvassa 11. *Maatalouden kokonaistuottoon* luetaan tilivuoden aikana tuotettujen tai huomattavassa määrin jatkojalostettujen tuotteiden raha-arvo. *Liikekustannukseen* kuuluvat maataloustuotannosta aiheutuneet rahamenot ilman pääomien korkovaatimusta, omaisuuden lisäämisestä aiheutuvia kustannuksia, korkoja, vuokria ja eläkemaksuja, yrittäjäperheen palkkavaatimus, maatalouden saamat luontaisuuritukset muun muassa metsätaloudesta sekä maatalouden omaisuudesta suoritettavat poistot ja muut arvon vähennykset. Vähentämällä kokonaistuotosta kaikki muut kustannukset paitsi yrittäjäperheen palkkavaatimus saadaan *maatalousylijäämä*, joka kuvaa maatalouteen sijoitetun pääoman koroksi ja yrittäjäperheen palkaksi jäävää osaa kokonaistuotosta. Vähentämällä edelleen maatalousylijäämästä maatalouteen kohdistuvien velkojen korot, vuokrat ja eläkemaksut saadaan maataloustulo (Ryynänen & Pölkki 1982, s. 38–40).

+ maatalouden kokonaistuotto
- liikekustannus
+ yrittäjäperheen arvioitu palkka
<hr/>
= MAATALOUSYLIJÄÄMÄ
- maksetut velkojen korot, vuokrat ja eläkkeet
<hr/>
=MAATALOUSTULO

Kuva 11. Maataloustulon muodostuminen (Ryynänen & Pölkki 1982, s. 39–41).

6.1.2 Tutkimuksessa käytettävät verotuksen tulokäsitteet

Tässä tutkimuksessa hevostilojen tulokehitystä kuvaavana käsitteenä käytetään *maataloustuloa*, vaikka sitä ei saada laskettua täysin liikeloustieteen mukaisena käsitteenä, koska tutkimuksen empiirinen aineisto pohjautuu maatalousverotuksen kassaperusteisiin tulotietoihin. *Tässä tutkimuksessa maataloustulokäsite vastaa verotuksen tulokäsitettä maatalouden tulos*. Liiketuloskäsitteitä laskettaessa maatalouden kassaperusteisen kirjanpidon tulos oikaistaan suoriteperusteiseksi siirtämällä toisille tilivuosille kuuluvat tulot ja menot pois kyseiseltä toimintavuodelta. Kassaperusteeseen mukaan kirjatusta verotusaineistosta ei saada selville varastojen arvon muutoksia tai tiettyjen tulo- ja menoerien kuulumista toisille tilivuosille, joten verotusaineiston tulos kuvaa poistot ja eräät varaukset huomioon ottaen vain kyseisen *verovuoden kassatapahtumia*.

Liikekustannus sisältää maatalouden maksetut verot (Ryynänen & Pölkki 1982, s. 39), mutta verotusaineisto ei sisällä maksettujen verojen määrää, koska verotusta varten verolomakkeissa selvitetään vasta verotettavan tulon määrä. Myös poistojen määrittäminen eroaa verotuksessa ja liiketuloskäsitteiden laskennassa. Verotuksessa poistot lasketaan aina verosäännösten mukaisesti prosenttipoistoina, mutta yrityksen sisäisessä laskennassa poistot voidaan määrittää muillakin menetelmillä kuten tasapoisto- ja alenevilla poistomenetelmillä (Ryynänen & Pölkki 1982, s. 47–48).

Liiketuloskäsitteiden avulla voidaan tarkastella yrityksen kannattavuutta (Ryynänen & Pölkki 1982, s. 41–42). Pelkän verotusaineiston avulla ei voida selvittää yrityksen kannattavuutta, koska se ei sisällä yrityksen työpanos- ja oman pääoman tietoja, joita tarvitaan kannattavuuden seurannassa (Latukka & Pyykkönen 2000, s. 191–193). Verotusaineisto soveltuukin kannattavuustarkastelun sijaan yrityksen tulokehityksen tarkastelemiseen. Kuitenkin verotusaineiston perusteella saatava tulos kuvaa maatalouden tulokehitystä, eikä sitä voida jakaa eri tuotantosuunnille. Näin ollen pelkän hevostaloustoiminnan tulokehitystä tilalla ei voida selvittää verotusaineistosta. Verotuksessa ei huomioida myöskään kaikkia yrityksen kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä, joten verotuksen tulos voi olla yrittäjälle ainoastaan vähimmäistulos, sillä yrittäjän tulee pyrkiä hyvään kannattavuuteen, jotta yrityksen pitkän tähtäimen taloudelliset toimintaedellytykset tulisivat turvatuiksi.

6.2 Tulonjakotilastosuosituksen mukainen käsitteistö

Tässä tutkimuksessa on sovellettu YK:n tulonjakotilastosuosituksen tulokäsitteitä maatalousyrittäjien kokonaistulojen tarkastelussa. Tulonjakotilastosuositusta noudattamalla eri tuloaajaryhmiä ja näiden eri tulolähteistä saamia tulolajeja pystytään vertaamaan mahdollisimman yhdenmukaisin käsittein. Keskeisin käsite tulonjakotilastosuosituksen mukaisissa tilastoissa on käytettävissä olevat tulot eli kokonaistulot, jotka muodostuvat kuvassa 12 esitetyllä tavalla (Tilastokeskus 2003a, s. 27).

+ palkkatulot + yrittäjätulot (maa- ja metsätaloustulo sekä muut yrittäjätulot) + omaisuustulot = tuotannontekijätulot + saadut tulonsiirrot = bruttotulot - maksetut tulonsiirrot <hr/> = KÄYTETTÄVISSÄ OLEVAT TULOT ELI KOKONAISTULOT
--

Kuva 12. Maatalousyrittäjän käytettävissä olevien tulojen muodostuminen YK:n tulonjakotilastosuosituksen mukaan (Tilastokeskus 2003a, s. 27).

Palkkoihin luetaan työntekijän joko rahana tai luontoisetuna saamat korvaukset työstään ennen verojen, vakuutetun itsensä maksamien sosiaalivakuutusmaksujen ja muiden vastaavien suoritusvähenmistä. Palkkatuloihin sisällytetään myös muun muassa erilliset palkkiot ja päivärahat sekä loma-ajan, vapaapäivien ja sairauspäivien ajalta maksetut palkat. Maatalousyrittäjän maa- ja metsätalouden tulot sekä sivuansiotulot luetaan yrittäjätuloon. Tulonjakotilastosuosituksen mukainen *yrittäjätulo* määritellään kaksivaiheisesti. Toisaalta yrittäjätulo määritellään tuotannon alaa koskevan rajauksen avulla, ja toisaalta se määritellään tuloslaskennan tulonhankkimis- ja säilyttämismenojen ja bruttotulojen erotuksena eli yritystoiminnan tuloksen avulla. Yrittäjätuloa kutsutaan myös voitoksi tai ylijäämäksi. Yrittäjätulo voidaan määritellä myös yritykseen sijoitetulle omalle työlle ja pääomalle sekä mahdollisesti yrittäjäriskille saaduksi korvaukseksi. Yrittäjätulosta erotetaan omaisuustulot pois omaisuustulojen ryhmään. *Ansiotulot* ovat palkka- ja yrittäjätulojen summa (Puurunen 1990, s. 26).

Omaisuustuloihin luetaan vuokra-, korko- ja osinkotulot, käyttöoikeusmaksut sekä laskennallinen nettovuokra omistusasunnosta. Omaan yritykseen sijoitetulle omalle pääomalle saatu korvaus luetaan kuitenkin yrittäjätuloon. *Tuotannontekijätulot* ovat ansio- ja omaisuustulojen summa. *Käytettävissä olevat tulot* saadaan, kun tuotannontekijätuloihin lisätään kotitalouksien saamat tulonsiirrot, ja niistä vähennetään kotitalouksien maksamat tulonsiirrot. Saatuja tulonsiirtoja ovat muun muassa sosiaaliturvaetuudet (esim. eläkkeet), sosiaaliavustukset (esim. perheavustukset) ja työttömyyskorvaukset. Maksettuja tulonsiirtoja ovat välittömät verot ja sosiaaliturvamaksut (Puurunen 1990, s. 26).

Tässä tutkimuksessa käytettävissä olevista tuloista käytetään käsitettä kokonaistulot, kuten myös Väre (2000) on käyttänyt tutkimuksessaan. Kokonaistuloista verot vähentämällä saadaan tilan *nettotulot*. Maataloustulon selvittämiseksi verotuksen tulotietoihin on lisätty maatalouden luovutukset yksityistaloudelle eli ns. kotitarvetuotto, joka on arvioitu maatalouden kannattavuuskirjanpitotilojen tietojen mukaan. Muut yrittäjätulot saadaan henkilöverotuksen liike- ja ammattituloista (Väre 2000, s. 25–26).

7 Tutkimusaineisto ja -menetelmät

Tutkimuksen aineisto perustuu Tilastokeskuksen maatilatalouden yritys- ja tulotilastoon (MYTT), jota on täydennetty henkilöverotuksen tiedoilla sekä Tiken IACS-tietokannan tuki- ja rakennetiedoilla. Lisäksi MYTT:n otoksessa olleille hevostalousyrittäjille lähetettiin postikysely, jossa selvitettiin tilojen hevostalouden toimintamuotoja, hevosten lukumääriä, työvoimaa sekä yrittäjien arvioita hevostalouden tulevaisuudesta. Tutkimusaineisto muodostui luonnollisten henkilöiden omistamista maatilatalleista.

7.1 Maatilatalouden yritys- ja tulotilasto

MYTT on otantatutkimus, joka perustuu maaseutuelinkeinorekisterin tietoihin. Kohdeperusjoukko muodostuu maatiloista, joilla on vähintään kaksi hehtaaria viljeltyä peltoa tai puutarhaa, ja jotka ovat verotettuja MVL:n mukaan. Otanta-asetelmana on ositettu satunnaisotanta kohdeperusjoukosta. Tärkeimpinä osituskriteereinä ovat tuotantosuunta ja tilakoko, jota MYTT:ssä kuvataan viljellyn pellon määrällä. Viljeltyyn peltoalaan luetaan oma pelto vähennettynä poisvuokratulla ja lisättyinä tilalle vuokratulla peltoalalla. Otostilojen tulokset painotetaan vastaamaan kohdeperusjoukon jakaumia. Otantastrategiaan liittyy kiertävä paneeli, jossa noin puolet tiloista vaihtuu vuosittain. Tällöin yksi tila on mukana aineistossa kaksi vuotta (Tilastokeskus 2003b, s. 29, 32).

Tiedot MYTT:ön kerätään pääasiassa maatilatalouden veroilmoituslomakkeista, joita täydennetään maatilatalouden tilastolomakkeella (Liite 1). Koko kohdeperusjoukon tietoja saadaan myös Tiken maaseutuelinkeinorekisteristä, johon sisältyvät IACS:n tuki- ja rakennetiedot. Estimoinnin ja puuttuvien tietojen täydentämisen apuna käytetään henkilöverorekisteriä (Tilastokeskus 2003b, s. 32). Tässä tutkimuksessa henkilöverorekisteriä hyödynnetään lisäksi tilan yrittäjäpuolisoiden koko tulonmuodostuksen selvittämisessä.

Tulojen ja menojen jaottelu MYTT:ssä noudattaa veroilmoituksen 2-lomaketta. Tuloihin ja menoihin kirjattavat erät on selvitetty edellä luvussa 5.2.1. Kotieläin- ja kasvinviljelytulot, tuotantopanosten hankintamenot ja muut menot eritellään MYTT:ssä maatilatalouden tilastolomakkeen avulla tarkemmin kuin verolomakkeilla. Käyttöomaisuus jaotellaan MYTT:ssä veroilmoituksen 21-lomakkeen mukaisesti, ja lisäksi rakennukset eritellään tuotanto- ja muihin rakennuksiin (Tilastokeskus 2003b, s. 30).

Maatilat luokitellaan MYTT:ssä tulojen perusteella tuotantosuuntiin, kun tuotantosuunnan tuotteista saadut tulot ovat yli 65 prosenttia kotieläin- ja kasvinviljelytuotteiden myyntitulojen ja sivuansioitoiminnan tulojen kokonaissummasta. Jos tilalla ei ole edellä mainittuja tuloja, tuotantosuunta määritellään maaseutuelinkeinorekisterin tuotantosuuntien avulla. Osa tiloista luokituu tuotantosuuntien ulkopuolelle niin kutsutuiksi muiksi tiloiksi (Tilastokeskus 2003b, s. 29–30). Tässä tutkimuksessa hevostilat on poimittu koko MYTT-tila-aineistosta nimenomaan Tiken maaseutuelinkeinorekisterin avulla, jossa tuotantosuuntaluokitus perustuu viljelijöiden omaan ilmoitukseen.

7.2 Kysely hevostalousyrittäjille

Kyselytutkimuksen perusjoukko muodostui 334 hevostaloutta päätuotantosuuntana harjoittavasta MYTT:n otostilasta. Näille tiloille lähetettiin postikyselylomake muun muassa hevostalouden toimintamuodon selvittämiseksi, sillä tutkimuksessa haluttiin selvittää, onko eri toimintamuotojen taloudellisissa tuloksissa eroja. MYTT:sta saadaan vain IACS:n mukainen hevoslukumäärä, joka voi poiketa tilan todellisesta hevosmäärästä. Näin ollen kyselyn avulla haluttiin selvittää myös tilojen todellinen hevosmäärä mukaan lukien tiloilla hoidossa tai valmennuksessa olleet tilan ulkopuolisten henkilöiden omistamat hevoset.

Kyselylomake suunniteltiin MTT:n ja Tilastokeskuksen yhteistyönä (Liite 2). Ruotsinkielisiä vastaajia varten kyselylomake ja saatekirje käännettiin ruotsiksi MTT taloustutkimuksessa. Tutkimusajanjakso koski vuosia 1997–2002. Vuosien 1997–1999 tiedot kysyttiin ajanjakson keskimääräisenä arviona, ja vuosien 2000–2002 tiedot pyydettiin vuosittain. Kyselylomakkeet postitettiin ja tallennettiin Tilastokeskuksessa. Lomakkeita palautettiin määrääikaan mennessä 208 kappaletta (62,3 %). Neljää yrittäjää ei tavoitettu ja palautetuista lomakkeista seitsemän oli tyhjiä, joten hyväksytyjä vastauksia kertyi 201 kappaletta (60,2 %).

7.3 Tutkimusmenetelmät

Postikyselyyn vastanneet otostilat luokiteltiin eri päätoimintamuotoihin hevostalouden toimintamuotojen tulokehityksen selvittämiseksi. Aineiston kaikki hevosilat luokiteltiin hevosten määrän ja peltoalan mukaan, koska nämä ovat yleisimpiä maatilojen koon mittaamisessa käytettyjä mittareita. Lisäksi hevosilat luokiteltiin maatalouden kokonaistuoton mukaan, joka vastaa jokseenkin liikevaihtoa muiden kuin maatilayritysten koon mittaamisessa. Hevosilat luokiteltiin myös tilan maantieteellisen sijainnin perusteella, missä aluejakona käytettiin maatalouden EU-tukialuejakoa. Hevosmäärä luokiteltiin IACS-tietojen mukaan aineiston kaikilta hevosiloilta ja toisaalta postikyselyyn vastanneilta tiloilta. Tilojen tietosuojaan säilyttämiseksi tuloksia ei huomioitu alle viiden tilan tilaryhmistä.

Postikyselyn tulokset analysoitiin erikseen sekä liitettiin MYTT:n tietoihin tulotasotietojen laskentaa varten. MYTT:n tulotiedot kerätään vuosittain puoliksi uusiutuvalta otostilojen joukolta. Siksi aineistossa oli joinakin vuosina tiloja, joille ei voitu yhdistää kyselyn ja MYTT:n tietoja (Taulukko 6). Esimerkiksi vuonna 2000 kyselyn avulla luokiteltiin tuotantosuunnan mukaan 188 hevosilaa, mutta tulotiedot olivat käytettävissä vain 42 kyselyyn vastanneelta tilalta.

Taulukko 6. Otostilojen lukumäärä MYTT:ssa ja tässä tutkimuksessa.

	1997	1998	1999	2000
Maatiloja MYTT:ssa yhteensä	10 273	9 049	8 889	8 961
Hevostiloja MYTT:ssa yhteensä	224	77	87	61
Postikyselyyn vastanneet tilat, joilla myös tulotiedot kyseisenä vuonna	131	50	57	42

Postikyselyn muuttujien avulla voitiin luokitella vain kyselyyn vastanneita hevostiloja ja tutkia niiden tulokehitystä keskiarvotarkasteluna. MYTT:ssa ja IACS:ssa olevien muuttujien avulla kyselyyn vastanneita tiloja voitiin verrata vastaamatta jättäneisiin tai aineiston kaikkiin hevostiloihin. Tällöin saatiin selville, poikkesivatko kyselyyn vastanneiden tai vastaamatta jättäneiden tilojen rakenne tai tulokehitys merkittävästi toisistaan tai kaikista aineiston hevostiloista. Lisäksi kaikkien aineistossa olevien hevostilojen rakenne painotettiin siten, että painotetut tulokset kuvaavat koko Suomen hevostiloja. Painotus tehtiin ainoastaan koko otostilojen joukolle. Näin ollen tilakoon, toimintamuodon ja muiden eri luokittelumuuttujien mukaisten tilaryhmien tulokset eivät kuvaa vastaavia koko Suomen hevostiloja, vaan pelkästään otostila-aineistossa olevien tilojen keskiarvoja. Liian pienet havaintomäärät eri luokissa estivät muiden kuin koko maan kaikkien otostilojen joukon painottamisen.

Otostiloilla laskettujen painottamattomien keskiarvotulosten käyttöön liittyy kuitenkin tiettyjä ongelmia, jotka on syytä ottaa huomioon tuloksia tarkasteltaessa. Keskiarvot ovat herkkiä poikkeaville havaintoarvoille, sillä muutama poikkeava havainto voi vaikuttaa tulokseen merkittävästi varsinkin pienehköissä aineistoissa. Tappiotulokset voivat alentaa keskiarvoa usein huomattavasti, mikä puolestaan voi antaa väärän kuvan tilojen tulokehityksestä suurimmalla osalla ryhmän tiloista. Tässä tutkimuksessa selvitettiin muun muassa hevostilojen saamia investointitukia hevostalouden investointeihin. Investointitukia ei kuitenkaan eritelty tuloksissa, koska investointitukia saaneita tiloja oli suhteellisen vähän, ja näin ollen keskimäärin kaikkia tiloja kohden investointituet jäivät vähäisiksi. Investointituet sisältyvät tuloksissa kokonaistuottoeraan tuet, avustukset ja korvaukset.

Rakennekehityksen vaikutus tilojen tulokehitykseen ei käy ilmi paneeliaineistosta, jossa noin puolet otoksesta vaihtuu vuosittain, ja yksi tila on mukana aineistossa kaksi vuotta. Rakennekehityksen vaikutusta tilojen tuloihin kuvaisi paremmin jatkuva seuranta-aineisto. Maatilojen määrän väheneminen vaikuttaa keskimääräisiin tuloihin tulokehitystä parantamalla, vaikka maataloustuotantoa jatkavien tilojen todelliset tulot eivät olisi nousseet, koska maataloustuotannon lopettaneet tilat ovat usein pieniä, tappiollisia tai osa-aikaisia tiloja, joilla maatalouden tuotot ovat pienet (Väre 2000, s. 35–37).

8 Hevostilojen rakenne aineistossa

Hevostilojen rakennetta verrattiin MYTT:ssa olevien taustamuuttujien avulla otostilojen keskiarvoina (*otostilat*), kaikkia hevostiloja kuvaamaan laskettuina painotettuina keskiarvotuloksina (*koko maan hevostilat*), postikyselyyn vastanneiden MYTT:n otostilojen osalta sekä postikyselyyn vastaamatta jättäneiden MYTT:n otostilojen osalta. Postikyselyyn vastanneilta hevostiloilta selvitettiin monipuolisesti tilojen hevostalouden rakennetta ja näkemyksiä tulevaisuudesta. Rakenteesta selvitettiin mm. hevostilojen harjoittamia toimintamuotoja, hevosten lukumääriä sekä työvoimaa.

8.1 MYTT-aineiston hevostilat

Seuraavassa tarkastellaan MYTT-tila-aineiston hevostilojen rakennetietoja tutkimusajanjaksoilla. Vuosien 1997–2000 keskiarvot eri tilaryhmissä (otostilat, koko maan hevostilat, vastanneet ja vastaamattomat otostilat) eivät poikenneet paljoa toisistaan millään muuttujalla mitattuna. Otostiloilla ja vastanneilla MYTT:n otostiloilla oli keskimäärin 10,1 hehtaaria peltoa, josta 2,9 hehtaaria oli vuokrapeltoa. Vastaamattomilla otostiloilla oli 10,0 hehtaaria peltoa, josta vuokrapeltoa oli 3,0 hehtaaria. Koko maan hevostiloilla oli keskimäärin 9,7 hehtaaria peltoalaa, josta vuokrattua peltoa oli 2,8 hehtaaria. Tilojen henkilölukumäärä voitiin laskea verotustiedoista avioparien ja yksinäisviljelijöiden määrän perusteella. Kaikissa tilaryhmissä oli keskimäärin 1,7 henkilöä.

Hevostiloilla viljeltiin monia eri kasvilajeja, mutta yleisin kasvi kaikissa ryhmissä oli heinä ja säilörehu, jota viljeltiin keskimäärin 6,1 hehtaarilla sekä otostiloilla että vastaamattomilla otostiloilla. Vastanneilla otostiloilla heinää ja säilörehua viljeltiin 6,2 hehtaarin alalla. Koko maan hevostiloilla viljeltiin heinää ja säilörehua 5,9 hehtaarilla. Hevosten pääasiallisinta väkirehua, kauraa, viljeltiin keskimäärin 1,4 hehtaarin alalla kaikilla muilla vertailutilaryhmillä, paitsi vastanneilla otostiloilla kauran viljelyala oli 1,5 hehtaaria.

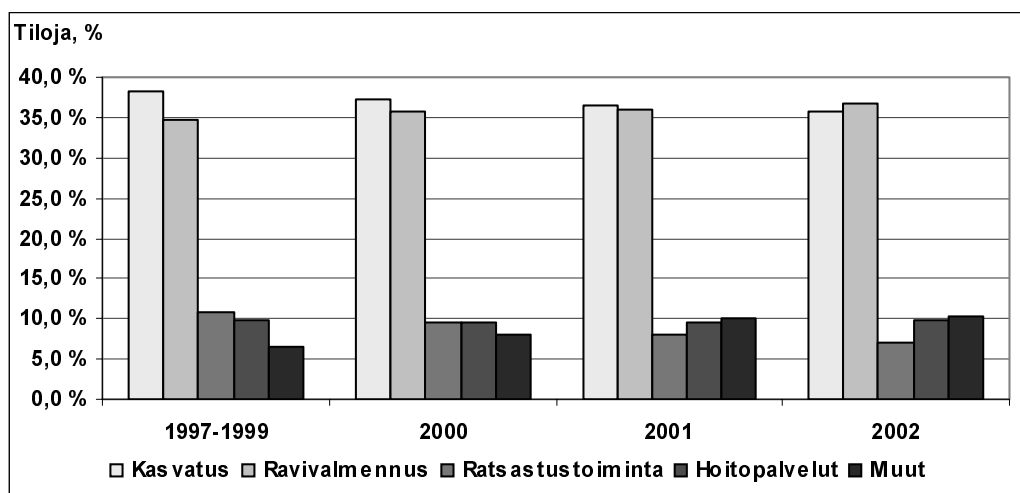
Aineiston otostiloilla oli vuosina 1997–2000 keskimäärin 5,3 hevosta, ja koko maan hevostiloilla oli keskimäärin 5,2 hevosta IACS:n mukaan. Vastanneilla MYTT:n otostiloilla oli keskimäärin 5,4 hevosta IACS:n mukaan ja vastaamattomilla otostiloilla 5,1 hevosta. IACS sisältää tiedot vain maatilayrittäjän omistuksessa olleiden hevosten määrästä. Tilan todelliset hevospäämäärät selvitettiin vain postikyselyn avulla. Tällöin mukaan voitiin lukea myös tilalla valmennuksessa, hoidossa tai koulutuksessa olleet, mutta tilan ulkopuolisten henkilöiden omistamat hevoset. Postikyselyyn vastanneilla otostiloilla oli tarkastelutavasta riippuen keskimäärin 6,8 hevosta tai 7,7 hevosta. Viimeksi mainittu on pelkän postikyselyn vastausten mukainen keskiarvo vuosina 1997–2000 ilman MYTT:n tulotietoja. Edellinen eli 6,8 hevosta on postikyselyn mukainen määrä liitettynä MYTT-tila-aineiston tietoihin. Keskiarvojen ero on seurausta siitä, että MYTT:ssa ei ole joka tutkimusvuosi samat tilat mukana. Kaikilla otostiloilla oli keskimäärin 4,3 hevosta postikyselyn mukaan. Useilla hevostiloilla oli myös muita eläimiä kuten nautoja, sikoja, munivia kanoja ja uuhia.

8.2 Tiloilla harjoitettavat toimintamuodot

Yrittäjän ilmoittaman tärkeimmän hevostalouden toimintamuodon perusteella toimintamuotoja yhdistettiin laajemmiksi kokonaisuuksiksi, *päätoimintamuodoiksi* (Liite 3). Vain toimintamuoto ravihevosten koulutus, valmennus ja kilpailuttaminen vastaa sellaisenaan päätoimintamuotoa *ravivalmennus*. *Kasvatus* käsittää sekä ravi- että ratsuhevosten jalostus- ja kasvatustoiminnan. *Ratsastustoiminta* sisältää ratsuhevosten kouluttamisen, valmentamisen ja kilpailuttamisen, ratsastuksen opetus- ja valmennustoiminnan sekä ratsastusvaellustoiminnan. *Hoitopalvelut* kattavat hevosten täysihoito- ja karsinoiden vuokraustoiminnan sekä pihatto- ja laidunpalvelut. Maaseutumatkailu, hevoskauppa ja hevosten rehuntuotanto ja -myynti yhdistettiin vastaajien ilmoittamien muiden toimintamuotojen kanssa *muiksi toimintamuodoiksi*. Näitä toimintamuotoja ei harjoitettu monellakaan tilalla tärkeimpänä toimintamuotona. Vastaajien ilmoittamat muut toimintamuodot liittyivät useimmiten hevosten harraste- ja lemmikkikäyttöön, ja hevoset olivat näissä toimintamuodoissa usein joutilaita tai eläkehevosa.

Hevosten rehuntuotanto ja -myynti oli vähäistä. Vastaajista vain runsas 30 tilaa ilmoitti harjoittaneensa jonakin vuonna hevosten rehuntuotantoa ja myyntiä, ja heistä vain seitsemän katsoi sen olleen tuolloin tärkein toimintamuoto. Toisaalta tilojen kokonaispeltoala oli keskimäärin melko pieni, joten tilat pystyivät tuottamaan rehuja vain omaan käyttöön eikä rehuja riittänyt myyntiin. Vastanneilla tiloilla oli 1,5 hehtaaria peltoa hevosta kohti, kun hevosten määränä käytetään kyselyn mukaista määrää. Vastaavasti IACS-tietojen mukaista hevosmäärää käytettäessä vastanneilla tiloilla oli peltoa 1,9 hehtaaria hevosta kohti.

Selkeästi yleisimmät toimintamuodot olivat hevoskasvatus keskimäärin 37 prosentin osuudella ja ravivalmennus 36 prosentin osuudella vastanneista tiloista (Kuva 13). Hoitopalveluiden osuus päätoimintamuodoista oli keskimäärin kymmenen prosenttia. Ratsastustoiminta ja muut kuin yleiset toimintamuodot olivat harvinaisimpia päätoimintamuotoja; molemmilla oli vajaan kymmenen prosentin osuus päätoimintamuodoista. Ratsastustoiminnan ja kasvatuksen osuus kaikista päätoimintamuodoista pieneni vuosi vuodelta, kun taas ravitoiminnan

Kuva 13. Postikyselyyn vastanneet hevosmaat päätoimintamuodoittain (% -jakauma) vuosina 1997–2002.

ja muiden toimintamuotojen osuus päätoimintamuodoista kasvoi. Hoitopalveluiden osuus päätoimintamuodoista pieneni hieman vuosina 1997–2001 ja kääntyi kasvuun vuonna 2002.

Kasvatusta päätoimintamuotonaan harjoittavista yrittäjistä 26 prosenttia ei harjoittanut muita hevostalouden toimintamuotoja. Kasvatuksen ohella harjoitettiin yleisimmin ravitoimintaa yli puolella kasvatustiloista, joilla oli useampia toimintamuotoja. Kasvatustoiminta oli pääosin ravihevosten kasvatusta. Hevoskaupan harjoittaminen sekä täysihoito- ja muu hevosten hoitotoiminta olivat muita yleisiä toimintamuotoja. Ravivalmennusta päätoimintamuotonaan harjoittavista tiloista 34 prosenttia harjoitti pelkkää ravitoimintaa. Muita toimintamuotoja harjoittavista ravivalmennustiloista noin puolet harjoitti ravihevosten kasvatustoimintaa. Muita yleisiä toimintamuotoja olivat hevoskauppa, rehuntuotanto ja myynti sekä hevosten täysihoito- ja muu hoitotoiminta.

Ratsastustoimintaa päätoimintamuotona harjoittavilla tiloilla yrittäjän ilmoittama tärkein toimintamuoto oli useimmiten ratsastuksen opetus- ja valmennustoiminta eli tilalla harjoitettiin ratsastuskoulutoimintaa. Tiloista keskimäärin 19 prosentilla ratsastustoiminta oli ainoa toimintamuoto, eli ratsastustoiminnassa monipuolinen toiminta oli yleistä. Ratsastustoiminnan ohella harjoitettavista toimintamuodoista täysihoito- ja muu hevosten hoitotoiminta oli yleisintä.

Hoitopalveluita harjoittavista tiloista 25 prosentilla ei harjoitettu muita toimintamuotoja. Melkein kaikilla hoitopalveluita harjoittavilla tiloilla yrittäjän ilmoittama tärkein toimintamuoto oli täysihoidotoiminta, kun taas toiseksi ja kolmanneksi tärkeimmät toimintamuodot vaihtelivat melko paljon. Laidunpalvelut olivat useimmiten tilojen toiseksi tai kolmanneksi tärkeimpänä toimintamuotona, joten hoitopalvelutiloilla oli erikoistuttu erilaisiin hoitopalveluihin. Muita päätoimintamuotoja harjoittavista yrittäjistä 47 prosenttia harjoitti vain yhtä toimintamuotoa. Yrittäjien ilmoittamat toiseksi ja kolmanneksi tärkeimmät toimintamuodot vaihtelivat runsaasti, mutta ravitoiminta oli jokseenkin yleisintä muiden kuin yleisten päätoimintamuotojen ohella harjoitettavista toimintamuodoista.

Hevostiloilta tiedusteltiin myös, harjoitettiinko tilalla EVL:n mukaista hevostalouteen liittyvää yritystoimintaa. Vain kuudella tilalla oli EVL:n mukaista hevostalouden yritystoimintaa, joten yleistettäviä päätelmiä ei voitu tehdä. Yleisin EVL:n mukaan verotettava hevostalouden yritystoiminnan muoto oli hevosvarusteisiin liittyvä toiminta.

8.3 Hevosten lukumäärä tiloilla

Vuosina 1997–2002 postikyselyyn vastanneilla hevostiloilla oli keskimäärin 7,7 hevosta eri tavoin omistettujen ja 11,1 hevosta eri toimintamuodoissa olleiden hevosten määrän mukaan laskettuna (Taulukko 7). Yrittäjät ilmoittivat ilmeisesti samoja hevosia useampaan toimintamuotoon, koska vuosittaiset keskiarvot olivat aina suuremmat toimintamuotojen kuin omistuksen mukaan laskettuna. Ratsastuksen opetus- ja valmennustoiminnassa, ratsastusvaelluksissa ja muissa kuin yleisissä toimintamuodoissa oli eniten hevosia. Hevoskaupassa ja ratsu-

Taulukko 7. Hevosten lukumäärä (kpl/tila) omistuksen ja toimintamuodon mukaan vuosina 1997–2002.

Hevosia omistusmuodoittain	1997-1999	2000	2001	2002	Ka.
Omistus tai osittain omistus	6,0	5,9	5,9	6,0	5,9
Vuokraus/leasing-sopimus	1,4	1,4	1,4	1,8	1,5
Valmennus, koulutus tai hoito	5,0	4,8	4,8	5,2	4,9
Omistusmuodot yhteensä	7,6	7,7	7,6	8,0	7,7
Hevosia toimintamuodoissa	2000	2001	2002	Ka.	
Ravihevosten jalostus ja kasvatustoiminta	6,0	6,0	6,1	6,0	
Ratsuhevosten jalostus ja kasvatustoiminta	2,8	3,1	2,9	2,9	
Ravihevosten valmennus, koulutus ja kilpailuttaminen	3,8	4,1	4,6	4,1	
Ratsuhevosten valmennus, koulutus ja kilpailuttaminen	3,8	3,8	3,9	3,8	
Ratsastuksen opetus ja valmennustoiminta	10,1	10,1	10,7	10,3	
Hevosten täysihoito, karsinoiden vuokraus, pihattopalvelut	5,7	5,5	6,2	5,8	
Maaseutumatkailu	10,0	8,0	8,8	8,9	
Ratsastusvaellukset	10,8	9,8	10,0	10,2	
Hevoskauppa	1,7	1,9	2,2	1,9	
Laidunpalvelut täysikasvuille hevosille tai varsoille	5,7	5,3	5,9	5,6	
Muu kuin yleinen toimintamuoto	8,3	9,4	10,6	9,4	
Toimintamuodot yhteensä	10,8	10,9	11,6	11,1	

hevosten kasvatustoiminnassa oli vähiten hevosia, koska kyseisiä toimintamuotoja harjoittavia tiloja oli vähän.

Kasvatustiloilla oli keskimäärin 7,8 hevosta omistuksen mukaan laskettuna (Liite 4). Hevosten kokonaismäärä pysyi lähes samana vuodesta 1999 vuoteen 2002. Hevoset olivat pääosin yrittäjien kokonaan tai osittain omistamia (7,0 hevosta). Hevosia oli eniten ravihevosten kasvatustoiminnassa (8,8 hevosta). *Ravivalmennustiloilla* oli keskimäärin 7,2 hevosta omistusmuodoittain laskettuna. Hevosten määrä kasvoi noin 1,3 hevosella vuodesta 1999 vuoteen 2002. Hevosia oli hieman enemmän valmennuksessa, koulutuksessa ja hoidossa (5,4 hevosta) kuin yrittäjien omistuksessa (5,0 hevosta). Hevoset jakaantuivat toimintamuodoittain enemmän laidunpalveluihin (5,6 hevosta) kuin ravitoimintaan (5,0 hevosta).

Ratsastustoimintatiloilla oli tarkasteluajanjakson keskiarvona 11,9 hevosta omistuksen mukaan mitattuna. Vuosina 1997–2002 hevosten määrä kasvoi selkeästi, keskimäärin 3,2 yksilöllä. Hevoset olivat pääosin yrittäjien omistuksessa tai osittain omistuksessa (10,8 hevosta). Toimintamuodoissa oli eniten hevosia ratsastuksen opetus- ja valmennustoiminnassa, keskimäärin 15,5 hevosta. *Hoitopalveluita* tarjoavilla tiloilla oli keskimäärin 10,2 hevosta omistusmuodoittain mitattuna. Omistusmuotojen mukaan hevosten määrä väheni tarkasteluajanjakson aikana, mutta toimintamuotojen mukaan hevosten määrä pysyi ennallaan, sillä eri toimintamuotoihin saattoi sisältyä päällekkäisyyttä. Hoitopalvelutiloilla hevosia oli enemmän valmennuksessa, koulutuksessa tai hoidossa (7,3 hevosta) kuin yrittäjien omistuksessa (3,9 hevosta). Hevoset olivat nimenomaan eri hoitopalveluissa kyseisillä tiloilla. Täysihoito- ja muissa hoitotoiminnoissa oli 8,9 hevosta ja laidunpalveluissa 8,4 hevosta.

Muita päätoimintamuotoja harjoittaneilla hevestiloilla oli omistusmuotojen mukaan laskettuna selkeästi vähiten, keskimäärin 3,7 hevosta. Omistusmuodoittain hevosten kokonaismäärä väheni hieman, mutta toimintamuodoittain hevosten määrä kasvoi vuodesta 1997

vuoteen 2002. Hevoset olivat enimmäkseen yrittäjien kokonaan tai osittain omistamia (3,2 hevosta). Toimintamuodoissa hevosia oli eniten ratsastusvaellustoiminnassa (6,7 hevosta) ja maaseutumatkailutoiminnassa (6,6 hevosta).

8.4 Työvoima

Hevostilojen työvoimaa selvitettiin vuosilta 2000–2002. Kaikki yrittäjät eivät vastanneet työvoimakysymyksen kaikkiin kohtiin, joten tulokset laskettiin vain kyseiseen kohtaan vastanneiden yrittäjien vastauksista. Näillä tiloilla oli työntekijöitä seuraavasti:

- yksi päätoiminen työntekijä 65 prosentilla tiloista
- vähintään kolme päätoimista työntekijää yhdeksällä prosentilla tiloista
- yksi osa-aikainen työntekijä 59 prosentilla tiloista
- vähintään kolme osa-aikaista työntekijää 12 prosentilla tiloista
- yksi harrastelija 54 prosentilla tiloista
- vähintään kolme harrastelijaa 17 prosentilla tiloista

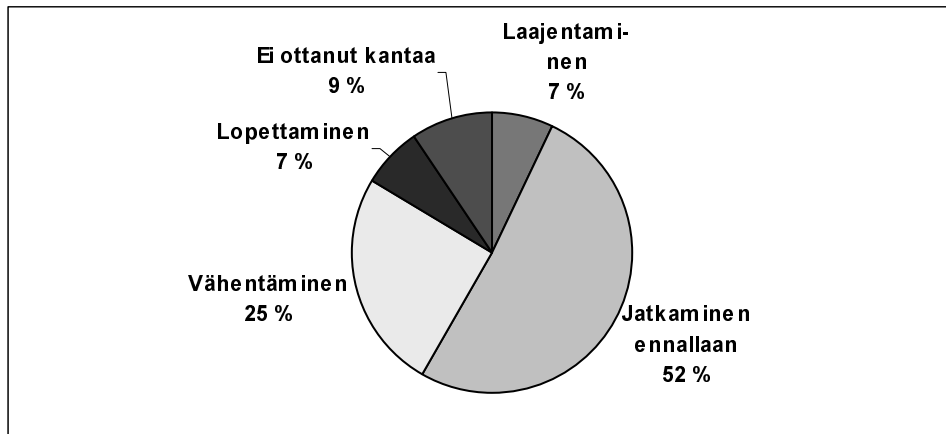
Vastanneilla tiloilla työskenteli päätoimisesti yrittäjäperheen jäseniä keskimäärin 1,4 henkilöä ja palkattuja työntekijöitä 1,5 henkilöä tilaa kohden (Taulukko 8). Osa-aikaisesti yrittäjäperheen jäseniä työskenteli 1,4 henkilöä ja palkattuja työntekijöitä 1,5 henkilöä. Harrastelijoita, jotka eivät olleet työsuhteessa tilaan, oli keskimäärin 1,9 tilaa kohden. Työntekijämäärä tilaa kohden pysyi melko muuttumattomana eri vuosina.

Taulukko 8. Hevostaloustoiminnassa työskennelleet (henkilöitä/tila) vuosina 2000–2002.

	2000	2001	2002	Ka
Päätoimisesti yrittäjäperheen jäseniä	1,4	1,4	1,3	1,4
Päätoimisesti palkattuja henkilöitä	1,4	1,7	1,6	1,5
Päätoimisesti keskimäärin	1,5	1,5	1,5	1,5
Osa-aikaisesti yrittäjäperheen jäseniä	1,4	1,4	1,5	1,4
Osa-aikaisesti palkattuja henkilöitä	1,4	1,4	1,6	1,5
Osa-aikaisesti keskimäärin	1,6	1,6	1,6	1,6
Harrastelijoita	1,8	1,8	2,0	1,9

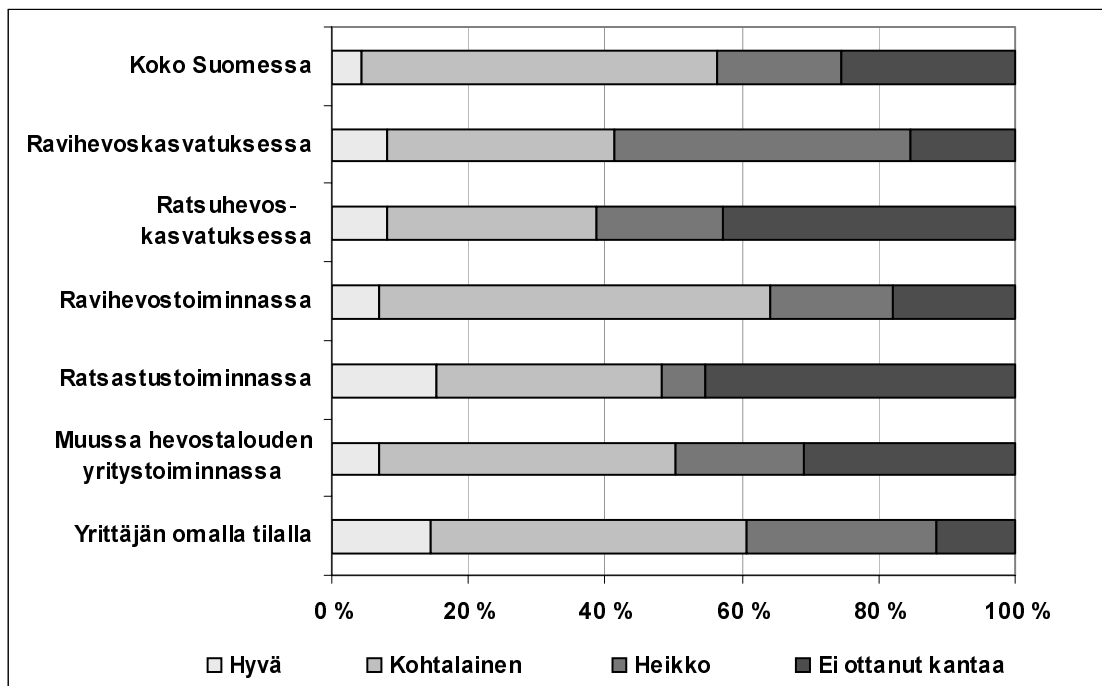
8.5 Tulevaisuus

Yrittäjiltä tiedusteltiin heidän suunnitelmiaan oman tilan hevostaloustoiminnan jatkamisesta lähivuosina. Yrittäjistä yhdeksän prosenttia ei ottanut kantaa tähän kysymykseen (Kuva 14). Yli puolet vastanneista yrittäjistä aikoi pitää hevostaloustoiminnan ennallaan lähivuosina. Toiminnan laajentamista harkitsi vain seitsemän prosenttia vastanneista hevostalousyrittäjistä. Lähes kolmasosa vastanneista aikoi vähentää tai lopettaa hevostaloustoiminnan harjoittamisen lähivuosina.

Kuva 14. Yrittäjien (n = 201) suunnitelmat hevostaloustoiminnan jatkumisesta omalla tilalla lähivuosina.

Yrittäjistä 46 prosenttia piti hevostalouden tulevaisuutta omalla tilallaan kohtalaisena, ja peräti 14 prosenttia yrittäjistä piti tulevaisuutta hyvänä (Kuva 15). Vastanneista 52 prosenttia piti koko Suomen hevostalouden tulevaisuutta kohtalaisena. Vain neljä prosenttia vastanneista yrittäjistä piti Suomen hevostalouden tulevaisuutta hyvänä. Tulevaisuus arvioitiin pääosin kohtalaiseksi ravitoiminnassa, ratsastustoiminnassa, ratsuhevesten kasvatuksessa sekä muussa hevostalouteen liittyvässä yritystoiminnassa. Tulevaisuus arvioitiin pääosin heikoksi ravihevesten kasvatuksessa. Ratsuhevesten kasvatuksen tulevaisuus arvioitiin hiukan paremmaksi kuin ravihevesten. Ravi- ja ratsuhevesten kasvatuksen tulevaisuus arvioitiin heikoksi useammin kuin ravi- ja ratsastustoiminnan tulevaisuus.

Kuva 15. Hevostalouslyrittäjien (n = 201) arviot hevostalouden tulevaisuudesta lähivuosina.

8.6 Aineiston hevostilojen edustavuus

Postikyselyyn vastanneiden MYTT:n otostilojen jakaantuminen ravi- ja ratsastustoimintaan vastaa melko hyvin vähintään kolmen hevosen talleja Suomessa. Esimerkiksi ravitoiminnan osuus tallien toimintamuodoista oli 71 prosenttia vuonna 1999 koko Suomessa (Heiskanen ym. 2002, s. 20). Koska kyselyn mukaan kasvatusta harjoittaneista hevostiloista suurin osa harjoitti nimenomaan ravihevosten kasvatusta, voidaan kasvatuksen ja ravivalmennuksen osuus toimintamuodoista laskea yhteen, jolloin ravitoimintaa harjoitti noin 71 prosenttia hevostiloista.

Ratsastustoiminnan osuus toimintamuodoista oli huomattavasti vähäisempi tähän tutkimukseen vastanneilla otostiloilla kuin Heiskanen ym. mukaan (2002) koko Suomessa (9 % vs. 19 %). Tämä saattaa johtua siitä, että monet ratsastustallit eivät toimi maatilatalouden yhteydessä, joten ne eivät voi olla verotettuja MVL:n mukaan, eivätkä siten voi sisältyä MYTT:ön. Heiskanen ym. (2002) tutkimuksessa tallien toiminnan suuntautumista tutkittiin hieman eri jaotuksella kuin tässä tutkimuksessa, joten toimintamuodot eivät ole täysin vertailukelpoisia keskenään. Esimerkiksi hoitopalvelut sisältyivät ravi- ja ratsastustallien toimintaan Heiskanen ym. tutkimuksessa, eikä niitä tutkittu omana toimintamuotonaan kuten tässä tutkimuksessa.

Heiskanen ym. (2002, s. 20–21) mukaan ravitalleilla harjoitetaan yleisimmin kasvatusta, valmennus- ja kilpailutoimintaa, hoitopalveluita, siitosoriin pitoa ja hevosten myyntiä, mikä vastaa hyvin ravivalmennusta harjoittavien otostilojen eri toimintamuotoja. Myös aineiston ratsastustoimintaa harjoittaneiden otostilojen toimintamuodot vastaavat melko hyvin koko Suomen vähintään kuuden hevosen ratsastustallien toimintamuotoja. Kyselyyn vastanneilla MYTT:n otostiloilla ei kuitenkaan pidetty yhtenä tärkeimmistä toimintamuodoista terapia- ratsastusta tai valjakkoajoa, joita Heiskanen ym. mukaan harjoitettiin jonkin verran ratsastustalleilla. Aineiston postikyselyyn vastanneiden otostilojen harjoittamat ratsastustoiminnan toimintamuodot vastasivat hyvin myös Uudenmaan alueen yli kymmenen hevosen ratsastustallien (n = 59 kpl) tarjoamia palveluita, joista yleisimmät olivat täysihoito- ja ratsastuskoulupalvelut (Hellgren & Jokinen 2003, s. 39).

Heiskanen ym. (2002, s. 12) mukaan hevosia oli koko Suomessa keskimäärin 4,5 hevosta tallia kohden vuonna 2001. Jos 1–2 hevosen talleja ei huomioida, hevosia oli keskimäärin 7,9 tallia kohden. Näin ollen aineiston otostilat vastasivat hevoslukumäärältään (IACS:n mukaan 5,3 kpl ja kyselyn mukaan 4,3 kpl/tila) melko hyvin kaikkia Suomen talleja. Kyselyyn vastanneiden MYTT:n otostilojen hevosmäärä (tarkastelutavasta riippuen 6,8 kpl tai 7,7 kpl/tila kyselyn mukaan) vastasi lähinnä koko Suomen vähintään kolmen hevosen tallien hevosmäärää. Aineiston kaikilla otostiloilla oli hieman enemmän peltoalaa kuin koko Suomen hevostiloilla, joilla oli peltoa 8,6–10,0 hehtaaria vuosina 1994–2002.

Kyselyyn vastanneilla otostiloilla työskenteli keskimäärin 1,5 päätoimista ja 1,6 osa-aikaista työntekijää, mikä on hieman enemmän kuin Heiskasen ym. (2002, s. 23) otantatutkimuksessa, jonka mukaan vähintään kolmen hevosen talliyrityksissä työskenteli keskimäärin 1,2 päätoimista ja 1,1 osa-aikaista työntekijää. Tutkimusaineiston otostilojen hieman suurempaa työntekijämäärää saattaa selittää maatalouden peltoviljelytöiden aiheuttama työvoimantarve, jota ainakaan kaupunkitalleilla ei ollut. Ratsastuskouluissa oli keskimäärin 3,2 päätoimista työntekijää ja ravitalleissa 4,7 päätoimista työntekijää, mikä taas oli selvästi enemmän kuin hevostiloilla. Olihan ratsastuskouluissa ja ravitalleilla selvästi enemmän hevosia kuin aineiston otostiloilla, mikä taas vaikuttaa niiden työvoiman tarpeeseen. Sitä vastoin osa-aikaisia työntekijöitä oli vähemmän ratsastuskouluissa ja ravitalleilla kuin otostiloilla.

Kyselyyn vastanneiden yrittäjien suunnitelmat hevostaloustoiminnan jatkamisesta omalla tilalla lähivuosina poikkesivat oleellisesti verrattuna muun muassa Uudenmaan alueen ratsastustalliyrittäjien vastaaviin suunnitelmiin. Toisaalta Uudenmaan alueen ratsastustalleilla oli vähintään 10 hevosta (ratsastuskouluissa keskimäärin 14 hevosta ja täysihoitotalleilla 12 hevosta), ja toimintamuodoista oli mukana vain ratsastustoiminta, joten ne eivät olleet aivan vertailukelpoisia hevostiloihin. Ratsastustalliyrittäjistä (n = 59 henkilöä) 61 % aikoi laajentaa toimintaansa, mutta hevostiloilla vastaavia suunnitelmia oli vain 7 prosentilla vastanneista yrittäjistä. Ratsastustalliyrittäjät kokivat taloudellisen tilanteen suurimmaksi esteeksi hevostalouden investoinneille, mikä oli ilmeisesti useimmilla muillakin hevostilayrittäjillä syynä haluttomuuteen laajentaa hevostaloustoimintaa tilallaan. Kuitenkin ratsastustalliyrittäjät arvioivat yrityksensä kannattavuuden pääosin kohtalaiseksi. He arvioivat sekä hevosalan että yrityksensä tulevaisuuden pääosin hyväksi, mikä oli optimistisempi arvio kuin hevostilayrittäjien vastaavanlaiset arviot joko hevostalouden tai yrittäjän oman tilan tulevaisuudesta (Hellgren & Jokinen 2003, s. 41, 45).

Kyselyyn vastanneiden yrittäjien suunnitelmat lähivuosien hevostaloustoiminnastaan poikkesivat myös Etelä-Suomen alueella vuonna 2003 tehdyn selvityksen tuloksista. Toisaalta kyseisen selvityksen otos poikkesi tämän tutkimuksen otostiloista muun muassa siten, että selvityksessä oli mukana harrastustalleja ja toisaalta elinkeinoverolain mukaan verotettavia yrityksiä, joten tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia keskenään. Selvityksen mukaan 55 yrittäjästä 78 % aikoo investoida toimintaansa seuraavien vuosien aikana. Palveluiden kysyntä ja säädösten muuttuminen olivat pääsääntöisesti tärkeimmät syyt investoida toimintaan. Yrittäjistä 42 % aikoi laajentaa toimintaansa, mikä oli merkittävästi enemmän kuin hevostiloilla. Talliyrittäjistä 48 % aikoi säilyttää toimintansa ennallaan, mikä vastasi hevostilayrittäjien suunnitelmia hyvin. Ainoastaan 6 % talliyrittäjistä aikoi vähentää tai lopettaa hevostalouden harjoittamisen. Tulos oli täysin päinvastainen kuin hevostiloilla (Laurea 2003, s. 16).

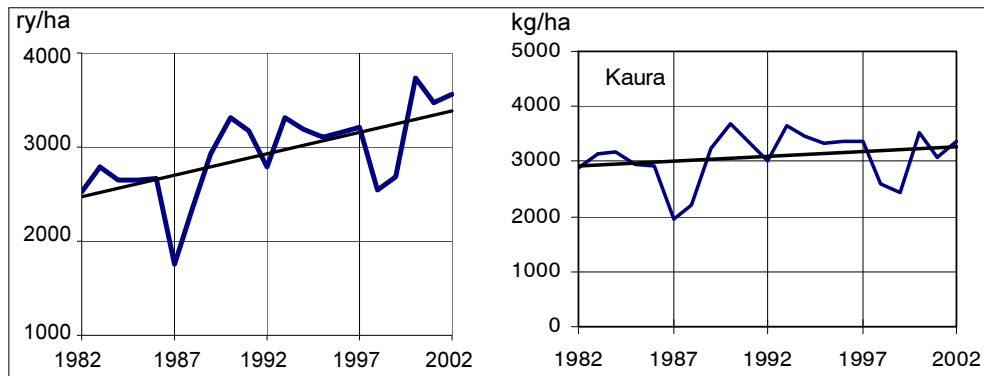
8.7 Maatalouden toimintaympäristön muutokset tutkimusjakson aikana

Maatilan toimintaympäristö muodostuu luonnonoloista ja poliittisista päätöksistä. Luonnon-olot muodostuvat muun muassa sääoloista ja maaperästä. Poliittisia päätöksiä ovat muun muassa lait, asetukset, tukijärjestelmät ja tuotannonrajoitteet kuten maitokiintiö maidontuotannossa (Sipiläinen ym. 1998, s. 33). Tutkimusjakson aikana vuosina 1997–2000 maataloustuotantoon vaikuttivat katovuosien 1998–1999 johdosta erittäin voimakkaat sääolojen vuotuisvaihtelut, joiden taloudellisia vaikutuksia kuitenkin voitiin lievittää maatalouden suorilla tuilla sekä satovahinkokorvauksilla. Maatalouspolitiikassa tapahtuvat muutokset kilpistyivät suurimmalta osin EU:n tukiohjelmakauden vaihtumisen myötä vuonna 2000 alkaneeseen uuteen ohjelmakauteen.

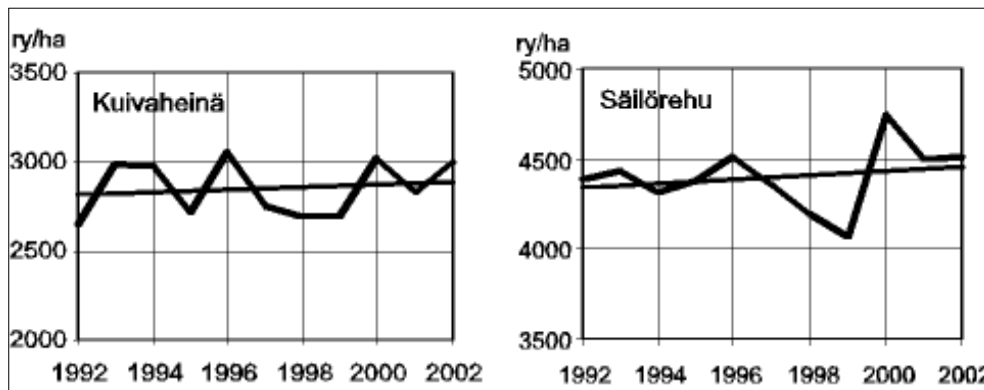
Suomen maatalouden viisivuotinen siirtymäkausi EU-jäsenyyteen päättyi vuonna 1999, jona aikana siirtymäkauden kansalliset tuet korvattiin asteittain lisääntyneellä pohjoisella tuella ja määräaikaisella Etelä-Suomen kansallisella tuella. Vuonna 2000 tuli voimaan myös EU:n pitkään valmisteltu maatalousuudistus Agenda 2000, mutta uusi ohjelmakausi ja Agenda 2000 eivät tuoneet merkittäviä uudistuksia maatalouden tukiehtoihin (MTTL 2000, s. 49). Hevostalouden EU-tuista ehdot muuttuivat muun muassa luonnonhaittakorvauksessa ja alkuperäisrotujen kasvatuksen tuessa. Maatalouden tuloverolaissa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia vuosina 1997–2000 eikä niin muodoin myöskään MYTT:ssä tehty muutoksia kyseisenä aikana. Näiltä osin tulokset ovat täysin vertailukelpoisia eri vuosina.

Vuonna 1997 kasvukauden sääolosuhteet olivat vaihtelevat. Kasvukausi alkoi viileänä, mutta kasvukauden lämpösumma muodostui kuitenkin normaalia suuremmaksi. Vuoden kokonaisrehuysikkösato muodostui lähinnä pitkäaikaista trendiä vastaavaksi (MTTL 1998, s. 13–15). Vuonna 1998 viljelykasvien kevätkylvöt päästiin aloittamaan hyvin, mutta sitten runsaana koko lopun kasvukauden ajan jatkuneet sateet vaikeuttivat maataloustuotantoa siten, että osa sadosta jäi kokonaan korjaamatta. Peltoviljelyn katovuosi vaikutti kotieläintalouteen vielä seuraavana vuonnakin, sillä sadon laatu oli heikko ja hehtaarisadot keskimääräistä alhaisemmat. Kokonaisrehuysikkösato jäi katovuodeksi muodostuneena vuonna 1998 peräti 14 % pitkäaikaista trendisatoa pienemmäksi (MTTL 1999).

Vuonna 1999 peltokasvintuotanto kärsi sekä edellisen vuoden märkyyden että kyseisen vuoden kuivuuden aiheuttamista haitoista varsinkin Etelä-Suomessa. Kuivuus aiheutui kesän poikkeuksellisen vähäisistä sateista ja tuulisesta helteestä. Kevätviljojen satotasot jäivät 22 % normaalia pienemmäksi ja kuivuuden takia myös heinän hehtaarisadot jäivät 15 % pitkäaikaista keskimäärää pienemmiksi. Vuonna 2000 sääolot olivat maataloustuotannon kannalta poikkeuksellisen suotuisat koko maassa, ja satovuosi oli erinomainen. Sekä kevätiljoissa että nurmirehuissa yllettiin pitkäaikaista keskiarvoa suurempiin satoihin (MTTL 2000, 2001). Yhteenvedo yleisimpien hevostaloudessa käytettävien rehujen sekä kokonaissatotason kehityksestä vuosina 1982–2002 on esitetty kuvassa 16 a ja 16 b.

Kuva 16a. Kaikkien viljeilykasvien sadot (ry/ha) ja kauran hehtaarisato (kg/ha) vuosina 1982–2002 (MTTL 2003).

Kuva 16b. Kuivan heinän ja säilörehun hehtaarisadot (ry/ha) vuosina 1992–2002 (MTTL 2003).

9 Tulosten tarkastelu

Seuraavassa selvitetään hevostilojen maatalouden kokonaistuoton ja kustannusten, maataloustulon ja tilan kokonaistulojen muodostumista ja kehittymistä vuosina 1997–2000. Tuloksia tarkastellaan kaikilla hevostiloilla, hevostalouden eri päätoimintamuodoissa, tilakokoluokittain hevosten lukumäärän ja peltoalan mukaan, kokonaistuoton mukaan sekä EU-tukialuejaotuksella. Tulokset on esitetty MYTT:n otoskeskiarvoina ja koko maan kaikkia hevostiloja kuvaamaan painotettuina keskiarvoina. Lisäksi seuraavissa kuvioissa on esitetty myös MYTT:n otostilojen keskiarvot postikyselyyn vastanneiden osalta ja postikyselyyn vastaamatta jättäneiden osalta. Näitä kyselyaineiston katoselvityksen kannalta keskeisiä tuloksia on tarkasteltu erikseen kohdassa 9.7. Tilojen päätoimintamuodot on voitu saada ainoastaan kyselyyn vastanneilta MYTT:n otostiloilta. Eläinmäärätiedot on liitetty MYTT:n aineistoon Tiken IACS-rekisterin pohjalta. Koska IACS ei sisällä valmennus- ja hoitohhevosten lukumääriä, postikyselyn mukainen hevosten lukumäärä tiloilla on ollut suurempi.

Hevostiloja oli MYTT:n otoksessa eniten yleensä pienimmissä tilakokoluokissa kuten peltoalaltaan alle kolmen hehtaarin, kokonaistuotoltaan alle 10 000 euron tai hevosmäärältään alle kuuden hevosen tilakokoluokissa. Kyselyyn vastanneiden tilojen määrä oli suurempi C-tukialueen kuin AB-tukialueen hevostiloilla. Havaintomäärä oli suurempi myös postikyselyyn vastanneiden kuin vastaamattomien luokissa. Hevostilojen tulokehitystä verrataan

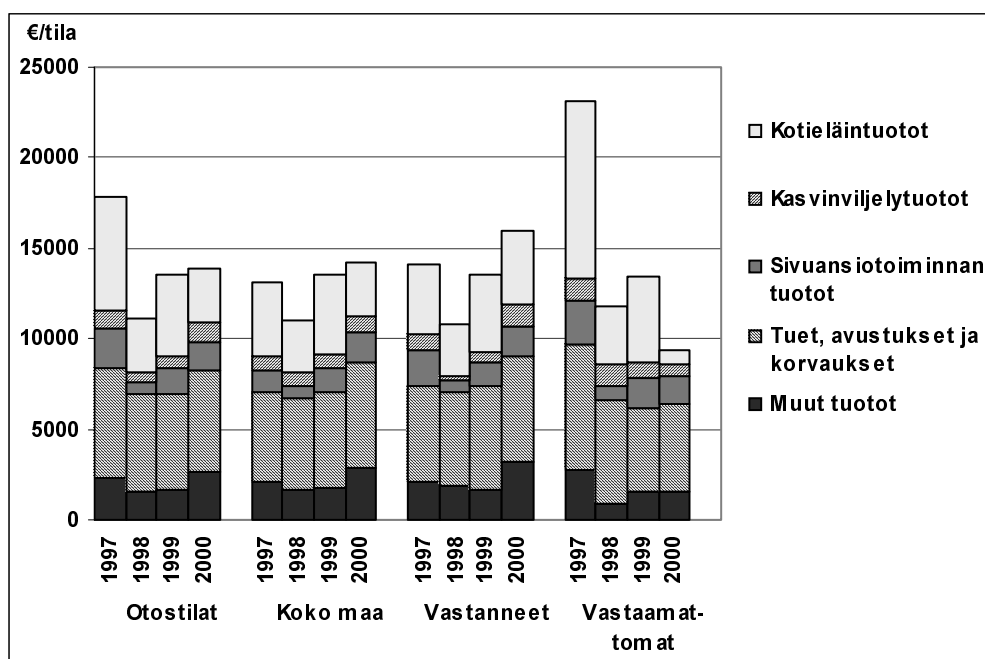
myös kaikkien maatilojen tulokehitykseen tutkimusajanjaksolla. Luvussa pohditaan myös tuloksiin vaikuttaneita tekijöitä ja erityisesti kasvintuotantoon vaikuttaneita olosuhteita. Tutkimuksen johtopäätökset esitetään luvussa 10. Hevostilojen taloudelliset tulokset on esitetty liitteessä 5.

9.1 Hevostilojen tulokehitys

Seuraavassa tarkastellaan kaikkien hevostilojen tulokehitystä otostilojen keskiarvoina (*otostilat*) sekä kaikkia hevostiloja kuvaamaan lasketuilla painotettuina keskiarvotuloksina (*koko maan hevostilat*). Otostilojen keskimääräiset tulokset eivät poikenneet merkittävästi painotetuista koko maan hevostilojen tuloksista. Otostilojen rakenne vastasikin melko hyvin koko Suomen hevostilojen (*perusjoukko*) rakennetta; ne olivat vain hieman suurempia peltoalaltaan ja hevoslukumäärältään kuin koko maan kaikki hevostilat. Hevostiloja oli aineistossa vuosina 1997–2000 joka vuosi yli 60 tilaa, joten tulokset ovat siltä osin melko luotettavia. Hevostilojen hallinnassa oleva peltoala kasvoi hieman tarkasteluajanjakson aikana, mutta kasvullinen metsäala aleni tai pysyi ennallaan. Otostilojen hevoslukumäärä aleni tai pysyi lähes ennallaan, kun taas koko maan painotetut hevostilojen tulokset viittasivat hevosmäärän lisääntymiseen (Liite 5, taulukko 1).

MYTT:ssa maatalouden kokonaistuottoon on luettu kotieläintalouden ja kasvinviljelyn myyntituotot, tuotantoon liittyvät tuet ja korvaukset sekä maatalouden verotuksen piiriin kuuluvat sivuansio- ja muut tuotot. Hevostilojen kokonaistuotto oli vuonna 2000 otostilojen keskiarvona noin 13 900 €/tila ja kaikkia hevostiloja kuvaamaan painotettuna keskiarvona 14 200 €/tila (Liite 5, taulukko 1). Otostilojen ja koko maan hevostilojen maatalouden kokonaistuoton kehitys oli nouseva vuodesta 1998 vuoteen 2000 asti, mutta kokonaistuotto aleni huomattavasti katovuonna 1998 vuoden 1997 tasosta (Kuva 17). Maatalouden poikkeuksellisen heikoista tuotanto-oloista johtuen kokonaistuotto oli sekä otoksen että painotettujen tulosten mukaan alimmillaan katovuonna 1998. Sitä vastoin suurimmillaan se oli otoksen mukaan vuonna 1997 ja koko maan hevostiloilla vuonna 2000.

Tukien ja korvausten merkitys kokonaistuoton muodostumisessa oli huomattavan tärkeä, keskimäärin noin 40 % kokonaistuotosta; useimpina vuosina tuet olivat suuremmat kuin kotieläintalouden ja kasvinviljelyn myyntituotot yhteensä. Kotieläintuottojen osuus kokonaistuotosta oli tukien jälkeen seuraavaksi tärkein. Kotieläintuotot sisältävät kaikkien kotieläintuotteiden myyntituotot, mutta hevostiloilla ne muodostuivat pääosin hevosten ja muiden kotieläinten myyntituotoista. Vuonna 1997 MYTT:n otokseen on osunut tiloja, joilla hevostalouden lisäksi on ollut huomattavassa määrin sikatalouden myyntituottoja. MYTT:ssa on myyntituotot eroteltavissa maatalouden päätuotantosuintien osalta, mutta muuhun kotieläintuottoon kuuluvan hevostalouden myyntituottojen erottaminen muun muassa mahdollisista lampaiden, uuhien tms. tuotoista ei ole mahdollista. Kasvinviljelytuottojen osuus kokonaistuotosta oli hevostiloilla vähäinen; muun muassa sivuansiotuotot muodostivat maatalouden kokonaistuotosta suuremman osan kuin kasvinviljelytuotot. Kasvinviljelytuotot muo-

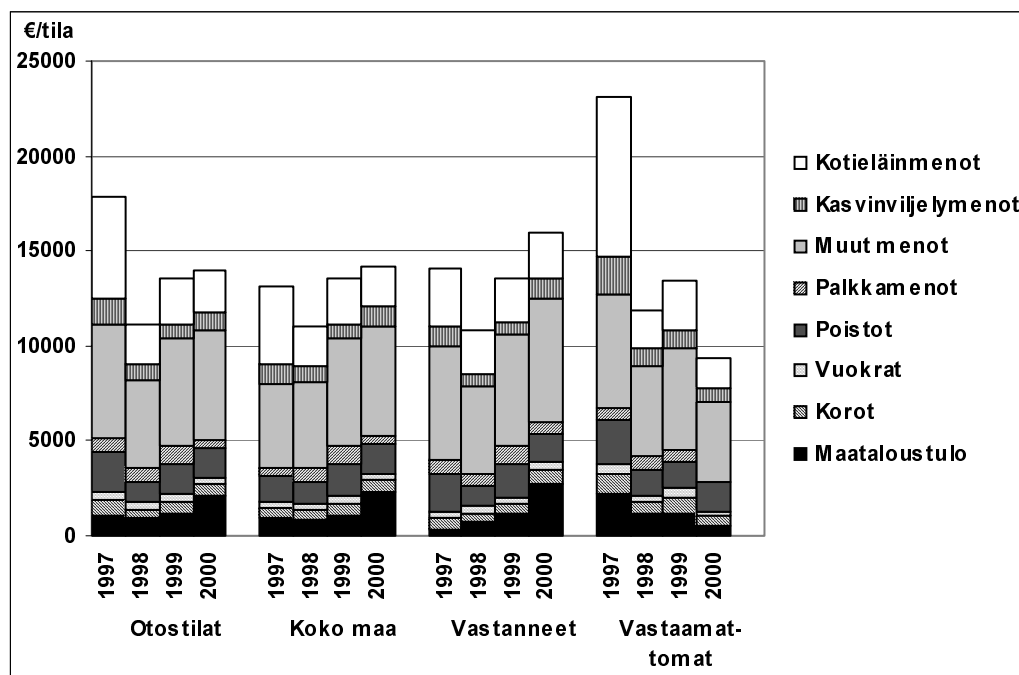
Kuva 17. Maatalouden kokonaistuotto (€/tila) hevostiloilla vuosina 1997–2000 (otostilat, vastanneet ja vastaamattomat keskimäärin aineistossa ja koko maan hevostilat MYTT:n mukaisina painotettuna tuloksina).

dostuivat hevostiloilla pääosin viljan ja muiden kasvien myyntituotoista. MYTT:ssä muilla kasveilla tarkoitetaan tässä mitä todennäköisimmin heinää ja säilörehua; niitä viljeltiin hevostiloilla peltoalalla mitattuna eniten. Viljojen myyntituotoista suurin osa lienee muodostunut kauran myynnistä, koska kaura oli viljakasveista eniten viljelty.

Kuvassa 18 on esitetty hevostilojen maatalouden kokonaistuoton jakautuminen kustannuksiin ja maataloustuloon otostiloilla keskimäärin sekä painotettuna koko maan hevostiloja kuvaavaksi. Maatalouden kustannukset olivat vuonna 2000 sekä otoskeskiarvona että painotettuna keskiarvona noin 11 800 €/tila (Liite 5, taulukko 1). Merkittävimmät kustannuserät hevostiloilla olivat muut menot (44 %), kotieläinmenot (23 %) ja poistot (12 %), kun taas palkkamenot, vuokrat ja velkojen korot olivat pienempiä kustannuseriä.

Maataloustulo on viljelijäperheen työlle ja maatalouteen sijoitetulle omalle pääomalle saatu korvaus. Maatalouden liiketaloustieteen mukaisesti maataloustulo tulisi olla laskettu suoriteperusteisena. Lähinnä maataloustuloa vastaava käsite verotustietoihin perustuvassa MYTT:ssä on *maatalouden tulos*, joka on kassaperusteinen vastaavasti kuin verotuskin. Seuraavassa tästä maatalouden tuloksesta on kuitenkin käytetty nimikettä maataloustulo.

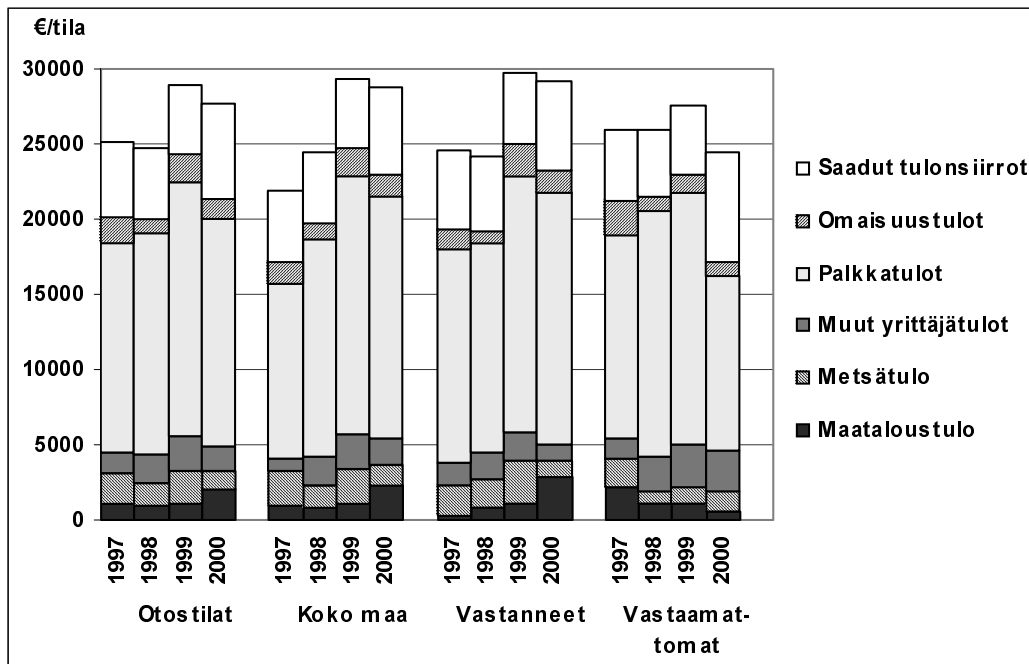
Hevostiloilla maataloustulo oli vuonna 2000 otoskeskiarvona 2 100 €/tila ja painotettuna keskiarvona 2 300 €/tila. Vuosina 1997–1999 maataloustulo vaihteli huomattavan alhaisella tasolla, 900–1 100 €/tila niin otoskeskiarvoina kuin myös painotettuina keskiarvoina. Myös maataloustulon osuus kokonaistuotosta oli tarkastelujakson alkuvuosina 6–8 %, mutta vuonna 2000 sen osuus nousi 15–16 %:in (Liite 5, taulukko 1).

Kuva 18. Maatalouden kokonaistuotto ja sen jakautuminen kustannuksiin ja maataloustuloon (€/tila) hevosiloilla vuosina 1997–2000 (otostilat, vastanneet ja vastaamattomat keskimäärin aineistossa ja koko maan hevosilat MYTT:n mukaisina painotettuna tuloksina).

Hevosilojen kokonaistuloja on seuraavassa tarkasteltu sekä maa- ja metsätalouden verotuksen että henkilöverotuksen tietojen pohjalta. Tilaa kohti tarkastellut tulot sisältävät tällöin sekä yksinäisviljelijöiden tulot että viljelijän ja puolison tulot. Hevosilojen kokonaistuloihin sisältyvät maa- ja metsätaloustulo, muut yrittäjätulot, palkkatulot, omaisuustulot sekä saadut tulonsiirrot. Tuloista on tällöin vähennetty tulon hankinnasta aiheutuvat menot verotuksen käytännön mukaisesti. Maatalouden verotuksen yhteydessä ilmoitetut sivuansiotulot sisältyvät tässä muihin yrittäjätuloihin. Palkka- ja omaisuustulot ovat henkilöverotuksessa ilmoitettuja tuloja. Saadut tulonsiirrot koostuvat veronalaisista eläkkeistä ja sosiaalisin perustein maksetuista tuista (Tilastokeskus 2003c).

Hevosilojen kokonaistulot olivat vuonna 2000 otoskeskiarvona noin 27 700 €/tila ja painotettuna keskiarvona 28 800 €/tila. Viljelijän ja puolison henkilönluku oli sekä otostiloilla että painotettuna keskimäärin 1,7 (Liite 5, taulukko 1). Vuosina 1997–2000 kokonaistulot lisääntyivät noin 9,6 % vuodessa lähinnä palkkatulojen kasvusta johtuen. Kokonaistulot kasvoivat eniten vuonna 1999, sillä maatalouden heikoista tuotanto-oloista johtuen maataloustulo jäi vuonna 1998 suhteellisen alhaiselle tasolle. Vuotta 1997 lukuun ottamatta otostilojen keskiarvotulokset eivät eroa juurikaan painotetuista (Kuva 19).

Kuva 19. Kokonaistulot (€/tila) hevostiloilla vuosina 1997–2000 (otostilat, vastanneet ja vastaamattomat keskimäärin aineistossa ja koko maan hevostilat MYTT:n mukaisina painotettuna tuloksina).

Maataloustuotannon merkitys hevostilojen kokonaistulojen muodostuksessa ei ollut kovin merkittävä; sekä otostilojen tulosten että painotettujen tulosten mukaan maataloustulon osuus kokonaistuloista oli vain viisi prosenttia. Hevostilojen kokonaistulot muodostuivat pääosin (57 %) palkkatuloista. Palkkatulojen merkittävää osuutta kokonaistuloista selittää myös se, että vuoden 2000 maatalouslaskennan mukaan hevostilojen yrittäjistä 60 % kävi töissä tilan ulkopuolella osa-aikaisesti tai päätoimisesti (MMM 2001b, s. 28). Myös saatujen tulonsiirtojen osuus kokonaistuloista oli huomattava, noin 20 %. Pääosin eläketuloja sisältävät saadut tulonsiirrot muodostivat hevostilojen kokonaistuloista useimpina vuosina suuremman osan kuin erilaiset yrittäjätulot yhteensä. Saadut tulonsiirrot muodostuivat pääosin työ-, virka- ja yrittäjäeläkkeistä sekä jossain määrin työttömyyspäivärahoista. Muut tulot eivät olleet vastaavassa määrin merkittäviä tilan kokonaistulojen muodostuksessa.

9.2 Hevostilojen tulokehitys eri toimintamuodoissa

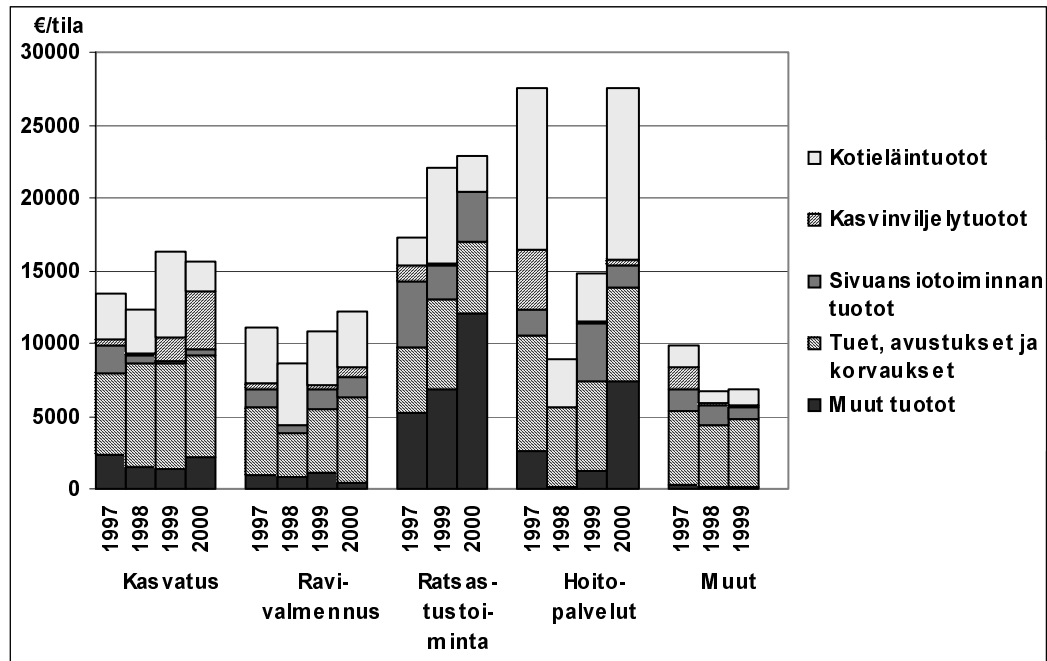
Seuraavassa verrataan hevostilojen tulokehitystä hevostalouden eri toimintamuodoissa. Otoksessa ovat mukana vain postikyselyyn vastanneet MYTT:n otostilat, koska hevostalouden toimintamuotoa ei voitu selvittää muuten kuin postikyselyn vastausten avulla. Vastanneiden määrät ovat pieniä erityisesti ratsastustoiminnan, hoitopalveluiden ja muiden kuin yleisten toimintamuotojen osalta, joten tuloksia voidaan pitää vain suuntaa-antavina kyseisten toimintamuotojen tulokehityksestä, eikä niitä voida yleistää lainkaan kuvaamaan tulokehitystä koko maan hevostiloilla eri toimintamuodoissa. Aineistossa oli muutamia tiloja, joiden

yrittäjä ei ollut ilmoittanut postikyselyyn vastatessaan toimintamuotoa kaikille tutkimusvuosille, vaikka tilojen tulotiedot olivat käytettävissä kyseisiltä vuosilta. Nämä tilat sisältyvät luokkaan muut hevostilat (Liite 5, taulukot 2–4).

Hoitopalveluissa oli tarkasteluajanjakson keskiarvona eniten pelto- ja metsäalaa. Ratsastustoiminnassa oli eniten vuokrapeltoalaa sekä hevosia. Peltoala lisääntyi kasvatusta ja ravivalmennusta harjoittavilla tiloilla, kun taas muilla toimintamuodoilla se väheni tarkasteluajanjaksolla. Vuokrapellon määrä kasvoi ja metsäala väheni muissa toimintamuodoissa paitsi ratsastustoiminnassa. Hevosten määrän kehitys oli laskevaa muissa toimintamuodoissa paitsi IACS:n mukaan ratsastustoiminnassa ja kyselyn mukaan muissa kuin yleisissä toimintamuodoissa. Ravivalmennuksessa ja hoitopalveluissa ero IACS:n ja kyselyn mukaisen hevospäärän välillä oli huomattava hevosia ollessa enemmän kyselyn kuin IACS:n mukaan. Tämä on luonnollista, koska valmennuksessa ja hoidossa olevat hevoset ovat tilan ulkopuolisten henkilöiden omistamia, ja siten ne eivät sisälly IACS-tietoihin. Kasvatusta harjoittavilla tiloilla ero IACS:n ja kyselyn mukaisen hevospäärän välillä oli pieni; yleensä kasvatustoiminnassa olevat hevoset ovat yrittäjän omistuksessa.

Maatalouden kokonaistuotto kehittyi ravivalmennuksessa ja hoitopalveluissa kuten hevostiloilla keskimäärin (Kuva 20). Ratsastustoiminnassa kokonaistuoton kehitys oli tasaisesti kasvavaa, kasvatuksessa vaihtelevaa ja muissa kuin yleisissä toimintamuodoissa alenevaa. Hoitopalveluiden kokonaistuotto vaihteli erittäin paljon vuosittain, kun taas kasvatuksessa ja ravivalmennuksessa kehitys oli hyvin vakaata. Maatalouden kokonaistuotto oli tarkasteluajanjakson keskiarvona suurin ratsastustoiminnassa, mutta niiden tuloksia tarkasteltiin vain kolmena vuonna. Koko ajanjakson suurin kokonaistuotto oli hoitopalveluissa. Alhaisin kokonaistuotto oli muilla kuin yleisillä toimintamuodoilla, mutta niidenkin tulokset ovat vain kolmelta vuodelta, joten koko ajanjakson alhaisin kokonaistuotto oli ravivalmennuksessa. Viimeksi mainituissa toimintamuodoissa kokonaistuotto oli pienempi kuin hevostiloilla keskimäärin.

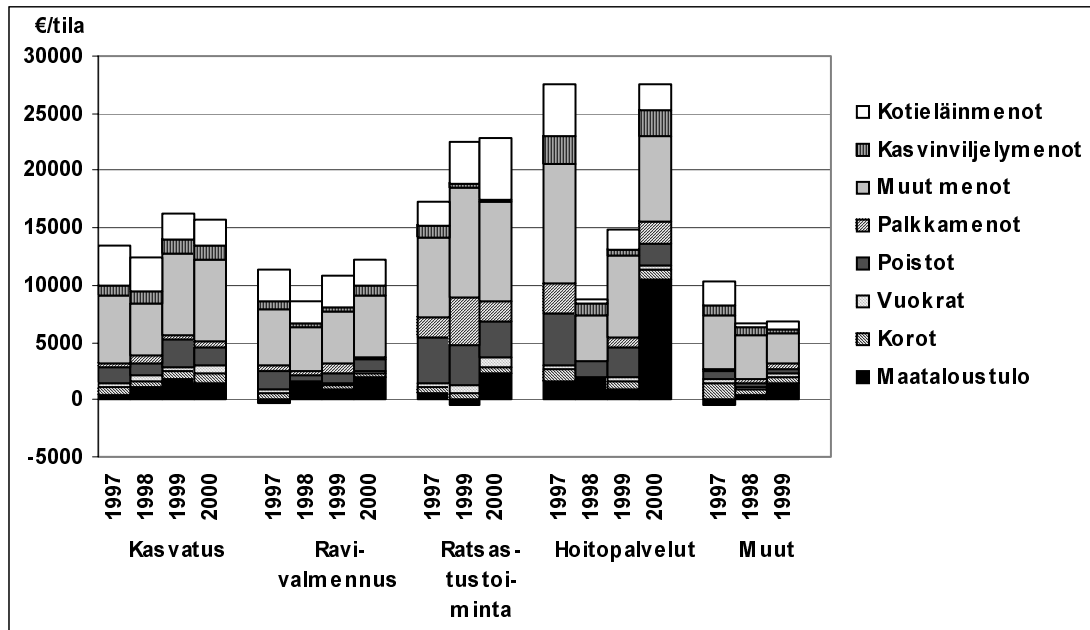
Kokonaistuotto muodostui hyvin eri tavalla eri toimintamuodoissa kuin hevostiloilla keskimäärin. Tuet olivat muissa toimintamuodoissa kuin ratsastustoiminnassa merkittävin kokonaistuottoerä; keskimäärin hevostiloilla tuet olivat suuremmat kuin kasvinviljely- ja kotieläintuotannon markkinatuotot yhteensä. Tästä poikkeuksena kotieläintuotot olivat merkittävin erä ravivalmennuksessa vuonna 1998 ja hoitopalveluissa vuosina 1997 ja 2000. Huomattavaa on, että hoitopalveluissa tukien osuus kokonaistuotosta oli alhainen sellaisina vuosina, kun kotieläintuottoja syntyi erityisen paljon. Vastaavasti tuet merkitsivät hoitopalvelutiloille enemmän kokonaistuoton muodostuksessa sellaisina vuosina, kun kotieläintuottoja syntyi vähemmän. Kotieläintuotot muodostuivat hoitopalveluissa muiden eläinten myyntituotoista. Tuet olivat keskimäärin suurimmat kasvatuksessa, mikä onkin luonnollista; maatalouden tuotanto- ja investointituet on suunnattu pääosin kasvatukseen. Ratsastustoiminnassa kokonaistuotto muodostui pääosin muista tuotoista, joita ei kuitenkaan voitu eritellä tarkemmin aineistosta johtuvista syistä, ja toisaalta niillä tukien merkitys kokonaistuoton muodostumisessa oli hyvin alhainen.

Kuva 20. Maatalouden kokonaistuotto (€/tila) hevestiloilla päätoimintamuodoittain vuosina 1997–2000 (vastanneet otostilat keskimäärin).

Maatalouden kokonaiskustannusten kehitys noudatti kokonaistuoton kehitystä kaikissa toimintamuodoissa (Kuva 21). Kokonaiskustannukset olivat suurimmat ratsastustoiminnassa ja hoitopalveluissa. Kustannukset muodostuivat melko samalla tavalla kaikissa toimintamuodoissa kuin hevestiloilla keskimäärin. Muiden hevestilojen kustannusrakenne poikkesi eniten eritellyistä toimintamuodoista. Kaikkien eri toimintamuotojen välillä kotieläinmenojen ja palkkamenojen osuudet aiheuttivat eniten eroja kustannusten muodostumiseen. Esimerkiksi ratsastustoiminnassa palkkamenojen osuus kokonaiskustannuksista oli selvästi suurempi kuin muissa toimintamuodoissa, mikä ei ollut yllättävää; useimmiten ratsastustoiminnan harjoittaminen edellyttää ratsastuksenopettajan palkkaamista. Kuitenkaan ratsastustoiminnan palkkamenojen määrällä ei voida palkata kokoaikaisia työntekijöitä, joten ratsastustoiminnassa hyödynnettiin joko osa-aikaista työvoimaa tai sitten palkattuja henkilöitä ei ollut aineiston kaikilla ratsastustiloilla. Ratsastustoiminnassa ja hoitopalveluissa oli selkeästi suurimmat poistot, joihin vaikuttavat muun muassa maneesi- ja muut investoinnit ratsastusurheilualueisiin.

Maataloustulo kasvoi tarkasteluajanjakson aikana kaikissa toimintamuodoissa, mutta kasvua ei tapahtunut jokaisena vuonna missään ryhmässä, eikä kehitys vastannut missään toimintamuodossa hevestiloja keskimäärin. Maataloustulo oli tarkasteluajanjakson keskiarvona suurin hoitopalveluissa ja toiseksi suurin kasvatuksessa. Hoitopalveluissa se oli lähes kolme kertaa suurempi kuin hevestiloilla keskimäärin, mutta kaikissa muissa eritellyissä toimintamuodoissa se oli pienempi kuin hevestiloilla keskimäärin. Maataloustulo oli alhaisin muiden hevestilojen ryhmässä. Maataloustuloa ei muodostunut lainkaan ravivalmennuksessa vuonna 1997, ratsastustoiminnassa vuonna 1999 ja muissa kuin yleisissä toimintamuodoissa

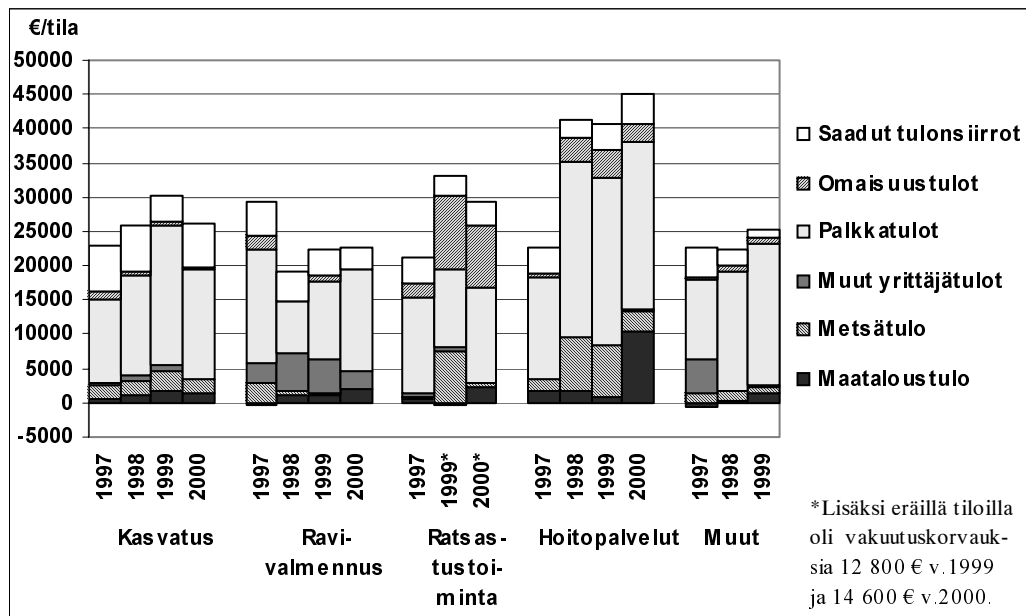

Kuva 21. Maatalouden kokonaiskustannukset ja maataloustulo (€/tila) hevostiloilla päätoimintamuodittain vuosina 1997–2000 (vastanneet ostotilat keskimäärin).

vuonna 1997, kun taas kasvatuksessa ja hoitopalveluissa toiminta oli joka vuosi tuloksellista. Maataloustulon osuus kokonaistuotosta vaihteli paljon kaikissa toimintamuodoissa vuosittain ollen kuitenkin aina suurempi vuonna 2000 kuin 1997. Myös maataloustulon osuus kokonaistuotosta oli suurin hoitopalveluissa, joilla ainoastaan se oli myös tarkasteluajanjakson keskiarvona suurempi kuin hevostiloilla keskimäärin. Maataloustulon osuus kokonaistuotosta oli vastoin oletusta alin ratsastustoiminnassa.

Tilan kokonaistulojen kehitys oli erittäin vaihtelevaa kaikissa eri toimintamuodoissa, eikä minkään toimintamuodon tulokehitys vastannut hevostiloja keskimäärin (Kuva 22). Tulokehitys oli tasaisinta kasvatuksessa ja muissa kuin yleisissä toimintamuodoissa. Kokonaistulot olivat alhaisimmat tarkasteluajanjakson keskiarvona muissa kuin yleisissä toimintamuodoissa sekä ravivalmennuksessa. Hoitopalveluissa oli muita tuotantomuotoja korkeammat kokonaistulot sekä tarkasteluajanjakson keskiarvona että vuosittain lukuun ottamatta vuotta 1997. Niillä ja ratsastustoiminnassa kokonaistulot olivat suuremmat kuin hevostiloilla keskimäärin, mutta muissa toimintamuodoissa tulot olivat keskimääräistä pienemmät.

Kokonaistulot muodostuivat eri tavoin eri toimintamuodoissa ja verrattaessa niitä hevostilojen keskimäärään, vaikka palkkatulot olivatkin merkittävin kokonaistuloerä kaikissa toimintamuodoissa. Maataloustulon osuus kokonaistuloista oli melko samanlainen eri toimintamuodoissa lukuun ottamatta hoitopalveluita. Maataloustulon osuus ei kasvanut tai pienentyntä jatkuvasti missään toimintamuodossa. Alkutuotannon merkitys oli suurin hoitopalveluissa; maatalous- ja metsätulojen osuudet kokonaistuloista olivat suurimmat näillä tiloilla. Muiden yrittäjätulojen osuus kokonaistuloista oli selvästi suurin ravivalmennuksessa, mikä on luonnollista; ravitoiminta sekä siitä syntyvät ravikilpailuvoitot ja ajajapalkkiot katsotaan

Kuva 22. Kokonaistulot (€/tila) hevosiloilla päätoimintamuodoittain vuosina 1997–2000 (vastanneet otostilat keskimäärin).

usein verotuksessa EVL:n alaiseksi toiminnaksi. Vastoin odotuksia ratsastustoiminnassa ja hoitopalveluissa ei ollut merkittävästi muita yrittäjätuloja. Palkkatulojen osuus oli huomattavan korkea muiden hevosilojen ryhmässä. Osalla näistä tiloista hevosaloustoiminta oli harrastus; tiloilla oli vain muutama hevonen, ja maataloustuloa ei muodostunut joka vuosi lainkaan. Palkkatulot olivat kuitenkin tarkasteluajanjakson keskiarvona suurimmat hoitopalveluissa eikä muiden hevosilojen ryhmässä. Ravivalmennuksessa, hoitopalveluissa ja muiden hevosilojen ryhmässä yrittäjätulot yhteensä olivat suuremmat kuin saadut tulonsiirrot. Kasvatuksessa ja ratsastustoiminnassa yrittäjätulot olivat tulonsiirtoja pienemmät kuten hevosiloilla keskimäärin. Vuonna 2000 hoitopalveluissa ja vuonna 1999 muiden hevosilojen ryhmässä maataloustulo yksin ylitti saadut tulonsiirrot.

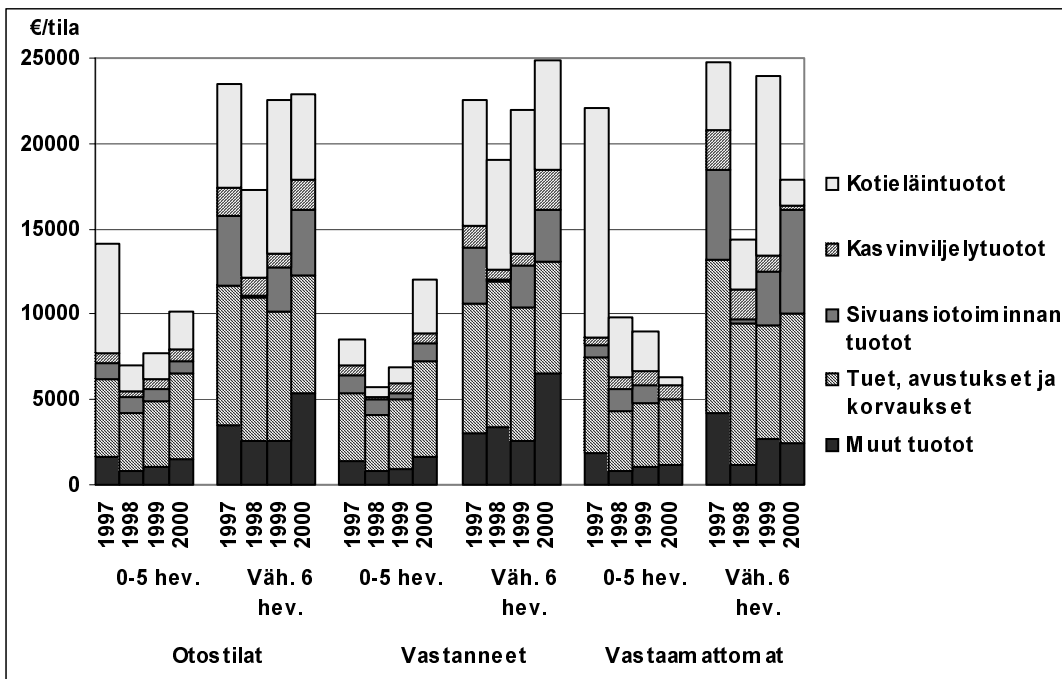
9.3 Hevosilojen tulokehitys hevoslukumäärän mukaan

Seuraavassa on verrattu hevosilojen tulokehitystä 0–5 ja vähintään kuusi hevosta IACS-tietojen mukaan omistavilla hevosiloilla. IACS-tietokannasta saadaan selville vain maatalayrittäjän omistuksessa olevien hevosten määrä, joten tilan todellinen hevosmäärä voi olla suurempi, jos tilalla on valmennuksessa, hoidossa tai koulutuksessa tilan ulkopuolisten henkilöiden omistamia hevosia. Nämä hevoset sisältyvät postikyselyn avulla selvitettyyn tilan hevosmäärään, jonka mukaisia tuloksia tarkastellaan kohdassa 9.3.2. Tällöin mukana vertailussa ovat vain kyselyyn vastanneet MYTT:n otostilat, kun taas seuraavassa tarkastellaan aineiston kaikkia hevosiloja hevosten lukumäärän mukaan. Hoitohevosista johtuen kyselyyn vastanneilla tiloilla hevosmäärä oli suurempi postikyselyn mukaan kuin yrittäjän omistuksessa olevat hevoset huomioivan IACS-tietojen mukaan.

9.3.1 Kaikkien hevosilojen tulokehitys omistuksessa olevan hevospäärän mukaan

Maatalouden kokonaistuotto ja kokonaiskustannukset olivat moninkertaisesti suuremmat vähintään kuusi hevosta omistavilla hevosiloilla kuin tätä pienemmällä tiloilla, joten tuotto ja kustannukset riippuivat hevosten lukumäärästä (Liite 5, taulukko 5). Maataloustulo ei ollut yhtä selkeästi yhteydessä tilakokoon. Tilan kokonaistulot eivät olleet lainkaan yhteydessä tilakokoon; ne olivat alhaisemmat vähintään kuuden hevosen tiloilla. Vähintään kuusi hevosta omistavilla tiloilla oli enemmän pelto- ja metsäalaa kuin 0–5 hevosta omistavilla tiloilla. Kuitenkin pienemmän hevospäärän omistavilla tiloilla pelto- ja metsäala sekä hevospäärä kasvoivat tarkasteluajanjakson aikana, kun taas suuremman hevospäärän omistavilla tiloilla niiden määrä aleni. Ainoastaan vuokratapellon määrä kasvoi molemmissa tilaryhmissä. Havaintomäärät eivät mahdollistaneet hevosten määrän mukaan luokitellun aineiston painottamista koko maan hevosiloja vastaavaksi. Tuloksia voidaan pitää kuitenkin kohtalaisen luotettavina, sillä eri tilakokoryhmissä havaintomäärät olivat riittäviä lukuun ottamatta aineiston painottamiseen liittyviä tarpeita.

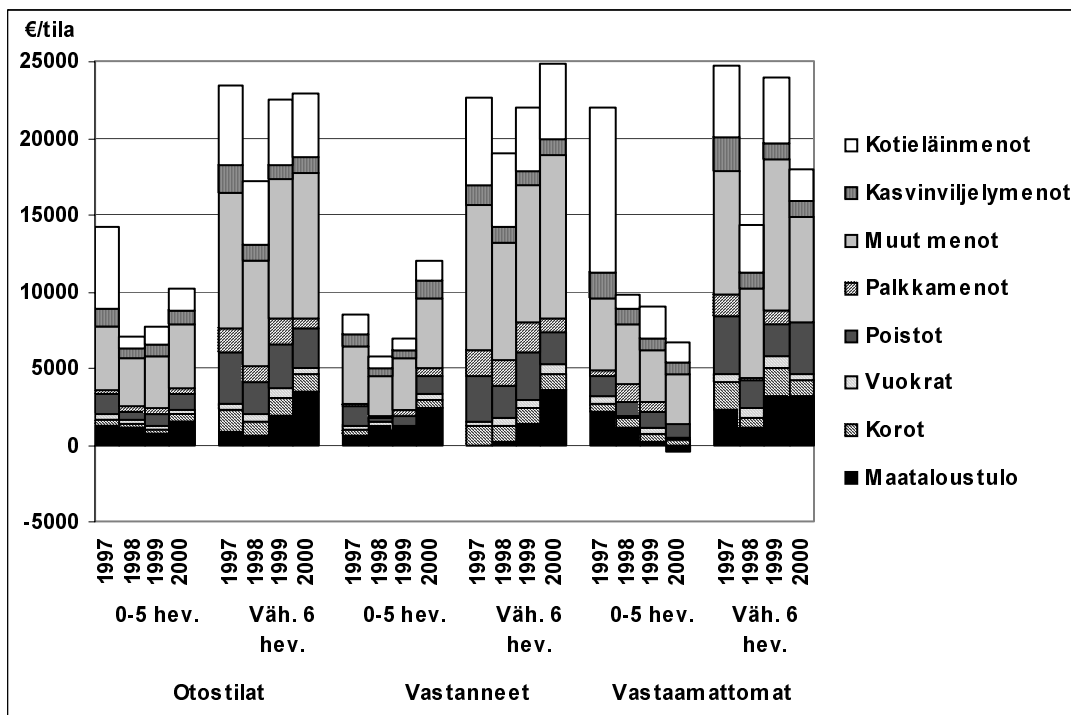
Maatalouden kokonaistuotto kehittyi sekä 0–5 että vähintään kuuden hevosen tiloilla kuten hevosiloilla keskimäärin (Kuva 23). Kokonaistuotto oli melko alhainen 0–5 hevosta omistavilla tiloilla, kun taas vähintään kuuden hevosen tiloilla se oli kahdesta kolmeen kertaan suurempi. Maatalouden kokonaistuotto muodostui pääosin tuista, avustuksista ja korvauksista sekä pienemmän että suuremman hevospäärän tiloilla. Tukien osuus kokonaistuotosta oli jopa suurempi kuin kasvinviljely- ja kotieläintuottojen osuus yhteensä lukuun ottamatta vuotta 1997 pienemmän hevospäärän tiloilla ja 1999 suuremman hevospäärän tiloilla. Näil-

Kuva 23. Maatalouden kokonaistuotto (€/tila) hevosiloilla hevoslukumäärän mukaan vuosina 1997–2000.

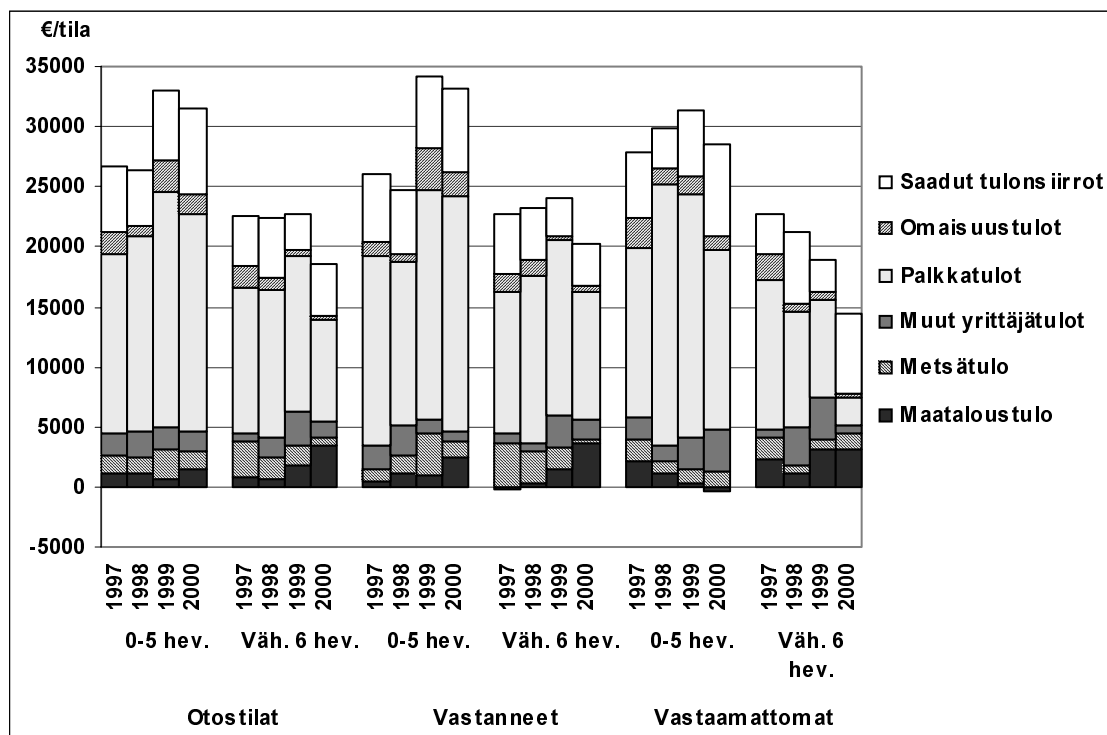
lä molemmilla oli poikkeuksellisen suuri kotieläintalouden markkinatuotto, joka yksin oli suurempi kuin tuet. Kokonaistuoton muodostuminen oli melko samanlainen erikokoisilla hevostiloilla. Suurimmat erot syntyivät sivuansiotulojen, tukien sekä kotieläintuottojen osuuksista kokonaistuoton muodostumisessa.

Maatalouden kokonaiskustannukset olivat suuremmat vähintään kuuden hevosen tiloilla kuten kokonaistuottokin (Kuva 24). Kokonaiskustannukset muodostuivat erittäin samankaltaisesti sekä 0–5 että vähintään kuuden hevosen tiloilla, ja ainoastaan kotieläinmenot sekä muut menot aiheuttivat jonkin verran eroja kustannusten muodostumiseen tilaryhmien välille. Maataloustulo aleni vuosittain huomattavasti vuoteen 1999 asti 0–5 hevosen tiloilla, jonka jälkeen se kasvoi yli kaksinkertaiseksi. Vähintään kuuden hevosen tiloilla maataloustulon kehitys noudatti hevostilojen keskimääräistä kehitystä. Maataloustulo oli keskimäärin suurempi vähintään kuuden hevosen tiloilla, mutta vastoin odotuksia se oli vuosina 1997–1998 suurempi 0–5 hevosen tiloilla kuin suuremman hevoslukumäärän tiloilla. Myös maataloustulon osuus kokonaistuotosta oli suurempi sekä tarkasteluajanjakson keskiarvona että vuosittain 0–5 hevosen tiloilla kuin vähintään kuuden hevosen tiloilla, mutta osuuden kehitys vaihteli molemmissa tilaryhmissä toisin kuin hevostiloilla keskimäärin.

Kuva 24. Maatalouden kokonaiskustannukset ja maataloustulo (€/tila) hevostiloilla hevoslukumäärän mukaan vuosina 1997–2000.

Hevostilojen kokonaistulot kehittyivät sekä 0–5 että vähintään kuuden hevosen tiloilla kuten hevostiloilla keskimäärin (Kuva 25). Kokonaistulot olivat selvästi suuremmat 0–5 hevosen tiloilla kuin vähintään kuuden hevosen tiloilla tai hevostiloilla keskimäärin. Kokonaistuloeristä ainoastaan maatalous- ja metsätulot kahtena vuonna sekä muut yrittäjätulot yhtenä vuonna olivat suuremmat vähintään kuuden hevosen tiloilla, vaikka skaalaetujen perusteella voitaisiin olettaa suuremmilla tiloilla olevan suuremmat tulot. Kokonaistulot muodostuivat melko samalla tavalla sekä pienemmillä että suuremmilla tiloilla. Palkkatulot olivat molemmissa tilaryhmissä merkittävin ja saadut tulonsiirrot toiseksi merkittävin kokonaistuloerä kuten myös hevostiloilla keskimäärin. Palkkatulojen osuus kokonaistuloista ja etenkin niiden määrä oli selvästi enemmän pienemmillä kuin suuremmilla tiloilla. Saadut tulonsiirrot olivat jopa suuremmat kuin yrittäjätulot yhteensä. Suurimmilla tiloilla toiminta oli yritysmaisempää; yrittäjätulot yhteensä ylittivät selvästi saadut tulonsiirrot lukuun ottamatta vuotta 1998. Maataloustulon osuus kokonaistuloista pienemmillä tiloilla aleni vuoteen 1999 asti, jonka jälkeen se kasvoi huomattavasti. Sitä vastoin vähintään kuuden hevosen tiloilla maataloustulon osuus kasvoi tarkasteluajanjakson loppua kohden.

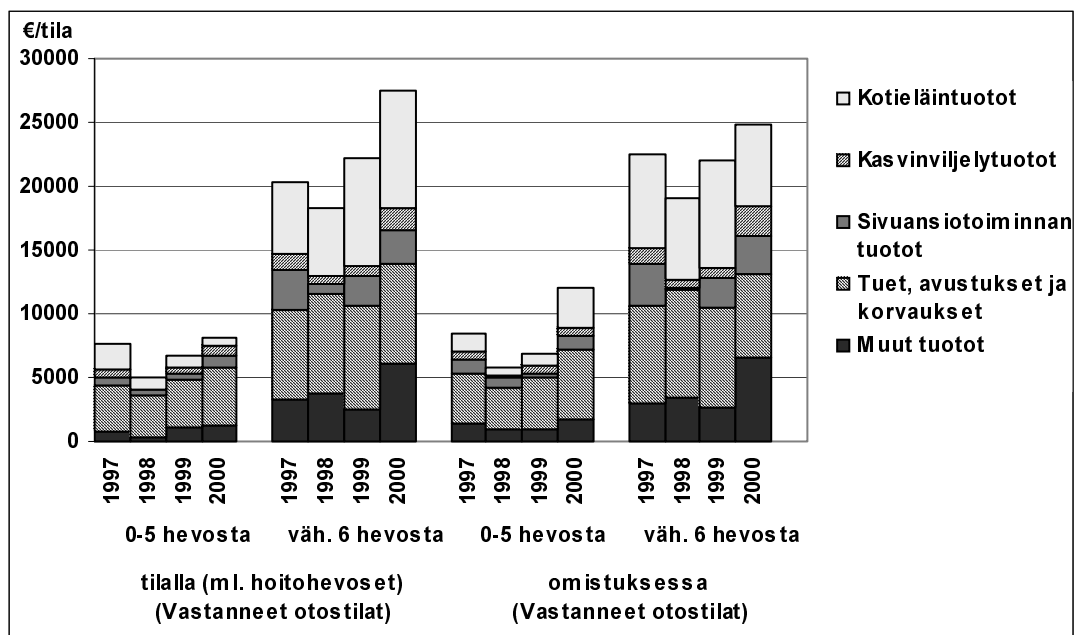

Kuva 25. Kokonaistulot (€/tila) hevostiloilla hevoslukumäärän mukaan vuosina 1997–2000.

9.3.2 Kyselyyn vastanneiden hevostilojen tulokehitys hevoslukumäärän mukaan

Seuraavassa verrataan postikyselyyn vastanneiden hevostilojen tulokehitystä 0–5 ja vähintään kuuden hevosen luokissa. Hevosten määrät perustuvat sekä IACS-tietokantaan (*IACS-luokittelu*) että postikyselyn vastauksiin (*kyselyn luokittelu*), joten tarkastelu rajattiin koskemaan vain postikyselyyn vastanneita tiloja. Näin ollen tarkastelun otos on sama kuin hevos-
talouden toimintamuotojen tarkastelussa. Postikyselyn mukainen hevoslukumäärä on todennu-
kaisempi kuin hevosten määrä IACS-tietojen mukaan, sillä IACS-tiedoissa ei huomioida ti-
lalla hoidossa olevia hevosia. Havaintomäärät poikkesivat hieman toisistaan samankokoisil-
la tiloilla eri luokittelussa paitsi vuonna 1999. Molemmissa luokittelussa havaintomäärät
olivat tulosten luotettavuuden kannalta riittäviä (Liite 5, taulukot 6–7).

Maatalouden kokonaistuotto ja kokonaiskustannukset riippuvat tilakoosta ja ne olivat mo-
ninkertaisesti suuremmat vähintään kuuden hevosen tilaryhmissä kuin 0–5 hevosen tilaryh-
missä. Sitä vastoin maataloustulo ei riippunut hevosten lukumäärästä IACS-luokittelun mu-
kaan, mutta yrittäjäkyselyn mukaisessa luokittelussa maataloustulo oli selvästi suurempi vä-
hintään kuuden hevosen tiloilla. Tilan kokonaistulotkaan eivät olleet yhteydessä tilakokoon;
ne olivat selvästi suuremmat pienemmän hevoslukumäärän tilaluokissa kuin vähintään kuuden
hevosen luokissa. Pienimmillä tiloilla peltoala ja kyselyn mukainen hevoslukumäärä kasvoivat
tarkasteluajanjakson aikana, kun taas metsäala ja IACS:n mukainen hevoslukumäärä alenivat.
Vähintään kuuden hevosen tiloilla vuokratpeltoala kasvoi, ja puolestaan metsäala sekä he-
voslukumäärä alenivat tarkasteluajanjaksolla. Peltoala kasvoi kyselyn mukaisessa luokittelussa
ja aleni IACS:n mukaisessa luokittelussa, mutta muuten taustamuuttujat eivät poikenneet
huomattavasti toisistaan IACS:n tai kyselyn mukaan luokiteltuna kummassakaan tilaryh-
mässä. Ne olivat lähes aina suuremmat suuremmilla tiloilla.

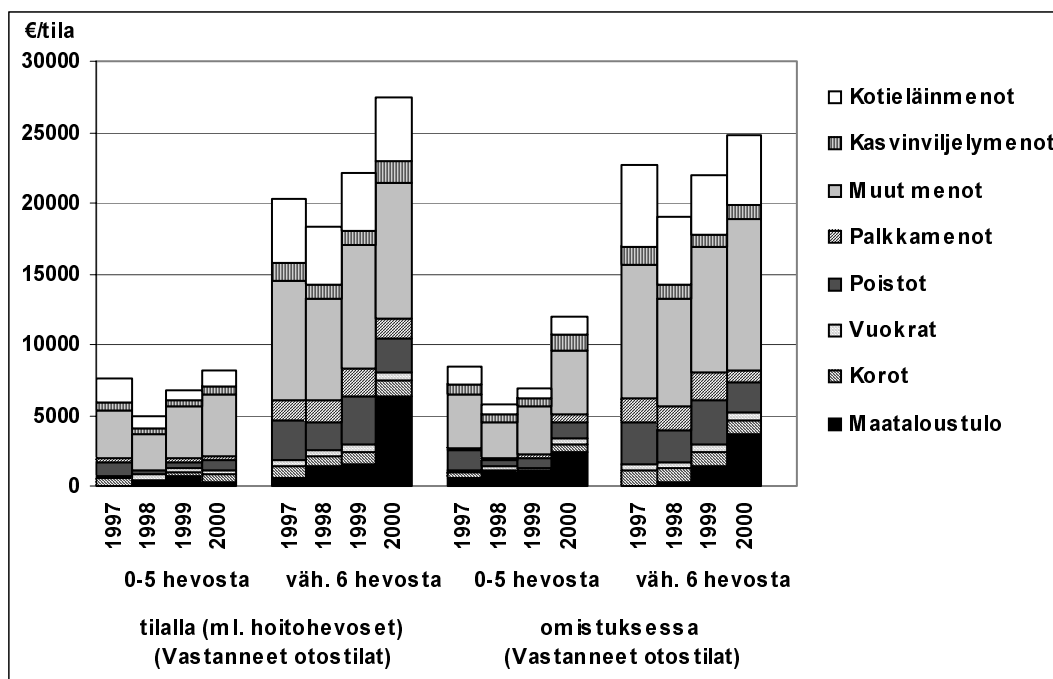

Kuva 26. Maatalouden kokonaistuotto (€/tila) postikyselyyn vastanneilla hevostiloilla hevoslukumäärän mukaan vuosina 1997–2000.

Maatalouden kokonaistuotto kehittyi samalla tavalla molemmilla luokitteluilla sekä 0–5 että kuuden hevosen tilaryhmissä, vaikka se oli alhaisempi kyselyn mukaisissa luokissa (Kuva 26). Kokonaistuoton muodostuminen oli samanlainen samankokoisilla tiloilla, ja ainoastaan kotieläintulojen osuus kokonaistuotosta poikkesi eri luokitteluissa pienimmillä tiloilla. Tukien merkitys kokonaistuoton muodostumisessa oli tärkein molemmissa tilakokoluokissa, mutta pienimmillä tiloilla tukien merkitys oli huomattavan suuri - yli puolet kokonaistuotosta.

Vastanneilla 0–5 hevosen tiloilla maatalouden kokonaiskustannukset olivat vuorovuosin suuremmat IACS:n ja kyselyn luokittelun mukaan, mutta kustannuserät olivat pääosin suuremmat IACS-luokittelun mukaan (Kuva 27). Vähintään kuuden hevosen tiloilla kokonaiskustannukset ja kustannuserät olivat selkeämmin suuremmat IACS-luokittelun kuin kyselyn luokittelun mukaan. Kustannukset muodostuivat hyvin samalla tavoin molemmissa hevosmääräluokissa ja molemmilla tavoin luokiteltuna.

Pienimmillä tiloilla maataloustulo oli huomattavasti alhaisempi kyselyn luokittelun mukaan kuin IACS-luokittelun mukaan, mutta suuremmilla tiloilla tilanne oli päinvastainen. Maataloustulo oli kyselyn mukaan suurempi vähintään kuuden hevosen tiloilla kuin 0–5 hevosen tiloilla, mutta sen sijaan IACS:n mukaan luokiteltuna se oli kahtena vuonna suurempi 0–5 hevosen tiloilla. Maataloustulo kasvoi tarkasteluajanjaksolla kaikissa tilaryhmissä, mutta suurimmilla tiloilla kasvu oli jatkuvaa molemmissa luokitteluissa, kun taas pienimmillä

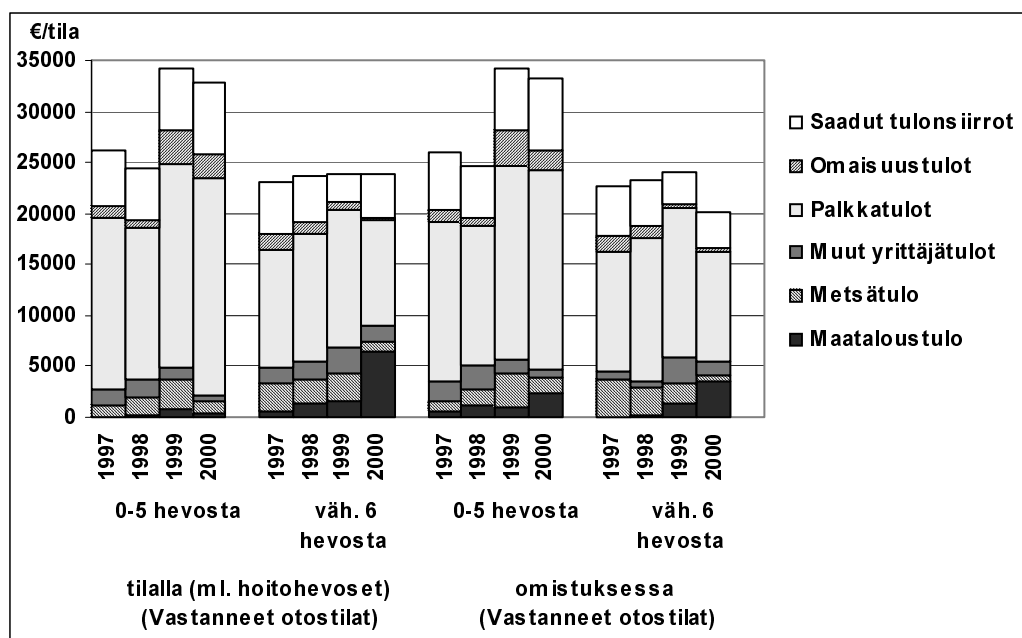

Kuva 27. Maatalouden kokonaiskustannukset ja maataloustulo (€/tila) postikyselyyn vastanneilla hevosluokilla hevoslukumäärän mukaan vuosina 1997–2000.

tiloilla kehitys vaihteli. Maataloustulon osuuden kehitys kokonaistuotosta vaihteli sekä IACS:n että kyselyn mukaan molemmissa tilakokoryhmissä. IACS:n mukaan maataloustulon osuus kokonaistuotosta oli suurin 0-5 hevosen tiloilla.

Tilan kokonaistulot kehittyivät vastanneilla 0–5 hevosen tiloilla kuten hevostiloilla keskimäärin (Kuva 28). Sitä vastoin kyselyn mukaan suurimmilla tiloilla kokonaistulot pysyivät varsin vakaana. Myös IACS:n mukaan suurimpien tilojen kokonaistulot pysyivät melko vakaana lukuun ottamatta vuotta 1999. Pienimpien tilojen kokonaistulot olivat molemmilla luokitteluilla lähes samat, mutta suurimmilla tiloilla ne olivat suuremmat kyselyn mukaan luokiteltuna. Kokonaistulot muodostuivat varsin samanlaisesti samankokoisissa tilaryhmissä; palkkatulot olivat molemmissa tilakokoryhmissä merkittävin erä ja niiden osuus oli yleensä suurempi pienemmällä tiloilla.

Maataloustulon osuus kokonaistuloista oli alhainen pienimmillä tiloilla molemmilla tavoin tarkasteltuna. Myös suuremmilla tiloilla maataloustulo jäi suhteellisen alhaiseksi lukuun ottamatta vuotta 2000 molemmissa tarkasteluissa. Siitä huolimatta maataloustulon osuuden kehitys tarkasteluajanjaksolla oli pääsääntöisesti kasvava kaikissa tilaryhmissä. Toisin kuin useimpien muiden luokittelumuuttujien mukaisissa tilaryhmissä, suurimmilla tiloilla maataloustulon osuus ylitti saatujen tulonsiirtojen osuuden kokonaistuloista sekä IACS:n että kyselyn mukaan tarkasteltuna. Lisäksi suurimmilla tiloilla yrittäjätulot yhteensä ylittivät useimmiten muun muassa saadut tulonsiirrot, eli niillä toiminta oli yritysmäisempää.

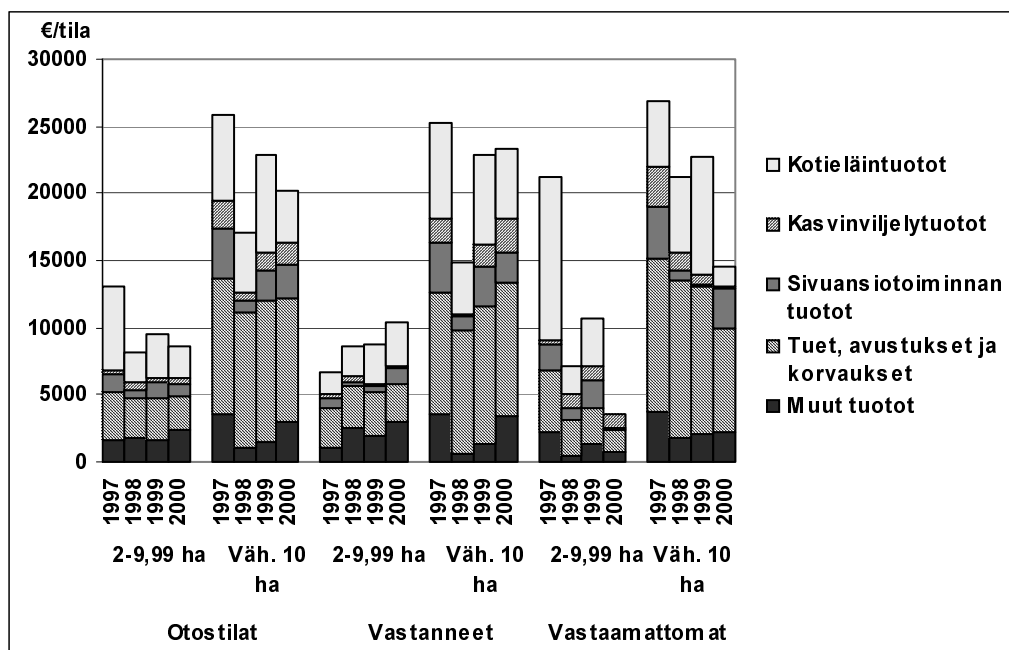

Kuva 28. Kokonaistulot (€/tila) postikyselyyn vastanneilla hevostiloilla hevoslukumäärän mukaan vuosina 1997–2000.

9.4 Hevostilojen tulokehitys peltoalan mukaan

Seuraavassa tarkastellaan hevostilojen tulokehitystä alle kymmenen ja vähintään kymmenen pellohehtaarin tilakokoluokissa. Maatalouden kokonaistuotto, kokonaiskustannukset ja myös maataloustulo riippuivat tilakoosta, ja ne olivat moninkertaisesti suuremmat peltoalaltaan suuremmilla hevostiloilla. Myös hevospäästö ja kasvullisen metsän ala olivat suurempia yli kymmenen hehtaarin hevostiloilla. Tilan peltoala, metsäala tai hevoslukumäärä eivät kuitenkaan kasvaneet tarkasteluajanjakson aikana kummassakaan tilaryhmässä, vaan ne aleniivat tai pysyivät lähes ennallaan. Ainoastaan vuokrapellon määrä kasvoi hieman (Liite 5, taulukko 8). Hevostilojen kokonaistulot eivät sitä vastoin kasvaneet tilakoon mukaan, sillä ne olivat suuremmat alle kymmenen pellohehtaarin hevostiloilla. Peltoalaluokittaiset havaintomäärät eivät mahdollistaneet aineiston painottamista koko maan peltoalaltaan pieniä ja suuria hevostiloja kuvaaviksi tuloksiksi, joten tulokset kuvaavat ainoastaan otostilojen keskiarvoja. Kuitenkin peltoalaluokittaiset tulokset ovat kohtalaisen luotettavia, koska luokkien havaintomäärät olivat riittäviä lukuun ottamatta aineiston painottamisen tarpeita.

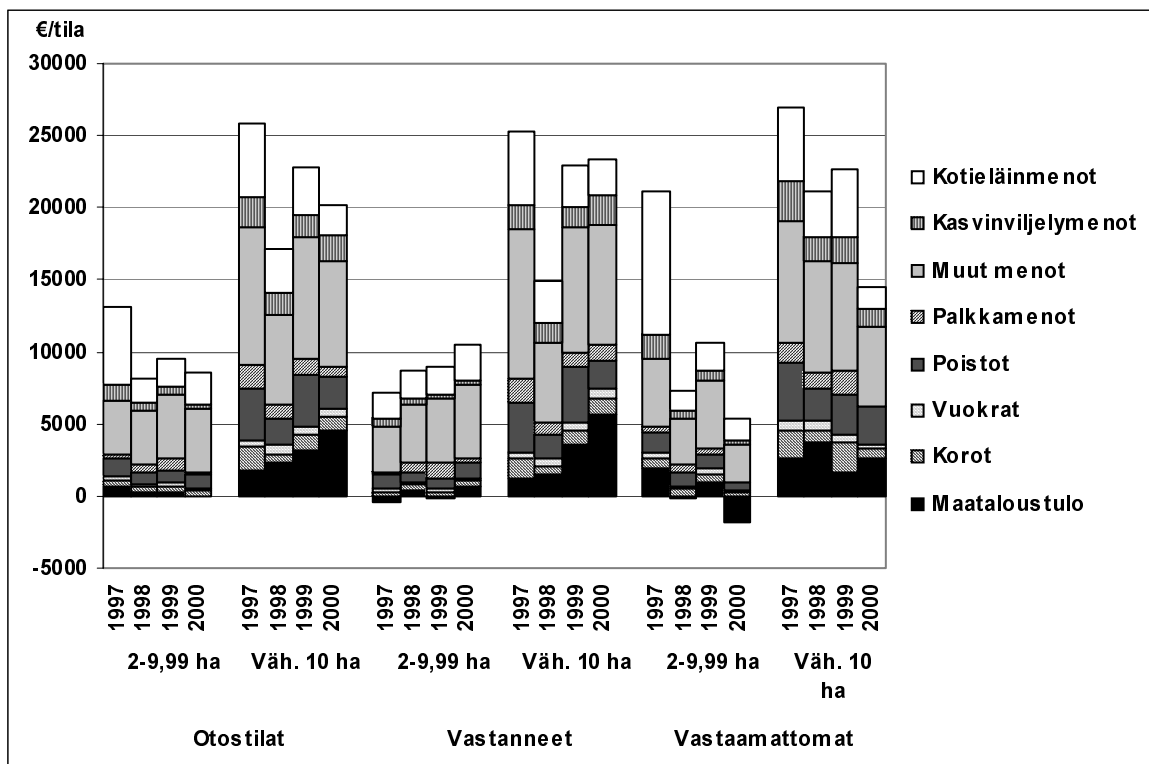
Maatalouden kokonaistuoton kehitys peltoalaltaan pienimmillä ja suurimmilla hevostiloilla poikkesi kaikkien hevostilojen vastaavasta; kokonaistuotto vaihteli suuresti vuosittain, ja sen määrä pieneni huomattavasti tutkimusajanjakson aikana molemmissa tilakokoluokissa (Kuva 29). Kokonaistuotto muodostui eri tavalla pienemmän ja suuremman peltoalaluokan hevostiloilla, ja erityisesti kotieläintuottojen, erilaisten tukien sekä muiden tuottojen osuudet kokonaistuotosta olivat huomattavan erilaiset. Suurimmilla hevostiloilla kokonaistuotto muodostui pääosin tuista kuten hevostiloilla keskimäärin, kun taas pienimmillä merkittävimmät kokonaistuottoerät olivat vuorovuosin kotieläintuotot ja tuet. Lisäksi toisin kuin

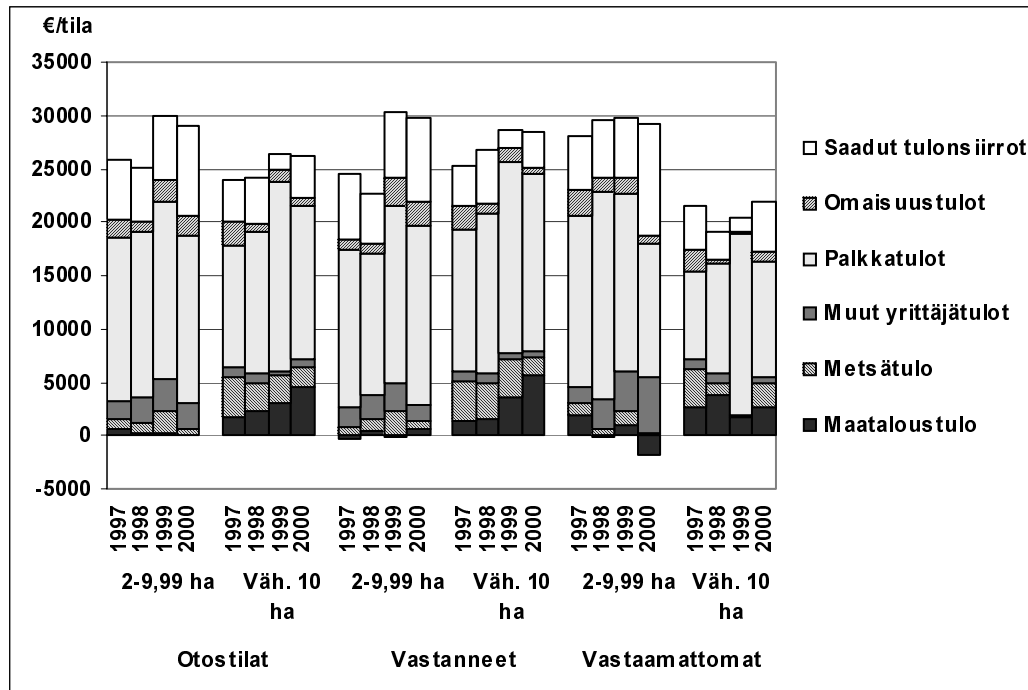
Kuva 29. Maatalouden kokonaistuotto (€/tila) hevostiloilla peltoalan mukaan vuosina 1997–2000.

suurimmilla tiloilla pienimmillä tiloilla kotieläin- ja kasvinviljelytuotot yhteensä olivat suuremmat kuin tuet lukuun ottamatta vuotta 1998. Suuremman peltoalan tiloilla oli keskimäärin 12 hehtaaria enemmän peltoa kuin alle kymmenen hehtaarin tiloilla, mikä osaltaan selittää tukien suurempaa merkitystä kokonaistuoton muodostuksessa suuremmilla hevosloilla.

Molempien peltoalaluokkien maatalouden kokonaiskustannukset vaihtelivat vuosittain kuten kokonaistuotto ollen selvästi suuremmat vähintään kymmenen peltohehtaarin hevosloilla (Kuva 30). Kokonaiskustannukset muodostuivat molempien peltoalaluokkien hevosloilla lähes samalla tavalla kuin hevosloilla keskimäärin, mutta kotieläinmenot, muut menot sekä poistot aiheuttivat eniten eroja kokonaiskustannusten muodostumiseen tilaryhmien välillä. Maataloustulo kuten myös sen osuus kokonaistuotosta olivat hyvin alhaiset alle kymmenen hehtaarin hevosloilla vähentyen merkittävästi tarkasteluajanjakson aikana, mutta sitä vastoin suuremman peltoalan omaavilla hevosloilla ne kasvoivat tasaisesti joka vuosi ollen monta kertaa suuremmat kuin alle kymmenen hehtaarin tiloilla sekä noin kaksi kertaa suuremmat kuin hevosloilla keskimäärin.

Kuva 30. Maatalouden kokonaiskustannukset ja maataloustulo (€/tila) hevosloilla peltoalan mukaan vuosina 1997–2000.

Kuva 31. Kokonaistulot (€/tila) hevestiloilla peltoalan mukaan vuosina 1997–2000.

Alle kymmenen ja vähintään kymmenen peltohehtaaria omaavien hevestilojen kokonaistulojen kehitys oli lähes samanlaista kuin hevestiloilla keskimäärin (Kuva 31). Kokonaistulot eivät kuitenkaan kasvaneet tilakoon kasvaessa kuten maatalouden kokonaistuotto, vaan ne olivat päinvastoin pienemmät suuremman peltoalaluokan tiloilla. Hevestiloilla tilan kokonaistulot eivät ole välttämättä yhteydessä maataloustoiminnan laajuuteen kuten pellon määrään, sillä kokonaistuloihin vaikuttavat myös muut kuin maataloustoiminnasta syntyvät tulot. Maataloustulon merkitys kokonaistulojen muodostuksessa alle kymmenen peltohehtaarin hevestiloilla oli lähes olematon. Sen sijaan suuremmilla hevestiloilla maataloustulon osuus kokonaistuloista kasvoi tasaisesti vuodesta 1997 vuoteen 2000. Tilan toiminta oli muutoinkin yritysmäisempää suuremman peltoalaluokan hevestiloilla; niillä yrittäjätulot ja niiden osuus kokonaistuloista olivat selvästi suurempia kuin pienemmän peltoalaluokan tiloilla, jotka puolestaan hankkivat enemmän tuloja muusta yritystoiminnasta kuin maataloudesta ja toisaalta palkkatuloina.

9.5 Hevestilojen tulokehitys maatalouden kokonaistuoton mukaan

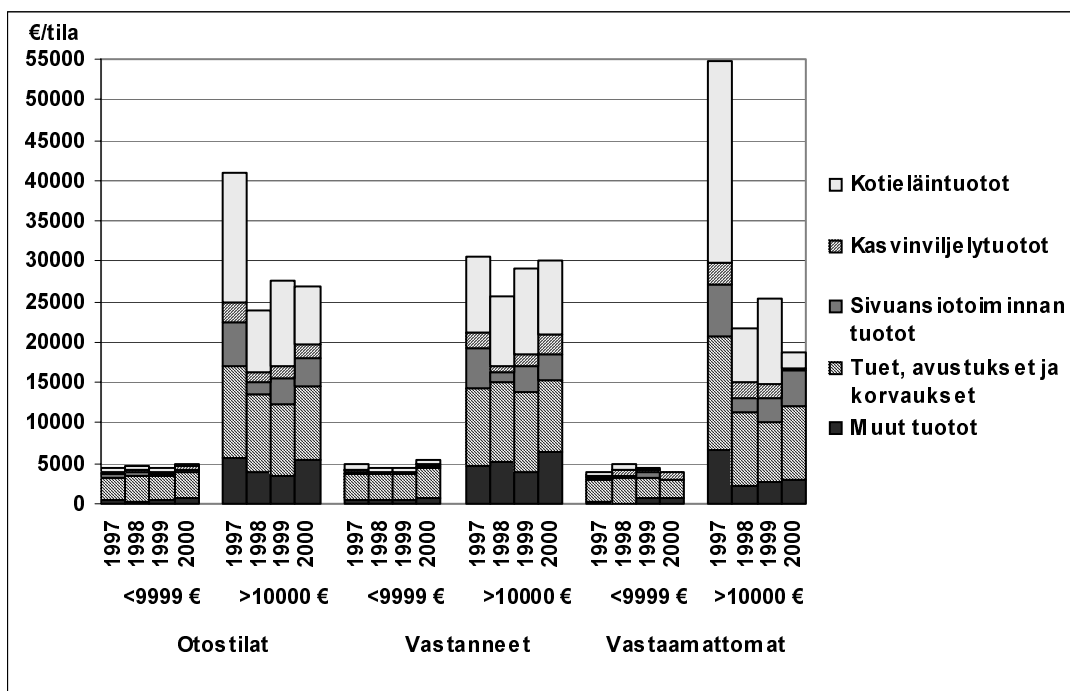
Seuraavassa verrataan tulokehitystä maatalouden kokonaistuotoltaan alle 10 000 euron ja vähintään 10 000 euron hevestiloilla. Mukana tarkastelussa ovat MYTT:n otostilat. Tulokset ovat otostilojen keskiarvoja. Molemmassa tilakokoryhmissä oli 25 tai sitä enemmän tiloja (Liite 5, taulukko 9). Kokonaistuotto oli pienemmällä tiloilla keskimäärin alle 5 000 €/tila ja suuremmilla tiloilla mm. vuonna 2000 noin 27 000 €/tila (Kuva 32). Myös kustannusten osalta erot olivat vastaavia (Kuva 33). Hevestilojen maataloustulo oli sekä määrällisesti että suhteessa kokonaistuottoon suurempi kokonaistuotoltaan suurimpien tilojen ryhmässä.

Maataloustulon kehitys pienimmillä tiloilla oli laskevaa vuodesta 1998 alkaen. Niillä ei muodostunut maataloustuloa lainkaan kolmena vuonna. Suuremmilla tiloilla maataloustulo kasvoi tasaisesti vuodesta 1998 alkaen.

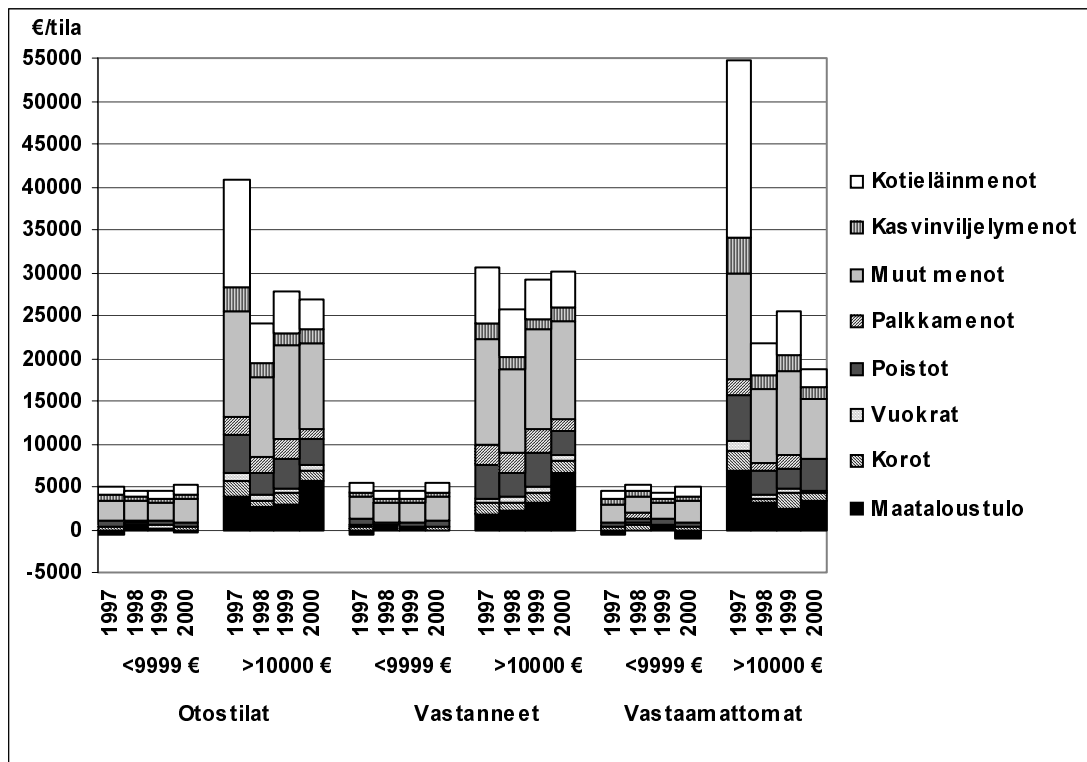
Tilan hallinnassa oleva peltoala, kasvullisen metsän ala sekä hevoslukumäärä olivat myös suuremmat suuremman kokonaistuoton hevostiloilla. Tilan peltoala, metsäala ja hevoslukumäärä pysyivät ennallaan tai alenivat tarkasteluajanjakson aikana molemmissa tilaryhmissä. Vain vuokrapellon määrä kasvoi molemmissa tilaryhmissä.

Tukien merkitys alle 10 000 euron kokonaistuoton hevostiloille oli huomattavan tärkeä ja paljon tärkeämpi kuin esimerkiksi kotieläin- ja kasvinviljelytuottojen merkitys. Suuremmilla hevostiloilla merkittävimmät kokonaistuottoerät olivat vuorovuosin tuet ja kotieläintuotot. Vuonna 1997 suurimmilla hevostiloilla oli poikkeuksellisen suuri kotieläintalouden tuotto, sillä MYTT:n ostiloiksi oli sattunut tiloja, joilla hevosten lisäksi oli merkittävässä määrin sikoja. Sikatalouden tulokset ilmenivät korkeina kotieläintalouden tuottona ja kustannuksina sekä mahdollisesti myös nostavat maataloustuloa kyseisissä vuoden 1997 MYTT:n ostilaryhmässä sekä vastaamattomien tilaryhmissä.

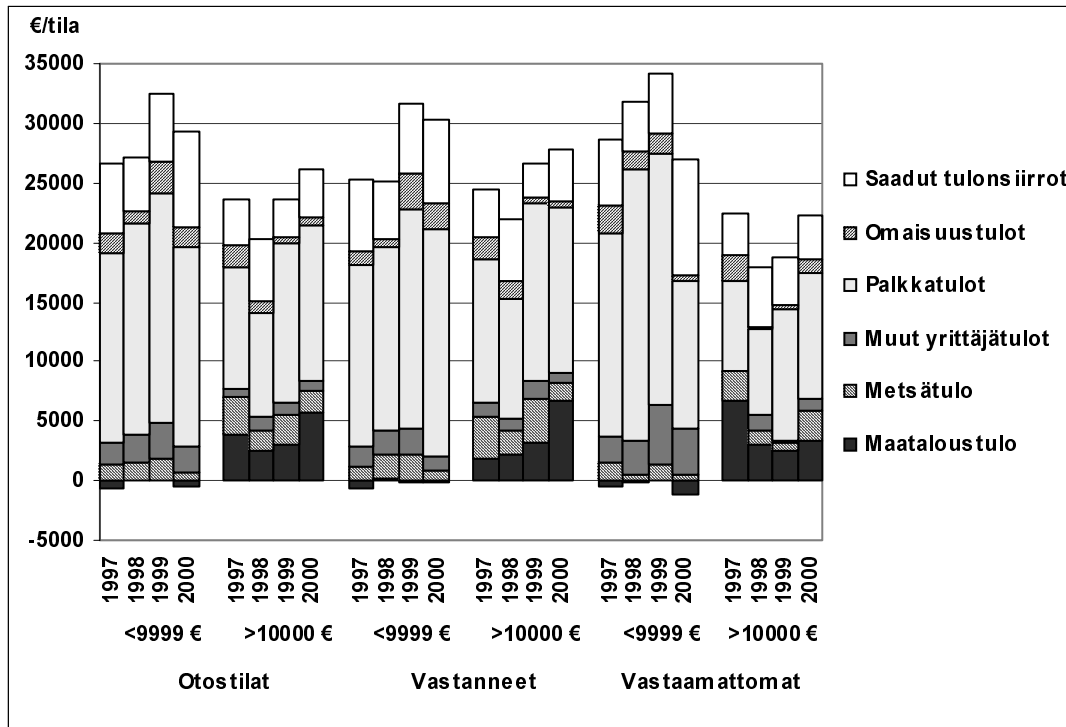
Palkkatuloista ja eläkkeistä ynnä muista saaduista tulonsiirroista johtuen kokonaistulot muodostuivat kuitenkin suuremmiksi kokonaistuotoltaan pienempien tilojen ryhmässä (Kuva 34). Kokonaistulot ovat nousseet vuosina 1999–2000, mutta kokonaistuotoltaan pienempien ja suurempien tilojen väliset erot eivät ole kovin merkittäviä varsinkaan kyselyyn vastanneiden joukossa. Edellä mainitut sikatalouteen suuntautuneiden tilojen tulokset saattavat hieman nostaa vuoden 1997 tuloksia.

Kuva 32. Maatalouden kokonaistuotto (€/tila) hevostiloilla kokonaistuottoluokan mukaan vuosina 1997–2000.

Kuva 33. Maatalouden kokonaiskustannukset ja maataloustulo (€/tila) hevostiloilla kokonaistuotto-
luokan mukaan vuosina 1997–2000.

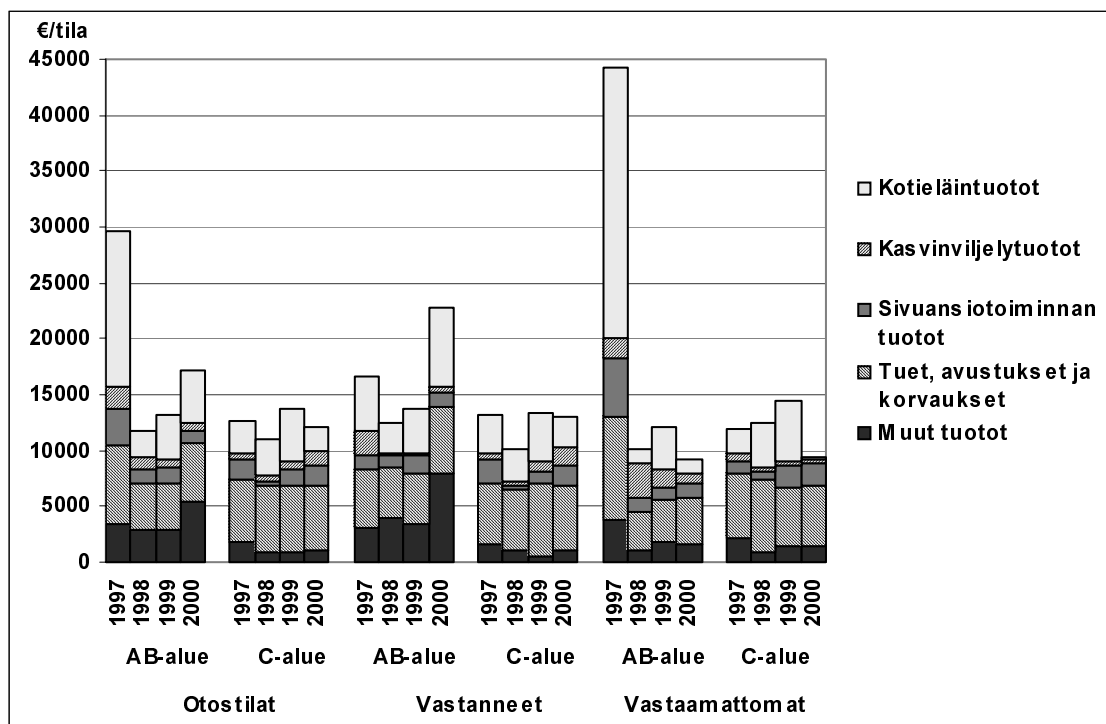

Kuva 34. Kokonaistulot (€/tila) hevostiloilla kokonaistuotto-
luokan mukaan vuosina 1997–2000.

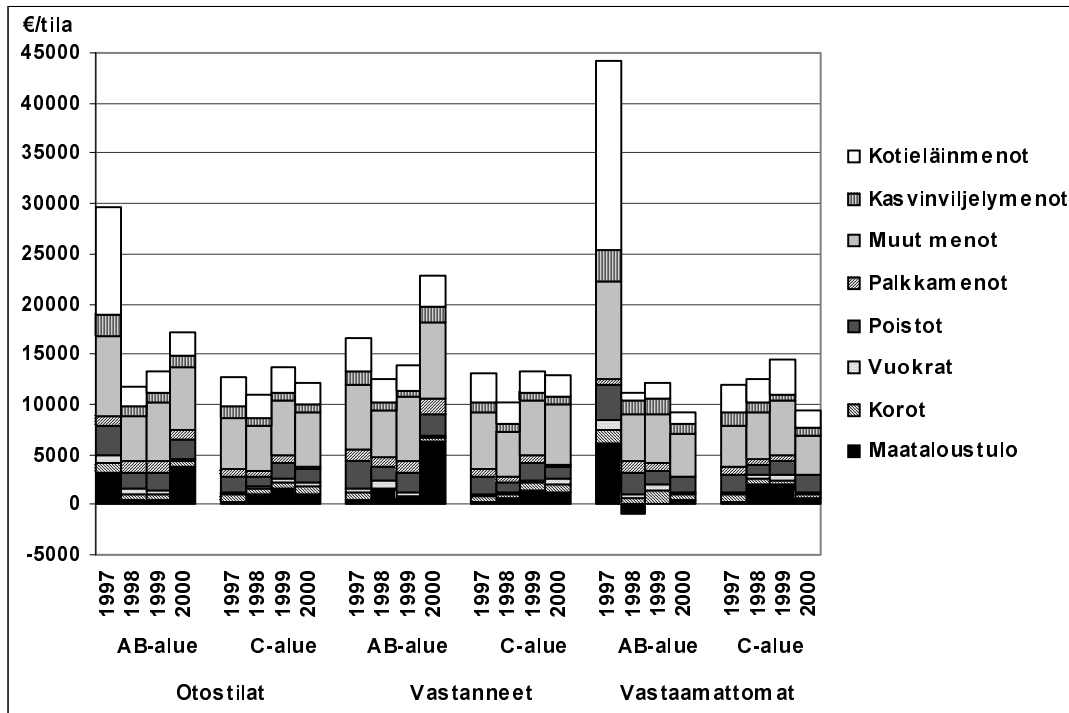
9.6 Hevostilojen tulokehitys EU-tukialueen mukaan

Seuraavassa on tarkasteltu hevostilojen tulokehitystä EU-tukialuejaon mukaisilla AB- ja C-tukialueilla. Vuonna 2000 MYTT:n otostila-aineistossa oli 22 tilaa AB-alueella ja 39 tilaa C-alueella. Myös tässä on kyse otostilojen keskiarvojen tarkastelusta. Maatalouden kokonaistuotto sekä tilan kokonaistulot olivat AB-alueen hevostiloilla suuremmat kuin C-alueen tiloilla, mutta maataloustulo ei ollut yhtä selkeästi suurempi AB-alueella. C-alueen hevostiloilla oli pelto- ja metsäalaa, vuokrapeltoa sekä hevosia IACS-tietojen mukaan enemmän ja hevosia kyselyn mukaan vähemmän kuin AB-alueen tiloilla. Erot olivat pieniä, paitsi metsäalan ero oli kaksinkertainen. Tarkasteluajanjakson aikana tilojen peltoala pysyi lähes ennallaan hallinnassa olevan pellon osalta ja kasvoi selkeästi vuokratun pellon osalta. IACS-tietojen mukainen hevosläärä väheni vuosina 1997–2000 molempien alueiden hevostiloilla, mutta kyselyn mukainen hevosten määrä tiloilla vaihteli vuosittain (Liite 5, taulukko 10).

Maatalouden kokonaistuoton kehitys AB-alueen hevostiloilla vastasi kehitystä hevostiloilla keskimäärin, kun taas C-alueen hevostiloilla kokonaistuoton kehitys oli suhteellisen tasaista (Kuva 35). Edellisessä kohdassa mainitut sikataloutta harjoittavien hevostilojen tulokset ilmenevät vuoden 1997 MYTT:n otostilojen ja kyselyyn vastaamattomien tilojen tuloksissa AB-tukialueella. Hevostilojen määrä MYTT:n otoksessa oli vuonna 1997 poikkeuksellisen suuri verrattuna muiden vuosien havaintomääriin, mikä osaltaan saattoi vaikuttaa poikkeuksellisiin tuloksiin kyseisenä vuonna. Maatalouden kokonaistuotto oli suurempi AB-alueen

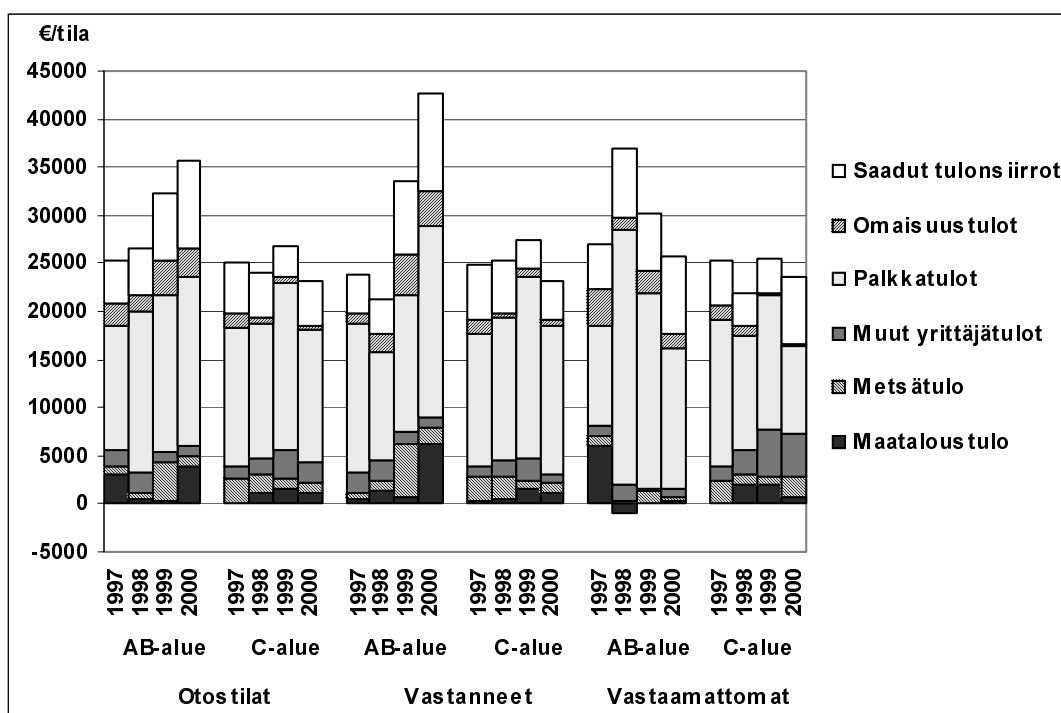
Kuva 35. Maatalouden kokonaistuotto (€/tila) hevostiloilla EU-tukialueen mukaan vuosina 1997–2000.

Kuva 36. Maatalouden kokonaiskustannukset ja maataloustulo (€/tila) hevostiloilla EU-tukialueen mukaan vuosina 1997–2000.

kuin C-alueen hevostiloilla lukuun ottamatta etelän katovuotta 1999. Tuet olivat huomattavasti suuremmat C-alueen kuin AB-alueen hevostiloilla paitsi vuonna 1997. Maatalouden kokonaiskustannukset olivat suuremmat AB-alueen hevostiloilla kuin C-alueen hevostiloilla jokaisena vuonna toisin kuin maatalouden kokonaistuotto (Kuva 36). Erityisesti vuokramenot, poistot ja palkkamenot olivat suurempia AB-alueen kuin C-alueen hevostiloilla.

Hevostilojen maataloustulo vaihteli vuosittain AB-alueella ja oli hieman korkeampi kuin C-alueella. Kuitenkin parhaanakin vuotena 2000 maataloustulo jäi AB-alueen hevostiloilla-kin alle 4 000 euroon/tila. Kokonaistulot muodostuivat melko samalla tavalla alueittain lukuun ottamatta vuotta 1999 (Kuva 37). Maataloustulon osuus kokonaistuloista oli molemmilla alueilla pieni ja vaihteli vuosittain. Kokonaistulot muodostuivat pääosin palkkatuloista sekä AB- että C-alueen tiloilla. Seuraavaksi tärkein kokonaistuloerä olivat saadut tulonsiirrot. Ne olivat useimpina vuosina jopa suuremmat kuin yrittäjätulot yhteensä, mikä vastasi hevostiloja keskimäärin. Kokonaistulot kasvoivat vuosina 1999–2000 AB-alueella lähinnä palkkatulojen ja eläkkeiden ynnä muiden saatujen tulonsiirtojen kasvun myötä. Sitä vastoin C-alueella hevostilojen kokonaistulot alenivat vuonna 2000.

Kuva 37. Kokonaistulot (€/tila) hevestiloilla EU-tukialueen mukaan vuosina 1997–2000.

9.7 Postikyselyyn vastanneiden ja vastaamatta jättäneiden hevestilojen tulosten erot

Seuraavassa tarkastellaan postikyselyyn vastanneiden ja vastaamatta jättäneiden hevestilojen tulosten eroja. Hevostaloutta harjoittavia MYTT:n otostiloja oli esimerkiksi vuonna 2000 61 tilaa, joista 42:lta saatiin vastaus kyselyyn. Vuosina 1997–1999 hevostaloutta harjoittavia otostiloja ja kyselyyn vastanneita tiloja oli enemmän (kts. kohta 7.3 taulukko 6). Kyselyyn vastanneiden ja vastaamattomien tilojen tunnuslukuja on seuraavassa verrattu vastausten ja MYTT-tilastoaineiston perusteella, jotta saadaan selville vastanneiden tilojen edustavuus sekä kyselyn kadosta johtuvat poikkeamat tuloksissa. Vastanneita tiloja oli enemmän kuin vastaamattomia, joten vastanneiden tilojen tulokset olivat yleensä samansuuntaiset kuin hevestiloilla keskimäärin. Havaintomäärät molemmissa tilaryhmissä olivat yleensä riittäviä luotettavien tulosten saamiseksi lukuun ottamatta joitakin vastaamattomien tilojen ryhmiä.

Vastanneet ja vastaamattomat hevestilat olivat suunnilleen samankokoisia hallinnassa ja vuokrattuna olevalta peltoalaltaan sekä IACS:n mukaiselta omistuksessa olevalta hevostaloltaan, mutta vastanneilla tiloilla oli lähes viisi hehtaaria enemmän metsäalaa kuin vastaamattomilla tiloilla. Hoitohevosen mukaan lukien tilalla olleiden hevosten määrä voitiin selvittää ainoastaan vastanneilta tiloilta. Maatalouden kokonaistuotto ja -kustannukset poikkesivat vastanneiden ja vastaamattomien tilojen kesken eniten vuonna 1997, jolloin kyselyyn vastaamattomien ryhmään lukeutuneissa MYTT:n otostilojen joukossa oli sikataloutta

merkittävässä määrin harjoittaneita hevostiloja mukana. Hevostaloutta harjoittaneiden otostilojen lukumäärä oli vuonna 1997 muutoinkin huomattavasti suurempi. Maatalouden kokonaistuotto ja kustannukset olivat vuosina 1998–1999 lähinnä samansuuruisia keskimäärin molemmissa tilaryhmissä, mutta vuonna 2000 kyselyyn vastanneiden tiloilla selkeästi suuremmat (kts. kohta 9.1 kuvat 17–18). Myös tilakoon (kohta 9.3.1 kuvat 23–24 ja kohta 9.4 kuvat 29–30), kokonaistuoton jakauman (kohta 9.5 kuvat 32–33) ja tukialueen mukaan tarkasteltuina (kohta 9.6 kuvat 35–36) erot vastanneiden ja vastaamattomien tuloksissa olivat suurimmat vuonna 1997, vuosina 1998–1999 tulokset olivat lähinnä samansuuruisia ja vuonna 2000 vastanneiden tiloilla tulokset olivat suuremmat. Kuitenkin kokonaistuotto ja -kustannukset muodostuivat melko samalla tavalla molemmissa tilaryhmissä.

Tilan kokonaistulojen muodostumisessa ja kehittämisessä ei ollut huomattavia eroja vastanneiden ja vastaamattomien hevostilojen välillä, joskin tarkastelujakson loppuvuosina kokonaistulot olivat hieman suuremmat vastanneilla tiloilla (kohta 9.1 kuva 19). Sitä vastoin maataloustulon määrä ja osuus kokonaistuloista oli tarkastelujakson alkuvuosina alin vastanneilla tiloilla ja korkein vastaamattomilla tiloilla. Tarkastelujakson loppuvuosina maataloustulo oli kuitenkin suurin vastanneilla tiloilla ja alin vastaamattomilla tiloilla. Koska maataloustulon kokonaismäärä niin vastanneilla tiloilla kuin myös vastaamattomilla hevostiloilla jäi keskimäärin suhteellisen pieneksi kaikkina tarkastelujakson vuosina (alle 2 500 €/tila, 6–16 % kokonaistuotosta), maataloustulon vuotuisvaihteluista vastanneiden ja vastaamattomien tilojen ryhmissä keskimäärin ei voida tehdä kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä aineistojen luotettavuudesta.

Tilakoon mukaan tarkasteltuna (kohta 9.3.1 kuva 25 ja kohta 9.4 kuva 31) ja myös kokonaistuoton jakauman huomioon ottaen (kohta 9.5 kuva 34) vastaamattomien ryhmässä maatalous on ollut erityisen tappiollista pienillä hevostiloilla tarkastelujakson loppuvuosina. Myös suuremmilla tiloilla vastaamattomien ryhmässä maataloustulo on pääsääntöisesti alentunut tarkastelujakson loppuvuosina. Kyselyyn vastanneiden tiloilla varsinkin suurempien tilojen tilaryhmissä maataloustulo on kasvanut. Tukialueittain tarkasteltuna maataloustulon positiivinen kehitys korostuu erityisesti AB-alueen vastanneiden tilojen kohdalla, kun taas vastaamattomien maataloustulo on vähentynyt. Sitä vastoin C-tukialueen vastaamattomilla tiloilla korostuu positiivinen metsätalouden tulokehitys (kohta 9.6 kuva 37). Näin ollen vaikuttaa siltä, että kyselyyn ovat vastanneet maatalouden osalta tuloshakuisimmat hevostilat, ja näin ollen kyselyllä ensisijaisesti haetut eri tuotantomuotoja koskevat hevostilojen tulokset kuvaavat jossain määrin aktiivisempien ja tuloshakuisempien tilojen tuloksia kuin kyselyyn vastaamattomat ja siten kaikkien hevostilojen keskimäärä kuvaisivat.

9.8 Hevostilojen tuloksia järjestetyssä aineistossa

Tässä tutkimuksessa hevostiloja tarkasteltiin pääasiassa keskiarvojen pohjalta. Toimintamuodon huomioon ottaenkin tilat olivat kuitenkin kovin heterogeeninen joukko rakenteeltaan ja tulokehitykseltään, joten aritmeettisten keskiarvojen lisäksi tarkasteltiin muitakin

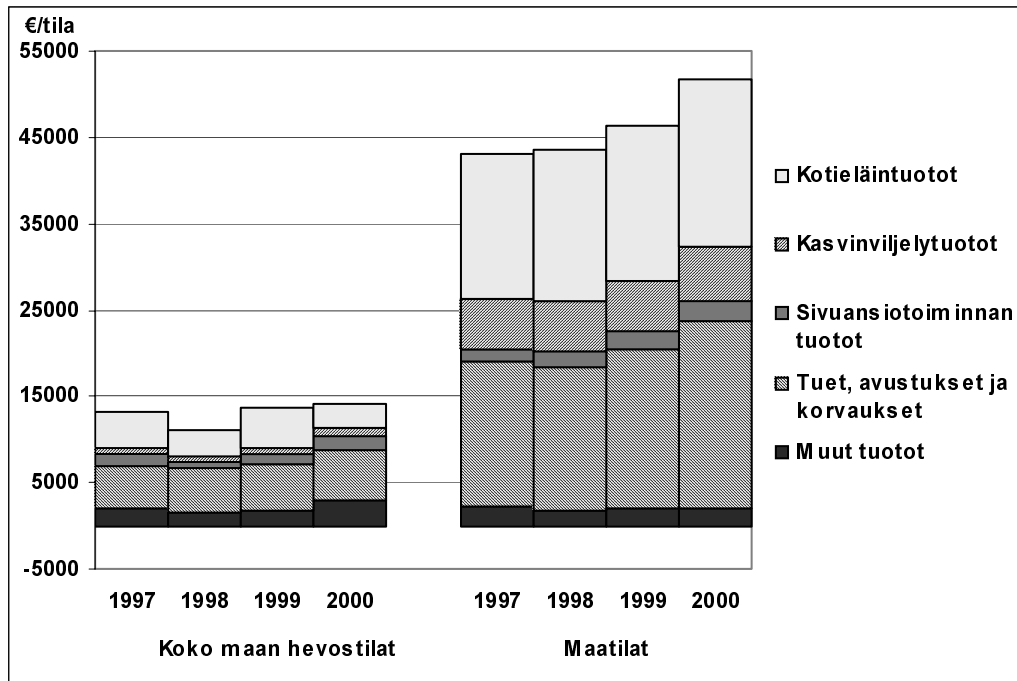
tunnuslukuja. Voimakkaasti poikkeavat yksittäiset havainnot tai joukon jakauman vinous voivat vaikuttaa keskiarvoon liikaa, jolloin koko tilaryhmän tulos voi vääristyä. Siksi keskiarvotarkastelun lisäksi tutkimuksessa tarkasteltiin eräiden keskeisten muuttujien osalta myös tilaryhmien tulosten jakauman tunnuslukuja eli heikointa neljänneistä ja parasta neljänneistä sekä mediaania. Mediaani tarkoittaa tarkasteltavan muuttujan mukaan suuruusjärjestyksen joukon keskimmäisen havainnon arvoa. Mediaanit sekä heikoimman ja parhaan neljänneksen keskiarvot on esitetty MYTT:n otostilojen keskiarvotulosten ja toisaalta painotettujen tulosten osalta liitteessä 6.

Tilakokoa ja tuloja kuvaavien painotettujen muuttujien osalta mediaanit olivat lähes poikkeuksetta keskiarvoa pienempiä, mikä kuvaa pienempien ja vähätuloisempien tilojen lukumäärän merkitystä aineistossa. Heikoimman neljänneksen tilat olivat pienimpiä, niillä oli 2–3 hevosta ja noin 5 ha peltoa, kun taas parhaan neljänneksen tiloilla hevosia oli tarkastelutavasta ja ajankohdasta riippuen 6–8 kpl ja peltoa 12–14 hehtaaria. Maataloustulot olivat koko tarkastelujakson ajan heikoimmassa neljänneksessä negatiivisia, kun taas parhaan neljänneksen tiloilla maataloustulo vaihteli 2 500 eurosta 3 000 euroon/tila tarkastelujakson aikana. Kokonaistulot olivat heikoimmassa neljänneksessä noin 11 000–12 700 euroa/tila, mutta parhaan neljänneksen tiloilla yllettiin 31 000–40 600 euron kokonaistuloihin. Näin ollen vähintäänkin neljänneksellä hevestiloista tulot ovat jääneet varsin alhaisiksi. Tässä tutkimuksessa ei ole selvitetty sitä, kuinka suuri osa kokonaistulojen suhteen heikoimpaan neljännekseen lukeutuneista tiloista oli vuodesta toiseen samoja tiloja.

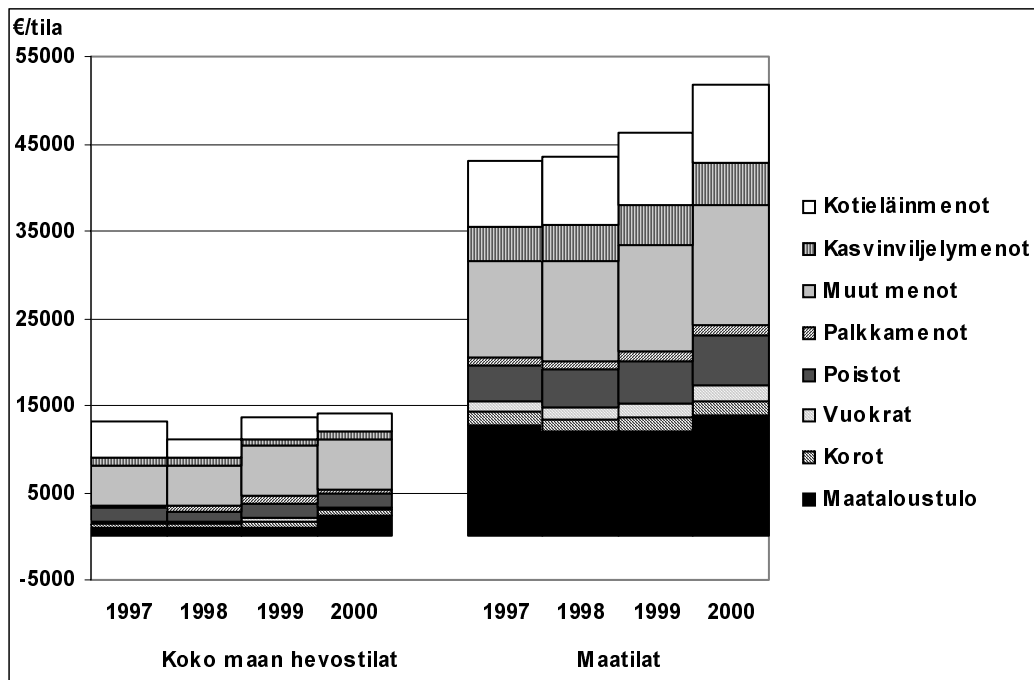
9.9 Hevestilojen tulokset suhteessa kaikkien tilojen tuloksiin

Seuraavassa koko maan hevestilojen painotettuja MYTT:n mukaisia tuloksia on verrattu vastaaviin kaikkien maatilojen keskimääräisiin tuloksiin ja niiden kehitykseen vuosina 1997–2000 (Liite 7). Hevestilojen maatalouden kokonaistuotto, kokonaiskustannukset, maataloustulo sekä tilan kokonaistulot olivat keskimäärin huomattavasti pienemmät kuin maatilojen vastaavat tulokset. Kaikkien maatilojen kokonaistuotto ja kustannukset olivat vuodesta riippuen jopa neljä kertaa suuremmat kuin hevestiloilla (Kuvat 38–39). Markkinatuoton osuus kokonaistuotosta oli kaikilla tiloilla huomattavasti suurempi kuin hevestiloilla, joilla tuet muodostivat suurimman osan kokonaistuotosta. Myös muilta osin kokonaistuotto muodostui eri tavalla; hevestiloilla sivuansiotuottojen ja muiden tuottojen osuudet kokonaistuotosta olivat selvästi suurempia kuin kaikilla maatiloilla keskimäärin.

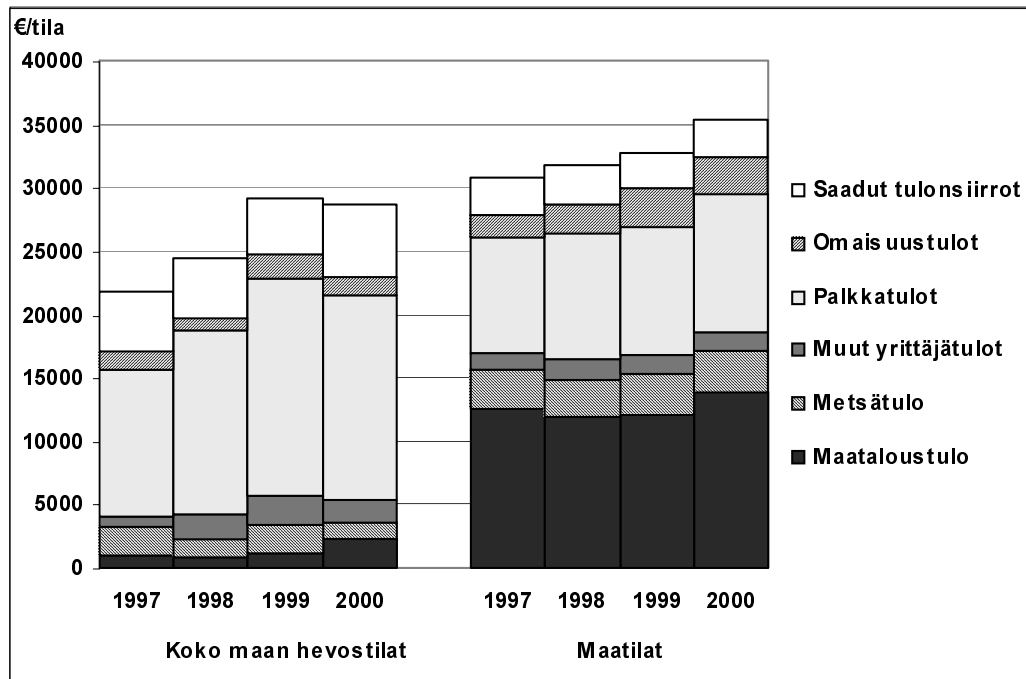
Maataloustuloksi kokonaistuotosta jäi vuodesta riippuen kaikilla maatiloilla keskimäärin 26–29 % ja hevestiloilla 7–16 %. Kaikkien maatilojen maataloustulo oli keskimäärin yli kymmenen kertaa suurempi kuin hevestiloilla. Maatiloilla maataloustulon osuus kokonaistuotosta oli keskimäärin vain kolme kertaa suurempi kuin hevestiloilla. Kuitenkin maataloustulon kehitys tarkasteluajanjakson aikana oli samantyyppinen molemmilla vertailuryhmillä, paitsi hevestiloilla maataloustulon kasvu vuodesta 1999 vuoteen 2000 oli suhteessa suurempi verrattuna maatiloihin (Kuva 39).

Kuva 38. Maatalouden kokonaistuotto (€/tila) hevostiloilla ja keskimäärin kaikilla luonnollisten henkilöiden tiloilla vuosina 1997–2000 (MYTT:n mukaiset painotetut tulokset).

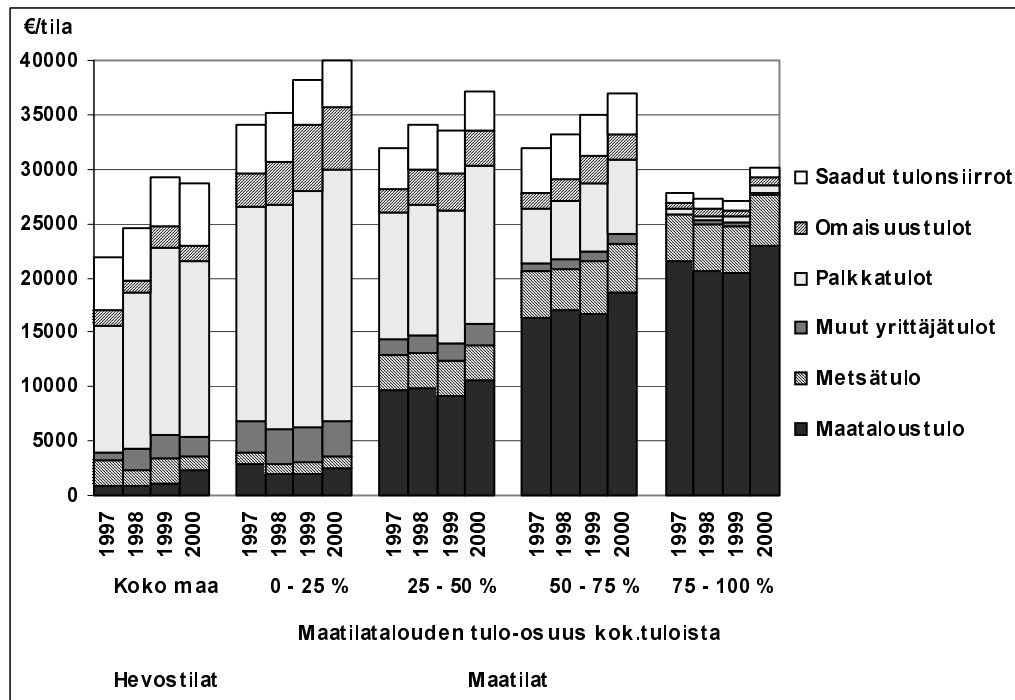

Kuva 39. Maatalouden kokonaiskustannukset ja maataloustulo (€/tila) hevostiloilla ja keskimäärin kaikilla luonnollisten henkilöiden tiloilla vuosina 1997–2000 (MYTT:n mukaiset painotetut tulokset).

Kuva 40. Kokonaistulot (€/tila) hevosviljoilla ja keskimäärin kaikilla luonnollisten henkilöiden tiloilla vuosina 1997–2000 (MYTT:n mukaiset painotetut tulokset).

Kokonaistulot kasvoivat tarkasteluajanjakson aikana molemmissa vertailutilaryhmissä lukuun ottamatta vuotta 2000 hevosviljoilla. Kokonaistulot olivat vain noin 10–40 prosenttia suuremmat maataloilla verrattuna hevosviljoihin, joten ero ei ollut niin suuri kuin maatalouden kokonaistuotossa tai maataloustulossa. Vaikka maatalouden tulot olivat suuremmat keskimäärin kaikilla maataloilla, muut yrittäjätulot, palkkatulot ja saadut tulonsiirrot olivat suuremmat hevosviljoilla (Kuva 40). Näin ollen hevosviljat ovat maatalouden harjoittamisessa osa-aikaisempia kuin maatalat keskimäärin. Hevosviljat ovatkin tulojen muodostumisen osalta paremmin verrannollisia MYTT:ssä tulojen muodostumisen perusteella ryhmiteltyihin osa-aikaisiin maataloihin kuin päätoimisiin tiloihin. Kuvassa 41 hevosviljojen tulot on rinnastettu maatalouden tulo-osuuden mukaan osa-aikaisemmiksi ja päätoimisemmiksi ryhmiteltyjen tilojen tuloksiin Väreen tutkimusta (2000, s. 44–46) ja sen päivityksiä (Väre 2003, s. 76–77) vastaavasti. Hevosviljojen tulonmuodostus vastasi parhaiten tulotietojen perusteella osa-aikaisiksi luokiteltujen maatalojen tulonmuodostusta, jossa maatalouden tulo-osuus viljelijän ja puolison kokonaistuloista on 0–25 %. Verrattuna maataloihin, joilla maatalouden tulot olivat 0–25 % tilan kokonaistuloista, hevosviljojen kokonaistulot ylsivät noin 70 prosenttiin vertailutilojen kokonaistuloista.

Kuva 41. Kokonaistulot (€/tila) hevos-tiloilla ja maatalouden tulo-osuuden mukaan keskimäärin kaikilla luonnollisten henkilöiden tiloilla vuosina 1997–2000. Maatalouden tulo-osuus viljelijäpuolisoiden kokonaistuloista 0–25 %, 25–50 %, 50–75 % ja 75–100 % (MYTT:n mukaiset painotetut tulokset).

10 Johtopäätökset

Hevostaloutta päätuotantosuuntanaan harjoittavat MYTT:n otoksen maatilat olivat keskimäärin melko pieniä niin peltoalalla kuin myös hevosten lukumäärällä mitattuina. Aineiston otostilojen rakenne edusti kuitenkin hyvin IACS:n mukaista koko Suomen hevostilojen ja tallien rakennetta. Otostilojen peltoala oli keskimäärin vain hieman suurempi kuin koko Suomen hevostilojen keskimäärä. Myös otostilojen hevosmäärät vastasivat hyvin koko Suomen hevostallien vastaavia tietoja. Näin ollen voidaan olettaa, että myös yrittäjäkyselyyn perustuvat tiedot tilojen harjoittamista hevostalouden toimintamuodoista ovat oikeaan osuineita. Tosin kohdassa 9.7 MYTT:n tilastotietojen avulla tehty vertailu vastanneiden ja kyselyyn vastaamattomien tilojen tuloksista osoitti, että vastanneiden tilajoukko kuvaa maatalouden osalta tuloshakuisempaa aktiivitulojen joukkoa kuin vastaamattomien joukko.

Kasvatus ja ravivalmennus olivat postikyselyyn vastanneilla MYTT:n otostiloilla yleisimmin harjoitetut hevostalouden toimintamuodot. Toimintamuotojen monipuolinen harjoittaminen oli yleistä. Vastoin ennako-odotuksia hevosten rehuntuotantoa ja -myyntiä ei harjoitettu monellakaan tilalla, mutta toisaalta tilojen melko pieni peltoala mahdollisti rehujen tuottamisen vain tilan omaan käyttöön, ei myyntiin. Näin ollen hevostilojen kasvinviljelytuotot olivat melko alhaiset, ja niiden osuus maatalouden kokonaistuotosta oli pieni. Postikyselyyn vastanneet hevos-tilat työllistivät melko vähän henkilöitä; suurimmalla osalla tiloista oli ainoastaan yksi päätoiminen työntekijä. Toisaalta tiloilla oli niin alhainen kokonaistuotto ja korkeat kustannukset, joten useimmilla niistä ei voitu palkata päätoimisia työntekijöitä.

Hevostalousyrittäjät arvioivat oman tilansa hevostalouden tulevaisuuden useimmiten kohtalaiseksi, ja suurin osa yrittäjistä aikoi jatkaa hevostaloustoimintaa ennallaan lähitulevaisuudessa. Kuitenkin oman tilan hevostaloustoiminnan vähentäjiä tai lopettajia oli paljon, noin 32 prosenttia. Hevostilojen tulokehitys oli vaatimaton varsinkin pienillä tiloilla, joten toiminnan lopettaminen osalla pienistä tiloista on ymmärrettävää. Tilan hevostaloustoimintaa aikoi laajentaa vain 7 % yrittäjistä, mutta monilla näistä tiloista taloudellinen tilanne rajoitti suunnitelmien toteuttamista ja toiminnan laajentamisesta joudutaan mahdollisesti lykkäämään. Hevostalousyrittäjät arvioivat hevostalouden tulevaisuuden koko Suomessa pääosin kohtalaiseksi. Hevostalouden osa-alueista ratsastustoiminnan tulevaisuus arvioitiin parhaaksi ja ravihevoskasvatuksen tulevaisuus heikoimmaksi.

Aineiston hevostilojen tulokehitys ajanjaksolla 1997–2000 oli pääasiassa kasvava, mutta vaihtelua esiintyi eri luokissa ja eri vuosina. Tulokehitys oli melko vaatimatonta; hevostilojen maatalouden kokonaistuotto sekä tilan kokonaistulot olivat alhaiset. Koska myyntituottoja ei ollut kovin merkittävästi, maatalouden tukien merkitys varsinkin pienillä hevostiloilla muodostui suhteellisen suureksi. Toisaalta pienestä peltoalasta ja eläinmäärästä johtuen tukisummakin jäi hevostiloilla pieneksi verrattuna kaikkien maatilojen keskimäärään. Kokonaistuotosta ei jäänyt korvaukseksi omalle työlle ja pääomalle - eli maataloustuloksi - paljonkaan maatalouden kokonaiskustannusten vähentämisen jälkeen; maataloustulon osuus kokonaistuotosta oli vain kymmenisen prosenttia otostiloilla keskimäärin ja tätäkin alhaisempi tilakooltaan pienillä otostiloilla. Maataloustulo oli parhaimmillaankin alle 7 000 euroa/tila; tätä parempaan tulokseen päästiin ainoastaan melko pienessä hoitopalveluita harjoittavassa tilaryhmässä vuonna 2000.

Maataloustulon merkitys hevostilojen kokonaistulojen muodostumisessa oli keskimäärin vain 4–8 %, ja enimmilläänkin hoitopalveluissa 23 %. Hevostilojen viljelijäpuolisoiden kokonaistulot muodostuivat pääosin palkkatuloista, ja myös eläkkeillä ja muilla saaduilla tulosiirroilla oli huomattavan suuri merkitys. Palkkatulojen suuri osuus hevostilojen kokonaistuloista kuvaa yrittäjän tai hänen puolisonsa käyvän melko päätoimisesti töissä tilan ulkopuolella. Hevostaloustoimintaa harjoitetaan useimmilla tiloilla vain osa-aikaisesti ja pienimuotoisesti, mitä myös alhainen maatalouden kokonaistuotto ja maataloustulo kuvaavat. Tällöin hevostaloustoiminnan taloudellisena tavoitteena saattaa monilla tiloilla olla vain toiminnan tappiottomuus, ja taloudellisia tavoitteita tärkeämpinä pidetään muun muassa työn mielekkyyttä, sopivaa työmäärää tai elämänlaadun paranemista.

Hevostilojen tilakoko mitattiin hevosten lukumäärällä, peltoalalla sekä maatalouden kokonaistuotolla. Tilakoko oli yhteydessä tulokehitykseen siten, että maatalouden kokonaistuotto ja kustannukset sekä maataloustulo kasvoivat tilakoon myötä. Tilan kokonaistulot olivat kuitenkin pienimmät suuremman tilakoon luokissa. Tilan maataloustoiminnasta muodostuvilla tuloilla oli ainoastaan pieni merkitys kokonaistuloissa, ja hevostilojen kokonaistulot riippuivat enemmän tilan ulkopuolisista tuloista ja niiden kehityksestä. Varsinkin pienillä tiloilla

maatalouden tulojen jäädessä pieniksi tai jopa negatiivisiksi palkkatulojen merkitys kokonaistulojen muodostumisessa muodostui erityisen tärkeäksi. Suuremmilla tiloilla maatalouden yrittäjätulojen lisäksi oli myös metsätalouden yrittäjätuloja, mutta myös niillä tilan ulkopuoliset palkkatulot muodostivat keskeisen tulolähteen.

Hevostilojen tulokehitys oli erilainen eri alueilla, kun tarkastelussa olivat EU:n maataloustukialuejaotuksen mukaiset AB- ja C-alueet. Tulokset olivat suuremmat AB-alueen kuin C-alueen hevostiloilla. Katovuosina 1998–1999 maataloustulo oli yhtä suuri tai hieman suurempi C-alueen tiloilla. Tilakoossa tai hevosten määrässä ei ollut merkittäviä eroja AB- ja C-alueiden välillä. AB-alueella hevostalous oli hieman enemmän markkinaorientoitunutta, ilmeisesti hoitohovostiloista suurempi osa sijoittui AB-tukialueelle. AB-alueen hevostiloilla kotieläin- ja kasvinviljelytuotot yhteensä olivat suuremmat kuin tuet, kun taas C-alueella maatalous oli enemmän tukiriippuvaista maatalouden myyntituottojen jäädessä vähäisiksi. C-alueella korostuikin palkkatulojen merkitys viljelijäpuolisoiden kokonaistulojen muodostumisessa.

Hevostilojen tulokehitystä hevostalouden eri toimintamuodoissa tarkasteltiin aineiston postikyselyyn vastanneiden MYTT:n otostilojen avulla, mutta pienten havaintomäärien vuoksi tulosten yleistämisessä tulee olla varovainen. Havaintomäärät olivat pienet erityisesti ratsastustoiminnassa, hoitopalveluissa sekä päätoimintamuotojen ulkopuolelle jääneiden muiden toimintamuotojen tilaryhmässä. Tarkasteluajanjakson tulokehitys oli pääosin kasvavaa kaikissa toimintamuodoissa. Maatalouden kokonaistuotto oli suurin ratsastustoiminnassa, joilla oli myös eniten hevosia eri toimintamuodoista, mutta korkeista kustannuksista johtuen maataloustulo niillä jäi suhteellisen pieneksi. Tukien merkitys kokonaistuoton muodostumisessa oli tärkeä kaikissa muissa toimintamuodoissa paitsi ratsastustoiminnassa, joilla kokonaistuotto muodostui pääosin muista tuotoista. Maataloustulo ja tilan kokonaistulot olivat suurimmat hoitopalveluissa, joilla myös maataloustulon merkitys tulonmuodostuksessa oli selvästi suurin eri toimintamuodoista. Muissa toimintamuodoissa kuin hoitopalveluissa maataloustulon merkitys oli samaa suuruusluokkaa kuin otostiloilla keskimäärin. Palkkatulojen merkitys tilan kokonaistulojen muodostumisessa oli suuri kaikissa toimintamuodoissa. Tulokehitys oli vaatimattominta muiden toimintamuotojen ryhmässä, joista osa ilmoittikin harjoittavansa vain harraste- ja lemmikkihevosten pitoa.

Postikyselyyn vastanneiden MYTT:n otostilojen rakenne vastasi hyvin vastaamatta jättäneiden otostilojen rakennetta; vastanneet tilat olivat samankokoisia kuin vastaamattomat tilat. Kun poikkeuksellisen paljon sikataloutta harjoittaneet vuoden 1997 hevostilat jätetään tarkastelun ulkopuolelle, MYTT:n mukaiset taloudelliset tulokset ja niiden muodostuminen oli melko samanlaisia niin kyselyyn vastanneilla kuin myös vastaamattomilla hevostiloilla. Maatalouden kokonaistuotto ja kustannukset sekä myös maataloustulo olivat vuonna 2000 suuremmat vastaamattomilla kuin vastanneilla hevostiloilla. Myös tilan kokonaistulot olivat tarkastelujakson loppuvuosina suuremmat vastanneilla kuin vastaamattomilla hevostiloilla.

Näin ollen vastanneiden tilojen joukossa taloudelliset tulokset näyttäisivät olevan hieman paremmat kuin vastaamattomilla, ja siten kyselyn perusteella muodostetut eri tuotantomuotoja edustavat tilaryhmien tulokset kuvannevat keskimääräistä hieman paremmin menestyviä hevosiloja. Tosin tutkimuksessa ei selvitetty erojen tilastollista merkitsevyyttä.

Koska hevosilat olivat kuitenkin kovin heterogeeninen joukko rakenteeltaan ja tulokehitykseltään, keskiarvotarkastelun lisäksi tutkimuksessa tarkasteltiin joidenkin muuttujien osalta myös tilaryhmien tulosten jakauman tunnuslukuja eli heikointa neljänneistä ja parasta neljänneistä sekä mediaania eli järjestetyn joukon keskimmäisen tilan tuloksia. Mediaanin ja keskiarvon vertailu osoitti pienempien ja vähätuloisempien tilojen lukumäärän merkitystä aineistossa. Heikoimman neljänneksen tilat olivat pienimpiä ja niillä maataloustulot olivat koko tarkastelujakson ajan negatiivisia. Parhaan neljänneksen tiloilla maataloustulo vaihteli 2 500 eurosta 3 000 euroon/tila tarkastelujakson aikana. Kokonaistulot olivat heikoimmassa neljänneksessä noin 11 000–12 700 euro/tila, mutta parhaan neljänneksen tiloilla yllettiin 31 000–40 600 euron kokonaistuloihin. Tässä tutkimuksessa ei selvitetty, kuinka suuri osa tiloista oli sellaisia, että niiden tulot olivat heikot vuodesta toiseen. Tulojen hajontaa ei myöskään tarkasteltu toimintamuodoittain tai alueittain. Myös monet muut syyt hevosilojen alhaiseen tulotasoon jäivät odottamaan mahdollisia jatkotutkimuksia.

Hevosilojen tulokehitys oli huomattavasti vaatimattomampaa kuin maataloilla keskimäärin. Maatalouden kokonaistuotto ja kustannukset, maataloustulo sekä tilan kokonaistulot olivat keskimäärin kaikilla maataloilla oleellisesti suuremmat kuin hevosiloilla. Tukien merkitys kokonaistuoton muodostumisessa oli yhtä suuri hevosiloilla kuin kaikilla maataloilla keskimäärin. Hevosiloilla kotieläin- ja kasvinviljelytuottojen merkitys oli pienempi ja sivuansiotuottojen suurempi kuin maataloilla keskimäärin. Maataloustulon osuus tulonmuodostuksessa oli hevosiloilla vain pieni osa suhteessa maataloustulon merkityksestä maataloilla keskimäärin. Palkkatulot muodostivat hevosilojen kokonaistuloista esimerkiksi vuonna 2000 noin 55 %, mutta maatalojen kokonaistuloista palkkatulojen osuus oli keskimäärin noin 30 %. Myös eläkkeillä ja muilla saaduilla tulonsiirroilla oli hevosiloilla suurempi merkitys kuin maataloilla keskimäärin. MYTT:n mukaan tarkasteltuna hevosilojen tulonmuodostus vastaakin parhaiten osa-aikaisten maatalojen tulonmuodostusta, jossa maatalatalouden tuloosuus viljelijän ja puolison kokonaistuloista on 0–25 %. Jatkossa hevosilojen tulokehitys tulisi selvittää myös tilojen osa-aikaisuuden ja päätoimisuuden mukaan. Tässä tutkimuksessa aineistossa mukana olleiden osa-aikatalojen sekä harrastustoimintatalojen tulokset eivät välttämättä anna oikeaa kuvaa päätoimisten hevosilojen tulokehityksestä ja tulotasosta.

Hevosilojen kannattavuutta ei pystytty selvittämään tutkimusaineistosta, koska aineisto ei sisältänyt tilojen omaisuuden arvo- ja työnkäyttötietoja, mutta tulotietojen perusteella kannattava toiminta näyttää olevan mahdollista vain harvoille hevosiloille. Yleinen käsitys on, että ratsastustoimintaa ja hevosten hoitopalveluja harjoittavien yritysten taloudellinen tilanne on paras verrattuna muihin hevosilouden toimintamuotoihin. Näin oli tässäkin tutkimuksessa,

mutta silti ratsastustoiminnassa ja hoitopalveluissa maataloustulo ja sen kehitys jäi suhteellisen vaatimattomaksi kaikkien maatalojen keskimääräisiin tuloihin verrattuna. Hevostilojen vaatimattomaan tulokehitykseen saattoi osalla tiloja vaikuttaa myös tilojen syrjäinen sijainti. Asiakkaita on enemmän taajamien läheisyydessä, jolloin tulotkin voivat muodostua paremmiksi kuin syrjäisellä maaseudulla. Hevostilojen sijainnista taajamiin nähden johtuvien tuloerojen selvittäminen eri tyyppisillä maaseutualueilla on MYTT:n otostiloilta menetelmällisesti mahdollista, mutta tässä yhteydessä myös se jätettiin jatkotutkimusten aiheeksi.

Etenkin kaupungeissa tai niiden välittömässä läheisyydessä sijaitsevien ratsastuskoulujen tulokehitystä pidetään hyvänä, mutta asiasta ei ole olemassa tutkittua tietoa. Kaupunkien läheiset tallit ovat yleensä EVL:n mukaan verotettavia, joten ne eivät sisällyneet tähän aineistoon. Kuitenkin hevostalleista lähes 40 prosenttia sijaitsee kaupungeissa tai maaseudulla maatalojen ulkopuolella, joten myös näiden tallien taloudellista tilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä olisi tarpeen tarkastella ja seurata pidempiaikaisesti. Näin saataisiin monipuolinen kuva hevostalouden taloudellisesta tilanteesta ja merkityksestä Suomessa. Samalla tulisi yhteiskuntatieteiden näkökulmasta kiinnittää huomiota myös hevostalouden laajaan merkitykseen varsinkin nuorison harrastetoimintana ja sen yhteiskunnallisiin vaikutuksiin eri väestöryhmien henkistä ja fyysistä hyvinvointia lisäävänä tekijänä.

11 Yhteenveto

Hevostalous Suomessa jakaantuu pääosin ravi- ja ratsastustoimintaan, joissa molemmissa harjoitetaan useita erilaisia toimintamuotoja. Hevosten käyttö 2000-luvulla perustuu vapaaajan harrastuksiin ja urheiluun eikä hevosia käytetä enää juurikaan maatalous- tai metsätöissä. Hevoset liittyvät kuitenkin edelleen kiinteästi maatalouteen ja maaseutuun. Maatiloilla tuotetaan rehut hevosille ja yli puolet hevosista on maaseututalleilla. Lisäksi noin 90 prosenttia hevoskasvatuksesta tapahtuu maaseudulla.

Suomessa oli vuonna 2003 noin 60 200 hevosta. Osalla hevostalleja ei ole maatilataustaa. Tässä tutkimuksessa oli mukana ainoastaan maatilatalouden verolain piiriin kuuluvat hevoset, joita oli vuonna 2000 noin 2 100 tilaa koko maassa. Hevosten määrä on kasvanut 1980-luvun alusta melko tasaisesti, vaikka muiden maatalouden tuotantoeläinten määrä on vähentynyt erityisesti vuodesta 1995 lähtien Suomen liittyttyä EU:hun. Aktiivimaatilojen määrä on vähentynyt yli kolmanneksen EU:hun liittymisen jälkeen. Samanaikaisesti hevostalouden merkitys on kasvanut yhä useammalla maatilalla, vaikka hevostiloilla suurin osa tuloista saadaan edelleenkin palkkatuloina tilan ulkopuolelta. EU:hun liittymisen myötä maatalouden yhteydessä harjoitettava hevostalous alkoi saada maatalouden tuotanto- ja rakennetukia. Tuet on suunnattu pääosin kasvatustoimintaan, minkä vaikutus ilmeni jo vuonna 1995 lisääntyneinä tammojen astutusmäärinä.

Tässä tutkimuksessa on tarkasteltu ensimmäistä kertaa Suomessa hevostalouden tulokehitystä ja rakennetta näin laajoilla tilastoaineistoilla. Tarkastelu kohdistui hevostaloutta päätuotantosuuntanaan harjoittaviin maataloihin, joilla tosin maatilatalouden ulkopuoliset palkkatulot muodostivat suurimman osan tuloista. Tutkimusaineistona oli Tilastokeskuksen maatilatalouden yritys- ja tulotilasto (MYTT) täydennettynä henkilöverotuksen ja Tiken IACS-tietokannan tuki- ja rakennetiedoilla. Kyse on tällöin luonnollisten henkilöiden hallinnassa olevista tiloista. Lisäksi hevostalouden toimintamuotojen selvittämiseksi MYTT:n otostiloille tehtiin postikysely tutkimuksen yhteydessä. MYTT perustuu maatilatalouden verotustietoihin, joten kirjallisuusosiossa selvitettiin hieman myös maatilatalouden tuloverotusta. Hevostaloutta harjoitetaan MVL:n ja EVL:n alaisuudessa, mutta tässä tutkimuksessa oli mukana vain MVL:n alaista hevostaloustoimintaa.

Tutkimusajanjaksona olivat vuodet 1997–2000. Vuonna 2000 MYTT:n otostiloilla oli omistuksessa IACS:in mukaan keskimäärin 4,4 hevosta. Kun myös hoitohevoset otetaan huomioon, postikyselyyn vastanneilla MYTT:n otostiloilla oli vuonna 2000 keskimäärin 6,4 hevosta. Ratsastustoimintaa harjoittavilla tiloilla oli eniten hevosia sekä omistuksessa että tilan kaikki hevoset (ml. hoitohevoset) huomioon ottaen. Kyselyyn vastanneilla hevostiloilla työskenteli 1,5 päätoimista ja 1,6 osa-aikaista työntekijää. Kyselyaineiston tilat vastasivat rakenteeltaan hyvin koko Suomen hevostiloja muun muassa peltoalalla mitattuna. Hevostaloutta harjoittavilla tiloilla oli peltoa keskimäärin noin 10 hehtaaria. Hevostilat ovat melko pieniä, jos niiden peltoalaa verrataan kaikkien aktiivitulojen keskimääräiseen peltoalaan, mikä vuonna 2000 oli 28 ha. Myös kyselyaineiston tilojen hevosten lukumäärät vastasivat melko hyvin koko maan keskimääriä eri tilastolähteiden mukaan.

Postikyselyyn vastanneilla MYTT:n otostiloilla harjoitettiin useimmiten kasvatusta tai ravi- valmennusta hevostalouden päätoimintamuotona. Hevostaloudessa on yleistä harjoittaa monipuolista toimintaa ja ainoastaan kolmannes tiloista harjoitti vain yhtä hevostalouden toimintamuotoa. Ratsastustoiminnassa eri toimintamuotojen harjoittaminen oli monipuolisinta. Tutkimuksessa muihin hevostiloihin luetuissa maaseutumatkailuun, hevoskauppaan ja hevosten rehuntuotantoon ja –myyntiin liittyvissä toimintamuodoissa valittua toimintaa harjoitettiin yksipuolisimmin. Kyselyyn vastanneista yrittäjistä yli puolet aikoi jatkaa hevostaloustoimintaa tilallaan lähivuosina vastaavasti kuin aikaisemminkin. Kolmannes aikoi vähentää tai lopettaa hevostaloustoiminnan harjoittamisen, ja vain seitsemän prosenttia yrittäjistä aikoi laajentaa hevostaloustoimintaa tilallaan. Hevostalouden tulevaisuus Suomessa arvioitiin yleensä kohtalaisen hyväksi, ja eri osa-alueiden (mm. kasvatusta, ravitoimintaa, ratsastustoimintaa ja hevostalouden muu yritystoimintaa) tulevaisuus arvioitiin parhaaksi ratsastustoiminnassa ja heikoimmaksi ravihevosten kasvatuksessa.

Vuonna 2000 maatalouden kokonaistuotto oli MYTT:n mukaan hevostiloilla 14 200 euroa/tila koko maan keskimäärää vastaavaksi painotettuna keskiarvona. Kokonaistulot olivat vastaavasti keskimäärin 28 800 euroa/tila. Maataloustulo oli 2 300 euroa/tila ja sen osuus

kokonaistuloista oli ainoastaan kahdeksan prosenttia. Aiempina tutkimusvuosina tulokset olivat heikommat. Maataloustulon osuus kokonaistuotosta oli noin 16 prosenttia. Maataloustulo on viljelijäperheen omalle työlle ja maatalouteen sijoitetulle omalle pääomalle saatu korvaus. Hevostilojen kokonaistulot muodostuivat pääosin maatilatalouden ulkopuolisista palkkatuloista. Hevostaloustoiminta oli monilla tiloilla osa-aikaista tai melko pienimuotoista toimintaa. Tuottavan toiminnan taloudellisia tavoitteita tärkeämpinä monilla hevostiloilla nähdään työn mielekkyys ja elämänlaatuun liittyvät tavoitteet. Hevostaloustoiminnassa taloudellisena tavoitteena saattoi olla ainoastaan tappion välttäminen, sillä pääasiallinen toimeentulo useimmilla tiloilla saatiin tilan ulkopuolisesta palkkatyöstä.

Maatalouden tulokset olivat yhteydessä tilakokoon siten, että ne kasvoivat tilakoon kasvaessa. Sitä vastoin tilan kokonaistulot olivat suuremmat tilakooltaan pienemmillä tiloilla. Hevostilojen tulokehitys oli parempi AB-alueen kuin C-alueen tiloilla. C-alueen hevostiloille tukien merkitys kokonaistuoton muodostumisessa oli tärkeämpi kuin AB-alueen tiloille. Eri päätoimintamuodoista paras tulokehitys oli hoitopalveluissa, vaikka maatalouden kokonaistuotto oli suurin ratsastustoiminnassa. Tulokehitys oli vaatimattomin tutkimuksessa määritettyjen toimintamuotojen ulkopuolelle jääneiden muiden hevostilojen ryhmässä.

Postikyselyn avulla pyrittiin määrittämään hevostalouden päätoimintamuoto hevostaloutta harjoittaville MYTT:n otostiloille. MYTT:n tilastoaineiston avulla tarkasteltuna postikyselyyn vastanneiden ja vastaamattomien otostilojen maatalouden tulokehitys oli erilainen; vastanneiden tiloilla maataloustulo kasvoi tarkastelujakson loppuvuosina, mutta vastaamattomien tiloilla se aleni. Erisuuntainen maataloustulon kehitys viestii kyselyaineiston vinoudesta, mutta koska maataloustulon osuus hevostilojen kokonaistuloista oli pieni, sillä ei arvioitu olevan kovin suurta merkitystä eri toimintamuotojen taloudellisiin tuloksiin. Maataloustulon kasvusta päätellen kyselyyn vastanneet tilat, joille tutkimuksessa saatiin toimintamuoto määritettyä, olivat aktiivisia toimintaansa kehittäviä tiloja. Maataloustulon osuus maatalouden kokonaistuotosta ja toisaalta tilan kokonaistuloista oli yhtä suuri vastanneilla ja vastaamattomilla hevostiloilla.

Verrattuna luonnollisten henkilöiden hallinnassa olevien maatilojen keskimäärään hevostilojen tulotaso oli suhteellisen alhainen. Maatalouden kokonaistuotto, maataloustulo sekä tilan kokonaistulot olivat oleellisesti pienemmät hevostiloilla kuin keskimäärin maatiloilla. Hevostiloilla maatalouden markkinatuotot jäivät alhaisiksi ja maatilojen keskimäärään verrattuna vähäiset maatalouden tuet korostuivat osana kokonaistuottoa. Hevostiloilla maataloustulon osuus maatalouden kokonaistuotosta oli vuonna 2000 keskimäärin 16 %, kun se maatiloilla keskimäärin oli vastaavasti 27 %. Tilan kokonaistuloista maataloustulon osuus oli hevostiloilla vain 8 %, kun taas kaikilla maatiloilla maataloustulon osuus viljelijän ja puolison kokonaistuloista oli vastaavasti 39 %. Näin ollen hevostilojen tulonmuodostus vastaa paremmin tulotietojen perusteella osa-aikaisiksi luokiteltujen maatilojen tulonmuodostusta. Verrattuna maatiloihin, joilla maatilatalouden tulot olivat alle 25 % viljelijäpuolisoi-

den kokonaistuloista, hevostilojen kokonaistulojen määrä ylsi noin 70 prosenttiin vertailutilojen kokonaistuloista.

Tutkimustiedon puute haittaa hevostalouden taloudellisten tulosten tarkastelua. Vaikka hevostalous on kasvava tuotantomuoto ja tilamäärältään se on suurempi kuin esimerkiksi siipikarjatalous, hevostaloudesta ei ole tutkittua tietoa vastaavasti kuin muista maatalouden tuotantosuunnista. Yleisen käsityksen mukaan hevostalouden harjoittaminen on kannattamattonta tai heikosti kannattavaa. Tässä tutkimuksessa hevostilojen taloutta on tarkasteltu maatilatalouden verotuksen tulotietojen avulla. Merkittävä määrä hevostalouden harjoittajia kuuluu kuitenkin elinkeinoverotuksen piiriin, ja myös niiden taloudesta ja rakennekehityksestä tulisi saada vastaavasti tutkittua tietoa. Nämä usein taajamissa ilman maatilataustaa sijaitsevat talliyrietykset ovat muun muassa rehujen ja lannankäytön osalta kiinteässä yhteistyössä mautilojen kanssa.

Hevostalouden kannattavuudesta ei liene tutkimuksia juuri lainkaan, sillä kannattavuuden selvittämiseksi tarvitaan tulotietojen lisäksi tiedot yrittäjäperheen työpanoksesta ja maatalouden pääomista. Näitä ei kuitenkaan ole ollut riittävällä tarkkuudella kyseisistä aineistoista saatavissa. Tulotietojen perusteella voidaan kuitenkin päätellä, että talliyrietysten kannattavuus muodostuu heikommaksi kuin mautiloilla keskimäärin. Hevostalous on vastaavasti kuin muutkin kotieläintilat varsin paljon työvoimaa vaativa tuotantomuoto. Hevostilojen heikosta kannattavuudesta johtuen talliyrietyksissä työskentelee verraten paljon osa-aikaisia ja määräaikaisia työntekijöitä sekä asian harrastajia. Koska hevostaloudessa toimii paljon nuoria ratsastuksen harrastajia ja myös ravitoiminnan kautta hevosurheilulla on laajan kansalaisjoukon mielenkiinto, hevostalouteen liittyviä sosioekonomisia vaikutusten tutkimusta tulisi lisätä, jotta alaa voitaisiin kehittää tavoitteellisesti kestävältä pohjalta.

Kirjallisuus

- Aarnio, K. 1987. Traktori. Teoksessa: Näri, O. (toim.). Koneellistuva maataloutemme. 85 vuotta maatalouskoneiden tarkastus- ja koetustoimintaa. Vakola. s. 75–106. ISBN 951-47-0950-0.
- Enroth, A. 2002. Maataloustuet 2000–2002. Teoksessa: Maatalouskalenteri 2002. Isännän ja emännän maatalouskalenteri. Helsinki: Maaseutukeskusten liitto. s. 145–154.
- EVL. Laki elinkeinotulon verottamisesta 24.6.1968/360. Teoksessa: Linhala, J. (toim.). Verosäädökset 2002. Helsinki: Edita Prima Oy. s. 93–108. ISBN 951-37-3549-4.
- Heiskanen, M-L. 2002. Hevosten Suomi lähikuvassa. Hevosurheilu 19.4.2002 N:O 32 78. vsk. s.16–17. Espoo: Suomen Hevosurheilulehti Oy.
- Heiskanen, M-L., Klemola, I., Kumpulainen, M. & Kauppinen, P. 2002. Hevostalous - merkitys ja tulevaisuus Suomessa. 2. painos. Kuopio: Hevostietokeskus. 84 s. ISBN 952-5256-04-9.
- Heiskanen, M-L., Laine, P., Talvela, K. & Ihamuotila, R. 1989. Hevostalouden rakenne ja merkitys elinkeinona Suomessa. Helsingin yliopiston Maatalousekonomian laitoksen julkaisuja 38. Helsinki: Helsingin yliopisto. 146 s.
- Hellgren, J. & Jokinen, K. 2003. Ratsastukseen liittyvän palvelutoiminnan kartoittaminen Uudella maalla ja hevostalous Suomessa ratsastustallien näkökulmasta. Opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu. 63 s.
- Hirvonen, P. 2000. Hevostalouden kannattavuuslaskelmat. Hämeen ammattikorkeakoulu. Julkaisu B:25. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu. 47 s. + liitteet. ISBN 951-784-081-0.
- Hirvonen, P. 2003. Kannattavuuden arvioiminen. Teoksessa: Hirvonen, P., Hyyppä, S., Jansson, H., Laine, P. & Saastamoinen, M. 2003. Hevosen ruokinta ja hoito. 5. uudistettu painos. ProAgria Maaseutukeskusten Liiton julkaisuja no 991. Tieto tuottamaan 101. Helsinki: ProAgria Maaseutukeskusten Liitto. s. 119-124. ISBN 951-808-109-3.
- Jalkanen, L. & Saarinen, A. 1986. Vuosisata ratsain. Ratsastuskustannus Oy. 123 s. ISBN 951-99782-6-7.
- Kauttu, M. 2000. Arvonlisävero ratsutalleilla. Opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu, talouden ja hallinnon koulutusohjelma. 40 s. + 8 liitettä.
- Kiviranta, E. 2001. Maatilaverotus. WSOY tietopalvelut. Jatkuvatäydenteinen cd-rom. Päivitetty: 15.8.2001.
- Korkiamäki, H., Lahin, P. & Laaksonen, K. 1998. Hevostalouden työmenetelmät. Case-tutkimus kuudella tilalla. Työtehoseuran maataloustiedote 9/1998 (499). Helsinki: Työtehoseura. 6 s.
- Laine, P. 1999. Hevostalouden kannattavuus. Teoksessa: Saastamoinen, M., Hyyppä, S. & Laine, P. 1999. Hevosen kasvatusta, ruokinta ja hoito. 4. uudistettu painos. Maaseutukeskusten Liiton julkaisuja no 933. Tieto tuottamaan 79. Helsinki: Maaseutukeskusten Liitto. s. 97-104. ISBN 951-808-068-2.
- Latukka, A. & Pyykkönen, P. 2000. Maatalouden liiketuloskäsitteet kannattavuuden mittaamisessa. Teoksessa: Marttila, J. & Ahlstedt, J. (toim.). Maataloustieteen päivät 2000. Talous ja teknologia. Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 94. Helsinki: Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos. s. 185–202. ISBN 951-687-059-7.
- Laurea 2003. Etelä-Suomen hevosalan kehittämissuunnitelma. Uusimaa, Häme, Pirkanmaa ja Varsinais-Suomi. Etelä-Suomen hevosalan esiselvitys –hanke 1.5.-31.12.2003. Laurea-ammattikorkeakoulu, Hyvinkää. 24 s. + 5 liitettä.
- Mela 2002. Maatalousyrittäjän lomituspalvelut. Espoo: Maatalousyrittäjien eläkelaitos. 19 s.

- MMM 2001a. Hevosten lääkitys. Elintarvike- ja terveysosaston julkaisuja 4/2001. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriö. 15 s. ISBN 952-453-039-2.
- MMM 2001b. Maatalouslaskenta 2000. Maatalouden työvoima. Maatalouslaskenta 2000-julkaisusarja 2001:2. Toukokuu. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriön Tietopalvelukeskus. 36 s.
- MMM 2002a. Maatalouslaskenta 2000. Maa-, metsä- ja kalatalous 2002:51. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus. 275 s. + liitteet.
- MMM 2002b. Hakuopas 2002. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriö. 138 s.
- MMM 2003a. Maatilatilastollinen vuosikirja 2003. Maa-, metsä- ja kalatalous 2003: 62. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus. 266 s.
- MMM 2003b. Maatilarekisteri 2002. Maa-, metsä- ja kalatalous 2003:60. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus. 130 s.
- MMM 2003c. Hakuopas 2003. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriö. 149 s.
- MMM 2003d. Alkuperäisrotujen kasvattaminen. Maatalouden ympäristötuen erityistuet v. 2000–2006. Maa- ja metsätalousministeriö. 7 s.
- MMM 2004. Hakuopas 2004. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriö. 166 s.
- MMMI 23.8.1996/641. Laki hevostalouselain (796/93) 5 §:n muuttamisesta. Annettu Helsingissä 23.8.1996. Suomen säädöskokoelma 641/1996: 1734. Helsinki 1997.
- MTK 2002. MTK:n hevostaloustyöryhmän loppuraportti 2002. 8 s.
- MTTL 1998. Suomen maatalous 1997. Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 86. Helsinki: Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos. 64 s. ISBN 951-687-011-2.
- MTTL 1999. Suomen maatalous ja maaseutuelinkeinot 1998. Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 91. Helsinki: Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos. 94 s. ISBN 951-687-039-2.
- MTTL 2000. Suomen maatalous ja maaseutuelinkeinot 1999/2000. Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 95. Helsinki: Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos. 95 s. ISBN 951-687-069-4.
- MTTL 2001. Suomen maatalous ja maaseutuelinkeinot 2001. Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 97. Helsinki: Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos. 95 s. ISBN 951-687-096-1.
- MTTL 2002. Niemi, J. & Ahlstedt, J. (toim.). Suomen maatalous ja maaseutuelinkeinot 2002. MTT Taloustutkimuksen julkaisuja 101. Helsinki: MTT Taloustutkimus. 94 s. ISBN 951-687-126-7.
- MTTL 2003. Niemi, J. & Ahlstedt, J. (toim.). Suomen maatalous ja maaseutuelinkeinot 2003. MTT Taloustutkimuksen julkaisuja 103. Helsinki: MTT Taloustutkimus. 94 s. ISBN 951-687-136-4.
- MTTL 2004. Niemi, J. & Ahlstedt, J. (toim.). Suomen maatalous ja maaseutuelinkeinot 2004. MTT Taloustutkimuksen julkaisuja 104. Helsinki: MTT Taloustutkimus. 94 s. ISBN 951-687-138-0.
- MVL. Maatilatalouden tuloverolaki 18.12.1967/543. Teoksessa: Linhala, J. (toim.). Verosäädökset 2002. Helsinki: Edita Prima Oy. s. 114–121. ISBN 951-37-3549-4.
- Ossa, J. 2001. Maa- ja metsätalousverotus. Helsinki: Kauppakaari. 221 s. ISBN 952-14-0045-5.
- Peltonen, T. 1995. Suomalaiset hevoset Euroopan Unionissa – tiedolla, taidolla, sisulla vai tuilla? Hevosurheilu 20B: 40–43. Espoo: Suomen Hevosurheilu Oy.
- Puurunen, M. 1990. A Comparative Study on Farmers' Income. Agricultural Economics Research Institute. Research Publications, No. 62. Helsinki: Agricultural Economics Research Institute, Finland. 114 s. ISBN 951-9202-91-9.

- Rantamäki-Lahtinen, L. 2002. Monta rautaa tulella – Monialaisten tilojen vertailu muihin maaseutu-yrityksiin. MTT Taloustutkimuksen selvityksiä 14. Helsinki: MTT Taloustutkimus. 40 s. + 2 liitettä. ISBN 951-729-706-8.
- Ryynänen, V. & Pölkki, L. 1982. Maanviljelystalous. 4. painos. Rauma: Kirjayhtymä. 265 s. ISBN 951-26-2076-6.
- Saastamoinen, M. 1999. Hevostalous Suomessa. Teoksessa: Saastamoinen, M., Hyyppä, S. & Laine, P. 1999. Hevosen kasvatusta, ruokinta ja hoito. 4. uudistettu painos. Maaseutukeskusten Liiton julkaisuja no 933. Tieto tuottamaan 79. Helsinki: Maaseutukeskusten Liitto. s. 4. ISBN 951-808-068-2.
- Sipiläinen, T., Ryhänen, M., Ylätaalo, M., Haggrén, E. & Seppälä, E. 1998. Maatalousyrittäjien talous vuosina 1993–2002 – EU-jäsenyyden vaikutus tuloihin ja kannattavuuteen. Helsingin yliopisto. Taloustieteen laitos. Julkaisuja nro 18. Helsinki. 235 s. ISBN 951-45-8051-6.
- Suomen Hippos 2002. Ravikilpailusäännöt. 76 s.
- Suomen Hippos 2004a. Raviurheilu. Suomen Hippos ry:n Internet-sivut. Viitattu: 16.2.2004. Saatavissa Internetistä: <http://www.hippos.fi/raviurheilu/index.html>.
- Suomen Hippos 2004b. Ravien historia. Suomen Hippos ry:n Internet-sivut. Viitattu: 16.2.2004. Saatavissa Internetistä: <http://www.hippos.fi/raviurheilu/historia.html>.
- Suomen Hippos 2004c. Hevoskannan kehitys. Suomen Hippos ry:n Internet-sivut. Viitattu: 16.2.2004. Saatavissa Internetistä: <http://www.hippos.fi/hevosjalostus/kannankehitys.html>.
- Suomen Hippos 2004d. Syntyneet varsat. Suomen Hippos ry:n Internet-sivut. Viitattu: 16.2.2004. Saatavissa Internetistä: <http://www.hippos.fi/hevosjalostus/varsat.html>.
- Suomen Hippos 2004e. Astutusmäärät. Suomen Hippos ry:n Internet-sivut. Viitattu 16.2.2004. Saatavissa Internetistä: <http://www.hippos.fi/hevosjalostus/astutusmaara.html>.
- SRL 2004. SRL:n toiminta. Suomen Ratsastajainliitto ry:n Internet-sivut. Viitattu: 16.2.2004. Saatavissa Internetistä: <http://www.ratsastus.fi>.
- Tilastokeskus 2003a. Tulonjakotilasto 2001. Tulot ja kulutus 2003:13. Helsinki: Tilastokeskus. 79 s. ISBN 952-467-181-6.
- Tilastokeskus 2003b. Maatilatalouden yritys- ja tulotilasto 2000. Maa-, metsä- ja kalatalous 2003:51. Helsinki: Tilastokeskus. 69 s. + liitteet. ISBN 952-467-147-6.
- Tilastokeskus 2003c. Maatilatalouden tulo- ja verotilasto 2001. Maa-, metsä- ja kalatalous 2003:59. Helsinki: Tilastokeskus. 87 s. ISBN 952-467-213-8.
- TVL. Tuloverolaki 30.12.1992/1535. Teoksessa: Linhala, J. (toim.). Verosäädökset 2002. Helsinki: Edita Prima Oy. s. 7–40. ISBN 951-37-3549-4.
- Af Ursin, K. 1999. Horse Logging in Finland Today. Teoksessa: Majjala, K. (toim.). Use of Horses in Forestry and Agriculture Breeding of Working Horses. Proceedings of International Seminar on Working Horses. Kouvola and Anjalankoski, Finland, July 30–31, 1999. Helsinki: Finnish Working Horse Society. s. 66–67. ISBN 952-91-1648-9.
- VH 2002. Maatalouden verotus. Verohallituksen julkaisu 53.02. Helsinki: Edita Prima Oy. 8 s.
- Väre, M. 2000. Viljelijöiden tulotasovertilu. Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 242. Helsinki: Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos. 168 s. ISBN 951-687-079-1.
- Väre, M. 2003. Viljelijöiden tulokehitys jäänyt jälkeensä muista väestöryhmistä. Teoksessa: Niemi, J. & Ahlstedt, J. (toim.). Suomen maatalous ja maaseutualueet 2002. MTT Taloustutkimuksen julkaisuja 103. Helsinki: MTT Taloustutkimus. s. 76–77. ISBN 951-687-136-4.

Liite 1 (1/1). Maatilatalouden tilastolomake.

MAATILATALOUDEN TILASTO 2000

Tilatunnus

Järjestysnumero

Täyttöohje kääntöpuolella
Palautettava verolomakkeen
mukana

Maatalouden tulot

15. Kotieläintuotteiden myyntitulot		
Maitotaloustuotteet		
Nautakarja		
Siat		
Siipikarja		
Muut eläimet		
(Verolomake 2, kohta 15)	Yhteensä	
16. Kasvinviljelytuotteiden myyntitulot		
Vilja		
Sokerijuurikas		
Peruna		
Puutarhatuotteet		
Muut kasvit esim. rypsi		
(Verolomake 2, kohta 16)	Yhteensä	

Maatalouden menot

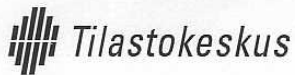
23. Tuotantopanosten hankintamenot		
Kotieläinten ostot		
Rehut		
Muut kotieläintalouden menot esim. siemennys, tarkkailu		
Lannoitteet ja kalkki		
Muut kasvinviljelyn menot esim. siemenet ja säilöntäaineet		
Lyhytikäinen kalusto		
(Verolomake 2, kohta 23)	Yhteensä	
24. Muut menot		
Rakennusten kunnossapito		
Koneiden korjaus ja kunnossapito		
Ojien, aitojen ja teiden kunnossapito		
Maanvuokrat		
Muut vuokrat		
Poltto- ja voiteluaineet		
Sähkö		
Vakuutusmaksut		
Yllä erittelemättömät muut kohdan 24 menot		
(Verolomake 2, kohta 24)	Yhteensä	

Pvm.

Allekirjoitus

Lisätietoja (sukupolvenvaihdos, tilakauppa, toiminta lopetettu yms.)

Liite 2 (1/3). Yrittäjäkyselyn saatekirje ja kyselylomake.

Arvoisa hevostalousyrittäjä,

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT käynnisti yhdessä Tilastokeskuksen kanssa tutkimuksen, jossa selvitetään maatilatalouden yhteydessä harjoitetun hevostalouden merkitystä ja taloudellisia tuloksia. Tutkimusaineistona käytetään Tilastokeskuksen keräämiä maatalojen verotustietoja. Jotta hevostilojen tuloksia voitaisiin tarkastella erikseen raviurheilu- ja ratsastustoimintaan tai muuhun hevostalouteen erikoistuneiden tilojen osalta, tutkimusaineistoa joudutaan täydentämään tässä kysyttävillä tiedoilla.

Tämä hevostaloutta koskeva kysely on lähetetty 335 tilalle, jotka ovat olleet maatilatalouden verotustilastoissa vuosina 1997-2000 ja joilla on hevostalous päätuotantosuuntana. Pyydämme Teitä soveltuvien osin vastaamaan kyselyyn, vaikka olisitte tutkimusjakson viimeisinä vuosina lopettaneet hevostalouden. Vastaamalla kyselyyn edistätte tutkitun tiedon tuottamista hevostalousyrittäjien ja heitä lähellä olevien sidosryhmien käyttöön.

Kyselyn tiedot käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti. Tilojen yhteystiedot ovat ainoastaan Tilastokeskuksessa tiedossa. Tulokset julkaistaan vähintään viiden tilan keskiarvoina siten, ettei yksittäisen tilan tietoja voida tunnistaa. Hevostalouden tuloksia ja merkitystä monipuolisesti selvittävä tutkimusjulkaisu lähetetään kaikille kyselyyn vastanneille. Lisäksi kyselyyn vastanneiden kesken arvotaan 15 kpl Biofarmin ja MTT:n tuotteita.

Pyydämme, että palauttaisitte vastaamanne kyselylomakkeen 20.12.2002 mennessä oheisessa palautuskuoressa Tilastokeskukseen. Kyselyyn ja tutkimukseen liittyen lisätietoja antavat allekirjoittaneet ja tutkimuksen tekijä Sanna Tiilikainen, MTT Taloustutkimus (puhelinvaihe 09-560 860, sähköposti etunimi.sukunimi@mtt.fi). Tutkimuksen esittely löytyy myös MTT:n sivuilta www.mtt.fi/tietopalvelut/projektit.html

Kiitämme etukäteen vastauksestanne ja toivomme hyvää yhteistyötä hevostiloja koskevan tutkimuksen onnistumiseksi.

Maija Puurunen
Professori
MTT Taloustutkimus
puhelinvaihe 09-560 860

Markku Saastamoinen
Johtaja
MTT Hevostalous
puhelinv. 02-763 6560

Hannu Maliniemi
Yliaktuaari
Tilastokeskus
puhelinv. 09-17341

Liite 2 (2/3).**Hevostalous tuotantosuuntana maatiloilla –tutkimuksen yrittäjäkysely**
Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT ja Tilastokeskus

1. Merkitkää tilallanne olleiden hevosten lukumäärät omistuksen mukaan mikäli mahdollista vuodesta 1997 alkaen.

Hevosten lukumäärä	1997-99	2000	2001	2002
Omistuksessa tai osittain omistuksessa				
Vuokrattuja / leasing-sopimuksella				
Valmennuksessa, koulutuksessa tai hoidossa				

2. Mitä hevostalouden toimintamuotoja tilallanne on harjoitettu vuosina 1997-2002? Merkitkää alla olevaan taulukkoon 1-3 tärkeintä toimintamuotoa (1=tärkein toimintamuoto, 2=seuraavaksi tärkein jne.) mikäli mahdollista vuodesta 1997 alkaen.

Hevostalouden toimintamuodot	1997-99	2000	2001	2002
Ravihevosten jalostus- ja kasvatustoiminta (siittola, oriasema, varsojen kasvatust, jne.)				
Ratsuhevosten jalostus- ja kasvatustoiminta (siittola, oriasema, varsojen kasvatust, jne.)				
Ravihevosten valmennus, koulutus ja kilpailuttaminen				
Ratsuhevosten valmennus, koulutus ja kilpailuttaminen				
Ratsastuksen opetus ja valmennustoiminta				
Hevosten täysihoito, karsinoiden vuokraus, pihattopalvelut ym.				
Maaseutumatkailu				
Ratsastusvaellukset				
Hevoskauppa				
Laidunpalvelut täysikasvuksille hevosille tai varsoille				
Hevosrehujen tuotanto ja myynti (nurmirehut ja kaura)				
Muu, mikä?				

3. Kuinka koko hevostaloustoiminta jatkuu tilallanne lähivuosina? (Rastittakaa yksi tilanne tulevaisuutta parhaiten kuvaava vaihtoehto, mikäli tilallanne harjoitetaan nykyisin hevostaloutta.)

Tilan hevostaloustoiminnan tulevaisuus	
Aiomme laajentaa hevostaloustoimintaa	
Jatkamme hevostaloustoimintaa entisessä laajuudessaan	
Vähennämme hevostaloustoimintaa	
Lopetamme hevostalouden harjoittamisen	

Liite 2 (3/3).

4. Kuinka monta hevosta teillä on ollut harjoittamissanne hevosjalouden toimintamuodoissa vuosina 2000-2002? Sisällyttäkää hevosten lukumääriin omistamienne hevosten lisäksi myös muut tilallanne hoidossa olevat hevoset.

Hevosten määrä eri tuotantomuodoissa tilallamme, kpl	2000	2001	2002
Ravihevosten jalostus ja kasvatus			
Ratsuhevosten jalostus ja kasvatus			
Ravivalmennus			
Ratsuvalmennus ja koulutus			
Ratsastuksenopetus ja valmennus			
Hevosten täysihoito, karsinoiden vuokraus, pihatto			
Maaseutumatkailu			
Ratsastusvaellus			
Hevoskauppa			
Laidunpalvelut			
Muu hevosjaloustoiminta			

5. Kuinka monta henkilöä vuodessa työskentelee tilan hevosjaloustoiminnassa? Arvioikaa hevosjalouden vaatima työntekijämäärä tilallanne vuosina 2000-2002.

Hevosjaloustoiminnassa työskentelevien henkilömäärä	2000	2001	2002
Päätoimisesti yrittäjäperheen jäseniä			
Osa-aikaisesti yrittäjäperheen jäseniä			
Päätoimisesti palkattuja henkilöitä			
Osa-aikaisesti palkattuja henkilöitä			
Harrastelijoita, jotka eivät ole työsuhteessa tilaan			

6. Onko tilallanne maatilatalouden tuloverolain (MVL) mukaisen toiminnan lisäksi elinkeinoverolain (EVL) mukaista hevosjalouteen liittyvää yritystoimintaa, kuten esimerkiksi kengityspalveluita tai varuste kauppaa?

ei kyllä, mitä? _____

7. Millaiseksi arvioitte hevosjalouden tulevaisuuden lähivuosina omalla tilallanne? Entä koko Suomessa? Rastittakaa näkemyksiänne parhaiten kuvaavat kohdat.

Hevosjalouden tulevaisuus on...	Hyvä	Kohtalainen	Heikko
Omalla tilalla			
Koko Suomessa			
ravihevosten kasvatuksessa			
ratsuhevosten kasvatuksessa			
ravihevostoiminnassa			
ratsastustoiminnassa			
muussa hevosjalouden yritystoiminnassa			

KIITOS VASTAUKSESTANNE!

Liite 3 (1/1). Päätoimintamuodot ja niihin yhdistetyt toimintamuodot.

Päätoimintamuoto	Toimintamuodot
Kasvatus	<ul style="list-style-type: none">• Ravihevosten jalostus- ja kasvatustoiminta (siittola, oriasema, varsojen kasvatus jne.)• Ratsuhevosten jalostus- ja kasvatustoiminta (siittola, oriasema, varsojen kasvatus jne.)
Ravivalmennus	<ul style="list-style-type: none">• Ravihevosten valmennus, koulutus ja kilpailuttaminen
Ratsastustoiminta	<ul style="list-style-type: none">• Ratsuhevosten valmennus, koulutus ja kilpailuttaminen• Ratsastuksen opetus ja valmennustoiminta• Ratsastusvaellukset
Hoitopalvelut	<ul style="list-style-type: none">• Hevosten täysihoito, karsinoiden vuokraus, pihattopalvelut ym.• Laidunpalvelut täysikasvaisille hevosille tai varsoille
Muut	<ul style="list-style-type: none">• Maaseutumatkailu• Hevoskauppa• Hevosrehujen tuotanto ja myynti (nurmirehut ja kaura)• Muut toimintamuodot mm. harraste- ja lemmikkihevostoiminta

Liite 4 (1/1). Hevosten lukumäärä päätoimintamuodoittain.

Hevosia, kpl/omistus- tai toimintamuoto	KASVATUS					RAVIVALMENNUS				
	1997-1999	2000	2001	2002	Keski-määrin	1997-1999	2000	2001	2002	Keski-määrin
Omistuksessa tai osittain omistuksessa	6,8	6,9	7,0	7,3	7,0	4,7	5,0	5,1	5,4	5,0
Vuokralla tai leasing-sopimuksella	1,7	2,0	2,5	2,0	2,0	1,0	1,0	1,3	1,8	1,3
Valmennuksessa, koulutuksessa tai hoidossa	2,9	3,8	3,6	2,8	3,3	5,6	4,9	4,9	6,1	5,4
OMISTUKSEN MUKAAN YHTEENSÄ	7,5	8,0	7,9	8,0	7,8	6,8	6,9	7,1	8,0	7,2
Ravihevosten jalostus ja kasvat		8,5	8,7	9,1	8,8		2,7	2,7	3,0	2,8
Ratsuhevosten jalostus ja kasvat		4,0	4,0	5,3	4,4				1,0	1,0
Ravihevosten valmennus, koulutus ja kilpailuttaminen		3,3	3,7	3,5	3,5		4,4	4,9	5,6	5,0
Ratsuhevosten valmennus, koulutus ja kilpailuttaminen		1,0	1,0	1,0	1,0		6,8	3,7	3,7	4,7
Ratsastuksenopetus ja valmennustoiminta		1,0	2,0	2,0	1,7					
Hevosten täysihoito, karsinoiden vuokraus, pihattopalvelut		3,3	3,3	3,3	3,3		3,6	3,5	4,6	3,9
Maaseutumatkailu										
Ratsastusvaellukset										
Hevoskauppa		1,4	1,4	1,4	1,4		2,1	2,5	3,1	2,6
Laidunpalvelut täysikasvuille hevosille ja varsoille		3,2	2,7	2,5	2,8		6,2	5,2	5,3	5,6
Muu		35,7	42,3	39,5	39,2		1,0	1,0	1,0	1,0
TOIMINTAMUODOISSA YHTEENSÄ		12,8	13,0	13,5	13,1		7,5	7,7	8,8	8,0

Hevosia, kpl/omistus- tai toimintamuoto	RATSASTUSTOIMINTA					HOITOPALVELUT				
	1997-1999	2000	2001	2002	Keski-määrin	1997-1999	2000	2001	2002	Keski-määrin
Omistuksessa tai osittain omistuksessa	9,9	10,5	11,4	11,2	10,8	4,8	4,1	3,5	3,3	3,9
Vuokralla tai leasing-sopimuksella		1,0	1,5	2,0	1,5	1,8	1,8	1,3	1,7	1,6
Valmennuksessa, koulutuksessa tai hoidossa	2,5	2,8	3,4	4,2	3,2	8,1	6,8	6,7	7,7	7,3
OMISTUKSEN MUKAAN YHTEENSÄ	10,4	11,4	12,7	13,2	11,9	11,1	10,5	9,5	9,6	10,2
Ravihevosten jalostus ja kasvat		7,3	10,0	12,0	9,8		2,0	2,2	2,2	2,1
Ratsuhevosten jalostus ja kasvat		2,8	3,0	1,8	2,5		2,5	3,3	2,8	2,8
Ravihevosten valmennus, koulutus ja kilpailuttaminen		2,3	3,0	5,0	3,4		2,3	2,0	2,4	2,2
Ratsuhevosten valmennus, koulutus ja kilpailuttaminen		4,8	5,7	7,5	6,0		3,0	3,3	4,0	3,4
Ratsastuksenopetus ja valmennustoiminta		14,1	15,4	17,0	15,5		4,0	3,7	5,5	4,4
Hevosten täysihoito, karsinoiden vuokraus, pihattopalvelut		6,4	6,4	6,4	6,4		8,7	8,6	9,5	8,9
Maaseutumatkailu		15,0	15,0	15,0	15,0					
Ratsastusvaellukset		12,7	10,7	10,7	11,3					
Hevoskauppa		2,0	2,0	1,5	1,8		1,0	1,3	1,0	1,1
Laidunpalvelut täysikasvuille hevosille ja varsoille							9,8	7,6	7,8	8,4
Muu		3,3	3,7	4,0	3,7		1,5	1,0	1,0	1,2
TOIMINTAMUODOISSA YHTEENSÄ		18,9	20,8	22,4	20,7		14,3	14,3	14,7	14,4

Hevosia, kpl/omistus- tai toimintamuoto	MUUT				
	1997-1999	2000	2001	2002	Keski-määrin
Omistuksessa tai osittain omistuksessa	3,8	3,2	2,8	2,9	3,2
Vuokralla tai leasing-sopimuksella	1,0	1,0	1,0	1,7	1,2
Valmennuksessa, koulutuksessa tai hoidossa	2,0	2,0	2,3	1,8	2,0
OMISTUKSEN MUKAAN YHTEENSÄ	4,2	3,5	3,4	3,7	3,7
Ravihevosten jalostus ja kasvat		1,0	1,3	1,0	1,1
Ratsuhevosten jalostus ja kasvat		2,0	2,0	3,0	2,3
Ravihevosten valmennus, koulutus ja kilpailuttaminen		1,7	1,7	2,0	1,8
Ratsuhevosten valmennus, koulutus ja kilpailuttaminen		2,5	4,5	3,5	3,5
Ratsastuksenopetus ja valmennustoiminta		3,5	3,5	4,0	3,7
Hevosten täysihoito, karsinoiden vuokraus, pihattopalvelut		3,0	2,0	2,5	2,5
Maaseutumatkailu		7,5	5,7	6,7	6,6
Ratsastusvaellukset		5,0	7,0	8,0	6,7
Hevoskauppa					
Laidunpalvelut täysikasvuille hevosille ja varsoille		5,5	4,5	6,0	5,3
Muu		2,7	2,3	2,3	2,4
TOIMINTAMUODOISSA YHTEENSÄ		5,1	5,4	6,2	5,6

Liite 5 (1/10). Hevostilojen tulokehitys.

Taulukko 1. Hevostilojen tulokehitys aineiston otostiloilla keskimäärin ja koko maan hevostiloilla painotettuina keskiarvoina.

AINEISTON OTOSTILAT									
KESKIMÄÄRIN	1997		1998		1999		2000		
Tiloja, kpl	224		77		87		61		
Peltoa hallinnassa, ha	10,6		9,7		9,1		10,9		
Peltoalasta vuokrapeltoa, ha	2,2		3,2		3,0		3,4		
Kasvullista metsää, ha	29,9		26,8		23,1		24,9		
Omistuksessa olevat hevoset (IACS), kpl	6,0		5,4		5,3		4,4		
Tilan kaikki hevoset (ml.hoitohev.), kpl	4,5		4,2		4,3		4,4		
Viljelijä ja puoliso, henkilöitä	1,7		1,7		1,6		1,7		
	€		€		€		€		
Kotieläintuotot	6286,65	35 %	2969,16	27 %	4439,30	33 %	3061,14	22 %	
Kasvinviljelytuotot	1002,41	6 %	611,91	5 %	711,18	5 %	1021,69	7 %	
Sivuanstoiminnan tuotot	2180,03	12 %	672,13	6 %	1405,22	10 %	1626,80	12 %	
Tuet ym.	6015,71	34 %	5380,64	48 %	5311,86	39 %	5554,67	40 %	
Muut tuotot	2333,02	13 %	1523,57	14 %	1650,56	12 %	2654,79	19 %	
KOKONAISTUOTTO	17817,82	100 %	11157,41	100 %	13518,12	100 %	13919,09	100 %	
Kotieläinmenot	5270,63	31 %	2136,19	21 %	2404,63	19 %	2180,86	18 %	
Kasvinviljelymenot	1405,34	8 %	820,36	8 %	762,30	6 %	959,92	8 %	
Muut menot	5985,50	36 %	4595,52	45 %	5660,10	46 %	5737,51	48 %	
Palkkamenot	769,33	5 %	728,78	7 %	908,22	7 %	452,91	4 %	
Poistot	2080,07	12 %	1124,40	11 %	1617,40	13 %	1513,07	13 %	
Vuokrat	388,15	2 %	361,25	4 %	381,66	3 %	342,04	3 %	
Korot	850,66	5 %	485,84	5 %	652,38	5 %	654,31	6 %	
KOKONAISKUSTANNUKSET	16749,68	100 %	10252,34	100 %	12386,69	100 %	11840,62	100 %	
MAATALOUSTULO	1068,11		905,05		1131,41		2078,45		
Maataloustulon osuus kokonaistuotosta		6 %		8 %		8 %		15 %	
Maataloustulo	1068,11	4 %	905,05	4 %	1131,41	4 %	2078,45	7 %	
Metsätulo	1974,39	8 %	1561,92	6 %	2171,90	7 %	1191,95	4 %	
Muut yrittäjätulot	1421,98	6 %	1901,60	8 %	2227,17	8 %	1586,62	6 %	
Palkkatulot	13858,84	55 %	14713,75	59 %	16960,96	59 %	15197,06	55 %	
Omaisuuksutulot	1761,78	7 %	957,90	4 %	1821,86	6 %	1309,90	5 %	
Saadut tulonsiirrot	5065,00	20 %	4741,90	19 %	4657,26	16 %	6358,10	23 %	
KOKONAISTULOT	25150,10	100 %	24782,12	100 %	28970,56	100 %	27722,08	100 %	
KOKO MAAN HEVOSTILAT									
(PAINOTETTU KESKIARVO)	1997		1998		1999		2000		
Tiloja, kpl	1288		1512		1326		1398		
Peltoa hallinnassa, ha	9,2		9,5		9,1		11,1		
Peltoalasta vuokrapeltoa, ha	1,6		3,1		3,1		3,4		
Kasvullista metsää, ha	31,8		25,1		23,1		27,0		
Omistuksessa olevat hevoset (IACS), kpl	5,5		5,5		5,5		4,5		
Tilan kaikki hevoset (ml.hoitohev.), kpl	3,8		4,2		4,4		4,6		
Viljelijä ja puoliso, henkilöitä	1,7		1,7		1,6		1,6		
	€		€		€		€		
Kotieläintuotot	4147,50	32 %	2880,58	26 %	4457,98	33 %	2885,78	20 %	
Kasvinviljelytuotot	671,67	5 %	691,26	6 %	704,98	5 %	940,87	7 %	
Sivuanstoiminnan tuotot	1287,93	10 %	759,95	7 %	1313,39	10 %	1604,22	11 %	
Tuet ym.	4960,20	38 %	5033,31	46 %	5376,61	40 %	5818,84	41 %	
Muut tuotot	2058,71	16 %	1639,07	15 %	1719,25	13 %	2910,72	21 %	
KOKONAISTUOTTO	13126,01	100 %	11004,17	100 %	13572,21	100 %	14160,43	100 %	
Kotieläinmenot	4081,24	34 %	2063,17	20 %	2385,81	19 %	2096,54	18 %	
Kasvinviljelymenot	1018,20	8 %	825,35	8 %	735,81	6 %	985,75	8 %	
Muut menot	4440,52	37 %	4558,82	45 %	5750,43	46 %	5795,96	49 %	
Palkkamenot	386,51	3 %	750,22	7 %	932,61	7 %	473,67	4 %	
Poistot	1418,05	12 %	1111,93	11 %	1648,17	13 %	1554,38	13 %	
Vuokrat	270,16	2 %	365,19	4 %	393,50	3 %	302,01	3 %	
Korot	546,86	4 %	455,38	4 %	652,16	5 %	617,57	5 %	
KOKONAISKUSTANNUKSET	12161,54	100 %	10130,06	100 %	12498,49	100 %	11825,88	100 %	
MAATALOUSTULO	964,47		874,09		1073,70		2334,53		
Maataloustulon osuus kokonaistuotosta		7 %		8 %		8 %		16 %	
Maataloustulo	964,47	4 %	874,09	4 %	1073,70	4 %	2334,53	8 %	
Metsätulo	2309,50	11 %	1430,41	6 %	2294,06	8 %	1283,54	4 %	
Muut yrittäjätulot	731,68	3 %	1936,53	8 %	2269,16	8 %	1772,95	6 %	
Palkkatulot	11610,79	53 %	14453,22	59 %	17230,19	59 %	16103,07	56 %	
Omaisuuksutulot	1495,48	7 %	1021,82	4 %	1906,03	7 %	1472,72	5 %	
Saadut tulonsiirrot	4831,94	22 %	4781,40	20 %	4501,30	15 %	5802,81	20 %	
KOKONAISTULOT	21943,86	100 %	24497,47	100 %	29274,44	100 %	28769,62	100 %	

Liite 5 (2/10).

Taulukko 2. Hevostilojen tulokehitys kasvatuksessa ja ravivalmennuksessa.

KASVATUS									
(VASTANN. OTOSTILAT K.M.)									
	1997		1998		1999		2000		
Tiloja, kpl	52		22		18		9		
Peltoa hallinnassa, ha	9,9		10,6		11,7		12,7		
Peltoalasta vuokrateltoa, ha	1,8		2,6		2,7		4,7		
Kasvullista metsää, ha	32,3		43,8		34,9		24,2		
Omistuksessa olevat hevoset (IACS), kpl	7,2		6,6		6,8		5,4		
Tilan kaikki hevoset (ml.hoitohev.), kpl	7,6		7,6		7,9		5,4		
Viljelijä ja puoliso, henkilöitä	1,8		1,8		1,6		1,7		
	€		€		€		€		
Kotieläintuotot	3120,86	23 %	3083,23	25 %	5835,07	36 %	2064,81	13 %	
Kasvinviljelytuotot	393,16	3 %	157,84	1 %	1671,9	10 %	4014,83	26 %	
Sivuanstotoiminnan tuotot	1945,47	15 %	536,28	4 %	105,6	1 %	360,61	2 %	
Tuet ym.	5648,55	42 %	7117,53	57 %	7208,2	44 %	7020,85	45 %	
Muut tuotot	2283,04	17 %	1501,88	12 %	1437,63	9 %	2199,82	14 %	
KOKONAISTUOTTO	13391,08	100 %	12396,76	100 %	16258,4	100 %	15660,92	100 %	
Kotieläinmenot	3419,55	26 %	3022,27	27 %	2240,40	15 %	2251,91	16 %	
Kasvinviljelymenot	919,24	7 %	928,03	8 %	1211,16	8 %	1169,51	8 %	
Muut menot	5850,51	45 %	4575,52	41 %	7138,65	49 %	7151,65	51 %	
Palkkamenot	445,48	3 %	618,59	5 %	469,74	3 %	471,82	3 %	
Poistot	1393,38	11 %	1110,63	10 %	2445,25	17 %	1562,24	11 %	
Vuokrat	243,43	2 %	515,98	5 %	320,66	2 %	696,09	5 %	
Korot	643,88	5 %	511,18	5 %	692,87	5 %	850,92	6 %	
KOKONAISKUSTANNUKSET	12915,47	100 %	11282,20	100 %	14518,73	100 %	14154,14	100 %	
MAATALOUSTULO	475,62		1114,55		1739,69		1506,80		
Maataloustulon osuus kokonaistuotosta		4 %		9 %		11 %		10 %	
Maataloustulo	475,62	2 %	1114,55	4 %	1739,69	6 %	1506,80	6 %	
Metsätulo	1980,25	9 %	2010,81	8 %	2900,08	10 %	1949,71	7 %	
Muut yrittäjätulot	283,13	1 %	861,55	3 %	707,44	2 %	31,32	0 %	
Palkkatulot	12420,33	54 %	14453,64	56 %	20514,54	68 %	15987,78	61 %	
Omaisuuksut	1144,15	5 %	666,67	3 %	650,57	2 %	194,18	1 %	
Saadut tulonsiirrot	6749,95	29 %	6693,59	26 %	3777,83	12 %	6572,00	25 %	
KOKONAISTULOT	23053,43	100 %	25800,81	100 %	30290,15	100 %	26241,79	100 %	
RAVIVALMENNUS									
(VASTANN. OTOSTILAT K.M.)									
	1997		1998		1999		2000		
Tiloja, kpl	42		12		18		18		
Peltoa hallinnassa, ha	8,9		5,6		6,9		11,1		
Peltoalasta vuokrateltoa, ha	2,6		1,7		2,1		4,3		
Kasvullista metsää, ha	29,6		6,7		13,1		23,4		
Omistuksessa olevat hevoset (IACS), kpl	5,3		3,7		4,1		4,5		
Tilan kaikki hevoset (ml.hoitohev.), kpl	7,2		6,3		6,1		6,2		
Viljelijä ja puoliso, henkilöitä	1,8		1,6		1,7		1,7		
	€		€		€		€		
Kotieläintuotot	3887,2	35 %	4207,05	49 %	3742,72	34 %	3870,12	32 %	
Kasvinviljelytuotot	346,18	3 %	0	0 %	198,61	2 %	675,52	6 %	
Sivuanstotoiminnan tuotot	1210,45	11 %	605,93	7 %	1454,56	13 %	1389,75	11 %	
Tuet ym.	4658,16	42 %	2965,62	34 %	4332,92	40 %	5835,92	48 %	
Muut tuotot	1012,47	9 %	863,4	10 %	1123,78	10 %	459,06	4 %	
KOKONAISTUOTTO	11114,46	100 %	8642	100 %	10852,59	100 %	12230,37	100 %	
Kotieläinmenot	2794,04	25 %	2011,57	27 %	2757,67	28 %	2299,96	22 %	
Kasvinviljelymenot	762,12	7 %	318,45	4 %	369,11	4 %	874,03	8 %	
Muut menot	4841,45	43 %	3812,35	52 %	4530,16	46 %	5394,99	52 %	
Palkkamenot	580,75	5 %	356,64	5 %	871,60	9 %	127,31	1 %	
Poistot	1567,08	14 %	590,41	8 %	843,05	9 %	968,30	9 %	
Vuokrat	267,50	2 %	162,20	2 %	192,76	2 %	246,18	2 %	
Korot	568,90	5 %	137,45	2 %	313,68	3 %	437,65	4 %	
KOKONAISKUSTANNUKSET	11381,84	100 %	7389,07	100 %	9878,03	100 %	10348,42	100 %	
MAATALOUSTULO	-267,41		1252,93		974,57		1881,94		
Maataloustulon osuus kokonaistuotosta		-2 %		14 %		9 %		15 %	
Maataloustulo	-267,41	-1 %	1252,93	7 %	974,57	4 %	1881,94	8 %	
Metsätulo	2926,14	10 %	532,53	3 %	415,87	2 %	235,43	1 %	
Muut yrittäjätulot	2751,27	10 %	5495,16	29 %	4989,47	22 %	2374,70	10 %	
Palkkatulot	16788,13	58 %	7391,79	39 %	11350,54	51 %	14995,32	66 %	
Omaisuuksut	1962,79	7 %	243,31	1 %	773,14	3 %	83,20	0 %	
Saadut tulonsiirrot	4776,22	17 %	4200,48	22 %	3901,78	17 %	3091,36	14 %	
KOKONAISTULOT	28937,14	100 %	19116,20	100 %	22405,37	100 %	22661,95	100 %	

Liite 5 (3/10).

Taulukko 3. Hevostilojen tulokehitys ratsastustoiminnassa.

RATSASTUSTOIMINTA							
(VASTANN. OTOSTILAT KM.)	1997	1998	1999	2000			
Tiloja, kpl	14	--	6	5			
Peltoa hallinnassa, ha	10,2		6,6	8,0			
Peltoalasta vuokratpeltoa, ha	4,3		3,6	2,6			
Kasvullista metsää, ha	19,7		12,1	34,4			
Omistuksessa olevat hevoset (IACS), kpl	5,9		8,5	7,2			
Tilan kaikki hevoset (ml.hoitohev.), kpl	10,8		9,0	7,6			
Viljelijä ja puoliso, henkilöitä	1,6		1,7	1,6			
	€		€	€			
Kotieläintuotot	1914,65	11 %	6692,53	30 %	2486,89	11 %	
Kasvinviljelytuotot	1118,64	6 %	25,34	0 %	0	0 %	
Sivuansio toiminnan tuotot	4537,72	26 %	2347,9	11 %	3467,63	15 %	
Tuet ym.	4568,52	26 %	6188,27	28 %	4926,39	21 %	
Muut tuotot	5179,49	30 %	6864,73	31 %	12048,55	53 %	
KOKONAISTUOTTO	17319,02	100 %	--	22118,77	100 %	22929,46	100 %
Kotieläinmenot	2049,51	12 %	3727,52	16 %	5381,81	26 %	
Kasvinviljelymenot	1033,72	6 %	429,22	2 %	273,57	1 %	
Muut menot	7084,74	42 %	9448,64	42 %	8697,84	42 %	
Palkkamenot	1772,54	11 %	4186,51	19 %	1770,14	9 %	
Poistot	3996,73	24 %	3521,29	16 %	3139,19	15 %	
Vuokrat	231,76	1 %	732,49	3 %	790,79	4 %	
Korot	554,97	3 %	551,94	2 %	577,73	3 %	
KOKONAISKUSTANNUKSET	16723,97	100 %	--	22597,61	100 %	20631,07	100 %
MAATALOUSTULO	594,93		--	-478,86	2298,39		
Maataloustulon osuus kokonaistuotosta		3 %		-2 %		10 %	
Maataloustulo	594,93	3 %	-478,86	-1 %	2298,39	8 %	
Metsätulo	244,45	1 %	7411,96	23 %	556,87	2 %	
Muut yrittäjätulot	541,17	3 %	545,80	2 %	57,18	0 %	
Palkkatulot	14059,24	66 %	11373,65	35 %	13914,76	47 %	
Omaisuuksut	1930,06	9 %	10874,84	33 %	8965,29	31 %	
Saadut tulonsiirrot ¹⁾	3857,92	18 %	3007,37	9 %	3555,96	12 %	
KOKONAISTULOT	21227,77	100 %	--	32734,76	100 %	29348,45	100 %

¹⁾ Vakuutuskorvaukset huomioon ottaen 15 843,22 €/tila vuonna 1999 ja 18 180,14 €/tila vuonna 2000.

Liite 5 (4/10).

Taulukko 4. Hevostilojen tulokehitys hoitopalveluissa ja muissa toimintamuodoissa.

HOITOPALVELUT									
(VASTANN. OTOSTILAT KM.)	1997		1998		1999		2000		
Tiloja, kpl	12		5		6		6		
Peltoa hallinnassa, ha	17,1		14,7		14,5		13,8		
Peltoalasta vuokrateltoa, ha	3,1		3,5		3,0		3,3		
Kasvullista metsää, ha	30,6		50,3		43,2		21,6		
Omistuksessa olevat hevoset (IACS), kpl	8,2		4,8		5,8		3,7		
Tilan kaikki hevoset (ml.hoitohev.), kpl	10,6		7,0		6,7		9,3		
Viljelijä ja puoliso, henkilöitä	1,8		2,0		2,0		1,8		
	€		€		€		€		
Kotieläintuotot	11052,62	40 %	3216,76	36 %	3342,71	23 %	11779,85	43 %	
Kasvinviljelytuotot	4088,55	15 %	0	0 %	56,9	0 %	436,98	2 %	
Sivuansioitoiminnan tuotot	1752,41	6 %	76,69	1 %	3942,91	27 %	1517,67	5 %	
Tuet ym.	8001,11	29 %	5439,1	62 %	6162,83	42 %	6506,52	24 %	
Muut tuotot	2606,59	9 %	110,34	1 %	1275,95	9 %	7355,49	27 %	
KOKONAISTUOTTO	27501,28	100 %	8842,89	100 %	14781,3	100 %	27596,51	100 %	
Kotieläinmenot	4490,25	17 %	486,03	7 %	1698,62	12 %	2245,15	13 %	
Kasvinviljelymenot	2364,17	9 %	929,04	13 %	504,29	4 %	2287,41	13 %	
Muut menot	10550,44	41 %	4084,48	58 %	7163,39	52 %	7466,68	43 %	
Palkkamenot	2561,18	10 %	0,00	0 %	778,91	6 %	2039,84	12 %	
Poistot	4471,00	17 %	1309,88	19 %	2668,13	19 %	1782,37	10 %	
Vuokrat	438,77	2 %	84,09	1 %	349,02	3 %	399,45	2 %	
Korot	1026,91	4 %	177,03	3 %	708,32	5 %	952,98	6 %	
KOKONAISKUSTANNUKSET	25902,72	100 %	7070,55	100 %	13870,68	100 %	17173,88	100 %	
MAATALOUSTULO	1598,61		1772,34		910,68		10422,65		
Maataloustulon osuus kokonaistuotosta		6 %		20 %		6 %		38 %	
Maataloustulo	1598,61	7 %	1772,34	4 %	910,68	2 %	10422,65	23 %	
Metsätulo	1942,99	9 %	7868,47	19 %	7478,50	18 %	3040,45	7 %	
Muut yrittäjätulot	0,00	0 %	0,00	0 %	0,00	0 %	184,75	0 %	
Palkkatulot	14755,41	66 %	25576,17	62 %	24514,46	60 %	24537,47	54 %	
Omaisuuustulot	652,57	3 %	3461,54	8 %	3933,55	10 %	2601,17	6 %	
Saadut tulonsiirrot	3572,17	16 %	2609,30	6 %	3951,69	10 %	4312,34	10 %	
KOKONAISTULOT	22521,75	100 %	41287,82	100 %	40788,88	100 %	45098,83	100 %	
MUUT TOIMINTAMUODOT									
(VASTANN. OTOSTILAT KM.)	1997		1998		1999		2000		
Tiloja, kpl	11		7		9		--		
Peltoa hallinnassa, ha	10,7		9,2		8,9				
Peltoalasta vuokrateltoa, ha	3,3		3,5		3,5				
Kasvullista metsää, ha	34,1		28,8		23,5				
Omistuksessa olevat hevoset (IACS), kpl	4,8		2,6		2,9				
Tilan kaikki hevoset (ml.hoitohev.), kpl	2,9		2,0		3,2				
Viljelijä ja puoliso, henkilöitä	1,6		1,6		1,3				
	€		€		€				
Kotieläintuotot	1522,9	15 %	867,61	13 %	1183,07	17 %			
Kasvinviljelytuotot	1451,55	15 %	121,19	2 %	30,65	0 %			
Sivuansioitoiminnan tuotot	1557,88	16 %	1380,13	21 %	828,7	12 %			
Tuet ym.	5093,34	52 %	4244,82	63 %	4687,86	68 %			
Muut tuotot	235,28	2 %	94,56	1 %	160,32	2 %			
KOKONAISTUOTTO	9860,95	100 %	6708,31	100 %	6890,6	100 %	--		
Kotieläinmenot	2161,46	21 %	303,86	5 %	731,97	14 %			
Kasvinviljelymenot	765,67	7 %	849,37	13 %	433,96	8 %			
Muut menot	4781,76	46 %	3839,80	60 %	2611,24	49 %			
Palkkamenot	206,41	2 %	300,34	5 %	392,53	7 %			
Poistot	619,96	6 %	268,16	4 %	335,52	6 %			
Vuokrat	403,07	4 %	146,25	2 %	440,78	8 %			
Korot	1433,60	14 %	662,97	10 %	435,10	8 %			
KOKONAISKUSTANNUKSET	10371,93	100 %	6370,75	100 %	5381,10	100 %	--		
MAATALOUSTULO	-510,99		337,54		1509,49		--		
Maataloustulon osuus kokonaistuotosta		-5 %		5 %		22 %			
Maataloustulo	-510,99	-2 %	337,54	2 %	1509,49	6 %			
Metsätulo	1487,68	7 %	1261,03	6 %	881,36	3 %			
Muut yrittäjätulot	4901,33	22 %	142,74	1 %	170,77	1 %			
Palkkatulot	11538,24	52 %	17450,29	78 %	20639,39	82 %			
Omaisuuustulot	445,27	2 %	782,03	3 %	839,56	3 %			
Saadut tulonsiirrot	4142,29	19 %	2488,05	11 %	1264,51	5 %			
KOKONAISTULOT	22003,82	100 %	22461,68	100 %	25305,08	100 %	--		

Liite 5 (5/10).

Taulukko 5. Hevostilojen tulokehitys omistuksessa olevan hevospäärän mukaan.

0-5 HEVOSTA OMISTUKSESSA (OTOSTILAT KESKIMÄÄRIN)								
	1997		1998		1999		2000	
Tiloja, kpl	136		46		53		43	
Peltoa hallinnassa, ha	8,1		7,7		7,9		10,6	
Peltoalasta vuokrateltoa, ha	1,7		2,2		2,3		3,1	
Kasvullista metsää, ha	25,8		25,1		23,1		26,6	
Omistuksessa olevat hevoset (IACS), kpl	2,7		2,6		2,5		2,7	
Tilan kaikki hevoset (ml.hoitohv.), kpl	2,9		2,4		1,9		3,4	
Viljelijä ja puoliso, henkilöitä	1,7		1,7		1,7		1,7	
	€		€		€		€	
Kotieläintuotot	6463,06	46 %	1539,52	22 %	1541,63	20 %	2229,00	22 %
Kasvinviljelytuotot	575,87	4 %	326,41	5 %	662,67	9 %	696,64	7 %
Sivusiotoiminnan tuotot	912,29	6 %	985,82	14 %	636,00	8 %	711,82	7 %
Tuet ym.	4623,89	33 %	3356,15	48 %	3885,86	50 %	4999,22	49 %
Muut tuotot	1595,25	11 %	835,13	12 %	1027,56	13 %	1508,46	15 %
KOKONAISTUOTTO	14170,36	100 %	7043,03	100 %	7753,72	100 %	10145,14	100 %
Kotieläinmenot	5271,07	41 %	749,21	13 %	1257,60	18 %	1357,26	16 %
Kasvinviljelymenot	1186,98	9 %	681,81	12 %	667,97	9 %	942,19	11 %
Muut menot	4137,69	32 %	3022,24	51 %	3389,06	48 %	4120,92	48 %
Palkkamenot	231,73	2 %	491,65	8 %	441,95	6 %	382,95	4 %
Poistot	1296,83	10 %	495,96	8 %	818,68	12 %	1087,24	13 %
Vuokrat	386,77	3 %	248,67	4 %	223,32	3 %	287,70	3 %
Korot	466,26	4 %	223,95	4 %	287,05	4 %	479,61	6 %
KOKONAISKUSTANNUKSET	12977,33	100 %	5913,49	100 %	7085,63	100 %	8657,87	100 %
MAATALOUSTULO	1193,02		1129,55		668,08		1487,27	
Maataloustulon osuus kokonaistuotosta		8 %		16 %		9 %		15 %
Maataloustulo	1193,02	4 %	1129,55	4 %	668,08	2 %	1487,27	5 %
Metsätulo	1382,24	5 %	1336,89	5 %	2528,68	8 %	1420,89	5 %
Muut yrittäjätulot	1855,13	7 %	2084,23	8 %	1839,68	6 %	1712,55	5 %
Palkkatulot	15036,01	56 %	16315,00	62 %	19567,10	59 %	18030,43	57 %
Omaisuuksut	1741,48	7 %	900,39	3 %	2673,51	8 %	1703,18	5 %
Saadut tulonsiirrot	5575,46	21 %	4613,75	17 %	5751,04	17 %	7189,04	23 %
KOKONAISTULOT	26783,34	100 %	26379,81	100 %	33028,09	100 %	31543,36	100 %
VÄH. 6 HEVOSTA OMISTUKSESSA (OTOSTILAT KESKIMÄÄRIN)								
	1997		1998		1999		2000	
Tiloja, kpl	88		31		34		18	
Peltoa hallinnassa, ha	14,6		12,6		10,9		11,6	
Peltoalasta vuokrateltoa, ha	2,9		4,6		4,0		4,0	
Kasvullista metsää, ha	36,2		29,4		23,0		21,1	
Omistuksessa olevat hevoset (IACS), kpl	11,1		9,7		9,9		8,4	
Tilan kaikki hevoset (ml.hoitohv.), kpl	7,0		6,7		8,1		6,7	
Viljelijä ja puoliso, henkilöitä	1,8		1,7		1,6		1,7	
	€		€		€		€	
Kotieläintuotot	6014,02	26 %	5090,56	29 %	8956,26	40 %	5049,02	22 %
Kasvinviljelytuotot	1661,62	7 %	1035,54	6 %	786,81	3 %	1798,21	8 %
Sivusiotoiminnan tuotot	4139,28	18 %	206,65	1 %	2604,29	12 %	3812,58	17 %
Tuet ym.	8166,70	35 %	8384,75	49 %	7534,75	33 %	6881,56	30 %
Muut tuotot	3473,23	15 %	2545,11	15 %	2621,72	12 %	5393,26	24 %
KOKONAISTUOTTO	23454,85	100 %	17262,61	100 %	22503,83	100 %	22934,63	100 %
Kotieläinmenot	5269,96	23 %	4194,29	25 %	4192,66	20 %	4148,36	21 %
Kasvinviljelymenot	1742,83	8 %	1025,94	6 %	909,36	4 %	1002,27	5 %
Muut menot	8841,27	39 %	6930,10	42 %	9200,26	45 %	9599,41	49 %
Palkkamenot	1600,16	7 %	1080,66	6 %	1635,04	8 %	620,05	3 %
Poistot	3290,53	15 %	2056,92	12 %	2862,46	14 %	2530,33	13 %
Vuokrat	390,28	2 %	528,29	3 %	628,50	3 %	471,85	2 %
Korot	1444,73	6 %	874,45	5 %	1221,87	6 %	1071,64	6 %
KOKONAISKUSTANNUKSET	22579,76	100 %	16690,65	100 %	20650,15	100 %	19443,91	100 %
MAATALOUSTULO	875,08		571,92		1853,66		3490,70	
Maataloustulon osuus kokonaistuotosta		4 %		3 %		8 %		15 %
Maataloustulo	875,08	4 %	571,92	3 %	1853,66	8 %	3490,70	19 %
Metsätulo	2889,53	13 %	1895,83	8 %	1615,74	7 %	645,05	3 %
Muut yrittäjätulot	752,56	3 %	1630,61	7 %	2831,19	13 %	1285,79	7 %
Palkkatulot	12039,57	53 %	12337,71	55 %	12898,46	57 %	8428,46	45 %
Omaisuuksut	1793,16	8 %	1043,24	5 %	494,30	2 %	370,39	2 %
Saadut tulonsiirrot	4276,10	19 %	4932,05	22 %	2952,24	13 %	4373,09	24 %
KOKONAISTULOT	22626,00	100 %	22411,36	100 %	22645,59	100 %	18593,48	100 %

Liite 5 (6/10).

Taulukko 6. Vastanneiden hevostilojen tulokehitys omistuksessa olevan hevospäärän mukaan.

0-5 HEVOSTA OMISTUKSESSA								
(VASTANN. OTOSTILAT KM.)								
	1997		1998		1999		2000	
Tiloja, kpl	79		31		32		29	
Peltoa hallinnassa, ha	8,7		7,7		8,4		11,3	
Peltoalasta vuokrapeltoa, ha	2,3		1,7		1,8		3,7	
Kasvullista metsää, ha	27,1		29,6		25,9		25,6	
Omistuksessa olevat hevoset (IACS), kpl	3,1		2,6		2,4		3,0	
Tilan kaikki hevoset (ml.hoitohäv.), kpl	5,0		3,6		3,1		5,1	
Viljelijä ja puoliso, henkilöitä	1,8		1,7		1,7		1,7	
	€		€		€		€	
Kotieläintuotot	1480,18	17 %	576,74	10 %	1031,26	15 %	3083,82	26 %
Kasvinviljelytuotot	637,45	8 %	158,32	3 %	527,46	8 %	678,70	6 %
Sivansiotoiminnan tuotot	1030,75	12 %	835,58	15 %	404,06	6 %	1022,11	9 %
Tuet ym.	3928,79	46 %	3276,22	57 %	3989,80	58 %	5569,46	46 %
Muut tuotot	1420,46	17 %	868,35	15 %	980,21	14 %	1664,63	14 %
KOKONAISTUOTTO	8497,63	100 %	5715,21	100 %	6932,79	100 %	12018,72	100 %
Kotieläinmenot	1325,15	17 %	661,21	14 %	766,19	13 %	1366,02	14 %
Kasvinviljelymenot	761,56	10 %	515,40	11 %	522,38	9 %	1048,15	11 %
Muut menot	3753,44	47 %	2635,03	57 %	3416,30	57 %	4566,31	47 %
Palkkamenot	180,32	2 %	129,56	3 %	314,75	5 %	567,82	6 %
Poistot	1294,89	16 %	332,33	7 %	664,56	11 %	1138,15	12 %
Vuokrat	245,99	3 %	255,29	6 %	150,67	3 %	362,11	4 %
Korot	405,69	5 %	72,13	2 %	158,01	3 %	569,95	6 %
KOKONAISKUSTANNUKSET	7967,04	100 %	4600,95	100 %	5992,86	100 %	9618,51	100 %
MAATALOUSTULO	530,57		1114,25		939,90		2400,21	
Maataloustulon osuus kokonaistuotosta		6 %		19 %		14 %		20 %
Maataloustulo	530,57	2 %	1114,25	5 %	939,90	3 %	2400,21	7 %
Metsätulo	1015,73	4 %	1542,28	6 %	3441,12	10 %	1454,29	4 %
Muut yritystätulot	1884,04	7 %	2385,19	10 %	1288,49	4 %	852,64	3 %
Palkkatulot	15725,23	61 %	13706,91	56 %	19061,91	56 %	19511,82	59 %
Omaisuuatutot	1261,84	5 %	731,23	3 %	3488,94	10 %	2032,61	6 %
Saadut tulonsiirrot	5537,55	21 %	5210,86	21 %	5964,11	17 %	6945,73	21 %
KOKONAISTULOT	25954,96	100 %	24690,72	100 %	34184,47	100 %	33197,30	100 %
VÄH. 6 HEVOSTA OMISTUKSESSA								
(VASTANN. OTOSTILAT KM.)								
	1997		1998		1999		2000	
Tiloja, kpl	52		19		25		13	
Peltoa hallinnassa, ha	12,8		11,9		11,0		10,9	
Peltoalasta vuokrapeltoa, ha	2,9		3,8		4,1		3,9	
Kasvullista metsää, ha	34,6		34,3		23,1		24,4	
Omistuksessa olevat hevoset (IACS), kpl	11,3		9,5		9,2		8,9	
Tilan kaikki hevoset (ml.hoitohäv.), kpl	11,9		11,0		11,0		9,2	
Viljelijä ja puoliso, henkilöitä	1,8		1,7		1,6		1,7	
	€		€		€		€	
Kotieläintuotot	7400,03	33 %	6458,95	34 %	8410,37	38 %	6365,80	26 %
Kasvinviljelytuotot	1256,09	6 %	590,84	3 %	702,39	3 %	2402,50	10 %
Sivansiotoiminnan tuotot	3312,84	15 %	168,98	1 %	2414,26	11 %	2970,81	12 %
Tuet ym.	7596,01	34 %	8421,68	44 %	7854,55	36 %	6608,69	27 %
Muut tuotot	2988,57	13 %	3443,99	18 %	2601,03	12 %	6511,05	26 %
KOKONAISTUOTTO	22553,54	100 %	19084,44	100 %	21982,60	100 %	24858,85	100 %
Kotieläinmenot	5708,31	25 %	4826,94	26 %	4183,66	20 %	4948,81	23 %
Kasvinviljelymenot	1363,68	6 %	1057,08	6 %	849,42	4 %	982,85	5 %
Muut menot	9412,23	42 %	7631,31	40 %	8955,60	44 %	10690,09	50 %
Palkkamenot	1752,53	8 %	1690,95	9 %	1895,89	9 %	858,53	4 %
Poistot	2930,82	13 %	2138,27	11 %	3123,18	15 %	2179,78	10 %
Vuokrat	334,68	1 %	504,14	3 %	595,05	3 %	529,38	2 %
Korot	1176,70	5 %	1000,08	5 %	981,56	5 %	1059,93	5 %
KOKONAISKUSTANNUKSET	22678,95	100 %	18848,77	100 %	20584,36	100 %	21249,37	100 %
MAATALOUSTULO	-125,43		235,66		1398,25		3609,46	
Maataloustulon osuus kokonaistuotosta		-1 %		1 %		6 %		15 %
Maataloustulo	-125,43	-1 %	235,66	1 %	1398,25	6 %	3609,46	18 %
Metsätulo	3629,44	16 %	2683,53	12 %	1873,85	8 %	432,94	2 %
Muut yritystätulot	825,54	4 %	629,18	3 %	2644,98	11 %	1514,96	8 %
Palkkatulot	11720,78	52 %	14055,57	61 %	14586,94	61 %	10768,67	53 %
Omaisuuatutot	1576,87	7 %	1246,50	5 %	415,48	2 %	367,23	2 %
Saadut tulonsiirrot	4934,12	22 %	4361,06	19 %	3101,26	13 %	3490,74	17 %
KOKONAISTULOT	22561,32	100 %	23211,50	100 %	24020,76	100 %	20184,00	100 %

Liite 5 (7/10).

Taulukko 7. Vastanneiden hevostilojen tulokehitys tilalla olevan hevospäärän mukaan (ml. hoitohevokset).

0-5 HEVOSTA TILALLA (ML. HOITOHEVOSET)								
(VASTANN. OTOSTILAT KM.)	1997		1998		1999		2000	
Tiloja, kpl	64		28		32		25	
Peltoa hallinnassa, ha	7,9		7,6		7,8		9,1	
Peltoalasta vuokrapeltoa, ha	2,0		2,2		1,8		2,9	
Kasvullista metsää, ha	28,3		31,3		23,5		27,0	
Omistuksessa olevat hevokset (IACS), kpl	3,5		2,8		2,6		3,1	
Tilan kaikki hevokset (ml.hoitohev.), kpl	2,9		2,7		2,9		3,4	
Viljelijä ja puoliso, henkilöitä	1,7		1,7		1,7		1,6	
	€		€		€		€	
Kotieläintuotot	1936,87	26 %	833,21	17 %	1063,60	16 %	612,57	7 %
Kasvinviljelytuotot	584,06	8 %	109,40	2 %	465,93	7 %	847,17	10 %
Sivuansio toiminnan tuotot	708,26	9 %	407,95	8 %	434,94	6 %	992,71	12 %
Tuet ym.	3609,51	48 %	3259,69	66 %	3745,59	55 %	4545,02	56 %
Muut tuotot	750,22	10 %	334,56	7 %	1076,02	16 %	1178,79	14 %
KOKONAISTUOTTO	7588,92	100 %	4944,81	100 %	6786,08	100 %	8176,26	100 %
Kotieläinmenot	1630,39	21 %	816,08	17 %	753,31	13 %	1089,44	14 %
Kasvinviljelymenot	591,58	8 %	502,20	11 %	447,34	7 %	640,10	8 %
Muut menot	3478,39	46 %	2470,89	53 %	3583,41	60 %	4386,31	56 %
Palkkamenot	147,12	2 %	83,37	2 %	314,75	5 %	164,47	2 %
Poistot	1011,38	13 %	293,42	6 %	458,94	8 %	790,66	10 %
Vuokrat	232,62	3 %	320,26	7 %	196,67	3 %	324,37	4 %
Korot	513,29	7 %	192,01	4 %	263,88	4 %	452,32	6 %
KOKONAISKUSTANNUKSET	7604,77	100 %	4678,23	100 %	6018,30	100 %	7847,67	100 %
MAATALOUSTULO	-15,88		266,55		767,74		328,57	
Maataloustulon osuus kokonaistuotosta		0 %		5 %		11 %		4 %
Maataloustulo	-15,88	0 %	266,55	1 %	767,74	2 %	328,57	1 %
Metsätulo	1247,14	5 %	1776,37	7 %	2855,41	8 %	1211,10	4 %
Muut yrittäjätulot	1488,39	6 %	1578,46	6 %	1288,49	4 %	635,32	2 %
Palkkatulot	16783,98	64 %	14962,25	61 %	19882,69	58 %	21278,58	65 %
Omaisuustulot	1136,37	4 %	706,02	3 %	3300,58	10 %	2340,96	7 %
Saadut tulonsiirrot	5492,30	21 %	5182,73	21 %	6211,53	18 %	7037,99	21 %
KOKONAISTULOT	26132,30	100 %	24472,38	100 %	34306,44	100 %	32832,52	100 %
VÄH. 6 HEVOSTA TILALLA (ML. HOITOHEVOSET)								
(VASTANN. OTOSTILAT KM.)	1997		1998		1999		2000	
Tiloja, kpl	67		22		25		17	
Peltoa hallinnassa, ha	12,7		11,4		11,7		14,1	
Peltoalasta vuokrapeltoa, ha	3,2		2,9		4,0		5,0	
Kasvullista metsää, ha	31,8		31,5		26,2		22,6	
Omistuksessa olevat hevokset (IACS), kpl	9,0		8,2		9,0		7,3	
Tilan kaikki hevokset (ml.hoitohev.), kpl	12,3		11,1		11,2		10,7	
Viljelijä ja puoliso, henkilöitä	1,8		1,7		1,6		1,8	
	€		€		€		€	
Kotieläintuotot	5638,45	28 %	5330,41	29 %	8368,97	38 %	9227,76	34 %
Kasvinviljelytuotot	1168,58	6 %	594,12	3 %	781,15	4 %	1749,14	6 %
Sivuansio toiminnan tuotot	3109,98	15 %	804,14	4 %	2374,73	11 %	2555,53	9 %
Tuet ym.	7079,97	35 %	7741,07	42 %	8167,15	37 %	7870,70	29 %
Muut tuotot	3277,72	16 %	3772,15	21 %	2478,39	11 %	6085,17	22 %
KOKONAISTUOTTO	20274,70	100 %	18241,89	100 %	22170,39	100 %	27488,30	100 %
Kotieläinmenot	4435,43	22 %	4061,79	24 %	4200,15	20 %	4512,55	21 %
Kasvinviljelymenot	1391,23	7 %	1000,03	6 %	945,47	5 %	1598,29	8 %
Muut menot	8408,09	43 %	7158,88	43 %	8741,68	43 %	9513,88	45 %
Palkkamenot	1432,25	7 %	1536,82	9 %	1895,89	9 %	1383,30	7 %
Poistot	2835,37	14 %	1941,53	12 %	3386,38	16 %	2445,70	12 %
Vuokrat	327,60	2 %	387,51	2 %	536,16	3 %	545,51	3 %
Korot	901,31	5 %	720,97	4 %	846,05	4 %	1117,64	5 %
KOKONAISKUSTANNUKSET	19731,28	100 %	16807,53	100 %	20551,78	100 %	21116,87	100 %
MAATALOUSTULO	543,41		1434,36		1618,62		6371,45	
Maataloustulon osuus kokonaistuotosta		3 %		8 %		7 %		23 %
Maataloustulo	543,41	2 %	1434,36	6 %	1618,62	7 %	6371,45	27 %
Metsätulo	2823,23	12 %	2229,97	9 %	2623,57	11 %	1030,88	4 %
Muut yrittäjätulot	1440,45	6 %	1895,38	8 %	2644,98	11 %	1678,70	7 %
Palkkatulot	11605,95	50 %	12410,33	52 %	13536,34	57 %	10227,72	43 %
Omaisuustulot	1626,20	7 %	1208,32	5 %	656,58	3 %	305,63	1 %
Saadut tulonsiirrot	5112,44	22 %	4512,74	19 %	2784,56	12 %	4167,99	18 %
KOKONAISTULOT	23151,68	100 %	23691,10	100 %	23864,65	100 %	23782,37	100 %

Liite 5 (8/10).

Taulukko 8. Hevostilojen tulokehitys peltoalan mukaan.

PELTOALA 2,00-9,99 HA (OTOSTILAT KESKIMÄÄRIN)	1997		1998		1999		2000	
Tiloja, kpl	141		51		61		33	
Peltoa hallinnassa, ha	5,5		5,9		5,7		5,5	
Peltoalasta vuokratpeltoa, ha	1,2		1,3		1,5		2,0	
Kasvullista metsää, ha	20,1		20,3		18,3		20,4	
Omistuksessa olevat hevoset (IACS), kpl	4,2		4,5		4,6		4,1	
Tilan kaikki hevoset (ml.hoitohev.), kpl	3,0		3,8		3,7		3,5	
Viljelijä ja puoliso, henkilöitä	1,7		1,7		1,6		1,7	
	€		€		€		€	
Kotieläintuotot	6256,15	48 %	2195,29	27 %	3247,37	34 %	2395,15	28 %
Kasvinviljelytuotot	307,88	2 %	656,72	8 %	418,11	4 %	431,99	5 %
Sivuansio toiminnan tuotot	1270,87	10 %	512,04	6 %	1058,19	11 %	900,93	10 %
Tuet ym.	3651,13	28 %	3000,72	37 %	3112,17	33 %	2503,55	29 %
Muut tuotot	1597,96	12 %	1772,02	22 %	1700,81	18 %	2352,46	27 %
KOKONAISTUOTTO	13083,99	100 %	8136,79	100 %	9536,65	100 %	8584,08	100 %
Kotieläinmenot	5384,54	43 %	1698,48	21 %	1985,40	21 %	2199,72	26 %
Kasvinviljelymenot	1018,48	8 %	488,25	6 %	447,69	5 %	288,63	3 %
Muut menot	3835,97	31 %	3731,79	47 %	4497,80	49 %	4407,18	51 %
Palkkamenot	273,36	2 %	623,45	8 %	804,54	9 %	185,21	2 %
Poistot	1180,95	9 %	741,22	9 %	796,49	9 %	973,68	11 %
Vuokrat	326,89	3 %	218,86	3 %	308,32	3 %	159,09	2 %
Korot	421,12	3 %	445,36	6 %	410,41	4 %	376,69	4 %
KOKONAISKUSTANNUKSET	12441,31	100 %	7947,41	100 %	9250,65	100 %	8590,20	100 %
MAATALOUSTULO	642,70		189,39		285,99		-6,13	
Maataloustulon osuus kokonaistuotosta		5 %		2 %		3 %		0 %
Maataloustulo	642,70	2 %	189,39	1 %	285,99	1 %	-6,13	0 %
Metsätulo	944,09	4 %	1015,31	4 %	1981,68	7 %	560,05	2 %
Muut yrittäjätulot	1682,88	7 %	2430,37	10 %	3025,31	10 %	2432,43	8 %
Palkkatulot	15364,55	59 %	15402,25	61 %	16613,15	55 %	15736,52	54 %
Omaisuuksut	1517,70	6 %	1097,40	4 %	2143,50	7 %	1896,17	7 %
Saadut tulonsiirrot	5723,31	22 %	4966,97	20 %	5996,99	20 %	8446,47	29 %
KOKONAISTULOT	25875,23	100 %	25101,69	100 %	30046,62	100 %	29065,51	100 %
PELTOALA VÄH. 10 HA (OTOSTILAT KESKIMÄÄRIN)	1997		1998		1999		2000	
Tiloja, kpl	83		26		26		28	
Peltoa hallinnassa, ha	19,4		17,2		17,0		17,2	
Peltoalasta vuokratpeltoa, ha	3,9		6,8		6,4		5,0	
Kasvullista metsää, ha	46,4		39,7		34,3		30,3	
Omistuksessa olevat hevoset (IACS), kpl	9,0		7,3		7,2		4,8	
Tilan kaikki hevoset (ml.hoitohev.), kpl	7,1		4,8		5,7		5,4	
Viljelijä ja puoliso, henkilöitä	1,8		1,8		1,7		1,7	
	€		€		€		€	
Kotieläintuotot	6338,46	25 %	4487,14	26 %	7235,75	32 %	3846,06	19 %
Kasvinviljelytuotot	2182,27	8 %	524,00	3 %	1398,78	6 %	1716,69	8 %
Sivuansio toiminnan tuotot	3724,52	14 %	986,16	6 %	2219,40	10 %	2482,28	12 %
Tuet ym.	10032,63	39 %	10048,96	59 %	10472,71	46 %	9150,62	45 %
Muut tuotot	3581,74	14 %	1036,23	6 %	1532,70	7 %	3011,13	15 %
KOKONAISTUOTTO	25859,62	100 %	17082,49	100 %	22859,34	100 %	20206,78	100 %
Kotieläinmenot	5077,11	21 %	2994,76	20 %	3388,25	17 %	2158,62	14 %
Kasvinviljelymenot	2062,56	9 %	1471,81	10 %	1500,43	8 %	1751,08	11 %
Muut menot	9637,18	40 %	6289,81	43 %	8387,05	42 %	7305,41	47 %
Palkkamenot	1611,89	7 %	935,39	6 %	1151,47	6 %	768,43	5 %
Poistot	3607,48	15 %	1876,02	13 %	3543,40	18 %	2148,78	14 %
Vuokrat	492,22	2 %	640,55	4 %	553,74	3 %	557,67	4 %
Korot	1580,37	7 %	565,23	4 %	1220,10	6 %	981,50	6 %
KOKONAISKUSTANNUKSET	24068,81	100 %	14773,57	100 %	19744,44	100 %	15671,49	100 %
MAATALOUSTULO	1790,80		2308,84		3114,88		4535,27	
Maataloustulon osuus kokonaistuotosta		7 %		14 %		14 %		22 %
Maataloustulo	1790,80	7 %	2308,84	10 %	3114,88	12 %	4535,27	17 %
Metsätulo	3724,64	16 %	2634,09	11 %	2618,19	10 %	1936,69	7 %
Muut yrittäjätulot	978,77	4 %	864,40	4 %	354,61	1 %	589,77	2 %
Palkkatulot	11300,93	47 %	13363,24	55 %	17776,98	67 %	14561,26	56 %
Omaisuuksut	2176,41	9 %	684,27	3 %	1067,26	4 %	618,94	2 %
Saadut tulonsiirrot	3946,66	17 %	4300,40	18 %	1514,03	6 %	3896,82	15 %
KOKONAISTULOT	23918,21	100 %	24155,24	100 %	26445,95	100 %	26138,75	100 %

Liite 5 (9/10).

Taulukko 9. Hevostilojen tulokehitys maatalouden kokonaistuoton mukaan.

KOK. TUOTTOLK ALLE 10 000 € (OTOSTILAT KESKIMÄÄRIN)								
	1997		1998		1999		2000	
Tiloja, kpl	142		51		53		36	
Peltoa hallinnassa, ha	6,6		7,4		6,4		7,3	
Peltoalasta vuokratpeltoa, ha	1,4		1,7		2,0		2,4	
Kasvullista metsää, ha	23,6		26,0		21,7		24,2	
Omistuksessa olevat hevoset (IACS), kpl	4,0		3,7		3,7		3,4	
Tilan kaikki hevoset (ml.hoitohev.), kpl	3,1		3,0		3,1		3,0	
Viljelijä ja puoliso, henkilöitä	1,7		1,7		1,6		1,6	
	€		€		€		€	
Kotieläintulot	660,66	15 %	537,00	12 %	483,90	11 %	232,59	5 %
Kasvinviljelytulot	244,28	5 %	261,61	6 %	162,00	4 %	466,64	10 %
Sivuansioiminnan tulot	257,63	6 %	306,58	7 %	258,15	6 %	302,25	6 %
Tuet ym.	2867,91	64 %	3225,96	70 %	2978,23	67 %	3179,55	65 %
Muut tulot	456,63	10 %	297,09	6 %	532,29	12 %	699,12	14 %
KOKONAISTUOTTO	4487,11	100 %	4628,24	100 %	4414,57	100 %	4880,15	100 %
Kotieläinmenot	1027,67	20 %	848,55	19 %	927,21	21 %	1213,25	23 %
Kasvinviljelymenot	607,63	12 %	447,38	10 %	302,11	7 %	470,50	9 %
Muut menot	2292,21	45 %	2220,71	49 %	2241,69	50 %	2734,94	51 %
Palkkamenot	14,58	0 %	194,38	4 %	34,28	1 %	0,00	0 %
Poistot	681,49	13 %	312,04	7 %	482,27	11 %	503,20	9 %
Vuokrat	141,36	3 %	220,31	5 %	279,27	6 %	165,37	3 %
Korot	289,22	6 %	329,82	7 %	194,42	4 %	255,26	5 %
KOKONAISKUSTANNUKSET	5054,16	100 %	4573,19	100 %	4461,25	100 %	5342,52	100 %
MAATALOUSTULO	-567,06		55,05		-46,70		-462,37	
Maataloustulon osuus kokonaistuotosta		-13 %		1 %		-1 %		-9 %
Maataloustulo	-567,06	-2 %	55,05	0 %	-46,70	0 %	-462,37	-2 %
Metsätulo	1299,47	5 %	1532,85	6 %	1927,70	6 %	719,45	2 %
Muut yrittäjätulot	1867,59	7 %	2305,34	9 %	3018,62	9 %	2145,40	7 %
Palkkatulot	15986,71	61 %	17715,33	65 %	19252,89	59 %	16726,85	58 %
Omaisuuustulot	1636,96	6 %	927,97	3 %	2672,60	8 %	1721,28	6 %
Saadut tulonsiirrot	5829,83	22 %	4570,28	17 %	5551,67	17 %	7930,31	28 %
KOKONAISTULOT	26053,50	100 %	27106,82	100 %	32376,78	100 %	28780,92	100 %
KOK. TUOTTOLK VÄH. 10 000 € (OTOSTILAT KESKIMÄÄRIN)								
	1997		1998		1999		2000	
Tiloja, kpl	82		26		34		25	
Peltoa hallinnassa, ha	17,7		14,2		13,1		16,1	
Peltoalasta vuokratpeltoa, ha	3,7		6,2		4,5		4,7	
Kasvullista metsää, ha	40,7		28,5		25,1		26,0	
Omistuksessa olevat hevoset (IACS), kpl	9,5		8,9		7,9		5,9	
Tilan kaikki hevoset (ml.hoitohev.), kpl	7,0		6,4		6,2		6,4	
Viljelijä ja puoliso, henkilöitä	1,8		1,7		1,7		1,7	
	€		€		€		€	
Kotieläintulot	16029,22	39 %	7739,94	32 %	10605,07	38 %	7134,24	26 %
Kasvinviljelytulot	2315,28	6 %	1299,03	5 %	1567,26	6 %	1820,96	7 %
Sivuansioiminnan tulot	5509,08	13 %	1389,17	6 %	3193,30	12 %	3534,14	13 %
Tuet ym.	11466,77	28 %	9607,14	40 %	8949,60	32 %	8974,84	33 %
Muut tulot	5582,41	14 %	3929,36	16 %	3393,77	12 %	5470,96	20 %
KOKONAISTUOTTO	40902,76	100 %	23964,64	100 %	27709,00	100 %	26935,14	100 %
Kotieläinmenot	12618,20	34 %	4661,94	22 %	4707,68	19 %	3574,20	17 %
Kasvinviljelymenot	2786,76	8 %	1551,99	7 %	1479,67	6 %	1664,68	8 %
Muut menot	12381,26	33 %	9253,83	43 %	10988,82	44 %	10061,24	47 %
Palkkamenot	2076,34	6 %	1777,04	8 %	2270,54	9 %	1105,11	5 %
Poistot	4501,99	12 %	2717,87	13 %	3386,87	14 %	2967,29	14 %
Vuokrat	815,52	2 %	637,70	3 %	541,28	2 %	596,45	3 %
Korot	1822,91	5 %	791,87	4 %	1366,26	6 %	1228,93	6 %
KOKONAISKUSTANNUKSET	37002,98	100 %	21392,24	100 %	24741,12	100 %	21197,90	100 %
MAATALOUSTULO	3899,74		2572,35		2967,87		5737,23	
Maataloustulon osuus kokonaistuotosta		10 %		11 %		11 %		21 %
Maataloustulo	3899,74	17 %	2572,35	13 %	2967,87	13 %	5737,23	22 %
Metsätulo	3143,13	13 %	1618,93	8 %	2552,56	11 %	1872,35	7 %
Muut yrittäjätulot	650,32	3 %	1109,65	5 %	993,44	4 %	781,97	3 %
Palkkatulot	10173,98	43 %	8826,05	44 %	13388,25	57 %	12994,17	50 %
Omaisuuustulot	1977,94	8 %	1016,62	5 %	495,71	2 %	717,51	3 %
Saadut tulonsiirrot	3740,53	16 %	5078,53	25 %	3263,02	14 %	4094,12	16 %
KOKONAISTULOT	23585,64	100 %	20222,13	100 %	23660,85	100 %	26197,35	100 %

Liite 5 (10/10).

Taulukko 10. Hevostilojen tulokehitys EU-tukialueen mukaan.

TUKIALUE AB								
(OTOSILAT KESKIMÄÄRIN)	1997		1998		1999		2000	
Tiloja, kpl	68		22		35		22	
Peltoa hallinnassa, ha	10,2		9,5		8,5		10,4	
Peltoalasta vuokratpeltoa, ha	1,8		3,4		2,4		3,2	
Kasvullista metsää, ha	13,7		14,3		17,0		17,4	
Omistuksessa olevat hevoset (IACS), kpl	6,2		5,4		5,6		3,7	
Tilan kaikki hevoset (ml.hoitohev.), kpl	4,4		5,3		4,6		4,5	
Viljelijä ja puoliso, henkilöitä	1,7		1,8		1,6		1,7	
	€		€		€		€	
Kotieläintuotot	13917,72	47 %	2246,62	19 %	4025,27	30 %	4742,02	28 %
Kasvinviljelytuotot	2014,13	7 %	1196,50	10 %	693,29	5 %	640,15	4 %
Sivuausiotoiminnan tuotot	3174,00	11 %	1199,59	10 %	1401,07	11 %	1231,62	7 %
Tuet ym.	7020,69	24 %	4143,07	35 %	4245,31	32 %	5255,82	31 %
Muut tuotot	3450,45	12 %	2888,41	25 %	2835,59	21 %	5348,30	31 %
KOKONAISTUOTTO	29576,99	100 %	11674,19	100 %	13200,53	100 %	17217,91	100 %
Kotieläinmenot	10635,24	40 %	1840,96	17 %	2146,10	17 %	2379,54	18 %
Kasvinviljelymenot	2160,67	8 %	939,85	8 %	862,80	7 %	1203,81	9 %
Muut menot	8015,38	30 %	4601,73	41 %	5923,31	46 %	6263,05	47 %
Palkkamenot	881,87	3 %	1157,19	10 %	1087,47	8 %	863,87	6 %
Poistot	3013,88	11 %	1574,63	14 %	1678,90	13 %	1960,53	15 %
Vuokrat	722,50	3 %	609,77	5 %	392,85	3 %	149,34	1 %
Korot	1063,98	4 %	409,12	4 %	712,27	6 %	583,41	4 %
KOKONAISKUSTANNUKSET	26493,52	100 %	11133,25	100 %	12803,70	100 %	13403,55	100 %
MAATALOUSTULO	3083,50		540,97		396,83		3814,37	
Maataloustulon osuus kokonaistuotosta		10 %		5 %		3 %		22 %
Maataloustulo	3083,50	12 %	540,97	2 %	396,83	1 %	3814,37	11 %
Metsätulo	882,84	4 %	708,51	3 %	4010,24	12 %	1176,83	3 %
Muut yrittäjätulot	1625,11	6 %	1962,32	7 %	914,01	3 %	997,26	3 %
Palkkatulot	13010,74	52 %	16878,81	63 %	16477,09	51 %	17660,68	49 %
Omaisuuksut	2339,47	9 %	1609,72	6 %	3523,61	11 %	2859,91	8 %
Saadut tulonsiirrot	4271,24	17 %	4947,25	19 %	6957,78	22 %	9170,42	26 %
KOKONAISTULOT	25212,90	100 %	26647,58	100 %	32279,56	100 %	35679,47	100 %
TUKIALUE C								
(OTOSILAT KESKIMÄÄRIN)	1997		1998		1999		2000	
Tiloja, kpl	156		55		52		39	
Peltoa hallinnassa, ha	10,8		9,7		9,4		11,2	
Peltoalasta vuokratpeltoa, ha	2,4		3,1		3,3		3,5	
Kasvullista metsää, ha	36,9		31,9		27,2		29,2	
Omistuksessa olevat hevoset (IACS), kpl	5,9		5,5		5,2		4,9	
Tilan kaikki hevoset (ml.hoitohev.), kpl	4,5		3,7		4,1		4,3	
Viljelijä ja puoliso, henkilöitä	1,8		1,7		1,7		1,7	
	€		€		€		€	
Kotieläintuotot	2960,29	23 %	3258,18	30 %	4717,98	34 %	2112,95	18 %
Kasvinviljelytuotot	561,41	4 %	378,07	3 %	723,23	5 %	1236,92	10 %
Sivuausiotoiminnan tuotot	1746,77	14 %	461,14	4 %	1408,01	10 %	1849,71	15 %
Tuet ym.	5577,64	44 %	5875,67	54 %	6029,74	44 %	5723,25	47 %
Muut tuotot	1845,94	15 %	977,64	9 %	852,95	6 %	1135,39	9 %
KOKONAISTUOTTO	12692,05	100 %	10950,70	100 %	13731,91	100 %	12058,22	100 %
Kotieläinmenot	2932,21	23 %	2254,28	23 %	2578,65	21 %	2068,78	19 %
Kasvinviljelymenot	1076,10	9 %	772,56	8 %	694,66	6 %	822,34	8 %
Muut menot	5100,72	41 %	4593,07	46 %	5482,96	45 %	5441,08	50 %
Palkkamenot	720,28	6 %	557,42	6 %	787,57	7 %	221,09	2 %
Poistot	1673,02	13 %	944,31	10 %	1576,01	13 %	1260,66	12 %
Vuokrat	242,41	2 %	261,84	3 %	374,13	3 %	450,75	4 %
Korot	757,68	6 %	516,52	5 %	612,08	5 %	694,30	6 %
KOKONAISKUSTANNUKSET	12502,42	100 %	9900,00	100 %	12106,06	100 %	10959,00	100 %
MAATALOUSTULO	189,61		1050,67		1625,83		1099,21	
Maataloustulon osuus kokonaistuotosta		1 %		10 %		12 %		9 %
Maataloustulo	189,61	1 %	1050,67	4 %	1625,83	6 %	1099,21	5 %
Metsätulo	2450,19	10 %	1903,28	8 %	934,56	3 %	1200,48	5 %
Muut yrittäjätulot	1333,44	5 %	1877,32	8 %	3111,03	12 %	1919,08	8 %
Palkkatulot	14228,52	57 %	13847,73	58 %	17286,64	65 %	13807,32	59 %
Omaisuuksut	1509,97	6 %	697,18	3 %	676,46	3 %	435,53	2 %
Saadut tulonsiirrot	5411,00	22 %	4659,76	19 %	3108,83	12 %	4771,67	21 %
KOKONAISTULOT	25122,73	100 %	24035,94	100 %	26743,35	100 %	23233,29	100 %

Liite 6 (1/1). Hevostilojen tulokset järjestetyssä aineistossa.

Vuosi 1997	Aineiston otostilat				Koko maan hevostilat (painotettu)			
	Heikoin		Paras		Heikoin		Paras	
	neljännes	Mediaani	Keskiarvo	neljännes	neljännes	Mediaani	Keskiarvo	neljännes
Tiloja, kpl			224				1398	
Peltoa hallinnassa, ha	4,5	7,1	10,6	13,3	5,2	9,3	11,1	14,4
Peltoalasta vuokrateltoa, ha	0,0	0,0	2,2	3,3	0,0	1,9	3,4	5,7
Omistuksessa olevat hevoset (IACS), kpl	3,0	5,0	6,0	8,0	3,0	4,0	4,5	6,0
Tilan kaikki hevoset (ml.hoitohev.), kpl	0,0	2,0	4,5	7,0	0,0	4,0	4,5	6,0
MAATAL. KOKONAISTUOTTO	3272,43	6874,26	17817,83	16419,77	4145,23	7871,06	14160,41	17412,38
KOKONAISKUSTANNUKSET	3536,99	6861,82	16749,72	15756,85	3957,80	7928,04	11825,88	16970,33
MAATALOUSTULO	-1259,48	186,18	1068,11	2357,41	-356,00	463,93	2334,53	2477,06
TILAN KOKONAISTULOT	11910,40	21409,48	25150,09	36073,11	12732,05	24843,78	28769,61	38250,02

Vuosi 1998	Aineiston otostilat				Koko maan hevostilat (painotettu)			
	Heikoin		Paras		Heikoin		Paras	
	neljännes	Mediaani	Keskiarvo	neljännes	neljännes	Mediaani	Keskiarvo	neljännes
Tiloja, kpl			77				1512	
Peltoa hallinnassa, ha	5,3	6,9	9,7	12,7	5,0	6,7	9,5	12,2
Peltoalasta vuokrateltoa, ha	0,0	0,0	3,2	3,8	0,0	0,0	3,1	3,8
Omistuksessa olevat hevoset (IACS), kpl	2,0	5,0	5,4	8,0	2,0	5,0	5,5	8,0
Tilan kaikki hevoset (ml.hoitohev.), kpl	0,0	2,0	4,2	7,0	0,0	2,0	4,2	7,0
MAATAL. KOKONAISTUOTTO	3305,52	6463,24	11157,39	16076,36	3305,52	6762,62	11004,15	16076,36
KOKONAISKUSTANNUKSET	2636,18	6369,95	10252,34	14892,54	2589,93	6369,95	10130,06	15949,60
MAATALOUSTULO	-788,18	513,18	905,05	2797,58	-788,18	513,18	874,09	2924,45
TILAN KOKONAISTULOT	11306,22	22185,45	24782,12	31075,70	10893,98	22185,45	24497,47	31075,70

Vuosi 1999	Aineiston otostilat				Koko maan hevostilat (painotettu)			
	Heikoin		Paras		Heikoin		Paras	
	neljännes	Mediaani	Keskiarvo	neljännes	neljännes	Mediaani	Keskiarvo	neljännes
Tiloja, kpl			87				1326	
Peltoa hallinnassa, ha	4,7	6,8	9,1	12,1	4,9	6,8	9,1	12,1
Peltoalasta vuokrateltoa, ha	0,0	1,0	3,0	3,5	0,0	1,0	3,1	3,6
Omistuksessa olevat hevoset (IACS), kpl	2,0	4,0	5,3	7,0	2,0	4,0	5,5	7,0
Tilan kaikki hevoset (ml.hoitohev.), kpl	0,0	3,0	4,3	7,0	0,0	3,0	4,4	8,0
MAATAL. KOKONAISTUOTTO	3193,22	7287,48	13518,13	18464,34	3230,55	7344,43	13572,21	18464,34
KOKONAISKUSTANNUKSET	2664,10	7992,46	12386,73	17377,68	3049,75	8155,43	12498,51	17119,18
MAATALOUSTULO	-725,76	487,74	1131,41	1955,94	-725,76	487,74	1073,70	1878,83
TILAN KOKONAISTULOT	11695,79	25150,82	28970,56	40581,79	11695,79	25150,82	29274,44	40581,79

Vuosi 2000	Aineiston otostilat				Koko maan hevostilat (painotettu)			
	Heikoin		Paras		Heikoin		Paras	
	neljännes	Mediaani	Keskiarvo	neljännes	neljännes	Mediaani	Keskiarvo	neljännes
Tiloja, kpl			61				1398	
Peltoa hallinnassa, ha	5,0	8,5	10,9	14,3	5,2	9,3	11,1	14,4
Peltoalasta vuokrateltoa, ha	0,0	1,6	3,4	5,5	0,0	1,9	3,4	5,7
Omistuksessa olevat hevoset (IACS), kpl	2,0	4,0	4,4	6,0	3,0	4,0	4,5	6,0
Tilan kaikki hevoset (ml.hoitohev.), kpl	0,0	3,0	4,4	6,0	0,0	3,0	4,6	7,0
MAATAL. KOKONAISTUOTTO	4145,23	7796,52	13919,08	17412,38	4145,23	7871,06	14160,41	17412,38
KOKONAISKUSTANNUKSET	3957,80	7928,04	11840,64	16970,33	3957,80	7928,04	11825,88	16970,33
MAATALOUSTULO	-524,53	365,00	2078,45	2413,23	-356,00	463,93	2334,53	2477,06
TILAN KOKONAISTULOT	12193,02	24317,69	27722,08	37580,30	12732,05	24843,78	28769,61	38250,02

Liite 7 (1/1). Hevostilojen ja kaikkien maatilojen tulokehitys (painotettuna keskimäärin).

KOKO MAAN HEVOSTILAT									
(PAINOTETTU KESKIARVO)									
	1997		1998		1999		2000		
Tiloja, kpl	1288		1512		1326		1398		
Peltoa hallinnassa, ha	9,2		9,5		9,1		11,1		
Peltoalasta vuokrapeltoa, ha	1,6		3,1		3,1		3,4		
Kasvullista metsää, ha	31,8		25,1		23,1		27,0		
Omistuksessa olevat hevoset (IACS), kpl	5,5		5,5		5,5		4,5		
Tilan kaikki hevoset (ml.hoitohev.), kpl	3,8		4,2		4,4		4,6		
Eläimiä yht., nautayks.	5,9		6,3		6,3		6,0		
Viljelijä ja puoliso, henkilöitä	1,7		1,7		1,6		1,6		
	€		€		€		€		
Kotieläintuotot	4147,50	32 %	2880,58	26 %	4457,98	33 %	2885,78	20 %	
Kasvinviljelytuotot	671,67	5 %	691,26	6 %	704,98	5 %	940,87	7 %	
Sivuansio toiminnan tuotot	1287,93	10 %	759,95	7 %	1313,39	10 %	1604,22	11 %	
Tuet ym.	4960,20	38 %	5033,31	46 %	5376,61	40 %	5818,84	41 %	
Muut tuotot	2058,71	16 %	1639,07	15 %	1719,25	13 %	2910,72	21 %	
KOKONAISTUOTTO	13126,01	100 %	11004,17	100 %	13572,21	100 %	14160,43	100 %	
Kotieläinmenot	4081,24	34 %	2063,17	20 %	2385,81	19 %	2096,54	18 %	
Kasvinviljelymenot	1018,20	8 %	825,35	8 %	735,81	6 %	985,75	8 %	
Muut menot	4440,52	37 %	4558,82	45 %	5750,43	46 %	5795,96	49 %	
Palkkamenot	386,51	3 %	750,22	7 %	932,61	7 %	473,67	4 %	
Poistot	1418,05	12 %	1111,93	11 %	1648,17	13 %	1554,38	13 %	
Vuokrat	270,16	2 %	365,19	4 %	393,50	3 %	302,01	3 %	
Korot	546,86	4 %	455,38	4 %	652,16	5 %	617,57	5 %	
KOKONAISKUSTANNUKSET	12161,54	100 %	10130,06	100 %	12498,49	100 %	11825,88	100 %	
MAATALOUSTULO	964,47		874,09		1073,70		2334,53		
Maataloustulon osuus kokonaistuotosta		7 %		8 %		8 %		16 %	
Maataloustulo	964,47	4 %	874,09	4 %	1073,70	4 %	2334,53	8 %	
Metsätulo	2309,50	11 %	1430,41	6 %	2294,06	8 %	1283,54	4 %	
Muut yrittäjätulot	731,68	3 %	1936,53	8 %	2269,16	8 %	1772,95	6 %	
Palkkatulot	11610,79	53 %	14453,22	59 %	17230,19	59 %	16103,07	56 %	
Omaisuuksutulot	1495,48	7 %	1021,82	4 %	1906,03	7 %	1472,72	5 %	
Saadut tulonsiirrot	4831,94	22 %	4781,40	20 %	4501,30	15 %	5802,81	20 %	
KOKONAISTULOT	21943,86	100 %	24497,47	100 %	29274,44	100 %	28769,62	100 %	
KOKO MAAN MAATILAT									
(PAINOTETTU KESKIARVO)									
	1997		1998		1999		2000		
Tiloja, kpl	77721		74830		70450		67271		
Peltoa hallinnassa, ha	24,2		25,4		27,0		28,7		
Peltoalasta vuokrapeltoa, ha	6,2		7,1		8,2		9,1		
Kasvullista metsää, ha	42,6		43,3		44,4		45,2		
Omistuksessa olevat hevoset (IACS), kpl	0,2		0,2		0,2		0,2		
Tilan kaikki hevoset (ml.hoitohev.), kpl	--		--		--		--		
Eläimiä yht., nautayks.	17,5		17,1		17,5		17,9		
Viljelijä ja puoliso, henkilöitä	1,8		1,8		1,7		1,7		
	€		€		€		€		
Kotieläintuotot	16834,27	39 %	17564,00	40 %	17994,86	39 %	19359,48	37 %	
Kasvinviljelytuotot	5857,99	14 %	5909,02	14 %	5851,69	13 %	6352,14	12 %	
Sivuansio toiminnan tuotot	1495,19	3 %	1709,25	4 %	2019,87	4 %	2263,22	4 %	
Tuet ym.	16611,59	39 %	16707,70	38 %	18414,86	40 %	21663,06	42 %	
Muut tuotot	2346,05	5 %	1709,39	4 %	2010,40	4 %	2053,01	4 %	
KOKONAISTUOTTO	43145,08	100 %	43599,36	100 %	46291,68	100 %	51690,91	100 %	
Kotieläinmenot	7616,89	25 %	7885,90	25 %	8401,46	25 %	8826,46	23 %	
Kasvinviljelymenot	3971,25	13 %	4200,40	13 %	4608,83	13 %	4841,77	13 %	
Muut menot	11070,63	36 %	11407,61	36 %	12140,02	35 %	13905,14	37 %	
Palkkamenot	863,31	3 %	916,72	3 %	1012,10	3 %	1123,27	3 %	
Poistot	4251,62	14 %	4378,41	14 %	4917,16	14 %	5658,84	15 %	
Vuokrat	1159,82	4 %	1328,28	4 %	1570,70	5 %	1763,62	5 %	
Korot	1564,82	5 %	1531,07	5 %	1556,43	5 %	1733,97	5 %	
KOKONAISKUSTANNUKSET	30498,36	100 %	31648,39	100 %	34206,70	100 %	37853,08		
MAATALOUSTULO	12647,23		11950,98		12084,97		13837,83		
Maataloustulon osuus kokonaistuotosta		29 %		27 %		26 %		27 %	
Maataloustulo	12647,23	41 %	11950,98	37 %	12084,97	37 %	13837,83	39 %	
Metsätulo	3003,33	10 %	2936,99	9 %	3211,67	10 %	3232,30	9 %	
Muut yrittäjätulot	1337,26	4 %	1556,65	5 %	1491,26	5 %	1582,33	4 %	
Palkkatulot	9118,14	29 %	9975,02	31 %	10142,61	31 %	10931,02	31 %	
Omaisuuksutulot	1770,68	6 %	2330,93	7 %	3090,67	9 %	2960,95	8 %	
Saadut tulonsiirrot	3060,18	10 %	3120,58	10 %	2872,76	9 %	2869,40	8 %	
KOKONAISTULOT	30936,82	100 %	31871,15	100 %	32893,94	100 %	35413,82	100 %	

MTT:n selvityksiä -sarjan Talous-teeman julkaisuja

- No 37 Myyrä, S., Ketoja, E. & Yli-Halla, M. 2003. Pellon hallintaoikeuden yhteys maanparannuksiin - esimerkkinä kalkitus ja fosforilannoitus. 51 s., 4 liitettä.
- No 38 Peltola, A. 2003. Syrjäytymisvaara ja hanketoiminnan mahdollisuudet maataloilla. Esimerkkeinä Etelä-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Keski-Suomen maakunnat. 89 s., 2 liitettä.
- No 39 Ristiluoma, R., Sipiläinen, T. & Kankaanhuhta, K. 2003. Kirjanpitoltilojen viljelijäkyselyn tulokset ja maksuvalmius. 77 s., 3 liitettä.
- No 40 Juntti, L. 2003. Typpilannoituksen ja kasvinsuojeluaineiden käytön vaikutus mallas- ja rehuohranviljelyn taloudelliseen tulokseen. 51 s., 2 liitettä.
- No 43 Korento, S. 2003. Selvitys viheralan tuotannon arvosta. 23 s. (verkkojulkaisu: <http://www.mtt.fi/mmts/pdf/mmts43.pdf>).
- No 45 Paavola, V. 2003. Alueellisten tekijöiden merkitys maaseudun yrityskeskittymien syntymiseen – Esimerkkinä sikatalouden ja kutoma-alan yrityskeskittymät. 92 s., 8 liitettä.
- No 46 Hirvijoki, M., Knuutila, K. & Heikinmaa, S. 2003. Rahoitustukea saaneiden tilojen talous, suunnitelmien toteutuminen ja tulevaisuuden suunnitelmat. 161 s., 2 liitettä.
- No 52 Seppälä, R.A. & Ovaska, S. 2003. Pienten maatilayritysten arvonlisäverohuojennuksen aiheuttamat kustannukset valtiontaloudelle. 15 s. (verkkojulkaisu: <http://www.mtt.fi/mmts/pdf/mmts52.pdf>).
- No 54 Uusitalo, P. 2003. Siipikarja- ja lammastilojen talous. 73 s., 4 liitettä.
- No 57 Puurunen, M., Hirvijoki, M., Turunen, H. & Åberg, J. 2004. Etelä-Suomen kansallisten tukien vaikutusten arviointi. 106 s., 6 liitettä. (verkkojulkaisu: <http://www.mtt.fi/mmts/pdf/mmts57.pdf>).
Puurunen, M., Hirvijoki, M., Turunen, H. & Åberg, J. 2004. An Evaluation of the Effects of National Aids for Southern Finland. 113 s., 6 appendices. (Available at: <http://www.mtt.fi/mmts/pdf/mmts57a.pdf>).
- No 58 Vihtonen, T. 2004. Laatuajärjestelmien taloudelliset vaikutukset ja toimivuus maatalous- ja elintarvikealojen pienissä ja keskisuurissa yrityksissä. 84 s., 8 liitettä.
- No 59 Lindström, O. & Heshmati, A. 2004. Interaction of Real and Financial Flexibility - An Empirical Analysis. 31 p., 2 appendices. (verkkojulkaisu: <http://www.mtt.fi/mmts/pdf/mmts59.pdf>).
- No 61 Ovaska, S., Sipiläinen, T., Ryhänen, M. & Ylätalo, M. 2004. Maitotilojen tuotantotoiminta ja talous - Suomen, Ruotsin, Saksan ja Itävallan IFCN-tilojen vertailu. 54 s.
- No 62 Lehtonen, H. (toim.). 2004. CAP-uudistus Suomen maataloudessa. 140 s.
- No 63 Kuokkanen, K. 2004. Kolmannen sektorin rooli kumppanuuksissa. Esimerkkinä Itä- ja Pohjois-Suomen tavoite 1 -ohjelmat rakennerahastokaudella 2000–2006. 93 s., 4 liitettä.
- No 64 Laaksonen, M., Forsman, S. & Immonen, H. 2004. Kokonaisvaltaisen suorituskyvyn mittaajärjestelmän rakentaminen elintarvikealan pienyrityksen käyttöön. Esitutkimus. 71 s., 1 liite.
- No 65 Hirvi, T. 2004. Nuorten viljelijöiden tulonmuodostus ja työnkäyttö. 66 s., 8 liitettä.
- No 66 Myyrä, S. 2004. Pellon kasvukunnon taloudellinen arvo. 37 s., 4 liitettä.
- No 67 Tiilikainen, S. 2004. Hevostalous maataloilla. 90 s., 7 liitettä.

